

ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΔΩΡΙΤΟΥ.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ,

ΠΟΙΗΜΑ

ΕΙΣ ΤΕΣΣΑΡΑ ΔΣΜΑΤΑ ΔΙΗΡΗΜΕΝΟΝ,

ᾧ καὶ ἕτερον συνεκδίδεται ποιημάτων

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ

ὑπὸ
τοῦ ποιήσαντος τὰ Μνημόσυνα

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΒΑΛΔΩΡΙΤΟΥ

Λευκαδίου.

ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΡΜΗΣ

Ἀντωνίου Τερζάκη.

1859.

ΕΝ ΕΡΕΤΤΑ
ΤΗΝΟΤΑΤΟΝ ΕΡΜΙΣ

1850

ΕΛΘΪΣΙΑ ΒΑΛΛΩΡΙΤΙΔΙ

ΤΗ ΦΙΛΗ ΣΥΝΕΥΝΩ.

. . . .

Ἄν μὲς τὸ λόγκο τὰ πουλιὰ τὴν ἀνοιξὴ λαλοῦνε,
Ἄν τὰ νεράκια τρέχουνε, ἂν τὰ λουλούδια ἀρθίζουν,
Γιατί κ' ἐγὼ τὸ θλιβερό, γιατί γὰ μὴ λαλήσω;

. . . .

Θυμᾶσ' ἐκείνη τὴ βραδειὰ . . . Γιατί γὰ σὲ πικράνω ! . .
Θυμᾶσ' ἐκείνη τὴ βραδειὰ, ποῦ ἐκάθισα σιμά σου
Καὶ μουῖπες καὶ μ' ἐρώτησες στὴν ἐκκλησιὰ ἂν ἐπῆγα ; . .
Κί' ἂν μὲς τὴ γῆ τῆς ἔστρωσα γὰ κοιμηθῆ, γὰ πῶση ;
— Δὲ ροιώθεις, σ' ἀποκρίθηκα, τὰ χέρια μου μυρίζουν
Ἄκόμη ρόδα καὶ μυρτιαῖς καὶ κρίτους καὶ σαφρούλαις.
Τὴν ἀπλώσα γλυκὰ γλυκὰ στοῦ τάφου τὸ κρεβάτι . . .
Ψυχὴ μου, τώρα ἐπέρασε χρόνος πολλὸς κί' ἀκόμα
Μοῦ φαίνεται πῶς τὴν θωρῶ. Ἀνάμεισ' ἀπὸ τ' ἀρθη
Σὰν ἄρθος, ἔλεγα κ' ἐγὼ, μιὰ μέρα θὰ βλαστήση . . .
Χίλιας φοραῖς ἐπέρασα κ' ἐκύτταξα στὸ χῶμα
Μὴν ἐξυφύτρωσε γιὰ μέ, γιὰ σέτ' ἔνα λουλούδι.

. . . .

Σὰ σήμερα ἐγεννήθηκε . . . ἐπῆγα γὰ φιλήσω . . .
 Τὸ χόρτο ἰμοσχοθόλαε . . . Κυττάζ' ὀλόγυρά μου
 Καὶ τοιῶθω ποῦ ἀρασπίασθηκα . . . ὦ! πόσο σὲ ἀγαποῦσε!
 Ἔρα μικρὸ, πανόρφανο, ὀλόλευκο ἀγιουλάκι .
 Τὸ μάλωξα, τὸ φύλαξα βαθειὰ βαθειὰ στὸν κόρφο,
 Εἶναι δικό σου, πᾶρέ το. Ἀπὸ τὸν κάτω κόσμον
 Σοῦ τῶστειλε μ' ἕνα φιλί. Κρυψέ το μὴ τὸ χάσης
 Κί' ἀτὶ γέ' ἀγιουλί τὸ φτωχὸ πές το Κυρὰ Φροσύνη.
 Ἔρ Λευκάδι
 Τῆ 24 Μαρτίου 1859.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΛΑΩΡΙΤΗΣ.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ:

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

Φυσάει Βορειᾶς, φυσάει Θρακιᾶς τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη

Στὰ Γιάννινα στὴ λίμνη;

Ἄδτε κυράδες θάλασσαις, τ' εἶν' τὸ κακὸ ποῦ ἐγίνη!

Ἐπνίζανε ταῖς Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

Ἄχ! χαλασμός ποῦ ἐγίνη!

Ἄγρια πουλάκια κ' ἤμερα ὅλα νὰ μαζωχτῆτε,

Ψηλά ψηλά ἀνεβῆτε,

Καὶ τινάχτε τὰ φτερά σας

Γιὰ νὰ πέση ἡ ὠμορφιά σας,

Καὶ γιομῆστε μαξιλάραις

Νὰ πλαγιάσουν ἡ Κυράδες,

Κι' ὄχ τὸ πούπουλο νὰ γίνη

Στρῶμα καὶ γιὰ τὴ Φροσύνη,

Κι' ἀπεκείν' ἡ θαλασσοῦλα

Νὰ κινή τὰ κύματά της,

Τῆς αὐγούλας τὸ καμάρι,

Κι' ἄμμον ὄχ τὸ περιγιάλι

Νὰ κοιλάη μιὰ ψυχούλα,

Νὰ σκεπάση σὰ μὲ φτυάρι

Τὰ περήφανα σκουτιά της
 Μνήμα ἄφτιαστο σ' ἀνθρώπους
 Τῆς Κυρᾶς νὰ συνταγίσῃ
 Καὶ τὰ πάθια καὶ τοὺς πόνους
 Μὲ τὴ θάλασσα νὰ εὐύσῃ.
 Γιὰ σταυρὸ δὲν ἔχει χρεῖα,
 Γιατί ἐσταύρωσε τὰ χέρια
 Εἶναι ἤσυχη καὶ κρῶα,
 Δὲν τὴν ἔφαγαν μαχαίρια.

Τὰ στήθια τὰ χιονάτα της, γήλιος δὲ θὰ μαυρίσῃ.
 Πλυμμένα μὲ τὴ θάλασσα καὶ μὲ τὰ δάκρυά της,
 Ὀλόλευκα κι' ἀσπρότερα θὰ νὰ φανοῦν στὴν κρίση.
 Τὸ κῦμα πλένει τὸ κορμί, τὰ δάκρυα τὴν καρδιά της,
 Ἡ βαρυστέναχτη ψυχὴ θὰ λάβῃ τὴ γιατριά της.

Ἐπεχείρησα νὰ στιχοιργήσω ἐπὶ τῷ θέματι τούτῳ ἐλπίζων
 ὅτι ἡ ἐμὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα συμπάθεια ἠδύνατο νὰ τύχῃ καὶ τῆς
 συμπαθείας τῶν ὁμοφύλων μου. Καὶ ἀληθῶς ἡ δόξα, ἡ νῦν καὶ
 τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου κατέχουσα, οὐδὲν διαφέρει τῆς
 τότε προσβουομένης ὑπ' ἐμοῦ, ὅτε ἔγραφον τὰ *Μνημόσυνα*, διότι
 στηρίζεται εἰς ἀλήθειαν πρὸς ἐμὲ ἀναμφίλεκτον ὅτι θεμέλιον τῆς
 νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως πρέπει νὰ ἦναι ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις
 τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἡ διηνεκὴς τοῦ
 Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλη.

Ἀπὸ ἀλώσεως Βυζαντίου μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀνεγέρσεως διήρκεσεν ὁ καταστρεπτικὸς οὗτος ἀγών. Ἐκατέρωθεν ἀδιάλλακτον μῖσος, ἀκατανόητοι προσπάθειαι, ἀξιοθαύμαστος ἐπιμονή. Ἐπὶ τετρακόσια περίπου ἔτη Ὄθωμανοὶ καὶ Ἕλληνες ἐσκήνουν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, οἱ μὲν ἰσχυρῶς ὑπὲρ τοῦ δεσποτισμοῦ ἀγωνιζόμενοι, οἱ δὲ ἀσθενῶς ὑπὲρ τῆς ἀνακτῆσεως τῆς ἐλευθερίας παλαίοντες καὶ οὐδέποτε οὔτε ἀποκάμνοντες οὔτε ὑποχωροῦντες.

Ἡ ἐποχὴ αὕτη δύναται εὐλόγως νὰ ὀνομασθῇ ἥρωϊκὴ, ὡς ἐποχὴ ἐν ἣ συλλαμβάνεται καὶ κυφορεῖται ἡ μεγάλη περὶ ἐθνότητος ἰδέα, ἀποχωριζομένη τοῦ Βυζαντινοῦ κυκεῶνος καὶ θέλουσα νὰ ὑπάρξῃ ἀφ' ἑαυτῆς, ἐνδυομένη νέαν ἀτομικότητα, νέαν ζωὴν, νέον κάλλος. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης διατυποῦται ὁ χαρακτήρ τοῦ νέου Ἕλληνος, ἄρχεται ἡ βαθμιαία ἀνάπτυξις καὶ προκύπτει σαφῶς ὁ προορισμὸς καὶ τὸ μέλλον αὐτοῦ.

Ἐντὸς τῶν ὁρίων τούτων πρέπει ν' ἀνιχνεύσωμεν καὶ τὴν ἀληθῆ πηγὴν τῆς ἡμετέρας ποιήσεως, ἥτις, πρὶν ἢ μεταβληθῆ εἰς λυρικὴν ἢ δραματικὴν, ὀφείλει νὰ λάβῃ ἥρωϊκὴν τούτεστιν ἐπικὴν μορφήν. Λέγων δὲ ἐπικὴν, ἐννοῶ τὴν ποίησιν, ἥτις ἀνεξαρτήτως ἰδιαιτέρων τινῶν κανόνων, στηρίζεται κυρίως εἰς τὴν ἱστορίαν, προτίθεται δὲ σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαντικοῦ τινος γεγονότος ἀναγομένου εἰς ἥρωϊκοὺς χρόνους, μυσηρωδῶς περιεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων.

Διατρέχων τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν ἀπὸ πτώσεως τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀποκαταστάσεως, παρατήρησα ὅτι αἱ ἐποχαὶ ἅπασαι συγχωνεύονται, ὅτι τὰ διαστήματα ἐκλείπουσιν καὶ ὅτι ἡ χρονολογία ἀποβαίνει περιττή. Αἱ ἡμέραι πολλάκις παρέρχονται βραδύτεραι τῶν αἰῶνων, οἱ δὲ αἰῶνες ἐνίοτε τελευτῶσιν ὡς αἱ στιγμαὶ ἐν τῷ χρόνῳ. — Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος ὑπῆρχον περὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ οἱ αὐτοὶ φόβοι ὡς ἐπὶ Μωάμεθ τοῦ δευτέρου, ἐνῶ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ὑπῆρχον αἱ αὐταὶ ἐλπίδες ὡς ἐν τῇ παραμονῇ τῆς εἰκοστῆς πέμπτης Μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ἑκτακοσιοστοῦ πρώτου ἔτους. — Γεώργιος ὁ Καστριώτης φαίνεται σύγχρονος Εὐθυμίου τοῦ Βλαχάβα, καθὼς Ἀλῆς ὁ Τεβελενλῆς φαίνεται συνεκστρατεύων καὶ ἐκπορθῶν τὴν Ἰπείρον μετὰ τοῦ Βαγιαζίτου. — Ἡ σελὶς αὕτη τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἡ περιλαμβάνουσα τετρακοσίων ἐτῶν παθήματα καὶ ἐλπίδας, σύγκειται ἐκ μιᾶς μόνης περιόδου βουστροφηδὸν γεγραμμένης, ἐν ἧ ἡ ἔννοια ἄρχεται ἀπὸ τοῦ τέλους πάσης γραμμῆς, ἀναπτύσσεται βαίνουσα πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς χωρεῖ πάλιν πρὸς τὸ τέλος. Ἐπομένως κατ' ἐμὲ εἶναι πάντῃ ἀδιάφορον πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς νέας Ἑλληνικῆς ποιήσεως ἂν τὸ θέμα αὐτῆς ἀνάγεται χρονολογικῶς εἰς τὴν δεκάτην ἕκτην ἢ δεκάτην ἐνάτην ἑκατονταετηρίδα, ἀρκεῖ μόνον ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ νὰ ἦναι τοιοῦτος ὥστε νὰ δύναται νὰ περιληφθῇ εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἡμῶν ἐποχὴν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἰπείρος, εἴτε ἕνεκεν τῆς γεωγραφικῆς αὐτῆς θέ-

τρωας εἶτε ἕνεκεν τῆς φύσεως τῶν τέκνων αὐτῆς, ὑπῆρξεν ἡ ἀκρόπολις, τὸ ἱερὸν βῆμα, ἐνθα ὁ νέος Ἕλληνας ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ ὡς ἄρτον προθέσεως τὴν ιδέαν τῆς καταγωγῆς αὐτοῦ καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος, τὸ κατ' ἐμὲ ἔκρινα εὐλογον πρὸς τὸ παρὸν ἐκεῖ νὰ ἀνασκάψω πρὸς ἀνεύρεσιν νέων ποιητικῶν ἐμπνεύσεων καὶ θέματος παρέχοντος στοιχεῖα ἱκανὰ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ὃν προεθέμην.

Ἰσως μὲ ἔλκουσι πρὸς τὴν Ἰππειρον τὰ ὀστᾶ τῶν προγόνων, ἴσως συνείθισα ἐκ νεαρᾶς μου ἡλικίας νὰ βλέπω ὑψόμενον ἐνώπιόν μου τὸν γηραιὸν Πίνδον ὡς προσφιλῆ σκιὰν τείνουσαν πρὸς ἐμὲ τὴν χεῖρα· ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ ὅτι καὶ ἂν εἰς μόνος πικρὸς ἀπομείνῃ ἐν τῇ καρδίᾳ μου, θέλω ἀφισώσῃ αὐτὸν εἰς τὴν Ἰππειρον.

Ἐκεῖ πεντήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν ἀνάγεται ἡ ὑπόθεσις τοῦ παρόντος στιχουργήματος, ἐκεῖ εἶχον συζύρεσιν οἱ ἀνδρειότεροι ὄπλαρχηγοὶ Ἀκαρναῆνες, Θεσσαλοὶ, Μακεδόνες· ἐκεῖ παρεσκευάζετο ἡ ἀνήκουστος πάλῃ τῆς Σελλείδος· ἐκεῖ ἤρξατο διατυπούμενον τὸ πρῶτον περὶ ἀναστάσεως σύνθημα ἐκεῖ ἔλαβον χώραν τὰ δεινότερα μαρτύρια, αἱ φρικωδέστεραι προδοσίαι, τὰ τολμηρότερα κατορθώματα· ἐκεῖ ἐγείρεται ὡς ἄλλη Βαβυλὼν τὰ Ἰωάννινα, μυστηριῶδες σπήλαιον, ἐξ οὗ ὀρμώμενοι οἱ Μωαμεθανοὶ λύκοι ἐπιπτον κατὰ τῶν γενναίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπερμάχων στρατοπεδευόντων ἐπὶ τῶν μετεώρων τοῦ Πίνδου καὶ τῶν Ἀγράφων.

Περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐνθ' ἃ

πάντα ἡρέμουν, ἐν ᾧ οὐδὲν σημεῖον οὔτε τῶν δεσμῶν τὴν ῥῆξιν οὔτε τοῦ Ἑλληνισμοῦ τὴν ἀνέγερσιν προεμήνυεν, ἀκούεται φωνὴ μεγάλη βοῶσα ἐκ τῆς Ἄρκτου καὶ λέγουσα, «Ἐγέρθητε». Ἦρξαντο τότε καὶ ψευδοπροφῆται νὰ λαμβάνωσιν ἀνὰ χειρας τοὺς χρησμούς τοῦ Ἀγαθαγγέλου καὶ τὰς προφητείας τοῦ Λέοντος καὶ ἐπειρῶντο παντοίῳ τρόπῳ νὰ πείσωσι τοὺς τλήμονας ἐκείνους, οἵτινες ἔνοπλοι ἐγρηγόρουν καὶ προσεδόκων πάντοτε τῆς ἀναστάσεως τὴν ὥραν, ὅτι ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ ὅτι τὸ προαγγελλόμενον ξανθὸν γένος ἐβάδιζεν ἤδη εἰς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Αἰκατερίνη ἡ δευτέρα ἐκάθητο τότε ἐπὶ τοῦ Ῥωσσικοῦ θρόνου, γυνὴ μεγαλεπήβολος, ἐγκυμονοῦσα ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτῆς τὴν μεγάλην τοῦ μεγάλου Πέτρου ἰδέαν. Ἐστρεφεν αὐτὴ ἐρωτόληπτον βλέμμα πρὸς τὸ Βυζάντιον καὶ χήρα πλήρης εὐρωστίας καὶ νεότητος, ὠρέχθη τῆς σκιᾶς τῶν Παλαιολόγων καὶ ἐπίστευσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ συζευχθῇ μετὰ τοῦ φίλου νυμφίου εἰς πνεῦμα ἕν καὶ σάρκα μίαν. Ἴνα δὲ νόμιμον καὶ τέλειον καταστῇ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου, ἡ συνέργεια καὶ ἡ μαρτυρία τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦτο ἀναπόφευκτος. Ἐπρεπεν εἰς τὴν συνομολόγησιν τοῦ προικοσυμφώνου νὰ ὑπογραφῶσι μάρτυρες ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐδύνατο νὰ ἔχωσιν ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ κλήρου, ἵνα τοιοιυτοτρόπῳ προκύψῃ ποτὲ ἡ ἐκουσία παραίτησις ἢ παραχώρησις ἀναντιρρήτων δικαιωμάτων. Πρεξενηταὶ ἐγνωσμένης ἱκανότητος ἤρξαντο μετημφισμενοὶ νὰ ἐπισκέπτωνται τὰ ὄρη, τὰς κοιλάδας, τὰς μονὰς τῆς Ἠπείρου.

Θρησκεία και πατρις, τὰ δύο ταῦτα παντοδύναμα ἐλατήρια πάσης Ἑλληνικῆς καρδίας ἦσαν και τότε οἱ μοχλοὶ, δι' ὧν ἐπειράτο ὁ Κόμης Ὁρλώφ και οἱ ἀπεσταλμένοι αὐτοῦ ἰν' ἀποκυλίση τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ μεγάλου μνημείου, ἔνθα νήδυμον ὕπνον καθύδεν ἡ Πελασγικὴ ψυχὴ. — Πατρις και Θρησκεία ἐπέπρωτο και μετὰ παρέλευσιν μιᾶς περίπου ἑκατονταετηρίδος νὰ ἀντιχρήσωσι πάλιν ἀπὸ περάτων τῆς Ἄρκτου μέχρι τῶν Θεσσαλικῶν μετεώρων και ὡς ἄλλοι ἠλεκτρικοὶ σπινθήρες νὰ διοχετεύσωσι τὸ πῦρ εἰς τὰς Ἠπειρωτικὰς καρδίας, αἵτινες κατεφλέχθησαν εὐθὺς ἵνα ταφῶσιν ὑπὸ τὸν σωρὸν τῶν ἐρειπίων τῆς ἰδίας ἐαυτῶν ἐκपुरσοκροτήσεως, ὡς ἐὰν εἶχομεν ἀνάγκην νέων μαρτύρων και νέων περιφρονήσεων.

Τίς ἐξ ἐκείνων, ὅσοι ἔνοπλοι διῆγον τότε τὸν βίον ἐλεύθερον μὲν, ἀλλὰ και καταδεδικασμένον εἰς διηνεκεῖς και ἀκάρπους κακουχίας, ἐδύνατο νὰ μὴ πιστεύσῃ ὅτι ἡ διαγελώσα ἐκείνη ἡὼς ἦτο τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, τὸ μέλλον νὰ λαμπρύνῃ τοὺς οὐρανίους θόλους τῆς Ἀγίας Σοφίας;

Και ὅμως ἠπατήθησαν οἱ γενναῖοι, διότι δὲν ἐνεθυμήθησαν ὅτι ἀπὸ τῆς Ἄρκτου δὲν ἠδύνατο ν' ἀνατείλῃ, εἰμὴ ἐσπέριον και ἀμυδρὸν σέλας, οὐχὶ δὲ και ὁ φαινὸς φοῖβος τῆς ἐθνικῆς πανηγύρεως. Και ὅμως ἐπίστευσαν. Οἱ διασημότεροι ὀπλαρχηγοὶ τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Αἰτωλίας τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης ἠγέρθησαν πλήρεις θάρρους και ἐλπίδων ἀτενίζοντες τὸ βλέμμα πρὸς τὴν θάλασσαν, ἥτις ἔμελλεν ἐπὶ τῶν νώτων αὐτῆς νὰ φέρῃ τοὺς

προσδοκωμένους συμμάχους. Ἐβλεπον ἤδη ἐλευθέραν τὴν πατρικὴν αὐτῶν γῆν, ἐπανερχόμενον τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον, καὶ ἐν ᾧ πάντα ταῦτα μεθύοντες ἐκ τῆς χαρᾶς ἐθεώρουν τετελεσμένα, ἀγνωστος ἔχιδνα ἢ Χάμκω συνελάμβανεν ἐν τῇ ἐπαράτῳ αὐτῆς κοιλίᾳ τὸν ὄφιν, ὅστις ἐπὶ πεντήκοντα περίπου ἔτη ἔμελλε νὰ βασανίσῃ τὸ ὑγειέστερον μέλος τοῦ Ἑλληνικοῦ σώματος.

Ἐντὸς τοῦ εὐτελοῦς καὶ πτωχοῦ Τεβελὲν ἐβλάστανε τότε Ἄλθανός τις νεανίσκος ὁ Ἄλῆς, ἀληθῆς ἐνσάρκωσις τοῦ κακοῦ, ἀνταγωνισμὸς θανάσιμος τοῦ Ἑλληνισμοῦ, καινοφανὲς καὶ παράδοξον τέρας συγκεφαλαιοῦν ἐν ἑαυτῷ πάντα τὰ ἀνοσιουργήματα. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα σφαγιάσῃ πᾶν ἱερὸν καὶ ὅσιον. Νόσος πανώλης, ἣτις ὀλίγον ἔλειψε νὰ καταφάγῃ ἅπασαν τὴν Ἑλληνικὴν καρδίαν.

Ἀκατανόητος σύμπτωσις! Ἐν ᾧ ἀφ' ἑνὸς τὰ μικρὰ ἐρείπια τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς ἐγείρονται ἐκ τῆς κόνεως πλήρη ἐλπίδος καὶ μέλλοντος, ἀφ' ἑτέρου ὁ Μωαμεθανισμὸς περιβάλλεται τὴν σάρκα καὶ τὴν ψυχὴν τοῦ θηρίου τούτου ὡς φοβερὰν πανοπλίαν, ἵνα ἐν μιᾷ τελευταίᾳ καὶ αἱματηρᾷ συμπλοκῇ καταπνίξῃ τὴν γίγαντα καὶ λύσῃ τὸ ἀπὸ τοσοῦτου χρόνου διαμέμον πάντοτε μετέωρον ζήτημα.

Ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἄλῆ τούτου ἐν Ἠπείρῳ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἄλλος καταστρεπτικὸς κατακλυσμὸς ἀφανίζων μὲν καὶ πνίγων τὰ πάντα, ἀλλὰ καὶ πλύνων καὶ καθαίρων τὴν ἡμετέραν φυλὴν πικρὸς ῥύπου. Ἡ κιβωτὸς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ἐπέ-

πλευσεν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῆς ἀβύσσου ἐκείνης καὶ θαυμασίως διεσώθη, διότι Θεοῦ δάκτυλος ὠδήγει αὐτήν.

Τὴν μακρὰν σατραπείαν τοῦ μεγάλου τούτου Ἑλληνομάχου ἐμελέτησα ἐπιμελῶς ἀκροώμενος πάντων, ὅσοι ἐπέζησαν, καὶ ἰχνηλατῶν ἐν μέσῳ τῶν διασωθεισῶν παραδόσεων, ὅπως μορφώσω περὶ αὐτοῦ ἀκριβῆ καὶ καθαρὰν ἰδέαν. Ἄν δὲν ἀπατώμικι, νομίζω ὅτι ἔτυχον τοῦ σκοποῦ. Καὶ ἐπειδὴ πρεσβεύω ὅτι ὁ τύραννος οὗτος δύναται νὰ γίνῃ θέμα ποιήματος ἔχοντος χαρακτῆρα ὅλως ἔθνικόν καὶ βασιζομένου ἐπὶ τῆς διηνεκοῦς πάλης δύο ἀσπόνδων καὶ ἀντιθέτων στοιχείων, εἰς ἃ πρέπει νὰ στηρίζηται ἡ νέα Ἑλληνικὴ ποίησις, οὔτε στιγμὴν ἐδίστασα νὰ ἐπισήσω τὴν προσοχὴν μου εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους, ὅπως δυνηθῶ νὰ δράξω τὴν καταλληλοτέραν ὥραν ἀφ' ἐνὸς μὲν πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ δαίμονος, ἀφ' ἑτέρου δὲ πρὸς ἐξύμνησιν γεγονότος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως ἀναγομένου εἰς τὴν ὑψηλὴν τῆς ποιήσεως περιωπὴν.

Κατὰ τὸ χιλιοστὸν ὀκτακοσιοστὸν πρῶτον ἔτος ἐπὶ τῆς ἤδη καθημαγμένης σκηνῆς τῶν Ἰωαννίνων παριστάνετο ἀνήκουστον δράμα, ἐπιγραφόμενον ἐν τοῖς Ἑπειρωτικοῖς χρονικοῖς *Ἡ δεκαπτά μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη*. Καίτοι μὴ παντάπασι μηδὲ πρὸς πάντας ἀγνώστων τῶν αἰτίων τῆς θυσίας ταύτης, ἐπιτραπήτω μοι ὅμως χάριν πλείονος σαφηνείας ἢ διὰ βραχείων ἐξιστόρισις τῆς δεινῆς ταύτης καταστροφῆς.

Ἰκμαζεν ἐν Ἰωαννίνοις κόρη θαυμασίου κάλλους καὶ περιφανοῦς γένους ἡ Εὐφροσύνη. Δὲν ἐδύνατο ἐπομένως νὰ μείνῃ ἄγνωστος

τῷ Ἀλῆ, θηρεύοντι ἀπανταχοῦ νέα θύματα πρὸς κόρον τῆς ἀσελγείας αὐτοῦ. Ἰπάρχουσιν ὑποψίασι ὅτι ὁ Ἀλῆς ἐπειράθη νὰ διαφθείρῃ τὴν κόρην, ἀλλὰ φοβηθεὶς ἴσως τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς θέσιν, ἀπέστη πρὸς καιρὸν τοῦ ἀνοσίου ἔργου. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ Γαβριὴλ ὁ Γκάγκας, τότε μητροπολίτης Λαρίσσης καὶ θεῖος τῆς Εὐφροσύνης, συνέζευξεν αὐτὴν εἰς γάμον μετὰ Δημητρίου τινός, πλουσίου ἐμπόρου, καὶ οὕτως ἐνόμισαν ἅπαντες ὅτι ἡ περιστέρὰ διέφυγε τοὺς ὄνυχας τοῦ ἀδδθηφάγου ὄρνέου. Δύο τέκνα ἄρρένα ὑπῆρξαν ὁ καρπὸς τοῦ γάμου τούτου, ὅτε ὁ Δημήτριος χάριν ἐμπορίου μετέβη εἰς Βενετίαν.

Συνέπεσε τότε ὁ πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ, ὁ Μουχτάρ, νὰ ἴδῃ τὴν Εὐφροσύνην καὶ τρωθεὶς ὑπὸ φλογεροῦ ἔρωτος ἐπεχείρησε διὰ μυρίων τεχνασμάτων καὶ προσφορῶν νὰ δελεάσῃ τὴν σωφροσύνην αὐτῆς. Ἔτυχε τέλος τοῦ σατανικοῦ σκοποῦ καὶ ἔντρομα τὰ Ἰωάννινα ἔμαθον τὴν αἰσχύνην τῆς Ἑλληνίδος καὶ ἐσιώπων μὴ τολμῶντα νὰ ἀντιδράσωσι πρὸς τὰς βουλάς τῆς ἐπαράτου ἐκείνης οἰκογενείας.

Τοιοιουτρόπως ἐν τῷ βορβόρῳ τῆς ἀμαρτίας ἐκυλίετο ἡ Εὐφροσύνη, τυφλωθεῖσα οὐ μόνον ἐκ τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Μουχτάρ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ ὃν ἠσθάνετο ὁμολογουμένως.

Ὁ Ἀλῆς, ὅστις ἤγγιζε πρὸς τὸ γῆρας, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤγε τὸ ἐξηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐγίνωσκε πᾶ πάντα καὶ ἀντραστῆς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, κατέβαλε πᾶ-

σαν προσπάθειαν, ὅπως ἀπολάβῃ τὴν Εὐφροσύνην ἀποσπῶν αὐτὴν ἀπὸ τῆς καρδίας τοῦ Μουχτάρ. Ἡ δὲ ἀπέκρουσεν ἐπιμόνως τὸν πατέρα καὶ οὕτως ἔβριψεν ἀφ' ἑαυτῆς τὸν πρῶτον σπόρον τῆς μετὰ ταῦτα παρὰ τοῦ Ἀλῆ τελεσθείσης ἐκδικήσεως.

Αἰφνης ὁ ἡγεμονεύων τότε Σελίμ αἰτεῖ παρὰ τοῦ Βιζήρου τῶν Ἰωαννίνων στρατιωτικὴν βοήθειαν πρὸς κατατρόπωσιν ἀντάρτου τινὸς σατράπου τῆς Ἀνδριανουπόλεως. Ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας ὁ Ἀλῆς, ἔν' ἀποπέμψῃ τὸν Μουχτάρ καὶ ἔχων μετ' ἑαυτοῦ τὸν πιστὸν καὶ ἀρχαῖον φίλον Ταχέρ, νύκτωρ εἰσέρχεται εἰς τὸν θάλαμον τῆς Εὐφροσύνης. Ἐκεῖ δέ, ἀφ' οὗ ἔμεινε μόνος, προσπίπτει καὶ αἰτεῖ παρ' αὐτῆς ὡς ἐλεημοσύνην τὸν ἔρωτα, ὅν τισάκις τῷ εἶχε ἀρνηθῆ καὶ ματαίως ἐξαντλήσας πανθ' ὅσα ἠδύνατο νὰ πείσῃ τὴν γυναῖκα, ἀποσύρεται καὶ καταδικάζει αὐτὴν εἰς θάνατον ἐπὶ προφάσει ὅτι δῆθεν εἶχε διαφθείρῃ τὴν ἀρετὴν τοῦ Μουχτάρ. Οὐδὲ εἰς τοῦτο ἀρκούμενος συμπεριέλαβεν εἰς τὴν αὐτὴν καταδίκην δεκαεξ' ἄλλας νέας Ἑλληνίδας ἐκ τῶν διασημότερων οἰκογενειῶν καὶ φίλας τῆς Εὐφροσύνης.

Ἄπασαι ἐπνίγησαν ἐν τῇ λίμνῃ. Ἡ Εὐφροσύνη λειποθυμήσασα καθ' ὄδον ἐξέπνευσεν· ἀλλὰ καὶ νεκρὰ ἐβυθίσθη εἰς τὰ ὕδατα. Τρικυμίας δὲ ἐπελθούσης, πολλὰ τῶν πτωμάτων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς Εὐφροσύνης, ἐξεβράσθησαν ὑπὸ κυμάτων ἐπὶ τὴν ἀκτὴν καὶ τότε συγγενεὶς καὶ φίλοι ἔδραμον ἵνα δώσωσι ταφὴν εἰς τὰς μάρτυρας ἐκεῖνας. Ἡ Εὐφροσύνη ἐτάφη ἐν τῇ μονῇ τῶν Ἁγίων Ἀναρ-

γύρων. Ἐπὶ πολλὰ δὲ ἔτη ἐπεσκίαζον τὸν τάφον αὐτῆς ἀγριε-
λαΐα καὶ κρίνοι εὐωδέστατοι.

Ἐπανελθὼν ὁ Μουχτάρ ἔμαθε τὸν θάνατον τῆς Εὐφροσύνης καὶ
ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ ὤμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ πατρός. Ἀλλὰ τὸν
Ἄλῆν δὲν κατέπληττον τὰ τοιαῦτα καὶ μετ' ὀλίγον νέαι ἀσέλ-
γειαι, νέα κακουργήματα ἀπέσβεσαν ἐκ τῆς καρδίας τοῦ Μουχ-
τάρ τὴν μνήμην τῆς Εὐφροσύνης.

Αὕτη εἶναι ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος καί, ἂν δὲν ἀπατώμαι,
παρέχει ὕλην ἱκανὴν εἰς ἐποποιίαν.

Καὶ πρῶτον μὲν μετ' ἐπιστασίας μελετῶντες τὰ τῆς ἐποχῆς
ἐκείνης εὐρίσκομεν ὅτι ὁ Ἄλῆς εἶχε φθάσῃ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς
δυνάμεως αὐτοῦ. Εἶχεν ἐξολοθρεύσῃ διὰ μαχαίρας ἢ δηλητηρίου
πάντας τοὺς ἐπιφύβους συγγενεῖς ἢ φίλους αὐτοῦ. Εἶχεν ἐπισω-
ρεύσῃ θησαυροὺς ἀνεξάντλητους καὶ ἤδη συνελάμβανε τὴν ιδέαν
τῆς ἑαυτοῦ ἀνεξαρτησίας. Εἶχε καταστρέψῃ μέγα μέρος τῶν
διασημοτέρων ὀπλᾶρχηγῶν τῆς Ἠπείρου καὶ ἐν τῇ ὑπεροφίᾳ αὐ-
τοῦ ἐνόμιζεν ἑαυτὸν ἀκατάδαστον καὶ ἱκανὸν νὰ τολμήσῃ ἀ-
ποιεῖ τὰ πάντα. Θρασύφρανος καὶ πονηρᾶς ψυχῆς πρότυπον, πα-
ρίσταται κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Ἄλῆς κεκτημένος πᾶσαν
τὴν σατανικὴν τελειότητα. Ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ βλέπει τις
ἐσκιαγραφημένην τὴν εἰκόνα τῆς δορυκτησίας, τὸν Μωαμεθανι-
σμὸν γηράσκοντα μὲν, ἀλλὰ διατηροῦντα εἰσέτι πάντα τοῦ ὀρ-
γανισμοῦ αὐτοῦ τὰ συνθετικὰ στοιχεῖα. Ἦτο ὁ τελευταῖος ἦλος
τῆς Ἑλληνικῆς σταυρώσεως.

Εἶχε σχεδιάσῃ τελειοτέραν τοῦ γένους ἡμῶν ὑποδούλωσιν, ἵνα εὐκολώτερον δυνηθῇ μετὰ ταῦτα νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ ὡς τυφλὸν καὶ παθητικὸν ὄργανον πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδίου σκοποῦ. Κατὰ τοῦτο δὲ τὸ σχέδιον ἐργαζόμενος, τοὺς μὲν προκριτοτέρους παραλαμβάνει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτοῦ, τοὺς δὲ πολεμικωτέρους διώκει μέχρι περάτων τῆς γῆς. Βλέπων τὴν Σελλεῖδα ὡς στήλην πυρὸς ὀδηγοῦσαν τοὺς ἐν τῇ σκοτίᾳ πορευομένους, ἀμνύει τὸν ὄλεθρον αὐτῆς. Πολίχναι τινὲς ἐσώζοντο ἐνιαχοῦ δημοκρατικώτερον πολιτευόμεναι καὶ ὁ Ἄλλῃς, πρὸς ὃν ἀκατανόητον ἐφαινετο πῶς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐδύνατο νὰ ὑπάρχωσιν ἄτομα μὴ κλίνοντα τὸν ἀγέλα εἰς τὴν μάχαιραν αὐτοῦ, κατέσκαπτεν αὐτάς ἐκ συστήματος.

Πρὸς μείζονα δὲ ἐπὶ τὸ στυγερώτερον διαστροφὴν τοῦ πέρατος τούτου συνέτεινεν οὐ μικρὸν καὶ ἡ ἔμφυτος αὐτοῦ περιφρόνησις πρὸς τὰ θεῖα. Πολλάκις μαινόμενος ἐν τῇ ὑπεροψίᾳ αὐτοῦ ἐξύβριζε τὴν θεότητα καὶ ἠγωνίζετο νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους ὅτι πέραν τοῦ μνήματος οὔτε κρίσις ὑπῆρχεν οὔτε ἀνταπόδοσις. Τοιαῦτά τινα διαλεγόμενος ἐξέφραζε μὲν τῶν ἡμερῶν καὶ πρὸς τὸν Καναδόν, ὑποπτον ἤδη καὶ ἐν κρυπτῷ καταδεδικασμένον εἰς θάνατον.

Αἱ ἰδέαι, αἵτινες ἐβλάστησαν ἐν μέσῳ τῶν αἱμάτων τῆς μεγάλῃς τῶν ὀγδοήκοντα ἐννέα ἐπαναστάσεως, φερόμεναι ἐπὶ τῆς δορυκρητικῆς τῶν Γάλλων αἰχμῆς, εἰσεχώρησαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ σατραπείον τοῦ Ἄλλῃ καὶ συνέτειναν εἰς ἐπισχυρισμὸν ὅσων περὶ θεότητος ἐπρέσβευεν. Ἡρέσκετο δὲ τὰ μέγιστα ἀκροώμενος τῶν

ξένων τούτων και πολλά περι άθείας διδασκόμενος, είτε διότι πραγματικώς ήσθάνετο τήν ανάγκην τοιούτου δόγματος, είτε διότι και υπό τινων αίρετικῶν Όθωμανῶν ούχι άλλως δοξαζόντων είχε ήδη μυηθῆ τὰ τοιαῦτα.

Και ὅμως δσάκις μέγα τι και άπροσδόκητον δυστύχημα ἐνεσκηπτεν ἐπὶ τήν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἔντρομος ὑπὸ παντοίων δεισιδαιμονιῶν, ήσθάνετο ἐπὶ τοῦ αὐχένος βαρὸν τὸν πιέζοντα τῆς θείας δυνάμεως δάκτυλον και τότε μόνον κατέφευγεν εἰς τήν προσευχὴν. Άπορῶν δὲ τίνα θεὸν νὰ ἐπικαλεσθῆ, ποτὲ μὲν γονυπετῆς ἔτυπτε τὰ στήθη και τήν κεφαλὴν αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τῆς Θεομήτορος, ποτὲ δὲ ἐδάκρυε στενάζων ἐνώπιον τοῦ ψευδοπροφήτου. Προσεκάλει μάγους, χειρομάντεις, ὄνειροκρίτας, συνεβουλεύετο μετ' αὐτῶν και δὲν ήσχύνετο φέρων περι τὸν τράχηλον και ἐπὶ τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἐγκόλπια και μαγικά φυλακτήρια. — Αἱ στιγμαὶ αὐται ήσαν ὅμως σπανιώταται και συνήθως ἐν τῇ ὁσμῇ τοῦ αἵματος και τῇ ἐπινοήσει νέων μαρτυριῶν εὔρισκε τήν θεραπείαν τῆς ἑαυτοῦ ἀπογνώσεως.

Ἐνώπιον τοῦ Ἄλῃ τούτου παρίσταται ἡ Εὐφροσύνη ἀληθὲς και πιστὸν σύμβολον τῆς τότε Ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἄμίαντος και καθαρὰ ἔνεκεν τῆς καταγωγῆς αὐτῆς δὲν ήδυνήθη νὰ τηρήσῃ ἀνέπαφον τήν παρθενικὴν αὐτῆς ἀγνότητα, ἀλλὰ τυφλωθεῖσα πρὸς μικρὸν ἐκ τοῦ ψευδοῦς μεγαλείου και τοῦ σατανικοῦ φέγγους τοῦ διαυγάζοντος τότε ἐν Ἰωαννίνοις, παρέδωκε τήν ψυχὴν και τήν σάρκα εἰς χεῖρας τῶν μικρῶν δαιμόνων. Ἡ τερα-

τώδης αὐτή και συμβολική μίξις, ἐξ ἧς ἐδύναντο νὰ προκύψωσι δεινὰ ἀθεράπευτα, ἔτεινε πρὸς ταχυτέραν πραγματοποίησιν τῶν καταχθονίων σκοπῶν τοῦ τυράννου. Διὸ και μετὰ φρίκης παρατηροῦμεν ὑπηρετοῦντας τότε και μετὰ ταῦτα, εἴτε ὡς συμβούλους εἴτε ὡς ὄπλαρχηγούς, πολλοὺς τῶν διασημοτέρων Ἑλλήνων.

Τοιαύτη ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἤθελεν εἶσθαι βεβαίως ἀξία τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἄλλ' ἡ μετάνοια, ἡ ρυομένη ψυχὴν ἐκ θανάτου, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπέλθῃ πρὸς ἀνάπλασιν τῆς Ἑλληνίδος γυναικός. Μόλις ὁ ἐραστὴς ἀπέρχεται και μόλις ἐκείνη ἀπομονοῦται, εὐθὺς ἀναλαμβάνει τὸν ἀληθῆ αὐτῆς χαρακτῆρα. Ἀποκρούει τὸν Ἄλῆν, ἀποποιεῖται τὰ δῶρα αὐτοῦ, ἀδακρυτὶ δέχεται τὸν θάνατον, ὡς μόνον μέσον ἐξιλεώσεως, και τοιοῦτοτρόπῳ καθίσταται ἀξία τοῦ μαρτυρικοῦ στεφάνου, ὃν ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτῆς ἔθεσε πενθηφοροῦσα ἡ ταλαίπωρος Ἥπειρος.

ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν ἐθεώρησα τὴν Εὐφροσύνην. Ἡ πάλῃ εἶναι προφανής. Λεῖπεται δὲ εἰς τὴν ποίησιν νὰ δεῖξῃ τὴν νίκην τοῦ Ἑλληνισμοῦ και τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τοῦ ἐξολοθρευτικοῦ στοιχείου τῆς κατακτῆσεως. Πρὸς ἔργον τοσοῦτω δυσχερὲς ἦσαν ἀνεπαρκεῖς αἱ δυνάμεις μου. Ἡ μόνη ἐλπίς ὅτι πραγματευόμενος τὸ θέμα τοῦτο ἠδυνάμην νὰ ἰχνογραφῆσω ποίημα ἀληθῶς Ἑλληνικόν, ἀνεξάρτητον τοῦ νέου ρωμαντισμοῦ και ἐπωφελὲς ἅμα καθ' ὅσον διεφώτιζεν ἐποχὴν, μεθ' ἧς συνάπτεται ἡ πρώτη σελὶς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας, ἡ ἐλπίς αὕτη μὲ ἐνεθάρρυνε μέχρι τέλους.

Ἐκρινά εὐλογον ἄντικαταστήσω ἀντὶ τοῦ Γαβριὴλ Θείου τῆς
 Εὐφροσύνης, οὐχὶ ἰσχυρῶς βαστάσαντος τὴν ποιματικὴν ῥάβ-
 δον, τὸν Ἄρτης ἀείμνηστον Ἰγνάτιον, ἀρχιερατεύοντα ἀπὸ
 τοῦ 1798 καὶ γνωστὸν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ γῇ διὰ τε τὴν
 ἀγιότητα τῶν ἡθῶν καὶ τὴν καρτερίαν, ἣν ἔδειξε διώκων τὴν με-
 γάλην περὶ ἐθνικῆς ἀποκαταστάσεως ἰδέαν. Ὁ μέγας οὗτος συ-
 νωμότης, ὁ θαυμασίως διαφυγὼν μετὰ ταῦτα τοὺς ὄνυχας τοῦ
 Ἀλῆ, δύναται δικαίως νὰ ἀπαιτήσῃ θέσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ποιήσει.
 Τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἠσθάνθην ἐξ ἀρχῆς, φοβοῦμαι δὲ μὴ τὰ ἄνθη
 ὅσα ἔβρῃνα ἐπὶ τὸ ἱερὸν χῶμα τὸ καλύπτον τὰ ὄσπᾶ αὐτοῦ,
 δὲν εἶναι οὔτε τόσον εὐώδη οὔτε τόσον εὐθαλῆ, ὅσον ἡ καρδιά
 μου ἐπεθύμει. — Αἰωνία αὐτοῦ ἡ μνήμη!

Ἄλλους τινὰς ἀσημάντους ἀναχρονισμοὺς παρεδέχθην ἔκου-
 σίως, ἵνα μὴ παραλείψω γεγονότα δυνάμενα καὶ ἀκτίνα φωτὸς
 νὰ ἐπιπέμψωσιν εἰς τὴν ζοφώδη ἐκείνην ἐποχὴν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἡ
 ἱστορικὴ παράδοσις ὑπῆρξεν ἡ πυξίς, ἥτις με ὠδήγησεν ἀπ' ἀρ-
 χῆς μέχρι τέλους.

Τοῦ δὲ περὶ γλώσσης πολυθρῦλῆτου ζητήματος, ἐπόμενος εἰς
 τὴν ἐμὴν καὶ σεβόμενος τὴν τῶν ἄλλων πεποίθησιν, οὔτε ἀνα-
 λαμβάνω οὔτ' ἠθέλον ἀναλάβει ποτὲ τὴν εὐθύνην τῆς ἐπιλύσεως.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἡ ΚΥΡΑ ΘΡΟΣΥΝΗ.

ΔΡΑΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΤΟ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ.

Ἐπέσανε τὰ Γιάννινα σιγὰ νὰ κοιμηθοῦνε,
Ἐσβύσανε τὰ φῶτά τους, ἐκλείσανε τὰ μάτια.
Ἡ μάνα σφίγγει τὸ παιδί βαθειὰ στὴν ἀγκαλιά της
Γιατ' εἶναι χρόνοι δύστυχοι καὶ τρέμει μὴ τὸ χάση.
Τραγοῦδι δὲν ἀκούεται, ψυχὴ δὲν ἀνασαίνει.
Ὁ ὕπνος εἶναι θάνατος, καὶ μνήμα τὸ κρεββάτι,
Κ' ἡ χώρα κοιμητήριον, κ' ἡ νύχτα ῥημοκλήσι.

Ἄγρυπνος ὁ Ἀλήπασας ἀκόμη δὲ νυστάζει
Κ' εἰς ἓνα δέρμα λειονταριοῦ βρίσκεται ξαπλωμένος (α).
Τὸ μέτωπό του εἶναι βαρὺ, θολό, συγνεφιασμένο
Καὶ τῶθαλεν ἀντίστυλο τὸ χέρι του, μὴ πέση.
Χαιδεύει μὲ τὰ δάχτυλα τὰ κάτασπρά του γένεια

Ποῦ σέρνονται στοῦ λειονταριοῦ τῆ φοβερῆ τῆ χήτη.
Ἄγχαλιασμένα τὰ θεριά, σοῦ φαίνεται πῶς ἔχουν
Ἐνα κορμὶ δικέφαλο· τὸ μάτι δὲ γνωρίζει
Ποιὸ τάχα νᾶν τὸ ζωντανὸ καὶ ποιὸ τὸ σκοτωμένο.
Στὴν ἄκρη στὸ παράθυρο σιωπηλὸς προσμένει
Καὶ τρομασμένος τὸ θωρεῖ ὁ φίλος του ὁ Ταχῆρης.
Μέσα στὴ μαύρη τὴν ἐρμιὰ τοῦ κόσμου, ποῦ χαλοῦσαν,
Ἡ προδοσιαῖς, οἱ σκοτωμοί, ἀπόκρυφαις ἐλπίδαῖς
Βαστοῦν ἐκείναις ταῖς καρδιαῖς ἀκόμη ἀλυσωμέναῖς.
Ἄπόψε τί στοχάζονται;... Τί μυστικὸ τὸν ὕπνο
Στὰ μάτια τους νὰ καταιβῆ ἀπόψε δὲν ἀφίνει;...

Ταχῆρ, Ταχῆρ! ἐκύταξες νὰ ἰδῆς ἂν τὸ φεγγάρι
Ἐφάνηκε στὸν οὐρανό; Δυὸ ὥραις τὸ προσμένω.
Εἶναι σχεδὸν μεσάνυχτα, γιατί νὰ μὴ προβαίνη;

TACHP.

Ἐπρόβαλεν, εἶναι θολὸ καὶ κόκκινο σὰν αἷμα.
Σύγνεφα μαῦρα καὶ βαρεῖα ἀνεβοκαταβαίνουν
Καὶ φεύγουν σὰ φαντάσματα. Ὁ ἄνεμος τὰ σπρώχνει
Καὶ τὰ σωρεύει ἐπάνω του μὲ λύσσα, μὲ μανία.

Ὡσάν ἀέρια κύματα, τὸ δέρνουν, τὸ χτυποῦνε,
Καὶ λὲς πῶς θὰ τὸ πνίξουνε καὶ λὲς πῶς θὰ τὸ σβύσουν.
Πυκνὴ θολοῦρ' ἀπ' τὰ βουνά, Βιζήρη μου, τοῦ Πίνδου
Ἄπλόνεται στὸν οὐρανό, ἐσκέπασε τὰστέρια.
Τί σάβανο κατάμαυρο! τί νύχτα! τί τρομάρα!

ΑΛΗΣ.

Σὲ σκιάζουνε τὰ σύγνεφα, σὲ σκιάζει τὸ φεγγάρι,
Γιατὶ τὸ βλέπεις κόκκινο, τὸ βλέπεις ματωμένο;
Τόσον καιρὸ μὲ τὸν Ἄλῃ ἀπ' τὰ μικρά σου νειῶτα,
Κι' ἀκόμη δὲ συνείθισες νὰ βλέπῃς τέτοιο χρῶμα;
Ἐπίστεψες πῶς ἤθελα νὰ μάθω καὶ ν' ἀκούσω
Πῶς τὸ φεγγάρ' εἶναι χλωμό καὶ πῶς ἐρωτεμμένο
Ἐπρόβαλε τῇ λάμψῃ του νὰ χύσῃ ὀλόγουρά μου;
Ἐπίστεψες πῶς ἤθελα τῇ δροσερῇ του ἀχιτίδα
Ὡσάν παρθενικὸ φιλὶ σὰ χεῖλή μου νὰ νοιώσω;
Ἀκόμη δὲ μ' ἐγνώρισες! δὲν ἔμαθες ἀκόμη
Πῶς πάντα μαῦρα σύγνεφα, πάντα βαρὺς χειμώνας,
Πάντα σκοτάδι μ' ἀστραπαῖς ἐστάθηκε ἡ ζωὴ μου.
Τὸ μέτωπό μου ἐγέρασε, ἡ τρίχαις μου ἀσπρίζουν,
Κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα τοῦ κόσμου τῇ γαλήνῃ.
Κι' ἀπόψε, ἀπόψε ποῦθελα, ἀπόψε ποῦ ποθοῦσα

Νὰ καταλάβουν τὰ στοιχειὰ τί μαύρη τριχυμία
Μου γκρίζει μὲς τὰ στήθη μου καὶ πόσ' ἀστροπελέκια
Μοῦ κατασχίζουν τὴν καρδιά, ἀπόψε σὺ φοβεῖσαι;
Φοβεῖσαι λίγα σύγνεφα θολά, ποῦ ἀνεμοδέρνουν,
Καὶ τὴ μαυρύλα τοῦ βουνοῦ καὶ τῆς βροντῆς τὸν κρότο;
Σύρε, δειλέ. Τί στέκεσαι, Ταχὴρ, ἐδῶ σιμὰ μου;
Σύρε νὰ γίνης σύντροφος τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρη.

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη μου, πατέρα μου, γιατί, γιατί μὲ διώχνεις;
Τόσον καιρὸ μ' ἀγάπησες σὰν νάμουνα παιδί σου,
Κι' ἀπόψε μ' ἀπαρνήθηκες; μὲ διώχνεις, μ' ἀτιμάζεις;
Βιζήρη, πὸτ' ἐδείλιασα, ἢ πότε αὐτὸ τὸ χέρι
Πιστὰ δὲ σ' ὑπηρέτησε; μὴ μὲ καταφρονέσης·
Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μέ; Οἱ δύο μας ἐνωμένοι
Μποροῦμε νὰ χαλάσωμε τὴν ἄμορφιά τοῦ κόσμου·
Μποροῦμε, ἂν τὸ θελήσωμε, τὰ δένδρα νὰ μᾶς βλέπουν
Κι' ἀμέσως νὰ μαραίνωνται, τὰ φύλλα τους νὰ ρίχνουν.
Ὅθε διαβαίνομε μαζὺ ν' ἀχνίζουνε τὰ ρόδα,
Καὶ νὰ διψοῦνε γιὰ ὄροσά τὰ χόρτα, τὰ λουλούδια,
Βιζήρη, ὅπου πατήσωμε. Ἡ μάνα ν' ἀπορρίχνη,
Ὅταν ἰδῇ τὸν ἴσκιό μας· στὰ στήθη της τὸ γάλα

Νὰ γίνεται πικρή χολή, περιδρομος, φαρμάκι·
Πές μου, τί θέλεις ἀπὸ μέ; Ἄλῃ, δοκίμασέ με.

ΛΛΗΣ.

Ταχῆρ, παιδίμου, σιώπησε· φθάνει, συχώρεσέ με·
Τόσην αἰσθάνομαι γιὰ σέ ἀγάπη καὶ φιλία,
Ποῦ σκιάχτηκα μὴν ἤθελες ἀπόψε νὰ μ' ἀφήσης.
Νᾶξευρες πόσαις κόλασαις, πόσα σκληρὰ μαχαίρια
Μοῦ κόβουνε τὰ σωθικά! Ταχῆρ, παρακαλέσου
Γιὰ τὸ Βιζήρη τὸν Ἄλῃ. Πρόσταξε τὰ στοιχεῖα
Νά με βοηθήσουνε, Ταχῆρ, καὶ πές στὰ καταχθόνια
Πῶς γιὰ μιὰν ὥρα, μιὰ στιγμὴ, κορμί, ψυχὴ, τὸ βίό μου,
"Ὅλα τὰ δίδω, μιὰ στιγμὴ νὰ μοῦ χαρίσουν μόνον.
Καὶ σὺ ψυχὴ τῆς μάνας μου, πῶρχεσαι κάθε βράδυ
Καὶ πέφτεις καὶ σωριάζεσαι σιμά μου στὸ κρεβάτι,
Καὶ μοῦ ἐνθυμίζεις μὲ φιλιά, μὲ δάκρυα, τὸ Γαρδῆχι (6),
"Ὁχ! ἔλα παντοδύναμη, λησμόνησε μιὰν ὥρα
Τῆ φοβερῆ σου ἐκδίκηση. Μάνα μου, βόηθησέ με,
"Ἄν μ' ἀγαπᾷς, ἂν πιθυμῆς κ' ἐγὼ νὰ σοῦ πλερώσω
Τὸ χάρισμα ποῦ σῶταξα, μάνα μου, βόηθησέ με.

TAXHP.

Βιζήρη μου, τί μυστικό, τί πόνος σέ σπαράζει;
Δέν εἶμ' ἐγ' ὁ πνευματικός ὁ φίλος σου, Βιζήρη;
Πές μου, τί θέλεις τὰ στοιχεῖά, τὸν Ἄδη τί τὸ θέλεις;
Τὰ κόκκαλα τῆς μάνας σου γιατί νὰ τὰ ξυπνήσης;
Ἐγὼ καὶ σὺ δέν εἶπαμε πῶς φθάνομε μονάχοι;
Ἄλλη βοήθεια τί ζητεῖς; Εἶν' ἐντροπὴ δική μας
Οἱ ζωντανοὶ νὰ κράζουνε βοήθεια πεθαμμένους.
Πές μου τί θέλεις; τί ποθεῖς; Ποτέ, ποτέ δέν σ' εἶδα,
Βιζήρη μου, σὰ σήμερον ἀχνὸν καὶ ταραγμένον.
Ἐσύ, ἐσύ, ὅπου βαστᾷς τόσαις ζωαῖς στὸ χέρι,
Ποῦ σέ μιὰ μόνη σου ματιὰ τὰ Γιάννινα βυθίζουν,
Καὶ Ἀρβανιτιὰ καὶ Ῥούμελη ἐμπρός σου γονατίζουν,
Καὶ στὴ φωνή σου τ' Ἀγραφα ῥαγίζονται καὶ τρέμουν,
Ἐσύ, ἀπόψ' ἐδείλιασες; Βιζήρη μου, θυμήσου
Τὴ φοβερὴ σου δύναμη. Σ' ἐκράξαμε λειοντάρι.

ΛΛΗΣ.

Ταχέρ, δὲ θέλω ἐκδίκησαις, αἷμα, Ταχέρ, δὲ θέλω·
Ἄν ἦτανε γιὰ φονικά, δὲ σ' ἐκραζα βοήθεια.
Λησμόνησα τὰ πάθη μου, λησμόνησα ταῖς ἐχθραῖς·

Όλα μου φύγαν ἀπ' τὸ νοῦ. Μπορῶ νὰ σοῦ τῶρξίσω,
Ταχὴρ, ὅτ' ἔλησμόνησα ἀπόψε καὶ τὸ Σοῦλι,
Τὸ Σοῦλι, ποῦ μ' ἐθέρισε ποῦ μ' ἄδειασε τὴ φλέβα
Ὶροφῶντας ἀκατάπαυστα τὸ αἷμα τῆς καρδιάς μου,
Τὸ Σοῦλι, ποῦ μοῦ ἐντρόπιασε τὰ κάτασπρά μου γένεια,
Ὶπόψε τὸ λησμόνησα. Τὸ Λάμπρο τὸ Ζαβέλλα,
Μοῦ φαίνεται ἂν τὸν ἔβλεπα στὰ πόδια μου σφαμμένον,
Κι' ἂν ἤμποροῦσε ἀνθρώπινη δύναμις νὰ τοῦ δώσῃ
Πάλαι τὴν πρώτη του ζωὴ, γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψῃ,
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου ἤθελα τοῦ τῆ δώσῃ,
Ὶν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχὴρ, κ' ἐγὼ νὰ ἐλπίσω.
Ὶν μῶλεγαν νὰ γύριζα στὴν πρώτη μου τὴ φτώχεια,
Νὰ τρέχω ἐπάνω στὰ βουνὰ καὶ νὰ καταφρονιῶμαι,
Ταχὴρ, δὲ λέγω ψέμματα, τῶκανα στὴν ψυχὴ μου,
Ὶν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή νὰ λάμβαν' ἀπ' τὴ φύση
Τῆς ἀνοιξῆς τὴν ὠμορφιά, πῆ μυρωδιὰ τοῦ Ὶόδου,
Τοῦ φεγγαριοῦ τὸ φόρεμα, καὶ τῆς κιτριᾶς τὰ νειῶτα,
Ὶν ἤμποροῦσα μιὰ στιγμή, Ταχὴρ, νὰ ξανανειῶσω.
Βλέπεις, παιδί μου, τί ζητῶ; Βλέπεις ἢ δύνάμις μου
Δὲ φθάνει. Τὰ γεράματα μ' ἐπλάκωσαν, μὲ γέρνουν,
Ὶσπρισε τὸ κεφάλι μου, τὰ χεῖλη μου ἀχνίσαν,
Ὶθόλωσαν τὰ μάτια μου, δὲ λάμπουνε σὰν πρῶτα.

Κ' ἐν ᾧ κ' ἐν ᾧ τὰ κόκκαλα ἀρχίζουσι νὰ κουφόνουν,
Ταχὴρ, φέρε τὸ χέρι σου, θέσε το στὴν καρδιά μου,
Ν' ἀκούσης πῶς οἱ χτύποι τῆς πῶς εἶναι ἀνδρειωμένοι.
Βράζει τὸ αἷμά μου, Ταχὴρ, καὶ τώρα, ποῦ μ' ἀκούεις,
Αἰσθάνομαι πῶς δύναμαι ἀκόμη ν' ἀγαπήσω.
Ἄλλὰ, μὲ βλέπουν γέροντα, μὲ σκιάζονται, μὲ τρέμουν,
Πέφτουν, φιλοῦν τὰ πόδια μου, τὰ μάτια δὲ σηκόνουν
Ποτὲ νὰ μὲ κυττάξουνε. Ἡ μάνα κι' ὁ πατέρας
Εὐτυχισμένοι στέλλουνε σ' ἐμὲ τὴ θυγατέρα,
Γιὰ νὰ γλυτώσουν τὸ παιδί, μονάκριβο σὰν τῶχουν,
Κ' ἐγὼ γυρεύω τὸ φιλιὸν ὡσὰν ἐλεημοσύνη,
Καὶ μοῦ τὸ δίδουνε ψυχρὸ, σκληρὰ συντροφευμένο,
Ποιὸς ξεύρει μὲ τί ἄσπλαχνη καὶ μυστικὴ κατάρα.
Ταχὴρ, ἂν μ' ἐκατάλαβες, ἂν ἔμαθες τί θέλω,
Θεράπεισέ με· τὸ ζητῶ γιὰ χάρη, γιὰ ἔσπλαχνία.

TACHIR.

Βιζήρη μου, τῶμολογῶ, δὲν ἤλπιζα ποτέ μου
Ν' ἀκούσω τῆς Ἀρβανιτιᾶς τὸ φοβερὸ λειοντάρι
Ν' ἀναστενάξῃ, νὰ θρηνηθῇ σὰν ἔρημη τρυγὸνα.
Πρόσταξε τὸ κεφάλι μου στὰ πόδια σου νὰ πέσῃ,
Ἄλλ' ἀκουσε, πατέρα μου, τὸ γέρο σου τὸ φίλο.

Ἡ μάνα σου σ' ἐγέννησε καὶ σ' ἐρρίψε στὸν κόσμο
Τὴν ὥρα, ποῦ κ' ἡ μάνα μου ἐγέννησε κ' ἐμένα.
Ἄντὶ νὰ γίνῃ ἓνας σεισμός, ἀντὶς ἡ γῆ ν' ἀνοίξῃ,
Ἄντὶ νὰ ληθῇ θανατικό, πλημμύρα, πείνα, φτώχεια,
Μιὰ δύναμις ἀνώτερη μᾶς ἔστειλ' ἐδῶ κάτω.
Ἐσὺ ἐδιωρίστηκες νᾶσαι σπαθὶ κ' αἰθέρας,
Κ' ἐμένανε μ' εὐχήθηκε, Βιζήρη, νᾶμαι πάντα
Τοῦ φοβεροῦ σου τοῦ σπαθιοῦ πιστὴ φωλεὰ καὶ θήκη.
Σαράντα χρόνους τρέχομε· γιὰ κύτταξε, Βιζήρη,
Πόσα βουνὰ διαβήκαμε, πόσους κρημνοὺς καὶ βράχους!
Ῥίξε τὰ μάτια ὀπίσω σου, πέρασε μὲ τὸ νοῦ σου
Ὅλα μας τὰ πατήματα καὶ μέτρησε τοὺς τάφους . . .
Τί κρίμα ποῦ δὲ φαίνονται! Καὶ ποῖός θυμᾶται τώρα;
Τὰ κόκκαλα καὶ τὰ κορμιά ἐλυώσανε, Βιζήρη.
Τὸ χῶμα, ποῦ ὀλοφούσκοτο τὰ μνήματα πλακόνει,
Ὅλιγ' ὀλίγο χάνεται, γλυκὰ κατακαθίζει·
Ἵστερα φθάνει ἡ ἀνοίξη μὲ τὰ πολλὰ λουλούδια,
Μὲ τὰ χορτάρια τὰ χλωρά, μὲ γέλοια μὲ παιγνίδια,
Καὶ ἐκεῖ ποῦ μαῦρο κ' ἔρημο τὸ φοινικό κοιμᾶται,
Παίζουν, χορεύουν τὰ παιδιά, λαλοῦνε τὰ πουλάκια.
Τὰ αἵματα, ποῦ ἐχύσαμε, τὰ ρούφηξε τὸ χῶμα,
Τὰ ξέπλυνε τὸ σύγνεφο, τὰ σβυσεν ἡ δροσοῦλα,

Καὶ τώρα ἐλησμονήσαμε. Κάμμιά φορά τὴ νύχτα
Τὰ βλέπομε στὸν ὕπνο μας, ἀλλὰ ποῖός τὰ φοβεῖται;
Τὸ πρῶτο γλυκοχάραμμα τὰ σβεῖ, τὰ συνεπαίρνει.
᾽Ω! μὴ φοβῆσαι τοὺς νεκρούς, εἶν' ἤσυχοι οἱ καυμένοι.
Ἔχουν τὸν ὕπνο τους βαθύ, κοιμῶνται σὰν παιδάκια.
Βιζήρη, τώρα σ' ἐρωτῶ, ἂν εἶπα τὴν ἀλήθεια.
Γιὰ νὰ μπορέσης τοῦ Θεοῦ τὴ δύναμη ν' ἀρπάσης,
Κι' ἀντίπαλός του ἄσπονδος νὰ τόνε πολεμήσης,
Ἐκειὸς νὰ δίδῃ τὴ ζωὴ καὶ σὺ νὰ τήνε παίρνῃς,
Πῶς ἔπρεπε νὰ πορευθῆς; Μ' ἐκείνη τὴν ἀγάπη,
Ποῦ νειὸς δὲν ἐπεθύμησες καὶ ... σήμερα γυρεύεις,
Ἦθελ' ἀκόμη σέρνεσαι στοῦ Τεμπελὲν τὴ φτώχεια.
Θὰ κάθῃσο στὴ θύρα σου, τὸ χέρι σου ν' ἀπλόνης
Εἰς τὸ διαβάτη ποῦ περνᾷ. Ἐμίσησες τὸν κόσμο,
Καὶ νὰ ποῦ τὸν ἐνίκησες. Ἀλλὰ μὴ λησμονήσης,
Τὸ Σοῦλι μένει ζωντανό, κι' ὁ Λάμπρος ὁ Ζαβέλλας.
Θυμήσου πῶς ἡ μάνα σου βαθεῖα μέσα στὸ χῶμα
Ἄνάπαυση δὲ θὰ ναῦρῃ καὶ ὕπνο κ' ἤσυχία,
Ἄνισως καὶ στὸ μνημά της δὲ σφάξης τὸ Γαρδῆχι.
Βιζήρη, πές μου τί ποθεῖς; ποιά κόρη, ποιά γυναῖκα
Δὲ σ' εἶδε, δὲ σ' ἐζήλειψε, δὲν ἤλθε στὸ πλευρό σου;
Ποιά μάνα μὲς τὰ Γιάννινα καὶ ποιὸς καὶ ποιὸς πατέρας

Τολμᾶ σ' ἐσένα ν' ἀρνηθῆ τὰ κάλλη τοῦ παιδιοῦ του;
Οἱ χρόνοι δὲ σ' ἐγήρασαν, τὸ χέρι σου δὲν τρέμει·
Εἶναι φωτιὰ τὰ χεῖλη σου καὶ κεραυνὸς τὸ μάτι.
Ποῖός εἶν' ἐκεῖνος, ποῦ θωρεῖ τὴν κάτασπρη τῆ χήτη
Τοῦ Πίνδου τοῦ περήφανου καὶ γέροντα τὸν κράζει;
Πές μου τί θέλεις, πρόσταξε· τὸ χέρι μου, ἡ ψυχὴ μου
Εἶναι δικά σου. Ἄνοιξε στὸ φίλο τὴν καρδιά σου.

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, μοῦ θύμησες τὰ περασμένα χρόνια,
Τὸ δρόμο ποῦ περάσαμε, τὰ μνήματα, το αἷμα,
Καὶ σὰν καὶ νὰ ξανάνειωσα, ἐχόρηκε ἡ καρδιά μου,
Ταχὴρ, ἐσὺ μ' ἐγνώρισες. Δὲν ἤλθα ἐδῶ στὸν κόσμο,
Γιὰ ν' ἀγαπήσω τοῦ Θεοῦ τὸ πλάσμα, τὴν εἰκόνα.
Ἄλλος Θεὸς μ' ἐγέννησε, μῶδωκε τὴν ψυχὴ του
Καὶ μοῦπε καὶ μὲ δίδαξε πῶς ἡ ζωὴ ἡ δική μου
Θὰ νᾶναι μαῦρος θάνατος καὶ κόλαση ἐδῶ κάτω·
Θυμοῦμαι ἀκόμη τῆ στιγμῆ, ποῦ ἡ μάνα μου μ' ἐπῆρε
Κρυφᾶ κρυφ' ἀπ' τὰ ἀδέρφια μου τὸ βράδυ σ' ἓνα μέρος,
Ὅπου ἦσαν μνήματα πολλὰ κι' ἀσπρίζαν στὸ φεγγάρι.
Ἀνάμεσά τους ἔστεκε σιωπηλὸ, μονάχο,
Ἐνα ψηλὸ, θεόρατο καὶ μαῦρο κυπαρίσι.

Ἡ νύχτα ἦτον ἤσυχη, ἔλαμπε τὸ φεγγάρι,
Καὶ κάπου κάπου ἀκούετο τὸ ρύασιμο τοῦ λύκου.
«Μάνα μου, λέγω, κύτταξε τὰ γόνατά μου τρέμουν.
»Τί μ' ἔφερες ἐδῶ νὰ ἰδῶ, πᾶμε· φοβοῦμαι, μάνα.»
Κ' ἐκείνη, ποῦ τὴν ἔτρεμεν ὁ οὐρανὸς κι' ὁ ἄδης,
«Ἄλῃ, μοῦ λέγει, μὴ φοβοῦ σὰν ἦσαι μὲ τὴ Χάμκω,
»Οἱ πεθαμμένοι δὲν ξυπνοῦν κι' ἀνίσως καὶ τὸ μνήμα
»Ξεράσῃ ἀπὸ τὰ στήθη του κἀνένα κολασμένον,
»Φθάνει νὰ ἰδῇ πῶς εἴμ' ἐδῶ, τὸ χινῶτό μου νὰ νοιώσῃ,
»Γίνεται στάχτη καὶ καπνὸς καὶ δυὸ φοραῖς πεθαίνει.
»Ἄλῃ, παιδίμου, μὴ φοβοῦ, μὴ σκιάζεσαι τοὺς τάφους.
»Τὰ κόκκαλα μέσα στὴ γῆ καὶ τᾶψυχο τὸ κρέας
»Δὲν εἶναι παρ' ὁ ἄνθρωπος στῆς μάνας του τὴ μήτρα.
»Τὸ σάβανο εἶναι σπάργανο, τὸ ξύλινο κιβοῦρι
»Εἶναι κουνιὰ μικροῦ παιδιοῦ, ὅπου ποτὲ δὲν κλαίει·
»Χαρὰ σ' ἐκείνον, ποῦ μπορεῖ, ἄλλος Θεὸς πατέρας,
»Ἄντὶ νὰ φτεύῃ τὴ ζωὴ στῆς γυναικὸς τὰ σπλάχνα,
»Γιὰ νὰ γεννῶνται δράκοντες καὶ φίδια καὶ λειοντάρια,
»Βαθειὰ νὰ σκάφτῃ μὲς τὴ γῆ καὶ νὰ καταβολιάζῃ
«Τὴ σάρκα τὴν ἀνθρώπινη, πῶσο κακὴ κι' ἂν ἦναι,
»Θὰ δώσῃ ῥόδα γιὰ καρποὺς λουλούδια καὶ χορτάρια.
»Παιδί μου, ἂν θέλῃς τὴν εὐχὴ τῆς μάνας σου νὰ πάρῃς,

»Θυμήσου νᾶσαι ἔσπλαχνος καὶ σὺν καλῶς πατέρας
»Στὰ δύστυχα τὰ τέκνα σου νὰ στρώνης γιὰ κρεββάτι
»Τὸ χῶμα, ποῦναι δροσερό, καὶ νὰ τ' ἀποκοιμίζης.
»Ἄλῃ, παιδί μου, κύτταξε τὸ μαῦρο κυπαρίσι,
»Κύτταξε καὶ τὰ μνήματα, ποῦ ἀσπροβολοῦν τριγύρω.
»Βλέπεις ὁ ἴσκιος τοῦ περνᾷ σὺν ἄλλος ὠροδείχτης
»Ἐπάνω ἀπὸ τὰ μάρμαρα, λὲς καὶ μετρᾷ ταῖς ὥραις.
»Στὸν κόσμον τώρα ποῦ θὰ ἐμβῆς, νὰ γίνῃς κυπαρίσι
»Καὶ νὰ μετρᾷς ταῖς ὥραις σου, τοὺς χρόνους, τὴ ζωὴ σου,
»Ἀπλόνοντας τὸν ἴσκιο σου στὰ μνήματα τὰ κρύα.
»Καὶ κύτταξε, γλυκέ μου Ἄλῃ, ποτὲ μὴ λησμονήσης.
»Ἄν ἔλθῃ μέρα καὶ στιγμή, ποῦ ὁ μαῦρός σου ὠροδείχτης
»Δὲν εὖρη πλάκα νὰ σταθῇ τὴν ὥρα νὰ σοῦ δείξῃ,
»Θυμήσου, Ἄλῃ, τὰ λόγια μου, ἡ μοῖρα θὰ σὲ πάρῃ.
»Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ. Ζώσου σπαθί, μαχαῖρι,
»Καὶ τρέχα, ἀνέβα τὰ βουνά. Ἔχε σιμά σου πάντα
»Τὴ μητρικὴ μου τὴν εὐχὴ καὶ δὲ θὰ ν' ἀποστάσης.»
Ταχὴρ, ἐκείνη τὴ βραδεῖά ἐνίκησα τὸν κόσμον.
Κ' ἐσὺ τὸ ξεύρεις, φίλε μου, τὸ ξεύρεις, σύντροφέ μου,
Ἄν ἐλησμόνησα ποτὲ τῆς μάνας μου τὰ λόγια.
Τώρα γιὰ πρώτη μου φορὰ αἰσθάνομαι ἓνα πάθος,
Μιὰ δίψα ἀκατανόητη, Ταχὴρ, μιὰ τέτοια λαύρα,

Ποῦ ἂν ἤξευρα πῶς ἔφθανε γιὰ νὰ μοῦ τήνε σβύση
Τὸ αἷμα τῆς Ἀρβανιτιάς, τὸ αἷμα... τὸ δικόσου,
Ὅλο μὲ μιᾶς θὰ τῶπινα, Ταχὴρ, νὰ ἴσυχάσω.
Τὸ μυστικό μου θὰ σοῦ εἰπῶ· ἀλλοίμονον σ' ἐσένα,
Ἄν ἴσως κ' ἀπ' τὰ χεῖλη σου πέση ποτέ ἓνας λόγος.
Ταχὴρ, Ταχὴρ, στὸ πρόσωπο, Ταχὴρ, μὴ μὲ κυτάζης.
Τὸ λύκο τὸν ἀνήμερο, τὸ τρομερὸ λειοντάρι
Τὸν ἄγριο τὸν Ἀλήπασα, τὸν κατατρῶγει ἡ ζήλια.
Ἡ ζήλια! τῶ μολόγησα, σ' ἀνοίξα τὴν καρδιά μου.
Φέρε μου ἐδῶ τὸ δάχτυλο, μέτρησε τὴν πληγή μου.
Ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῆ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέση,
Ν' ἀνοίξῃ ἡ γῆ νὰ καταπιῆ κ' ἐμένανε κ' ἐσένα,
Ἀπόψε θέλω ἰατρικό!... Κάνένανε δὲν ἔχω·
Ἐσὺ λυπήσου με, Ταχὴρ, ἐσύ, πιστέ μου φίλε.

ΤΑΧΗΡ,

Βιζήρη μου, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ φιλήσω
Τὸ δυνατὸ τὸ πόδι σου, τὴ γῆ, ποῦ σέ βαστάει·
Ζήλια σοῦ καίει τὴν καρδιά, ζήλια γλυκειὰ κ' ἀγάπη!
Καὶ λές ὅτ' εἶσαι γέροντας! Καὶ λές ὅτι τὰ χρόνια
Σ' ἀσπρίσανε, σ' ἐγύρανε! Εὐλογημένη ἡ ὥρα
Ποῦ μ' ἀνοίξεις τὰ στήθη σου καὶ μῶδειξες Βιζήρη,

Τάνδρειωμένα σπλάχνα σου, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζουν!
Ζήλια! τοῦ ἔρωτος πικρό, φαρμακερό στολίδι,
Σ' ἐσέ, Βιζήρη, θά γενῆ, αἷμα, ψυχὴ καὶ νειότη,
Ἀπόψε ὁ κόσμος νὰ χαθῆ, ὁ οὐρανὸς νὰ πέσῃ,
Ν' ἀνοίξ' ἡ γῆ νὰ καταπιῆ κ' ἐμέ καὶ τὰ παιδιὰ σου...

ΑΛΗΣ.

Παιδιὰ μου;... Ποιὸς σ' ἐρώτησε; πῶς σοῦ ληθάνει τὴ μνήμη;
Ἐγώ, ποῦμαι πατέρας τους, ἐγὼ δὲν τὰ θυμοῦμαι,
Καὶ σὺ πῶς τὰ μελέτησες; Τόση μεγάλη ἀγάπη
Λιθθάνεσαι γιὰ μένανε, ὅπου χωρὶς νὰ θέλῃς
Βλέπεις ἐμπρός σου τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, σὰν νάταν
Τοῦ δένδρου, ποῦ σ' ἐσκέπασε, Ταχήρη, τὰ κλωνάρια;
Καὶ σ' ὠνόμαζες ὠρμισσες κ' ἐφώναζες ν' ἀνοίξῃ
Ἀπόψε ἡ γῆ νὰ καταπιῆ καὶ σὲ καὶ τὰ παιδιὰ μου...
Ποιὸς ξεύρει; ... ἂν σ' ἐπρόσταζα... ἂν ἤξευρες πῶς τώρα
Ὅλη ἡ ζωὴ μου κρέμεται στὰ χέρια... τὰ δικά σου.
Κι' ἂν σῶλεγαν πῶς γιὰ νὰ ἰδῆς τὸν ἀδελφοποιητό σου
Τὸ γέρο τὸ Βιζήρη σου, Ταχήρη, τὸν Ἄλῃ σου
Ν' ἀναστηθῆ νὰ ἰατρευθῆ μ' ἓνα ποτήρι αἷμα...

TAXHP.

Ἐκοβα τὸ λαρύγγι μου, ἔσφαζα τὸ παιδί μου,
Γιὰ νὰ στὸ φέρω νὰ τὸ πιῆς, Βιζήρη μου πατέρα.

ΛΛΗΣ.

Ἐ τὴν ἀγκαλιά μου ἔλα ἐδῶ· ἐσ' εἶσαι τὸ παιδί μου.

Ἄκουσε τώρα τί θὰ εἰπῶ, μάθε ἀπὸ σὲ τί θέλω.

Καθὼς ἀνθίζ' ἡ μυγδαλιὰ μὲ τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,

Ἄνθιζε μὲς τὰ Γιάννινα καὶ ἡ Κυρὰ Φροσύνη.

Χρυσὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὰ σύγνεφα κρυμμένη

Μιὰ μέρα τὴν ἀπάντησα. Ἐδιάβηκε σιμά μου

Κ' ἐθάμβωσαν τὰ μάτια μου. Κρυφὴ ἀνατριχίλα

Μ' ἔσφαξε μὲς τὰ κόκκαλα. Τὸ ἄτι μου τὴν εἶδε,

Ἐστύλωσε τὰ πόδια του, ἐτέντωσε τὸ μάτι

Κι' ἀπλόνει, ἀπλόνει τὸ λαιμὸ γιὰ νὰ τὴ χαιρετήσῃ.

Ὅλο γυρὰ τῆς ἔστεκαν σὰν ἄνθη, σὰν ἀσέρια,

Σὰν ταῖς ρανίδαις τῆς δροσιᾶς ἔς τῆς κιτριᾶς τὸ φύλλο,

Κόραις πολλαῖς. Ἐπαίζανε κ' ἐμάζοναν λουλούδια.

Ἐσκιόχτηκάνε τ' ἀλογο, σὰν ἄγρια περιστέρια

Ἐπέταξαν, ἐκρύφτηκαν μὲς τῶν δενδρῶν τὸν ἴσκιον.

Τὸ ἄτι μου ἐγλημήτισε, ἀστροπελέκι ἐχάθη.

Ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ πάντα στῶνειρό μου
Τὴν ἔβλεπα· τῆς ἄπλωνα τὰ χέρια νὰ τὴν πιάσω
Καὶ μῶφευγε σὰν τὸν ἀφρό στὰ δάχτυλα τοῦ ναύτη,
Ποῦ κινδυνεύει νὰ πνιγῆ πιστεύοντας πῶς σφίγγει
Τὴν ἄσπρη πέτρα τοῦ γιαλοῦ, ποῦ θὰ τόνε γλυτώσῃ.
Ἦλθε φωτιά καὶ πόλεμος· τὸ Σοῦλι φοβερίζει
Νὰ καταπιῇ τὰ Γιάννινα· τὰ κλέφτικα τὰ βόλια
Ἐσύριζαν μὲς τ' Ἀγραφα· τοῦ Πίνδου τὰ τουφέκια
Ἀστράφτουε καὶ τὸν καπνὸ στὰ γένεια μου σκορποῦνε·
Τὸ αἶμα, ἡ ἐχθίκηση, ὁ φόβος, ἡ ἐλπίδαίς
Μ' ἔκαμαν κ' ἐλησμόνησα. Δὲν ἔβλεπα στὸν ὕπνο
Τὸ ὄνειρό μου τὸ γλυκό. Ἐχάθηκε ἡ Φροσύνη.
Εἶναι τρεῖς νύχταις ποῦ ἀγρυπνοστὴ βλέπω πάλ' ἐμπρός μου.
Ἡ σπύθα μου ἔγινε φωτιά, μὲ καίει, μὲ φλογίζει.
Δὲν εἶμαι Ἀλῆς Τεμπελενλῆς, δὲν εἶμαι υἱὸς τῆς Χάμκως,
Ἄνίσως στὸ κρεβάτι μου δὲν τὴν ἰδῶ νὰ πέσῃ.
Στὸν ὕπνο μου γιὰ τρεῖς φοραῖς τὴν εἶδα τὴ Φροσύνη,
Θὰ ν' ἀληθέψῃ τῶνειρο κι' ἀπόψε θ' ἀληθέψῃ.

Ὁ πόλεμος ἠσύχασεν, ἔπαψε τὸ τουφέκι,
Ἐγύρισα στὰ Γιάννινα . . . τὸν ξεύρεις τὸ Δεσπότη;
Κάποιος θὰ τοῦ μαρτύρησε τὴ μυστικὴ μου ἀγάπη,
Κ' ἐκεῖνος τήνε πάντρεψεν. Ἐπίστεψε, τοῦ ἐφάνη

Μέ τρεις εὐχαῖς ποῦ διάβασε, καὶ μετὰ τὰ δυὸ στεφάνια,
Μετὸν καπνὸ τοῦ θυμιατοῦ καὶ μετὰ τὰ δαχτυλίδια .
Πῶς ἄρπαξε ἀπ' τὰ νύχια μου τὸ πλάσμα τοῦ Θεοῦ του .
Παπᾶ, μέσα στὰ Γιάννινα ἄλλος Θεὸς δὲν εἶναι
Παρ' ὁ Βιζήρης ὁ Ἄλῃς καὶ θὰ τὸ ἰδῆς μιὰ μέρα .
Τρεῖς χρόνοι τώρα ἐπέρασαν . . . κι' ὁ Βάγιας ὁ Θανάσης
Ἦλθε καὶ μοῦπε μυστικά πῶς ἡ κυρὰ Φροσύνη
Παραίτησε τὸν ἄνδρα της, τὰ δυὸ της τὰ παιδάκια
Καί... κάποιον ἄλλον ἀγαπᾶ... Ταχὴρ, Ταχὴρ, βοήθεια...

Ποιόνε, Βιζήρη; πές μου τον... γ' ἀκούσω τῶνομά του.

Ταχὴρ, μὴ τρέμῃς σὰν ἐμέ... Ταχὴρ, μὴ πρασινίζῃς...
Εἴμεθα μόνοι... τὸ Μουχτάρ... Καὶ πῶς; ἀνατριχιάζεις;
Ἐσχιάχτηκες μὴ θὰ σοῦ πῶ νὰ τρέξῃς νὰ μοῦ φέρῃς
Τὸ αἶμα ποῦ προτῆτερα μῶταξες νὰ μοῦ δώσης.
Ἐσύ... τὸ ξεύρω μ' ἀγαπᾶς... δὲν ἔχεις ἄλλο φίλο
Βλέπεις κ' ἐγώ, σὰν νᾶσουνε πνευματικὸς, Θεὸς μου,
Τὸ μυστικὸ μου σῶδωκα . Τί τρέμεις; τί φοβεῖσαι;...

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη μου, δὲ σκιάζομαι. Τί θέλεις;.. τὸ παιδί σου...

ΛΛΗΣ.

Νὰ ἦν' ἡ ὕστερη φορὰ π' ἀκούω τέτοιο λόγο
Νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα σου. Ταχὴρ, ἀκοῦς τί λέγω;
Παιδί!.. Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά, δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρας.
Ἡ θάλασσα τὰ κύματα παιδιά της θὰ τὰ κράξη,
Γιατὶ τήνε ξεσχίζουνε καὶ τήνε μαρτυρεῖουν;
Καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύγνεφα μποροῦνε ν' ἀγαπήσουν
Τὸν κεραυνό, τὴν ἀστραπή, τὰ δίδυμα τὰδέρφια,
Τὰ σπλάχνα ποῦ τὰ ἐγέννησαν, Ταχὴρ, γιατί φλογίζου;
Παιδιά! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά. Ταχὴρ, ὅταν θυμοῦμαι
Πῶς γιὰ νὰ δώσω τὴ ζωὴ, τὸ αἷμα καὶ τὴ σάρκα
Εἰς τὸ Μουχτάρ καὶ τὸ Βελῆ, τὸ λύκο καὶ τὸ φίδι,
Ἐπῆρ' ἀπὸ τὴ νειότη μου, ἐπῆρ' ἀπ' τὴν ψυχὴ μου
Καὶ τὰ στεροῦμαι τώρα ἐγὼ, τὰ χαίρονται οἱ δύο τους.
Ὅταν θυμοῦμαι ὅτ' ἐκλεψαν, Ταχὴρ, τὴ δύναμή μου
Καὶ τὴ φοροῦν αὐτοὶ γιὰ μέ, κ' ἐγὼ τήνε γυρεύω...
Παιδιά! Δὲν ἔχω ἐγὼ παιδιά. Δὲν ἤλθα ἐδῶ στὸν κόσμο
Νὰ πλάσω νέαις γενεαῖς, μ' ἔστειλαν νὰ χαλάσω.
Ἐσὺ τὸ ξεύρεις καὶ γιατί σὲ σκιάζουν τὰ παιδιά μου;

Τὸ μυστικὸ μου τῶμαθες, γνωρίζεις τὸν ἐχθρό μου...
Καὶ τώρα ποῦμαι γέροντας, τώρα καὶ σὺ ποῦ βλέπεις
Ὅτ' ἴσως ὕστερη φορὰ θὰ λάβω στὴ ζωὴ μου
Εὐτυχησμένη μιὰ στιγμὴ, τώρα καὶ σὺ μ' ἀφίνεις;...

TACHHP.

Βιζήρ, δὲν ἐφοβήθηκα... Ἄν ἄχνισα γιὰ λίγο,
Ἦτανε ἡ ἐκδίκηση. Πρόσταξε θέλεις τώρα...

ΑΛΗΣ.

Ὅχι, Ταχήρ, μὴ βιάζεσαι. Τὸ ξεύρεις δὲ μ' ἀρέσει
Ἄδικα καὶ παράλογα νὰ... πέφτω σ' ἁμαρτία.
Θὰ δώσω λόγο καὶ ψυχὴ σ' ἕνα Θεὸ μιὰ μέρα.
Ἄκουσε. Τώρα θάλλθῃ ἐδῶ, νὰ πάρῃ τὴν εὐχή μου
Ὁ υἱός μου ὁ Μουχτάρπασας. Αὐριό τότε στέλλω
Νὰ πάῃ μακρὰ εἰς τὸν πόλεμο, π' ἀνάφτη εἰς Μπαλκάμια (γ).
Δέκα χιλιάδαις τῶδωσα. Θ' ἀφίση πρὶν χαράξῃ
Τὴ Φρόσω καὶ τὰ Γιάννινα. Τοῦ δίδω καὶ γιὰ φίλο,
Νὰ τοῦναι πάντα στὸ πλευρὸ σὰν ἄλλος τοῦ πατέρας,
Τὸν τρίτο μας τὸν ἀδελφό, τὸ Βάγια τὸ Θανάση.
Τόνη γνωρίζω ἀπὸ παιδί, τὸ χέρι του δὲν τρέμει...
Ἐγὼ καὶ σὺ θὰ μείνωμε. Αὐριο, τὸ φεγγάρι

Πρὶν ἔβγη ἐπάνω ἀπ' τὰ βουνά, Ταχίρη μου, θὰ πάμε
Οἱ δυό μας ἤσυχα, κρυφᾶ νὰ εὐροῦμε τὴ Φροσύνη.
Θὰ πάγω ἐκεῖ στὰ πόδια τῆς νὰ πέσω καὶ νὰ κλάψω,
Νὰ τῆς ζητήσω ἓνα φιλί, ἀγάπη κ' ἐσπλαχνία.
Τὰ πλούτη μου, τὴ δόξα μου, στὰ χέρια τῆς θ' ἀφήσω·
Βασίλισσα, σουλτάνα μου, Ταχίρ, θὰ τήνε κάμω,
Νὰ τήνε βλέπ' ἢ ἀνοιξη καὶ νὰ τήνε ζηλεύη.
Καὶ ἂν ἀσπλαχνη τὰ δάκρυα μου, Ταχίρ, καταφρονέση,
Ἄν δὲ θελήσῃ τὸ Μουχτάρ γιὰ μὲ νὰ λησμονήσῃ,
ὦ! τότε φίλε μου πιστέ, θαύρης ἐσὺ τὸν τρόπο,
Νὰ πλύνῃς τὴν αἰσχύνῃ μου. Βρίσκεις νερό στὴ λίμνη,
Σὰν τὴ δροσοῦλα καθαρὸ... Εἶναι βουβὸ τὸ κῦμα,
Καὶ ὅταν μουγκρίζῃ στὸ γιαλὸ, ὁ κόσμος δὲ γνωρίζει
Ἄν ἦναι Ὀρῆνος, ἢ βοή, ἂν ἦναι μοιρολόγι...
Σύρε νὰ κράξῃς τὸ Μουχτάρ. Ἐδῶ σὰν ἔλθῃ ἐμπρός μου,
Στάσου στὴ θύρα ἀκίνητος. Κι' ἀνίσως καταλάβῃς
Ἄπο μιά μόνη του ματιά, ἀπο μιά μόνη λέξι
Ὅτι ἔμαθε τὸ μυστικὸ... Ταχίρ, ἐσὺ τὸ ξεύρεις,
Δὲν εἶν' ὁ Ἄλῃς ἀχάριστος... Ἄν μοῦτανε γραμμένο
Ἄπόψ' ἐδῶ νὰ στερηθῶ, ἓνα παιδί νὰ κλάψω...
Ἐσὲ θὰ πάρω γιὰ παιδί, ἐσένα θ' ἀγκαλιάσω.
Σύρε, Ταχίρ, στὰ χέρια σου εἶν' ὄλαις μου ἢ ἐλπίδαις...

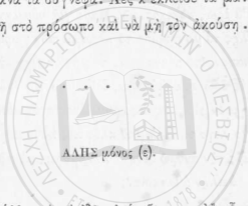
Ταχῆρ, Ταχῆρ, λησμόνησα... Πῶς δὲ φορεῖς ἀπόψε
Οὔτε μαχαῖρι οὔτε σπαθί; Χίλιαις φοραῖς σοῦ τῶπα
Νὰ τάχης πάντα συντροφιά... Εἶναι κακὸς ὁ κόσμος.

Ἐπειτα τῶχω σ' ἐντροπή νὰ βλέπω τὸ λειοντάρι,
Ποῦ πάντα στέκει ἄγρυπνο σιμά μου, στὸ πλευρό μου,
Νὰ μὴ δείχνη τὰ δόντια του, τὰ φοβερά του νύχια...
Πᾶρε, Ταχῆρ, γι' ἀγάπη μου, πᾶρε νὰ μὲ θυμᾶσαι.
Εἶναι μικρὸ τὸ χάρισμα... Ποιὸς ξεύρει, τὸ μαχαῖρι,
Ποῦ τώρα ἀπὸ τῆ μέση μου βγαίνει, γιὰ νὰ στολίση
Τάνδρειωμένα στήθη σου, ποιὸς ξεύρει πόση δόξα,
Ἀγαπημένε μου Ταχῆρ, τὸ καρτερεῖ στὸν κόσμο.
Σύρε νὰ κράξης τὸ Μουχτάρ, σύρε μὲ τὴν εὐχή μου.

Σκύφτει ὁ Ταχῆρ τὸ μέτωπο, ἀχνὸς σὰν πεθαμμένος,
Φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ Ἄλῆ καὶ παίρνει τὸ μαχαῖρι.
Ἐμεινε μόνος ὁ φονεῖᾶς. Πικρὰ χαμογελῶντας
Ἐκύτταξε τὸ φίλο του, ποῦ φεύγοντας γυρίζει
Νὰ προσκυνήση τρεῖς φοραῖς τὸν ἀδελφοποιητὸ του (δ).

Ἐπάνω κάτω ἀνήσυχος σὰν τίγρις πεινασμένη,
Ποῦ καρτερεῖ τὸ θυμά της, πατεῖ καὶ παραδέρνει.
Ῥίχνει τὸ χέρι στᾶρματα. Τὰ δύο του τὰ πιστόλια

Ἦσαν γεμάτα, ἔτοιμα. Τραβᾶ τὸ γιαταγάνι,
Γλιστρᾶ σὰ φίδι, ἀνέμποδα προβαίνει ἀπὸ τῆ θήκη.
Τὸ πάθος, ἡ ἐκδίκηση, τὸν πνίγει τὸν τυφλόνει.
Ἄνοιξε τὸ παράθυρο, λαίμαργα καταπίνει
Τὸ ἀγεράκι τῆς νυχτός, ποῦ ἀθῶο δὲ γνωρίζει
Πῶς τέτοια στήθη τῶμελλε τὸ μαῦρο νὰ δροσίση.
Ἐσήκωσε τὸ μέτωπο. Τὸν οὐρανὸ σκεπάζουν
Βαρειά, πυκνὰ τὰ σύγνεφα. Λὲς κ' ἔκλεισε τὰ μάτια
Νὰ μὴ τὸ δῆ στὸ πρόσωπο καὶ νὰ μὴ τὸν ἀκούση . . .

Δὲν ἔχεις θάρρος νὰ μὲ ἰδῆς ἐσύ, ὅποιος κι' ἂν ᾦσαι.
Τὰ γαλανὰ τὰ μάτια σου, σκέπασε, κρύψε, κλείσε.
Πάρε τὰ μαῦρα σύγνεφα, κάμε τὰ βλέφαρά σου·
Τὸν κεραυνό, τὴν ἀστραπὴ δειξέ μου στὰ πλευρά σου·
Ὅμιλήσέ μου μὲ βρονταῖς, σεισμούς, ἀνεμοζάλη·
Τὸ βλέπεις, δὲ σὲ σκιάζομαι, δὲ γέρνω τὸ κεφάλι.
Σ' ἔκραξα, σ' ἔβλασφήμησα. Ἄν ᾦσαι σὺ Θεός μου,
Ἐλα μιὰ νύχτα ἐμπρὸς μου.

Τὴ δύναμή μου δὲ χρωστῶ στὴ μοῖρα, σὲ κάνένα.
Μὲ πλάσανε τὰ χέρια μου. Δὲν εἶμαι σὰν ἐσένα,
Ποῦ εὐρέθηκες μονάχος σου χωρὶς ἐχθρούς στὴ φύση.
Κ' ἓνα παιδάκι ἐδύνατο εὐκολὰ νὰ νικήσῃ
Τὸ χάος καὶ τὴν ἀψυχη τὴν ὕλη, ποῦ ἐκοιμᾶτο,
Καὶ πεθαμμένη κι' ἀνεργὴ ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἐπλανᾶτο.
Ἄν ἦσαι ἀλήθεια δυνατός, χάλασε αὐτὴν τὴν πλάση,
Γιατὶ θὰ σὲ χαλάσῃ.

Καταίθα ἐδῶ, σὲ καρτερῶ. Πᾶρε γιὰ σύμμαχό σου,
Ἄν θέλῃς τὸ μονάκριβο τὸ πλᾶσμα τῶν χειρῶν σου,
Τὸ Θάνατον, τὸ τέκνο σου, τὸ μόνο καύχημά σου.
Καὶ τρέξ' ἐδῶ στὰ Γιάννινα, δειξέ μου τὴν ἀνδρεία σου.
Γιατί, γιατί με πολεμεῖς κρυμμένος στὸν αἰθέρα
Καὶ λίγο λίγο τὴ ζωὴ μου κλέφτεις κάθε μέρα
Καὶ τρῶς τὴν ἀνθρωπότητα καὶ τρέφεις με μανίαν
Δειλὴν ἀθανασίαν;

Ἄν ἦσαι παντοδύναμος, γιατί νὰ μὴ θελήσῃς
Τὸ σπόρο, ποῦ μ' ἐγέννησε, στὴ μήτρα ν' ἀφανίσῃς;
Γιατί τὴ σπίθα, πῶμελλε τὸν κόσμο σου νὰ κάψῃ,
Ἄκόμη δὲν τὴν ἔσβυσες; Γιατί, προσοῦ ν' ἀνάψῃ,
Μ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν πνοή, ποῦ σῶφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη
Τὴν ὥρα, ποῦ ἐζωντάνεψες στὰ χέρια σου τὴν ὕλη,
Γιατί δὲν τὴν ἐφύσησες; Πές μου το, τί σοῦ φταίω,
Ἄν τώρα ἐγὼ σὲ καίω;

Πολλοὶ δὲ σὲ πιστεύουνε, τὴν ὕπαρξή σου ἀρνοῦνται,
Γιὰ νὰ μὴ σ' ἔχουν ἔμποδο, δειλοί, νὰ μὴ φοβοῦνται.
Ἐγὼ δ' Ἀλῆς σ' ἐπίστεψα, γιὰ νὰ σὲ πολεμήσω.
Τὸ βλέπεις πόσους σάρπαξα! Τὸ βλέφαρο νὰ κλείσω,
Χιλιάδαις πέφτουνε στὴ γῆ ἔμπρὸς στὴ δύναμή μου,
Κ' ἐσένα σ' ἐλησμόνησαν, λατρεύουν τὸ σπαθί μου.
Πᾶρέ μου τὰ γεράματα, δῶσέ μου τὴ ζωή σου
Κ' ἔλα μ' ἐμὲ μετρήσου.

Μέσα στὸ μνήμα καρτερεῖς νᾶλλοῦς νὰ μὲ παιδέψης!
Δὲ σὲ φοβοῦμαι οὔτ' ἐκεῖ· τὴ φύση ν' ἀνατρέψης
Γιὰ τὸν Ἀλῆ δὲ δύνασαι. Τὴ γῆ γιὰ παλλακίδα
Θὰ πάρω στὸ κρεβάτι μου· κι' ἀπόκρυψη ἐλπίδα
Μοῦ λέγει ἀπὸ τὴ σάρκα μου πῶς θάβγῃ, θὰ φυτρώσῃ.
Πικρὴ χολὴ τὸν κόσμο σου κ' ἐκεῖ νὰ φαρμακώσῃ.
Κι' ἀθάνατος θὰ νὰ γενῶ, θὰ μ' ἔχῃς πάντα ἔμπρὸς σου
Σκοτάδι μὲς τὸ φῶς σου.

Κ' ἐκεῖ ποῦ ἡ ἀχτίδαις σου ἀπὸ ψηλὰ θὰ βρέχουν
Ζωὴ κι' ἀγάπη στὰ φυτὰ, πάντα μαζί θὰ μ' ἔχουν.
Κρυφός, αἰώνιος ἐχθρός, μαύρη φορὰ καὶ σῆψις
Καὶ θάνατος παράκαιρος ἐκεῖ, ποῦ θὰ μὲ κρύψῃς.
Τὰ ῥόδα, πρὶν ν' ἀνθίζουνε, θὰ φθειρῶ, θὰ μαραίνω,
Τὴν εὐμορφιά, τὴ δύναμη θὰ τρώγω νὰ χορταίνω.
Τὸ βλέπεις ἂν σὲ σκιαζῶμαι. Καὶ ζῶν καὶ πεθαμμένος
Θὰ νᾶμαι ἀνδρειωμένος.

Ἄπόψε τὸ ἀπεφάσισα, ἀπόψε θὰ σοῦ δείξω
Πῶς κάθε ἀγάπη ἀνθρώπινη μπορῶ νὰ καταπνίξω.
Πατέρας σὰν ἐσένανε ἐπλάσα τὰ παιδιὰ μου,
Καὶ τώρα, ποῦ τὸ θέλησα, θὰ φάω τὰ σωθικά μου.
Ἄν μῶδωκες τὸν ἔρωτα γιὰ νὰ μὲ μαρτυρέψης,
Καρτέρεσε καὶ θὰ μὲ ἰδῆς καὶ τότε θὰ πιστέψης.
Δὲ σοῦ ζητῶ βοήθεια, δὲ θέλω ἐλεημοσύνη,
Θάρπάζω τὴ Φροσύνη.

Φροσύνη!... Ἄχ! τί ὄνομα! Πατέρα μου, Βιζήρη!...

Καλῶς το τὸ παιδάκι μου. Πῶς ἄργησες Μουχτάρη;...

Καὶ πράσινος σὰν τὴν ὄχια ὁ ἄθεος ἐκεῖνος
Μὲ μιὰ βλασφήμια, πῶμεινε κρυμμένη στὸ λαρύγγι,
Ἔφτυσε κατὰ πρόσωπο τὸν οὐρανὸ καὶ τᾶστρα.
Ἀκούμβησε τὸ χέρι του σιγὰ στὸ γιαταγάνι
Κι' ἀτάραχος ξαπλώθηκε στοῦ λειονταριοῦ τὸ δέμμα.
Ἐμπρὸς του στέκετ' ὁ Μουχτάρ καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούσῃ
Σὰ λείψανο, σὰ μάρμαρο τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη.

.

ΛΛΗΣ.

Βλέπεις πῶς με κατάντησαν, Μουχτάρ, τὰ γερατεῖα!
Μὴ με ξεσυνερίζεσαι. Τὰ φύλλ' ἀπὸ τὸ δένδρο,
Ποῦ ἐσκέπαζε τὴ 'Ρούμελη μὲ τὸν πλατὺ τὸν ἴσκιο,
Τὰ βλέπεις ἐκιτρίνισαν, πρῶτος βορειᾶς τὰ ρίχνει.
Ἐσὺ εἶσαι τὸ βλαστάρι μου. Ὅση ζωὴ κι' ἂν εἶχα,
Τὴν ἔρριξα στὰ στήθη σου. Ὁ Πλάστης μ' ἐσπλαχνίσθη
Καὶ μῶδωκε τὴ χάρη του καὶ μ' ἄφηκε νὰ ζήσω,
Νὰ ἰδῶ καλὰ γεράματα. Εὐχαριστῶ σε, Θεέ μου!
Πᾶρε, παιδί μου, τὴν εὐχὴ, ποῦ κλαίοντας σοῦ δίδω,
Καὶ τρέξε, τρέξε γρήγορα, Μουχτάρ, νὰ πολεμήσης.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου καὶ τ' ἄσπρά του τὰ γένεια.
Νᾶρχωντ' ἀπὸ τὸ Δούναβι πουλιά νὰ τραγουδοῦνε
Τοῦ υἱοῦ μου τὴν παλληκαριά κ' ἐγὼ νὰ ξαναγεῖνω.
Ν' ἀκούω πάντα τὸ Μουχτάρ μὲς τὴ φωτιά σὰ χάρος,
Σπαθί, μαχαῖρι δίστομο ὡ' ἀστράφτη, νὰ θερίζη·
Σύρε, Μουχτάρ, καὶ γύρισε ἐδῶ στὴν ἀγκαλιά μου
Καὶ μὴ μ' ἀφήσης ἔρημο στὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.
Θέλω μ' αὐτὰ τὰ χέρια σου τὸ λάκκο νὰ μοῦ σκάψης,
Καὶ γράφε μου συχνὰ συχνὰ, καὶ μὴ με λησμονήσης.
Παιδί μου, πές μου ἐλεύθερα, τί θέλεις ἀπὸ μένα;...

.

Κ' ἔκλαιγε ὁ ἀληθής, γιὰτ' ἦτανε γραμμένο
Κι' αὐτά, κι' αὐτά τὰ δάκρυα, τὸ αἷμα τῆς ψυχῆς μας,
Πικρὸς στὰ μάτια τοῦ Ἀλῆ περίγελως νὰ γίνουν·
Καὶ τὰ βλεπεσ νὰ στάζουνε ἀπ' τὰ λευκά του γένεια
Καὶ νὰ κοιλοῦν, νὰ κρύβωνται στοῦ μαχαιριοῦ τῆ θήκη.

.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Βιζήρη μου, πατέρα μου, μὴ κλαῖς καὶ μὴ δειλιάζης.
Ἐσὺ τὸ ξεύρεις ἂν ποτὲ ἐπέστρεψα ἀπ' τῆ μάχη
Κ' ἐντράπηκα στὸ πρόσωπο νὰ λθῶ νὰ σέ κυττάξω·
Πατέρα μου, εἶσαι γέροντας, ἄφες με στὸ πλευρό σου,
Πιστὸς νὰ μείνω σύντροφος. Στείλε τὸν ἀδελφό μου.

ΛΛΗΣ.

Γέροντας!... Ποιόνε τὸ Βελῆ;... Ἀνάθεμα τὴν ὥρα
Ποῦ ἡ μάνα σου τὸν ἔκαμε!... Θεέ μου σχώρεσέ την!
Θέλεις, Μουχτάρ, νὰ ἐντροπιασθῶ, νὰ ἄρχωνται νὰ μοῦ λένε
Πῶς τὸ παιδὶ τ' Ἀλήπασα, σὰν ἄκουσε τὸν κρότο
Καὶ τῆ φωτιά τοῦ τουφεκιοῦ, ἀχνὸ καὶ λιγωμένο
Ἐκρύφτηκε γιὰ νὰ σωθῆ στοῦ χαρεμιοῦ τὸν κόρφο; (ς)
Ἄν μ' ἀγαπᾶς λυπήσου με. Μὴ τότε μελετήσης.

ΜΟΥΧΤΑΡ.

Τὸ θέλημά σου ἄς γενῆ, πατέρα μου, πηγαίνω.
Μιὰ χάρη μόνον ἀπὸ σέ, μιὰ μόνη χάρη θέλω.
Ἄφινω ἐδῶ στὰ Γιάννινα, πατέρα, τὴν καρδιά μου.
Μὴ πικραθῆς, ἂν σῶκρυφα τὸ μυστικό μου ὡς τώρα.
Πατέρα μου, ἂν μ' ἀγαπᾶς, σὰν νᾶταν θυγατέρα,
Στὴν ἀγκαλιά σου φύλαξε τὴ μαύρη τὴ Φροσύνη...

ΛΛΗΣ.

Μουχτάρ, τῶχα παράπονο ποτὲ νὰ μὴ σ' ἀκούσω
Οὔτ' ἓνα λόγο νὰ μοῦ πῆς γιὰ αὐτὴ σου τὴν ἀγάπη:
Σύρε, παιδί μου, στὸ καλὸ, βαρύγγνωμο δὲ σῶχω.
Μὰ τὰ σκληρὰ μεσάνυχτα, ὅπου μᾶς παραστέχουν,
Ἵρκίζω, ἐδῶ στὰ σπλάχνα μου, ἐδῶ μες τὴν καρδιά μου
Σὰν νᾶτανε σταλαμματαί, Μουχτάρ, τοῦ αἵματός μου,
Γι' ἀγάπη σου πιστὰ πιστὰ νὰ σοῦ τήνε φυλάξω.
Ἵρκίζω μες τὰ μάτια μου, παιδί μου, νὰ τὴν κρύψω
Σὰν ἓνα δάκρυ μυστικό, νὰ μὴ τὴ δῆ κανένας.
Κι' ὅποια κι' ἂν μ' εὔρη δυστυχιά, ποτὲ μου δὲ θὰ κλάψω,
Μὴ τύχη καὶ τὸ δάκρυ μου ἄθελα μοῦ ξεφύγη.
Σύρε, παιδί μου, κ' εἶν' ἀργά! Ἔλα νὰ σὲ φιλήσω.
Θυμήσου τὸν πατέρα σου... Σύρε μὲ τὴν εὐχή μου!

.

Ἐσμίξανε τὰ χεῖλη τους οἱ ἄπιστ' οἱ φονειάδες,
Καὶ τὸ φιλι τ' Ἀλήπασα στὸ στόμα τοῦ παιδιοῦ του
Εἶναι μιὰ μύτη μαχαιριοῦ καὶ μιᾶς ὀχιάς τὸ δόντι.
Φεύγ' ὁ Ταχῆρης κι' ὁ Μουχτάρ, μένει ὁ Βιζήρης μόνος.
Χαρούμενος ποῦ ἐνίκησεν, ἀπλόνεται στὸ στρῶμα.
Καὶ γιὰ νὰ δώσῃ μιὰ σερνή βλασφήμια τοῦ Χριστοῦ μας,
Χαμογελῶντας τρεῖς φοραῖς ἔκαμε τὸ σταυρό του
Καὶ βγάνει ἀπὸ τὸν κόρφο του μ' ἀγάπη καὶ μὲ φόβο
Ἕνα πιστό του φυλαχτὸ καὶ τὸ φιλεῖ καὶ πέφτει (ζ).
Σὲ λίγο ἀποκοιμήθηκεν. Ἀνάσανε κι' ὁ κόσμος,
Ἐχάθηκαν τὰ σύγνεφα, ἔλαμψε τὸ φεγγάρι...
Λὲς καὶ γιορτάζει ὁ οὐρανὸς τὸν ὕπνο τοῦ ἐχθροῦ του.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΛΣΜΑ.

(α) Κατὰ τὸ 1797, ἀφ' οὗ ὑπὸ φθίσεως πολυχρονίου παρέδωκεν ἡ Ἐνετικὴ πολιτεία τὸ πνεῦμα εἰς χεῖρας τῆς τότε τὰ πάντα καταβροχιζούσης δορυκτικῆς τῶν Γάλλων δυνάμεως, ἐπέτυχεν ὁ Ἄλῆς παρὰ τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Γεντίλη νὰ δύναται ἀνεμποδίστως διὰ τοῦ στολίσκου αὐτοῦ νὰ διαπλῆ τὸν πορθμὸν τῆς Κασσιώπης. Εἰς ἐπιτυχίαν δὲ τούτου ἐσπούδασε πρῶτον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν συμπάθειαν τοῦ ὑπασπιστοῦ Ρόζ, μεταβάνας τότε εἰς Ἰωάννινα πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ τερατουργοῦντος Ἄλῆ. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ πόσον πολυτελῶς καὶ φιλοφρόνως ὑπεδέχθη ὁ παμπόνηρος Σατράπης τὸν ξένον ἐκεῖνον. Ἐορταί καὶ πανηγύρεις, ἐπιδείξεις μεγαλείου καὶ πλούτου, ἀπὸ πρωῆας μέχρι ἐσπέρας καὶ ἀπὸ ἐσπέρας μέχρι πρωῆας διεδέχοντο ἀλλήλας. Κατέπεισεν αὐτὸν τέλος νὰ νυμφευθῇ καὶ τὴν ὡραίαν Ζωϊτζαν καὶ ἠθέλησε μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μουχτάρ ὡς παράνυμφος νὰ ἐορτάσῃ τὸν γάμον.

Μόλις ἐπανελθόντος τοῦ Ρόζ εἰς Κέρκυραν εἶναι ἀναντίβροχτον ὅτι ὁ Ἄλῆς ἀπέλαβε τὴν ποθουμένην ἄδειαν νὰ δύναται ἐλευθέ-

ρως νὰ διαπλήη τὴν Ἴονικὴν θάλασσαν. Πλήρης χαρᾶς διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο κατόρθωμα, ἀλλ' ὑποκρύπτων εἰσέτι τὰ ἀποτρόπαια αὐτοῦ σχέδια, ἐξέφραζε δημοσίᾳ τὴν πρὸς τοὺς Γάλλους εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ, καὶ ὤμνυε διὰ τῆς παραχωρήσεως ἐκεῖνης νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ, εἰμὴ τὴν καταδάμασιν καὶ ἐξόντωσιν ληστρικῶν τινῶν συμμοριῶν, ὑφ' ὧν δῆθεν κατετρώχοντο οἱ ὑπὸ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν διατελοῦντες λαοί.

Κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1798 αἴφνης ἐξέπλευσε τοῦ λιμένος τῆς Πρεβέζης ὁ στολίσκος τοῦ Ἀλῆ. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τίς ὁ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ἀλλὰ πάντες ἐν τῷ μυθῷ τῆς καρδίας αὐτῶν ἐπίστευον ὅτι στυγερόν τι ἔργον ἔμελλε πάντως νὰ διαπραχθῇ. Ἡγεμὼν τῆς ἐκστρατείας ἦτο ὁ αἰμοβόρος Ἰουσοῦφ, καὶ τὸ γεγονός τοῦτο συνέτεινεν εἰς ἐμπέδωσιν τῶν ἐν τῷ κρυπτῷ διαδιδομένων λόγων. Ἀλλὰ τίς ἐτόλμα νὰ ἐκφωνήσῃ λέξιν;

Διετάχθη ὁ στολίσκος ὅσον οἶόν τε νὰ κρύψῃ τὴν πορείαν αὐτοῦ καὶ νύκτωρ νὰ προσορμισθῇ εἰς τὰ παράλια τῆς Χαονίας. Τοῦτο συνέβαινε κατὰ τὴν νύκτα τοῦ Πάσχα. Ὄρθρου βαθέος ἀπεβιβάσθησαν οἱ φονεῖς ἐκεῖνοι καὶ διαιρεθέντες εἰς δύο σώματα οἱ μὲν ἐτράπησαν ἐπὶ τὴν κώμην Νεβίτσαν, οἱ δὲ ἐπὶ τὸν Ἅγιον Βασίλειον, ἐν ᾧ πάντες οἱ πιστοὶ ἀνυπόπτως ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου ἐώρταζον τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λυτρωτοῦ. Διὸ καὶ ξιφῆρεις οἱ Ἀλβανοί, εἰς ἀόπλους καὶ προσευχομένους ἐμπροσθέντες, διέφθειραν ἅπαντας ἀπὸ νηπίου μέχρι γέροντος.

Αἱ δύο αὐται κῶμαι, διὰ τε τὸ ἐρυμνὸν τῆς θέσεως καὶ τὸ ἐμπεριπόλεμον τῶν κατοίκων σώζουσαι πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν, ἀπόρθητοι ὕλως ἐνομίζοντο ὑπὸ τῶν Ἀλθανῶν. Διὸ καὶ μέγα κλέος ἐκ τῆς καταστροφῆς αὐτῶν περιγένετο πρὸς τὸν Ἄλῆν, ἐξ οὗ καὶ τὸ Διβάνιον κατὰ τινα τῆς ἀνδρίας πρὸς τὴν ἐπιβουλὴν βάρβαρον σύγχυσις ἐπέθηκεν αὐτῷ τὴν κομπώδη τοῦ ἰσλάν (λέοντος) ἐπωνυμίαν. Ἐχαιρε λοιπὸν ὁ τύραννος ἀκούων ἐπαναλαμβανομένην ὑπὸ τοῦ σμήνους τῶν εὐκολάκων αὐτοῦ τὴν πολύχροτον ἐκείνην προσηγορίαν, δι' ἧς ἐξίσουτο πρὸς τὸν βασιλέα τῶν θηρίων, καὶ ἠρέσκετο τὰ μέγιστα κατακλινόμενος ἐπὶ λεοντῆς, ὡς περ ὑλικώτερον διὰ τοῦ συμβόλου τούτου εἰκονίζων τὸ ἄλχιμον αὐτοῦ καὶ θυμοειδὲς καὶ οὐ μόνον λεοντώνυμος ἀλλὰ καὶ λεοντοδάμας τις ἀναδεικνύμενος.

(6) Οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἡ Χάμκω κατέλιπεν εἰς τὸν υἱὸν κληρονομίαν τὸ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς αὐτῆς μῖσος καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐκδικήσεως, ἥτις καὶ ἐτετέλεσθη ὕστερον διὰ τῆς μετὰ τινα ἔτη συνδρομῆ τοῦ Ἀθανασίου Βάγια γενομένης σφαγῆς τῶν Γαρδικιωτῶν. Δὲν ἠδυνήθη ἡ Ἐριννὺς ἐκείνη, οὐδὲ καθ' ἦν ὥραν ἐν μέσῳ φρικωδεδεστάτης ἀγωνίας παρέδιδε τὸ σατανικὸν αὐτῆς πνεῦμα, νὰ λησμονήσῃ ὅτι τῷ 1746 ἐπιτεθεῖσα πρὸς τοὺς Γαρδικιώτας, αἴφνης συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Χορμοβίτου Τζαούση Πρίφτη καὶ παραδοθεῖσα εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν αὐτῆς ὑπέστη αἰχμάλωτος δεινὴν τινα ὕ-

βριν, ἥς δὲν ἴσχυσε ζῶσα νὰ λάβῃ τὴν δέουσαν ἱκανοποίησιν.

Ἐξήκοντα περίπου ἔτη εἶχον παρέλθει ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι τῆς ὥρας, καθ' ἣν ὁ Ἄλῆς βοῶν βράς (πῦρ) ἐξεφώνει τὸ μαιφόνον τῆς σφαγῆς σύνθημα. Ἐξήκοντα περίπου ἔτη! τουτέστι δύο σχεδὸν γενεαὶ εἶχον ἐκλείψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς! Οὐδείς ἐξ ἐκείνων, οἵτινες κατεκράτησαν αἰχμάλωτον τὴν μητέρα αὐτοῦ, οὐδείς ἴσως ἦτο τότε ζῶν! Καὶ ὅμως, ὧν οἱ γονεῖς ἤμαρτον, ἐπέπρωτο νὰ δώσῃσι δίκας τὰ ἀθῶα τέκνα.

Μέχρι τέλους ζωῆς αὐτοῦ διετήρησεν ὁ Ἄλῆς θρησκευτικὸν σέβας πρὸς τὴν Χάμκων. Πολλάκις ἐπανελάμβανεν ὅτι πρὸς τὴν μητέρα ἦτο ὀφειλέτης τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ· ὅτι διὰ τῶν προτροπῶν καὶ παραινύσεων ἐκείνης ἠδυνήθη νὰ ὑπερβῇ τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα προσκόμματα· ὅτι φάσκις εὕρισκετο ἐν δυσχεραίνῃ, ἐκείνην ἐπεκαλεῖτο βοηθὸν καὶ τὸ φάσμα, ἐξερχόμενον τοῦ μνήματος, ἔσπευδε νύκτωρ ἐπὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ, ἵνα ποτὲ μὲν διὰ δεήσεων καὶ δακρύων, ποτὲ δὲ δι' ἀπειλῶν καὶ ὕβρεων, ἐνισχύῃ τὴν θυελλώδη καὶ ζοφερὰν αὐτοῦ καρδίαν.

(γ) Ἐπαναστατήσαντος τότε τοῦ Ἀνδριανουπόλεως Γιοργήμπασα, ὄφειλε κατὰ προσταγὴν τοῦ ἡγεμονεύοντος Σουλτάνου νὰ εἰσφέρῃ στρατιωτικὴν δύναμιν εἰς κατατρόπωσιν τοῦ Ἀντάρτου. Διὸ καὶ ἀσμένως ἐπελάβετο τῆς εὐκαιρίας ταύτης, ἵν' ἀπομακρύνῃ τὸν Μουχτάρ.

(δ) Ἐπειδὴ διεφιλωνεικήθη πολλάκις ἐὰν παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς Ἄλβανοῖς ὑπῆρξέ ποτε ἡ τελετὴ ἐκείνη, δι' ἧς δύο μαχηταὶ συνεζεύγοντο ἀδιασπᾶστως προσαγορευόμενοι ἀδελφοποιτοὶ καὶ διὰ φοβερῶν ὄρκων ὑποχρεοῦντο νὰ παρέχωσιν ἀλλήλοις ἀμοιβαίαν βοήθειαν ἐν τοῖς κινδύνοις, νομίζω κατάλληλον νὰ σημειώσω ἐνθάδε γηγενός τι ἀναφερόμενον εἰς τὴν πρώτην νεότητά τοῦ Ἀλῆ καὶ σαφῶς μαρτυροῦν ὑπὲρ τοῦ ἐθίμου ἐκείνου.

Εἶπον καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν σημειώσεων τούτων ὅτι οἱ Χορμοβίται, ἀρχηγοῦντος τοῦ Γζαούση Πρίφτη, συνέλαβον καὶ παρέδωκαν τὴν μητέρα τοῦ Ἀλῆ εἰς χεῖρας τῶν Γαρδικιωτῶν. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς συλλήψεως ταύτης εἶχον πυρπολήσῃ τὰς ἐν Τεπελενίῳ οἰκίας τοῦ Ἰσλάμ Μπέη, θεῖου τοῦ Ἀλῆ, καὶ αὐτὸν συλλαβόντες ζῶντα κατέσφαξαν.

Ἐφηβος ἤδη ὁ Ἀλῆς καὶ τρέφων διὰ ταῦτα ἄσπονδον μῖσος πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, ἐκαιροφυλάκει πρὸς ἐκδίκησιν καὶ ὄλεθρον τῶν ἀνδρείων ἐκείνων Χριστιανῶν. Συνέδισε τότε φιλίαν καὶ ἀδελφοποιίαν πρὸς τὸν Σκέντον Μπούϊαν καὶ Λέκκαν Ντοῦρον, ἐχθροὺς τῶν Χορμοβιτῶν, καὶ συνεννοηθεὶς μετὰ τῶν Δραγοτινῶν καὶ Λιουζατιωτῶν ἐπέπεσεν αἰφνης μετὰ δισχιλίων κατὰ τῶν Λεκλιωτῶν. Οὗτοι δέ, καίτοι ἐξ ἀπροόπτου προσβληθέντες, οὐχ ἦττον ἀντέστησαν γενναίως, μέχρις οὗ ἐπιδοθησάντων καὶ τῶν φίλων καὶ συμμάχων Χορμοβιτῶν, ἀπέκρουσαν τὴν στρατιάν τοῦ Ἀλῆ, φονεύσαντες πολλοὺς

τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ καὶ ἀναγκάσαντες καὶ αὐτὸν νὰ σωθῆ διὰ φυγῆς ἀπὸ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Μετὰ τὸ ἀνδραγάθημα τοῦτο οἱ Χορμοβίται καὶ λοιποὶ γείτονες χριστιανοί, συνδεθέντες μετὰ τοῦ Κούρτ Πασᾶ, ἠνάγκασαν τὸν Ἄλῆν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ Τεπελένιον καὶ προσφύγῃ εἰς Λιαπουρίαν. Ἐκεῖ δὲ ἐλθὼν εἰς τὸ χωρίον Λεκεντίσιον διέμεινε παρά τινι Μπελιούσῃ φεύγων τὰς καταδρομὰς τοῦ Κούρτ Πασᾶ, ἐπικηρύζαντος πεντακισχίλια γρόσια εἰς τὸν κομίσοντα τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἄλῆ.

Τότε οἱ δύο ἀδελφοποιοὶ Σκέντος καὶ Ντουῆρος, συνεννοηθέντες μετὰ τοῦ καταδίκου, παρουσιάσθησαν ὡς δυνάμενοι νὰ ἐκτελέσωσι τὸν φόνον. Λαθόντες δὲ μέρος τῶν ἐνδυμάτων αὐτοῦ περιέβαλον δι' αὐτῶν πρόβατον καὶ τοῦτο διὰ βολίων φονεύσαντες, παρουσιάσθησαν εἰς τινὰ ἐπίτροπον τοῦ Κούρτη, φέροντες καὶ τὴν ἀπόδειξιν τοῦ φόνου καὶ παρέλαβον τὰς πέντε χιλιάδας γροσίων.

Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου ἐξέρχεται ὁ Ἄλῆς τῆς Λιαπουρίας, μεταβαίνει εἰς τὴν Τοσκαρίαν, στρατολογεῖ, ἐπιτρέχει τὴν Πωγωνιανὴν, εἰσέρχεται εἰς τὸ Ζαγόριον, λεηλατεῖ τὴν κώμην Δοβρᾶν, χωρεῖ μέχρι Ροδοτοβίου, νικᾷ τοὺς παρὰ τοῦ τοπάρχου Ἰωαννίνων πεμφθέντας εἰς ἀπόκρουσιν αὐτοῦ, καὶ ἐν ᾧ ἔμελλε νικητὴς νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πρωτεύουσαν, προσκαλεῖται παρὰ τῆς μητρὸς καὶ ἐπανέρχεται εἰς Τεπελένιον, διότι οἱ Χορμοβίται ἐπολιόρκουν πάλιν αὐτό.

Εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι ἡ ἀδελφοποίησις τοῦ Ἀλῆ μετὰ τοῦ Σκέντου καὶ Ντούρου συνέτειναν οὐ μικρὸν εἰς τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ.

Ταῦτα ἐρανοισθεὶς ἐκ τῆς χρονολογίας τῆς Ἡπείρου τοῦ Κ. Ἀραβαντινοῦ, ἔκρινα κατάλληλον νὰ ἐκθέσω ἐνθάδε ὡς διαφωτίζοντα τὸν βίον τοῦ Ἀλῆ.

(ε) Ὅσα ἐν τοῖς προλεγομένοις ἐβρέθησαν περὶ τῶν θρησκευτικῶν τοῦ Ἀλῆ δοξασιῶν ἀπολύουσιν ἡμᾶς πάσης περὶ τῶν βλασφημιῶν τοῦ ἀθέου τούτου εὐθύνης. Προσθετέον δὲ ὅτι ἀνήκεν εἰς τὴν αἵρεσιν τῶν Βενταντζίδων, κυνικῶν τινῶν παρ' Ὀθωμανοῖς φιλοσόφων, δοξαζόντων ὅτι ὄνειροπόλημα εἶναι ἡ θεότης καὶ ὅτι τὰ περὶ τοῦ ὑπερτάτου ὄντος καὶ τῆς μελλούσης ζωῆς διαθρυλούμενα εἶναι τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας κομψή τις ἐπίνοια καὶ ἐρεσγελία.

Καὶ ὅμως, ἐν ᾧ συστηματικῶς ἐγλεῦαζε τὰ θεῖα, ἐν ᾧ καὶ τοῦ ἰσλαμισμοῦ κατεφρόνει καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, πολλάκις μυστικὸς τις φόβος κατελάμβανε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ. Ἐντρομος ἐθεώρει τότε ποσεγγίζον γιγαντιαίους βήμασι τὸ τέρμα τῆς ζωῆς καὶ ἐπειρᾶτο διὰ μυρίων μέσων νὰ ἐξιλεώσῃ τὴν θεότητα. Διένεμεν ἄρτον τοῖς πένησιν, ἐκέλευε ἀνέγερσιν κατηδαφισμένου τινὸς τῶν ὀρθοδόξων ναοῦ καὶ γονυπετῆς προσήχετο ὅτε μὲν ἐνώπιον τοῦ ψευδοπροφήτου, ὅτε δὲ ἐνώπιον τῆς Θεομήτορος. Οὕτως ἐν Καλκουτασίῳ τοῦ Περαιτίου, ἔνθα ὁ Ἱερομάρτυς Κοσμάς ὑπέστη τὸν

δι' ἀγχόνης θάνατον, ἤγειρεν ἰδίους ἀναλώμασι περικαλῆ ναόν, καὶ τὴν ἀγίαν κάραν τοῦ ἀποστόλου ἐλάτρευε καὶ κατέδραχε πολλάκις διὰ τῶν βδελυρῶν αὐτοῦ δακρύων.

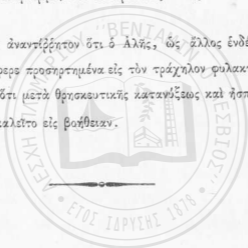
Περίεργόν τι ἀνέκδοτον τοιοῦτου εἴδους μοὶ διηγήθη καὶ ὁ σεβάσμιος καὶ πολὺς ἀρχιεπίσκοπος Βικέντιος Κράλιεβιτς, ὅστις, καίτοι ἑκατοντούτης, ζωηροτάτας διατηρεῖ εἰσέτι τὰς ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Ἐμαθον παρὰ τοῦ ἀγιωτάτου καὶ πολυπαθοῦς τούτου γέροντος, τοῦ νῦν διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ κοσμοῦντος τὸν ἐν Βενετία θεόσωστον ναὸν τοῦ Ἁγίου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου, ὅτι κατὰ τοὺς ἀπαισίους ἐκείνους χρόνους, πρωτοπαπᾶς ὢν ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ διαχειριστῆς τῶν κτημάτων τοῦ Ἄλῃ, διετάχθη δι' ἐξόδων τοῦ Σατράπου νὰ κτίσῃ ἐκ θεμελιῶν τὸν ἐν Γορνιτζίβω ναὸν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου, ἵνα συνέρχωνται οἱ πιστοὶ αὐτοῦ ὑπήκοοι καὶ δέωνται ὑπὲρ ἀφέσεως τῶν ἀμαρτιῶν αὐτοῦ.

Αἱ στιγμαὶ αὗται, ὡς καὶ ἐν τοῖς προλεγομένοις ἐβρέθη, ἤσαν σπανιώταται καὶ ἡ κατέχουσα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀθυμία καθ' ἡμέρας ἀπροσδόκητόν τι δυστύχημα ἐπῆρχετο, μετεβάλλετο συχνότερον εἰς μανίαν ἀκατανόητον. Ἡ φαντασία αὐτοῦ ἐξήπτετο, τὰ σπλάγχνα ἐφλέγοντο ὑπὸ πυρετοῦ, καὶ ὅλος τότε εἰς τὴν ἀθείαν παραδεδομένος καὶ τὴν ἔμφυτον αὐτῷ ὑπεροψίαν, ἐξεφώνει καταδίκας, παρευρίσκετο εἰς τὰ μαρτύρια, ἦτο ἀπρόσιτος τοῖς πᾶσι καὶ ἐπίστευεν ὅτι πράττων τοιουτοτρόπως ἀπέ-

διδεν αἷμα ἀντὶ αἵματος, περιφροσύνην ἀντὶ περιφροσύνης πρὸς τὸ ὑπέρτατον ἐκείνο Ὄν, ὅπερ ἐτόλμα ν' ἀναχαιτίζη τὴν ὀρμὴν τῶν εὐτυχιῶν καὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ ἢ παρενέβαλλε ἀπρονόητον πρόσκομμα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν προσχεδιασθέντος τι- νὸς ἀνοσιουργήματος.

(σ) Ὅσον θαρβραλέος ἐφημίζετο ὁ Μουχτάρ, τόσον γνωστός ἐ- πὶ δειλίᾳ καὶ διαφθορᾷ ἦτο ὁ ἀποτρόπαιος Βελῆς.

(ζ) Εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι ὁ Ἀλῆς, ὡς ἄλλος ἐνδέκατος Λαδοβίκος, ἔφερε προσηρημένα εἰς τὸν τράχηλον φυλακτὰ καὶ ἐγκόλπια καὶ ὅτι μετὰ θρησκευτικῆς κατανόξεως καὶ ἠσπάζετο αὐτὰ καὶ ἐπεκαλεῖτο εἰς βοήθειαν.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Η ΜΕΤΑΝΟΙΑ.

Κρυφὰ τὸ γλυκοχάραμμα προβαίνει ἀπὸ τὸν Πίνδο
Ἐραντίζοντας μὲ τὴ δροσιὰ τὸ κάθε πάτημά του.
Κοιμᾶται ἡ λίμνη ἀτάραχη, καὶ στοῦ γυαλοῦ τὴν ἄκρη
Ἄκούεται γλυκὰ γλυκὰ λίγος ἀφρὸς νὰ παίζη,
Σὰν ἤσυχος ἀνασασμὸς μικροῦ παιδιοῦ στὸν ὕπνο.
Κᾶποτ' ἐδιάβαινε τρελλό, χαρούμενο τ' ἀγέρι
Καὶ μὲ τὰ θῶά του φτερὰ γλιστρᾶ στὴ λίμνη ἐπάνω
Καὶ παίζει καὶ δροσιζεται κ' ἓνα φιλι τῆς παίρνει.
Κ' ἐκείνη, ποῦναι ἐντροπαλή, τὸ μέτωπο ζαρόνει
Καὶ σκυθρωπάζει μιὰ στιγμὴ καὶ τ' ἀγεράκι φεύγει.
Σηκόνεται, σηκόνεται, λευκὴ λευκὴ σὰ χιόνι,
Ἡ καταχνιά, ποῦ ἐπάνω της ἀπλόνεται τὸ βράδυ,
Τὰ μυστικά τὰ κάλλη της νὰ κρύβη νὰ σκεπάζη.
Σηκόνεται, σηκόνεται, ψηλὰ ψηλ' ἀνεβαίνει

Σάν ιερὸ θυμίαμα μὲ χίλιαις εὐωδίαις,
Ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴν Ἑπειρο σάν ἀπὸ ῥημοκλήσι,
Καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Θεοῦ τρέχει πιστὰ νὰ φέρῃ
Τῆς κόρης τὸ παράπονο τὰ δάκρυα τῆς σκλάβας.

.

Πόσαις φοραῖς ἀπὸ μακρὰν, ἀνήλικο παιδάκι
Μὲ δακρυσμμένο βλέφαρο, μ' ἀπόκρυφην ἐλπίδα,
Ὁ δύστυχος ἐκύτταξα τὴν καταχνιά τοῦ Πίνδου!
Μοῦ ἐφαίνετο πῶς ἦτανε καπνὸς ἀπὸ τουφέκι
Κι' ἐπρόσμενα σιωπηλὸς ν' ἀκούσω τὴ βοή του.
Καὶ μιὰν ἡμέρα πᾶστραψε τὸ σύγγεφο κι' ἀκούσθη
Σὰ μιὰ βροντὴ θανάσιμος, πόσαις φοραῖς τὴ νύχτα
Ἐτέντωσα τὰ μάτια μου, ἀνοιξα τὴν καρδιά μου
Γιὰ νὰ χορτάσω τὴ βοή, τὴ λάμψη τοῦ πολέμου!
Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, μὴν ἦτο ψευτρα ἐλπίδα!
Ἄν ἦτον ὄνειρο σκληρό, ἂν ἦτο ψευτρα ἐλπίδα,
Εἰσάκουσόν με, Πλάστη μου, καὶ δῶσέ μου τὴ χάρη
Τὸν ὕπνον τὸν αἰώνιον νὰ κοιμηθῶ στὸ μνήμα,
Καὶ τ' ὄνειρό μου τὸ γλυκὸ γιὰ συντροφιά μου νάχω.

.

Ποιὸς εἶδε τὸ φθινόπωρο μιὰν εὐμορφη αὐγοῦλα,
Κρύο, πικρὸ χαιρέτισμα τῆς νειότης, ποῦ γηράζει,

Και τῆς ζωῆς, ποῦ σβύνεται, και ποιὸς δὲν ἐνουμήθη
Τὴν ὥρα του τὴν ὕστερη, τὸ ψυχομάχημά του!

.

Ἐξύπνησε πρωὶ πρωὶ ἡ δύστυχη ἡ Φροσύνη
Και τῶρ' ἀκόμη ξέπλεγη ἐμπρὸς στὸ παραθύρι
Ἐκάθισε περίλυπη και κλαίει μοναχῆτης.
Τὰ μάτια της, ποῦ ἐλάμπανε πνιμμένα μὲς τὸ δάκρυ,
Ἀπαντηθήκανε κρυφὰ μὲ τῆς αὐγῆς τὰ μάτια,
Κι' ἡ μιὰ τὴν ἄλλη ἐκύτταζε σὰν νᾶταν ἀδελφάδαις.
Τὰ στέρια, ποῦ ταῖς ἔβλεπαν, ἀγάλια ἀγάλια σβυῶνται
Χωρὶς νὰ ξεύρουμε κ' αὐτὰ ποιά λάμψη τὰ θαμβόνει.

.

Ἡ κιτριὰ χαρούμενη τὰ φύλλα της ἀνοίγει,
Ἐρωτευμένη τὴν θωρεῖ, και μὲ τὴ μυρωδιά της
Τῆς ρίχνει χαιρετίσματα και τὴν καλημερίζει.
Γιατί τέτοιο παράπονο, γιατί μιὰ τέτοια πίκρα;
Τί νᾶχη και τὰ δένδρα της δὲ γέρνει νὰ κυττάξη;
Ἐκεῖ τὸ δάκρυ, πῶφυγεν ἀπὸ τὰ βλέφαρά της
Κ' ἐπῆγε κ' ἐσταμάτισε στὰ χεῖλη της ἐπάνω
Σὰ μιὰ ρανίδα ἀπὸ δροσιά, ποῦ κρέμαται στὸ ρόδο,
Ποιὸς πόνος τὸ φανέρονε, πῶς κλαῖνε τέτοια μάτια;

.

Ἐκλαιγε, πάντοτ' ἔκλαιγε χωρὶς ν' ἀναστενάξῃ,
Λὲς καὶ δὲν ἔχει πλειὸ φωνή, λὲς κι' ὅλη ἡ εὐμορφιά της
Θὰ λυώσῃ μὲς τὰ δάκρυα. Φροσύνη, πῶς δὲν κρένεις;
Στάζουν τὰ μάτια της βροχή, τὴν τραχηλιά της βρέχουν
Καὶ διαπεροῦν τὰ στήθη της, τ' ἀγγελικά της στήθη.
Ἐσπάραξεν ἡ δύστυχη σὰν ἔνοιωσε τὸ κρῖο,
Ποῦ ἐδάγκαγε τὴ σάρκα της καὶ μιὰν ἀνατριχῆλα
Ἄκουσε μέσα στὴν καρδιά σκληρὰ νὰ τήνε σφάζῃ.

Μαραίνεται ἀπ' τὸ φόβο της, τὸ χέρι της ἀπλόνει
Κι' ἀρπάζει, σφίγγει λαίμαργα τὸν ἔρμο της τὸν κόρφο.
Γιατὶ θυμᾶται ἡ δύστυχη, θυμᾶται πῶς μιὰ μέρα,
Ἀθῶα μάνα καὶ γλυκειά, τῆς ἔβρεχε τὴ ρόγα
Εὐλογημένο κ' ἄφθονο τὸ μητρικό της γάλα.
Ὡ τί σκληρὸ μαρτύριο! Ἀρνῆθη τὰ παιδιὰ της,
Ἀρνῆθη τ' ἀγγελοῦδιά της γιὰ τὸ Μουχτάρ, ποῦ φεύγει!

.

Ἀλλοίμονον στὴν ἄσπλαχνη καὶ τὴν κακὴ τὴ μάνα,
Ποῦ τὰ παιδιὰ, τὸ γάλα της προδώσῃ, λησμονήσῃ!
Δὲν ξέρει ὅτι τὰ στήθη της ἐνὸς Θεοῦ τὸ χέρι
Τάπλασε παντοδύναμα. Εἶδε τὴν εὐμορφιά τους
Κ' ἐχάρη καὶ ταυλόγισε καὶ μυστικά ταυχίθη

Καὶ μέσα τους ἐφύλαξε, φιλόστοργος πατέρας,
Τὴν πλαστοργό του δύναμη καὶ τὴν ἀθανασία.
Ἄλλοίμονον! Ἄλλοίμονον! στὴν ἀσπλαχνη τὴ μάνα,
Ποῦ καθαρὸ κι' ἀμίαντο τὸ γάλα δὲ φυλάξῃ!

.

Τοῦ φθινοπώρου τὰ πουλιὰ ἀρχίζουν νὰ ξυπνοῦνε
Καὶ τὰ βρεμμένα τους φτερὰ τινάζουνε, στεγνόνουν.
Τί καρτερεῖς σὺ δύστυχη, τί καρτερεῖς ν' ἀκούσης;
Δὲ βλέπεις, τᾶστρα ἐφύγανε, Φρόσω, καὶ σὺ δὲ φεύγεις;
Θέλεις ὁ ἥλιος νὰ σὲ ἰδῇ, νὰ σὲ ξαφνίση ἡ μέρα;
Ἄν σὲ ρωτήσουν γιατί κλαῖς, τί θὰ τοὺς πῆς, Φροσύνη;

.

Ἄπο μακρὰ τρεῖς πιστολιαῖς ἐλάμψαν, ἐβροντῆσαν,
Ἄκούει ἓνα γλημητίσμα καὶ τᾶλογο γνωρίζει. . . .
Νᾶναι ὁ Μουχτάρ, ὁποῦ περνᾷ, νᾶν' ὁ Μουχτάρ, ποῦ φεύγει;
Ἐξύπνισε γιὰ μιὰ στιγμή, ἐσφόγγισε τὸ δάκρυ,
Γιὰ νὰ μπορέση νὰ τὸν ἴδῃ. Ἀκόμη θαμβοφέγγει,
Καὶ τότε κρύβει ἡ καταχνιά. Φθάνει, Φροσύνη, φθάνει.
Θυμήσου τὰ παιδάκια σου, φθάνει, λησιμόνησέ τον.
Κ' ἐν ᾧ γιὰ ὕστερη φορὰ σπρώχνει μακρὰ τὸ βλέμμα,
Γιὰ νᾶμβῃ μὲς τὸ σύγνεφο νὰ τότε χαιρετήση,
Γλυκεῖα φωνὴ τὴν ἔκραζε, γλυκὸ τραγοῦδι ἀκούει·

.

Σὰ φύλλο κίτρινο καὶ μαραμμένο
Μὲ πέρνει ὁ ἄνεμος μὲ τὰ φτερά
Μακρ' ἀπὸ σένανε, παραδαρμένο,
Φροσύνη, ἀγάπα με στὴν ξειτειά.

Τὸ κῦμ' ἀτάραχο στὸ περιγιάλι
Γλυκὰ ἐκοιμώτουνε ὕπνο βαθύ.
Βορειᾶς ἐφύσησε κι' ἀνεμοζάλη,
Στὸ βράχο τῶρρίξε νὰ συντριφθῆ.

Φροσύνη, μ' ἔστειλαν, νὰ πάω στὰ ξένα,
Νὰ πάω στὸν πόλεμο, μὲς τῆ φωτιά.
Βγάλε ἀπ' τὰ χεῖλη σου τ' ἀγαπημένα,
Δός μου γιὰ σύντροφο χίλια φιλιὰ.

Ἄν ἦλθ' ἡ μέρα μου, ψυχὴ, καρδιά μου,
Τὰ ξένα χῶματα, ξένα πουλιὰ
Νὰ πιῶν τὸ αἷμα μου, τὰ σωθικά μου
Νὰ φᾶνε λαίμαργα στὴν ἐρημιὰ,

Ποιὸς ξεύρει, ἀγάπημου, μὴ τὰ φιλιὰ σου
Ψυχὴ μου δώσουνε κι' ἀναστηθῶ
Κ' ἔλθω σὰν ὄνειρο στὴν ἀγκαλιά σου,
Φροσύνη, ὁ δύστυχος νὰ κοιμηθῶ.

Χειμώνας ἔρχεται, σύγνεφα, χιόνια,
Τάνθη ἐπετάξανε κ' ἡ μυρωδιαῖς·
Πᾶνε, Φροσύνη μου, τὰ χειλιδόνια,
Φυλάξου, ἐπλάκωσαν μαύραις νυχτιαῖς.

Γεράκι ἀχόρταγο, σκληρὸ ξιφτέρι
Θ' ἀρχίσῃ ὀλόγυρα νὰ κυνηγᾷ.
Ψυχὴ μου, ἀλλοίμονον στὸ περιστέρι,
Ἄν τωῦρη μόνου του μὲς τῆ φωλιά.

Φροσύνη μ' ἔστειλαν νὰ πάω στὰ ξένα,
Νὰ πάω στὸν πόλεμο μὲς τῆ φωτιά.
Ποιὸς ξεύρ' ἡ μοῖρα μου τ' ἔχει γραμμένα·
Ψυχὴ μου, Φρόσω μου, σ' ἀφίνω γειά.

Παίει ἡ φωνὴ τοῦ τραγουδιοῦ καὶ τὰ στερνὰ τὰ λόγια
Μὲ τῆς Φροσύνης τῶνομα, ὅπου ἀντηχοῦσε ἀκόμη,
Μέσα στὸ φλοῖσβο τοῦ νεροῦ ἐκρύφτηκαν, χωνεύουν·
Κι' ὁ ξένος, ὅπου ἐδιάβαινε εἰς τοῦ γιαλοῦ τὴν ἄκρη,
Ἄκουσε, λίμνη, μυστικὰ τὸ γαλανό σου κῦμα
Νὰ ψιθυρίζῃ παίζοντας μὲ τὸν ἀφρό σου — Φρόσω.

Κεντᾶ τὸ ἄτι του ὁ Μουχτάρ, κ' ἐκεῖνο, πρὶν πετάξῃ,

Ὀλόρθο μὲ τὰ πόδια του τὸ σύγνεφο χτυπάει.
Λὲς καὶ τὸ μαῦρο προσπαθεῖ τὴν καταχνιά νὰ διώξη
Καὶ τὴν κυρά του ἀπὸ μακρὰ νὰ χαιρετήσῃ ἀκόμη.
Τὸ πάτημά του ἀκούεται, φαίνονται ἀκόμ' ἡ σπύθαις,
Ὅπου πετοῦν τὰ πέταλα χτυπῶντας τὸ στουρνάρι.
Λάμπει γιὰ ὕστερη φορὰ μιὰ πιστολιὰ καὶ σβυέται,
Στερνὸ φιλί, ποῦ φεύγοντας ῥίχν' ὁ Μουχτάρ στὴ Φρόσω.

Σιγή, σιγή στὸν οὐρανό, σιγή, σιγή στὴ λίμνη,
Ὁ κόσμος δὲν πικραίνεται γιὰ μιὰ δυστυχισμένη.
Λάμπει ὁ ἥλιος καθαρός, τὰ φύλλ' ἀπὸ τὰ δένδρα
Πέφτουν σὰν πρῶτα κατὰ γῆς τῶνα σιμὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο,
Λαλοῦν τοῦ βάλτου τὰ πουλιά, ἀκούετ' ὁ δερβίσης,
Ἄρχισε πάλιν ἡ ζωὴ, τὰ Γιάννινα ξυπνήσαν,
Παίζουσι στὰ χόρτα τὰ παιδιὰ καὶ στὴν τρελλὴ χαρά τους
Δὲν ἀκουσαν τὸ σήμαντρο, ποῦ θλιβερὰ ἀντηχοῦσε
Σημαίνοντας λυπητικὰ, καὶ δὲν ἐκαταλάβαν
Ἐνα σταυρό, ποῦ ἐπέρασε, καὶ τέσσαρους, ποῦ ἐφέρναν
Ἐνὸς παιδιοῦ τὸ λείψανο, ποῦ χθὲς ἦτο μαζύ τους.

Ἀκίνητη, σιωπηλὴ, ἐκεῖ στὸ παραθύρι,
Χωρὶς ποτε τὰ χεῖλη της μιὰ λέξι νὰ προσφέρουν,

Ἐμεινε πάντα ἡ δύστυχη. Εἶναι βουβός ὁ πόνος.
Προβαίνει ὁ ἥλιος στὰ βουνὰ, καὶ μιὰ θερμὴ του ἀχτίδα
Φιλεῖ γλυκὰ στὸ μέτωπο τῆ μαύρη τῆ Φροσύνη.
Εἶδε τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ τὸ δάκρυ της, τῆ λύπη
Καὶ μὲ τὸ φῶς τὸ μυστικὸ τῆ βρέχει, τὴν ραντίζει
Τῆς δίδει νέο βάπτισμα, τὴν λούει τῆνε πλένει
Μὲ τὰ χραντα τὰ χέρια του ἀπὸ τὴν ἀμαρτία
Καὶ τώρα βγαίνει καθαρὴ, βγαίνει μ' οὐράνια κάλλη
Ἀπ' τῆ μεγάλη τοῦ Θεοῦ τῆ θεία κολυμβήθρα.

Ἀμαρτωλὴ, λησμόνησε τοῦ κόσμου τὰ στολίδια,
Ἄλλος νυμφίος σ' ἀγαπᾷ. Φροσύνη, μὴ δειλιάσης,
Ἐτοίμασε τὰ χέρια σου νὰ λάβουν ἀρραβῶνα
Τὰ σίδερα καὶ τὰ σχοινιά, ποῦ ἀπόψε θὰ σὲ δέσουν.
Στολίσου, κόρη, ὁ οὐρανὸς σοῦ δίδει σοῦ χαρίζει
Τὴν πρώτη σου τὴν παρθενιά, Φροσύνη, μὴ δειλιάσης
Τὴν ὥρα, ποῦ τοῦ γάμου σου θ' ἀνάψουνε τὰ φῶτα.

Εἶν' ἱερὸ μυστήριον,
Φροσύνη, τὸ μαρτύριον!

Ἐνύχτωσε. Γονατιστὴ ἔμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα
ἽΟλημερίς ἐδάκρυσεν ἡ δύστυχ' ἡ Φροσύνη.
Ποῦ ταῦραν τόσα δάκρυα τὰμαρτωλάτης μάτια!
Πάντα βουβή, τὰ χέρια της στὰ στήθη σταυρωμένα,
Τὸ βλέμμα δὲν ἐσήκωσε ποτέ της νὰ κυττάξῃ,
Τὸ πρόσωπο τ' ἀγγελικὸ τῆς Δέσποινας τοῦ Κόσμου.
Ἐκόμῃ μὴν ἐντρέπεται, μὴ δὲν τολμᾷ ἡ καυμένη
Νὰ ἰδῇ τὴ μάνα τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ παιδὶ στὰ χέρια
Κ' ἐνθυμηθῇ ποῦ ἐβάσταξε κ' ἐκείνη μιὰν ἡμέρα
Ἐνα παιδὶ στὸν κόρφο της καὶ τάφηκε κ' ἐχάθη.

Νοιώθει βαρειά τὰ βλέφαρα, τὴν ἐλυπήθη ὁ ὕπνος
Κι' ἀνέλπιστη παρηγοριὰ ἔρχεται νὰ τῆς δώσῃ.
Ἀποσταμένη σκώνεται, τὰ γόνατά της τρέμουν
Καὶ πέφτει ν' ἀποκοιμηθῇ στὸ μαῦρὸ της κρεββάτι.
Κράζει σιμὰ της τὴ Χρυσή, πιστὴ της παραμάνα,
Καὶ σὰν πουλί, ποῦ σκιάζεται καὶ χώνει τὸ κεφάλι
Μὲς τὰπαλά του τὰ φτερά καὶ πέφτει νὰ κορνιασῃ,
Τὸ δακρυσμένο πρόσωπο στὴν ἀγκαλιά της κρύβει.

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Χρυσήμου, παραμάνα μου, κρυώνω, σκέπασέ με.
Ἐκόμη δὲ σ' ἐφίλησα, σκύψε, συχώρεσέ με.
Μὴ μὲ μαλώσης, μάνα μου, καὶ μὴ μοῦ βαργωμήσης,
Στὴν ἀγκαλιά σου κρύψε με μήπως μ' ἀποκοιμήσης.
Ἐπόστασαν τὰ μάτια μου, ῥαγίστηκε ἡ καρδιά μου.
Ἐν μῶμεινάνε δάκρυα, τάχω γιὰ τὰ παιδιὰ μου.
Φέρε μου ἐδῶ τὸ χέρι σου, βάλτο στὸ μέτωπό μου,
Χάιδεψε τὰ μαλλιά μου καὶ στὸ προσκέφαλό μου
Γύρε καὶ σὺ τὸ πρόσωπο νὰ κοιμηθῶ μαζί σου.

Δὲν εἶμαι ἐγὼ παιδί σου;

Χρυσήμου, ἀπόψε σκιάζομαι. Ἐναψε τὸ κανδῆλι,
Τὸ φῶς δροσίζει τὴν καρδιά σὰν τὸ νερὸ τὰ χεῖλη.
Ξεφτύλισέ το μὴ σβυσθῆ, μὴ μείνω στὸ σκοτάδι
Καὶ μοῦ φανῆ πῶς ζωντανὴ κατέβηκα στὸν ἄδη.
Θυμιάτισε τὸ κόνισμα, τὴ μοναχὴ μου ἐλπίδα...
Μάνα μου, κάτι ἐπέταξε!.. Μὴν ἦτο νυχτερίδα;
Κρύψέ με μάνα· μιὰ φωνὴ μοῦ ἐφάνη πῶς μὲ κράζει...
Γιὰ ἰδὲς τί κρύος ἰδρωτας! ἡ σάρκα μου σπαράζει.
Παρθένε μου, ἂν ἀμάρτησα, ἔκλαψα, σχώρεσέ με,
Ἐλα καὶ βόηθησέ με.

Ἄρνήθηκα τὴ νειώτημου, τὰ πλούτη, Δέσποινά μου,

Ἐπλυνα μὲ τὰ δάκρυα τὰ τόσα τὰ κακά μου.

Σπλαχνίσου με! σπλαχνίσου με, θυμήσου πῶς μητέρα

Ἄθῶο στόμα μ' ἔκραξε κ' ἐμέ, Κυρά, μιὰ μέρα.

Σπλαχνίσου με τὴν ὄρφανή, σὲ κράζω μὲ λαχτάρα.

Μὲ συνεπῆρε ἡ μοῖρά μου, μ' ἐπαίδεψε ἡ κατάρρα

Τοῦ κόσμου, ποῦ μ' ἐμίσησε, μ' ἔκαψε τὸ στεφάνι,

Ποῦ μῶβαλαν στὸ μέτωπο. Φθάνει, Κυρά μου, φθάνει!

Ἀγάπη δὲ σοῦ ἐζήτησεν ἡ δύτυχη ἡ Φροσύνη,

Γυρεύω ἐλεημοσύνη.

Ἀπόψε ποῦ σ' ἐκύτταξα, μοῦ φάνηκε πῶς εἶδα

Στὰ χεῖλη σου νὰ ἐπέρασε σὰν ἄστρο, σὰν ἀχτίδα,

Ἐνα γλυκὸ χαμόγελο κ' ἀνέζησα ἡ καυμένη.

Ὅχι! μὴ μ' ἀφήσης, Δέσποινα, τὴν καταφρονημένη.

Ἐρημη κ' ὀλομόναχη, ἀπόψε στὸ κρεββάτι

Προφύλαξέ με, σκέπασε μὲ τὸ γλυκὸ σου μάτι.

Χρυσήμου, μάνα μου, μὴ κλαῖς, μὲ κάνεις καὶ τρομάζω.

Πές μου γιὰ τὰ παιδάκια μου... ἐδείλιασα.. νυστάζω.

Μελέτα μού τα, μάνα μου, ν' ἀκούω σῶνειρό μου

Πῶς τάχω στὸ πλευρό μου.

.

Καθώς κρύβεται σὰ φύλλα, τὸ χειμῶνα τὸ πουλί,
Γιὰ νὰ μὴ τῶυρῃ τὸ χιόνι, τὸ νερὸ κ' ἡ ἀστραπή.
Καθὼς κρύβεται στοῦ ρόδου τῆ μυρόβλητη ἀγκαλιά
Ἡ ἀθώα ἡ πεταλοῦδα γιὰ νὰ φύγη τῆ δροσιά,
Ἔτσι κρύβεται ἡ Φροσύνη μὲς τὸν κόρφο τὸν πιστὸ
Τῆς Χρυσῆς, ποῦ τὴν κυττάζει μὲ κρυφόνε στεναγμό.
Κλεῖ τὰ βλέφαρα τὰ μαῦρα, δὲν ἀκούεται ἡ καρδιά
Μὲς τὰ στήθη της σὰν πρῶτα τρομασμένη νὰ χτυπᾷ.

Ἡ Παρθένος τὴν λυπήθη,
Τὶ γλυκὰ π' ἀπεκοιμήθη.

Εὐπνα, ξύπνα καὶ χτυποῦνε. Ὕπνος, θάνατος, ζωή,
Μιά στιγμὴ τὰ συνενώνει, τὰ χωρίζει μιὰ στιγμὴ.
Εὐπνα, δύστυχη, τὸν ὕπνο ζωντανὴ μὴ καρτερῆς
Στὸ κρεβάτι σου τὸ μαῦρο νὰ χορτάσης, νὰ χαρῆς.
Εὐπνα κι' αὔριο θὰ λάβῃς ἄλλο στρώμα δροσερὸ
Καὶ προσκέφαλο τὸ κῦμα καὶ σεντόνι τὸν ἀφρό.
Εὐπνα, δύστυχη Φροσύνη, ὁ φονιάς σου σέ ζητεῖ,
Ἄνοιξέ του, μὴ φοβῆσαι, ἡ Παρθένο σέ θωρεῖ.

Τρίζει ἡ θύρα, τρέμει, πέφτει
Στὰ χτυπήματα τοῦ κλέφτη.

Ξαφνίζεται στὸν ὕπνο της . . . Τὰ μάτια της ἀνοίγει,
Ὁ φόβος τήνε πνίγει.

Στέκετ' ἐμπρὸς της ἄφωνος ὁ γέρος ὁ Βιζήρης
Καὶ πίσω του ὁ Ταχήρης.

Τὸ πρόσωπό του εἶναι φωτιά, τὰ μάτια του γυαλίζουν
Κι' ἀνήσυχα γυρίζουν.

Μισόγυμνη τὴν ἔβλεπε, μονάχη στὸ κρεβάτι,
Τὴν τρώγει μὲ τὸ μάτι.

Ποιὸς ἄδης τότε ἐγέννησε, ποιά γῆ τότε βαστάει.
Γιὰ ἰδὲς χαμογελάει.

Κι' ἀσπρίζουνε τὰ δόντια του μὲς τὸ πλατύ του στόμα,
Λαίμαργο σὰν τὸ χῶμα.

Ποτέ της δὲν ἐχτύπησε καθὼς χτυπᾷ ἡ καρδιά του·
Θὰ σπάσῃ τὰ πλευράτου.

Σὰ φλόγ' ἀπὸ τὸ λάρυγγα φυσάει ὁ ἀνασασμόςτου,
Καμίν' εἶν' ὁ λαιμός του.

Καὶ τὰ πλατειά τὰ στήθη του π' ἀνεβοκαταιβαίνουν
Λὲς καὶ τὴ φλόγα του φυσοῦν κι' ἀγέρα τὴ χορταίνουν.

.

Σιγά, σιγά τὸ χέρι του, μὲ τρόπο ἀνασηκώνει
Κ' ἐπάνω της τὰ πλόνει

Τὰ δάχτυλά του φέγγουνε, ζωσμένα δαχτυλίδια (α),

Λές κ' εἶναι τόσα φίδια,

Ὅπου στὸν ἥλιο λάμπουνε φαρμακοστολισμένα,

Μὲς τ' ἄνθη ξαπλωμένα.

Καὶ δὲν τολμοῦσε ὁ δαίμονας τὴ δύστυχη νάγγιση,

Μήπως καὶ τὴν ξυπνίσῃ.

Ἐμειν' ἐκεῖ κρεμάμενο τοῦ Ἀλήπασα τὸ χέρι

Σὰν νάτανε μαχαῖρι.

Βαρύ, βαρὺ σὰ σίδηρο, σιγὰ τὸ καταιβάζει,

Τὰ στήθη τῆς κυττάζει.

Κ' ἐκείνη, πῶνειρέυεται τὴν πρώτη παρθενιά τῆς,

Τὰ κρύβει σὰν παιδιὰ τῆς.

Καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ σφιχτὰ, φοβεῖται μὴ τὰ χάσῃ,

Μὴ κάποιος τῆς τάρπάσῃ.

Τὸ χέρι ὡστόσο τοῦ φονιά εἶναι σιμὰ κ' ἐγγίζει.

Σὰ σπίθα ἢ Φρόσω ἐπέταξε, κ' ἐμπρός του γονατίζει.

.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Βιζήρη, μὴ καταδεχθῆς μιὰν ἄχαρη γυναῖκα,

Ποῦ σέρνεται στὰ πόδια σου, νὰ τὴν καταφρονήσῃς.

Τρέμουν ἢ πέτραις, ποῦ πατεῖς, ραγίζονται κ' οἱ βράχοι,

Τὸ πάτημά σου σὰν ἀκοῦν, Βιζήρη, νὰ διαβαίνει.
Κονιορτός, ποῦ σβύνομαι κι' ὀποῦ μὲ πέρνει ὁ ἀγέρας,
Λυπήσου με, κ' ἐπάνω μου, Βιζήρη μὴ πατήσης.
Λησμόνησε μιὰν ὄρφανὴ καὶ μιὰ δυστυχημένη,
Ὅποῦ ἔχει χρεῖα ἀπὸ ζωὴ γιὰ νὰ δακρῦσῃ ἀκόμῃ.
Τὸ πτώμα, σὰν τὸ θάψουνε καὶ τὸ πλακῶσ' ἡ πέτρα,
Τ' ἀφίνουνε, τὸ λησμονοῦν, δὲν τὸ ξυπνᾷ κἀνένας.
Πτώμα κ' ἐγώ, Βιζήρη μου, ἄφες με νὰ μὲ φάγουν
Σὰν ἄλλο χῶμα ζωντανή, τὰ δάκρυα κι' ὁ πόνος·
Μὲ βλέπεις, ἐμαράθηκα. Λυπήσου με, ἐσπλαχνία!

Ἐκύτταζε ὁ Ἀλήπασας στὰ πόδια τοῦ ἀπλωμένο
Τὸ ζωντανὸ τὸ λείψανο νὰ κλαίῃ νὰ στενάζῃ,
Κι' ἀνατριχήλα μυστικὴ καὶ μυστικὴ τρομάρα
Τοῦ πέρασε τὰ κόκκαλα καὶ τοῦ δαγκᾷ τὰ σπλάχνα.
Τὸ τρομερὸ τὰ μάρτημα, ποῦ μέσα του φωλιάζει,
Τρώγει, ξεσχίζει τὴν καρδιά, ποῦ τῶπλασέ στὸν κόσμον,
Καθὼς τὰ τέκνα τῆς ὀχιάς ξεσχίζουνε καὶ τρώγουν
Τὴ μήτρα, ποῦ τὰνέθρεψε, καὶ πρὶν νὰ γεννηθοῦνε
Τὸ πρῶτο τὸ φαρμάκι τους στὴ μάνα τους χαρίζουν.

Τὰ μάτια τοῦ ἐρῆριξε ὁ Ἀλῆς στὰ μάτια τοῦ Ταχήρη,
Καὶ τὸν προστάζει σιωπηλὰ νὰ τραβιχθῇ, νὰ φύγῃ.

Ὁ δοῦλος τὸν ὑπήκουσε, καὶ φεύγοντας μαζί του
Σύρει καὶ παίρνει τὴ Χρυσή, ποῦ ἐστέκετο στὴν ἄκρη.

ΑΛΗΣ.

Σήκου, Φροσύνη, ἀπὸ τὴ γῆ, σήκου καὶ χύτταξέ με.
Τὰ τρυφερά σου γόνατα δὲν τ'ἀπλάσεν ἡ φύσις
Ἐμπρὸς σ' ἐμέ νὰ σέρνωνται, στὴ γῆ νὰ γονατίζουν.
Μὴ μὲ φοβῆσαι. Σ' ἀγαπῶ σὰν νάμουνα . . . πατέρας.
Σήκου, παιδάκι μου, μὴ κλαῖς, ἔλα στὴν ἀγκαλιά μου,
Ν' ἀκούσω ποιὸς ὁ πόνος σου, νὰ σὲ παρηγορήσω.
Ἄλλοίμονον σ' ἐκείνονε, ποῦ σ' ἔκαμε νὰ κλάψης.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὅχι, Βιζήρη μου, κανεὶς δὲ μῶφταιξε στὸν κόσμον,
Ἡ μοῖρα μὲ κατὰ τρεξε, τοῦ γάμου μου ἡ κατάρρα.
Σ' εὐχαριστῶ, πατέρα μου . . . Πῶς; ἔφυγε ἡ Χρυσή μου;

ΑΛΗΣ.

Μὴ σκιάζεσαι. Τὴν ἔστειλα λίγο νερὸ νὰ φέρῃ,
Σὰν εἶδα πούσουν ἄφωνα, ἀχνή καὶ λιγωμένη,
Τ' ἀγγελικό σου πρόσωπο, Φροσύνη, νὰ ραντίσω.
Τὼρ ἔρχεται, παιδάκι μου, δὲν εἶμ' ἐγὼ σιμά σου;

Ἀκούμβησε τὸ μέτωπο στὰ πατρικά μου στήθη,
Παρηγορήσου μιὰ στιγμή, ἤσυχασε μὴ τρέμης.
Πῶς εἶναι τὰ μαλλάκια σου βρεγμέν' ἀπὸ τὸ δάκρυ!
Ἄφησε μὲ τὰ χέρια μου γλυκὰ νὰ τὰ σφογγίσω.

.

Ἐπίστεψε τὰ λόγια του, ἐπίστεψε ἡ Φροσύνη,
Στὴν ἀγγαλιὰ τοῦ Ἀλήπασα ἀνάπαυση πῶς θαῦρη,
Κ' ἐφίλησε τὰ χέρια του κ' ἐπάνω στὴν καρδιά του
Τὸ λυπημένο μέτωπο τὸ ρίχνει νὰ ἤσυχάση.
Τὰ γένεια του ἐκυμάτιζαν καὶ κρέμονταν νὰ πέσουν
Σὰν καταράχτης ποταμοῦ ἀπ' τοῦ βουνοῦ τὸ βράχο.
Ὡστόσο τὴν ἐχαίδευε, στὰ δάχτυλά του νοιώθει
Τὸ τρεμουλιὸ τοῦ ἔρωτος καὶ λίγο λίγο σφίγγει
Τὸ πρόσωπο στὸν κόρφο του, ποῦναι φωτιὰ καὶ φλόγα.
Ἡ Φρόσω ἀκόμη ἐπίστευε. Τὸ φίδι πᾶγκαλιάζει
Γλυκὰ τὴν ἀπεκοίμιζε καὶ τήνε φαρμακόνει.
Κ' ἐκεῖ ποῦ ἐκείνη ἡ δύστυχη ἐπάνω του ἀκουμβοῦσε,
Ἀκούει μὲς τὰ στήθη του τὸ αἷμά του νὰ βράζη
Καὶ τὴν καρδιά του νὰ χτυπᾷ σὰν νᾶθελε ν' ἀνοίξη.
Τρομάζει, διαλογίζεται, θυμᾶται, ἀνατριχιάζει.
Θέλει νὰ φύγη, δὲ μπορεῖ, τὰ χεῖλη τοῦ Βιζήρη
Ἐγγίζουνε ταῖς τρίχαις της, κολλοῦνε στὰ μαλλιά της.

Ὁ δράκοντας τὴν ἄρπαξε, τὴν ἔχει μὲς τὸ στόμα
Καὶ τῆς βιζαίνει τὴν ψυχὴ καὶ τὴν ροφᾶ μὲ λύσσα.
Ἐσὺ ποῦ παραστέκεσαι, Παρθένο, βόηθησέ την!
Σὰν ἔλαφος, σὰν λύκαινα, ποῦ νοιώθει στὰ πλευρά της
Τὸ βόλι, ποῦ τῆς ἔρριξεν ὁ κυνηγὸς στὸ λόγγο,
Ταράζετ', ἀνδρειεύεται, πηδᾶ μακρὰ καὶ λυέται
Ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Ἀλῆ, ποῦ τὴν ἀλυσσοδέουν.
Ἀγρίεψε τὸ μάτι της, ὀλόρθη τὸν κυττάζει,
Τὴν εἶδ' ὁ Ἀλῆς κ' ἐσβύστηκε, δειλιάζει, γονατίζει.

ΑΛΗΣ.

Φροσύνη, γιατί μῶφυγες! Εὐχαριστήσου τώρα
Ποῦ βλέπεις στὰ ποδάρια σου τὸ φοβερό Βιζίρη.
Ποτέ, ποτέ τὰ γόνατα δὲν ἔκλινε στὸν κόσμο,
Καὶ τώρα ἰδὲς ἐμπρὸς σ' ἐσέ τὸ μέτωπό μου σκύφτει.
Τὸ μυστικό μου τῶμαθες, μ' ἐπρόδωκ' ἡ καρδιά μου.
Ἄν ἤμποροῦσα μόνος μου, μ' αὐτὰ μ' αὐτὰ τὰ χέρια
Σκληρὰ θὰ τὴν ξερρίζωνα, γιὰ νὰ σοῦ τήνε δείξω.
Φροσύνη, ναί, σ' ἀγάπησα, δὲ ντρέπομαι, τὸ λέγω.
Ἄν ἄσπρισ', ἂν ἐγέρασα, γιὰ σέ θὰ ξανανειώσω.
Ἄκουσες μὲς στὰ στήθη μου τὸ αἷμά μου πῶς βράζει.
Εἶναι κι' ὁ Πίνδος κάτασπρος καὶ γέρος σὰν ἐμένα,

Φροσύνη ἰδὲς τὸν Πίνδο σου μὲ τὰ παληά του χιόνια
Ἐμπρός σου γέρνει τὴν κορφή, σ' ἀπλόνη νὰ πατήσης
Τὰ δροσερά του σύγνεφα, τὰ κρύα τὰ νερά του.
Μὴ μὲ κυττάζης ἄγρια, τὰ πλούτη μου, ἡ ζωὴ μου
Εἶναι δικά σου, πᾶρέ τα, γιὰ ἓνα γλυκό σου λόγο,
Γιὰ μιὰ ματιά σου ἐσπλαχνικὴ σοῦ δίδω ὅ τι κι' ἂν ἔχω.
Κάθησ' ἐσὺ στὸ θρόνο μου, ζώσου τὴ δύναμή μου.
Δὲ θέλω τίποτε γιὰ μέ, δὲ σοῦ γυρεύω, Φρόσω,
Παρὰ τὸ γέρο τὸν Ἄλῃ κάμμιὰ φορὰ ν' ἀφίνης
Στὸν ἴσκιό σου, δαφνοῦλα μου, νὰ πέρνη λίγον ὕπνο.
Ἐπέρασαν χρόνοι πολλοὶ ποῦ δὲ σφραγίζω μάτι,
Βαρέθηκα τὴ δόξα μου, ἔφαγα τὴ ζωὴ μου
Κι' ἀκόμη δὲν ἐγνώρισα σὸν κόσμο τὴν ἀγάπη.
Φροσύνη, ἀγάπησέ με σύ, σὲ λίγο θὰ πεθάνω,
Δικά σου εἶναι τὰ Γιάννινα, ὅλα δικά σου νᾶναι.
Δὲν πέρνω τίποτε μ' ἐμὲ βαθυὰ σὸ μαῦρο μνήμα,
Τίποτε, Φρόσω, τίποτε μὴ σερηθῆς γιὰ μένα,
Παρὰ δυὸ πήχαις σάβανο κ' ἓνα σερνὸ φιλί σου.
Σπλαχνίσου με, σπλαχνίσου με, εἶσαι Θεὸς γιὰ μένα.
Ὡς τώρα δὲν ἐπίσεψα καὶ τώρα τὸν πισεύω.
Πισεύω τὴν εἰκόνα σου, πισεύω τὴν Παρθένο,
Τὸ βάφτισμα, τὸ μῦρό σου πισεύω πῶς ὑπάρχει

Μιά δύναμις ἀνώτερη πῶπλασ' ἐσέ Φροσύνη.

Ἄρνοῦμαι τὸν προφήτη μου γιὰ νὰ μπορέσω νάλλθω

Μαζὺ μ' ἐσέ σὸν οὐρανό, καὶ τὴ σερνή τὴν ὥρα

Νὰ νοιώσω τὰ χεράκιά σου νὰ δένουν τὰ δικά μου.

Πές μου, τί ἄλλο μοῦ ζητεῖς; πές μου, τί ἄλλο θέλεις;

Φροσύνη, ἰδὲς τὰ μάτια μου . . . Εὐλογημένη νᾶσαι,

Ποῦ τᾶκαμες κ' ἐδάκρυσαν. Παιδί μου, μὴ μ' ἀφίσης.

Παιδιά δὲν ἔχω, ἐφύγανε, ποιὸς ξεύρει ἂν θὰ γυρίσουν!

Σπλαχνίσου με τὸ δύσχυο, ἔχε με σὺν . . . πατέρα.

Ἔλα, Φροσύνη μου, ἔσπλαχνη νὰ μὲ γεροκομήσης.

Λυπήσου με, λυπήσου με, μὴ μ' ἀγριοκυττάζης.

. . .

Κ' ἐδάκρυζεν ὁ δαίμονας, ἔσερνε τὰ μαλλιά του,

Κ' ἔδερνε τὰ πλευρά του.

Τὸν πνίγει τὸ παράπονο, τὸ μέτωπο ἐχτυποῦσε

Καὶ μέσα του ἐγελοῦσε.

Μέν' ἢ Φροσύν' ἀκλόνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα,

Δὲ σκιάζεται κἀνένα.

Ἐκύτταζε τὸ κόνισμα, τὴ μόνη τῆς ἐλπίδα,

Καὶ βλέπει μιὰν ἀχτίδα,

Ποῦ βγαίνει ἀπὸ τὴ Δέσποινα κ' ἔρχεται, τὴ φωτίζει.

Τὴν εἶδε κι' ὁ Ἀλήπασας καὶ τρέμει καὶ μουγκρίζει.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Σήκου, Βιζήρη, κι' εἶν' ἀργά! Δὲν ἔχω ἐδῶ σιμά μου
Οὔτε πατέρα, οὔτ' ἀδερφό, οὔτε παιδιά, οὔτ' ἄνδρα,
Τὸν κόσμον τὸν ἀρνήθηκα. Χάρου τῆ δύναμή σου,
Τῆ δόξα σου, τὰ πλούτη σου, κι' ἄφες με νὰ πεθάνω,
Στῆ σκοτεινιά μου ἤσυχη. Ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.
Τραβίξου τώρα, κύτταξε, Βιζήρη, τὴν Παρθένο,
Δὲ σὲ φοβίζει τοῦ Θεοῦ τὸ φοβερὸ τὸ μάτι;

ΑΛΗΣ.

Δὲ μὲ φοβίζ' ἡ κόλαση, ποῦ μ' ἀναψες εὖ στήθη,
Καὶ θὰ φοβίσουν τὸν Ἄλῃ τὰ ξύλα κ' ἡ ἀχτίδες;
Φροσύνη, ἐπαρακάλεσα, ἐκλαψα τόσην ὥραν.
Θυμῆσου πῶς τὰ δάκρυα τᾶσσωσα, δὲν ἔχ' ἄλλα . . . :

Ὅρθός με μιᾶς σηκόνεται, τὸ πάτημά του παίρνει.

Τί λύσσα τότε δέρνει!

Τὰ χεῖλη του ἐκοκκίνησαν, λὲς κ' εἶναι ματωμένα

Καὶ τρέμουνε κλεισμένα.

Ἐγρύλλωσε τὰ μάτια του, βογγᾷ, φυσομανάει

Σὰ λύκος, ποῦ διψάει.

Ἐτρίξανε τὰ δόντια του καὶ τᾶκουσε ἡ Φροσύνη.
Ἄρχίζει πόλεμος σκληρός· Παρθέν', ἐλεημοσύνη!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἀλήπασα, μὴ βλασφημᾶς, θυμήσου πῶς ὑπάρχει
Ἕνας Θεός καὶ τῶδωκα σήμερα τὴν ψυχὴ μου·

ΑΛΗΣ.

Καὶ τὸ Θεό σου τὸ Μουχτάρ, Φροσύνη, τὸν ἀρνήθης;
Εἶναι νωπὰ τὰ χεῖλη σου ἀκόμη ἀπ' τὰ φιλιὰ του·
Τὰ δάχτυλα, ποῦ ἐσφίξανε τὸν κόρφο, τὸ λαιμό σου,
Ἄφηξαν τὰ σημάδια τους· τὰ βλέπω, τὰ χωρίζω.
Καὶ σὺ τὸν ἐλησμόνησες καὶ παίρνεις ἐραστή σου
Τὸ φάντασμα, ποῦ κάθεται στὸν οὐρανό, στὰ νέφη;
Ἀνατριχιάζεις ποῦ μ' ἀκοῦς; Τὸ βλέπεις, δὲ φοβοῦμαι,
Φροσύνη, τὴν εἰκόνα σου. Ἴσως στὸν ἄλλον κόσμον
Νᾶν ὁ Θεός σου δυνατός, ἐδῶ κανένας ἄλλος
Μπρὸς τὸ Βιζήρη τὸν Ἄλῃ, δὲ ζῆ καὶ δὲν ὀρίζει.
Εἶσαι δική μου, θὰ τὸ ἰδῆς. Ἐταξα τῆς καρδιάς μου
Ἀπόψε στὸ κρεβάτι μου χάρισμα νὰ σὲ δώσω.
Μάθε καὶ σὺ πῶς ὁ Ἄλῃς τὸ τάζει καὶ τὸ κάνει.
Φροσύνη, ἐπαρακάλεσα, ἐφίλησα τὸ χῶμα,

Ποῦ ἐπάτησε τὸ πόδι σου. Δυστυχησμένη ποῦσαι!
Τώρα θὰ ἰδοῦμε ποιὸς Θεὸς καὶ ποιὰ Κυρὰ Παρθένο
Θὰ μ' ἐμποδίση τὰ φτερὰ σὰν ἀετὸς ν' ἀπλώσω,
Νὰ καταπέσω ἐπάνω σου στὰ νύχια νὰ σὲ πάρω.
Φροσύνη, ἔφυγε ὁ Μουχτάρ καὶ φεύγοντας δὲ μοῦπε
Παρ' ὄλη τὴν ἀγάπη μου σ' ἐσέ, σ' ἐσέ νὰ δώσω.
Σοῦ τήνε δίδω, τὴν πατεῖς . . . τί μένει στὸν πατέρα; . . .

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Δάγκασε, δάγκασε σκορπιέ, τὴ δίψα σου νὰ σβύσης,
Βύζαξ' ἀπὸ τὴ φλέβα μου, ρόφηξε τὸ φαρμάκι,
Ποῦ ἐπότισες τὸ αἷμά μου, γενεῖα καταραμένη.
Ἄπόψε δὲ σὲ σκιάζομαι. Φονεῖᾶ, τί μὲ κυττάζεις;

ΛΛΗΣ.

Φροσύνη, δὲ μὲ σκιάζεσαι; Ποιὸς ἄνθρωπος στὸν κόσμον
Τέτοιοινε λόγο ἐπρόφερε κ' ἠμπόρεσε νὰ ζήσει;
Καὶ σὺ θὰ ζήσης, δύστυχη, θὰ ζήσης στὸ πλευρό μου.
Μὴ μὲ σκληραίνης, ἄκουσε τὰ λόγια τὰ στερνά μου.
Ἄγάπησέ με, δῶσέ μου ἓνα φιλί, Φροσύνη,
Ἄλλο γι' ἀπόψε δὲ ζητῶ· φιλοῦν τοὺς πεθαμμένους,
Καὶ σὺ δὲν καταδέχεσαι νὰ ρίξης, νὰ πετάξης

Σ' ἐμένα, ποῦμαι ζωντανός, ἓνα φιλή για χάρι;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἄν μ' ἔκαμνεν ἡ μάνα μου ὀχιά, μονομερίδα,
Θὰ σ' ἐφιλοῦσα, πίστεψε, Βιζήρη, μὲς τὸ στόμα.

ΛΛΗΣ.

Ἄν ἔφταιξεν ἡ μάνα σου, Φροσύνη, τί σοῦ φταίω;
Τῆ χάρη, ποῦ ἐπιθύμησες, τὴν ἔχω ἐγὼ για σένα.
Μ' ἔκαμ' ἡ Χάμκω δράκοντα, ἀστρίτη κι' ἀκονάκι.
Ἄς σμιζῶμε τὰ χεῖλη μας, ἔλα νὰ μοιρασθοῦμε
Τὸ χάρισμα τῆς μάνας μου. Τὸ μαῦρὸ μου φαρμάκι,
Σὰ μυστικόνε θυσαυρό, τὸ φύλαξα ὡς τὰ τώρα
Κρυφὰ μέσα στὴ γλῶσσά μου. Τὸ θέλεις; Σοῦ τὸ δίδω...

Ὅρμᾶ καὶ πέφτει ἐπάνω τῆς, κρεμιέται στὸ λαιμό τῆς,
Παλαίβουνε τὰ δυὸ στοιχειά, ἔγκλημα κι' ἀθωότης,
Καὶ μάχονται καὶ πολεμοῦν ποιοῦ τᾶλλο νὰ χαλάση.
Μὲ καρδιοχτύπι τρομερὸ τὰ κύτταζεν ἡ πλάση.
Κρυφὴ ἀχτίδα φεγγαριοῦ, ἀχνὴ καὶ φοβισμένη
Διαβαίνει τὸ παράθυρο καὶ τρέμοντας προσμένει,
Νὰ ἰδῇ τὴ μάχη τὴ φριχτὴ, τὴ μαύρη ἀνεμοζάλη,
Νὰ μάθῃ ἂν πρέπη νὰ σβυσθῇ, ποτὲ νὰ μὴ προβάλλῃ,

Ἦ ἄγγελος στὸν οὐρανὸ χρυσὰ φτερά ν' ἀπλώσῃ,
Τῆς νίκης τῆς ἀνέλπιστης τὴν εἶδηση νὰ δώσῃ.
Τὰ νυχτοπούλια γρούζουνε, χτυποῦνε τὰ φτερά τους
Καὶ δείχνουν τὴ χαρὰ τους.

Χαμογελοῦν τὰ ροδαρά τῆς Δέσποινας τὰ χεῖλη,
Σπιθοβολεῖ καὶ χαίρεται τὸ φῶς μὲς τὸ κανδηλι,
Καὶ ζωντανεῖει ἡ φλόγα του καὶ λὲς πῶς θὰ ν' ἀστράψῃ,
Πῶς θὰ νὰ γένη κεραυνὸς τὸ δαίμονα νὰ κάψῃ.
Τὰ βέργια, ποῦ τὸ κόνισμα στολίζου μαραμμένα
Τώρα βλαστήσανε χλωρὰ καὶ φαίνοντ' ἀνθισμένα.
Ἦ δάφνη τους πρασίνισε, δὲν τρίβεται, δὲν τρίζει
Καὶ στεφανώνει τὴν Κυρά, μοσχοβολᾷ, μυρίζει.
Ἐνα πουλί, π' ἀνάθρεφε μὲς τὸ κλουβὶ ἡ Φροσύνη,
Ποῦ τοῦχε μάθει τὸ κεχρὶ στὸ στόμα νὰ τοῦ δίνῃ,
Στὸν ὕπνο του ξαφνίζεται, χτυπιέται, ἀναφτεριάζει
Καὶ τὴν κυρά του κράζει.

Ἀκολουθοῦσε ὁ πόλεμος, καὶ τοῦ φονεῖα τὸ χέρι
Λιμάτωσε στὸ πρόσωπο τὸ μαῦρο περιστέρι.
Ἐκρέματο στὰ νύχια του τὸ δέρμα τῆς κομμάτια.
Σὰν ἀναμμένα κάρβουνα ἐλάμψανε τὰ μάτια.

Τὴν ἔδεσε στὰ χέρια του, τὴ σφίγγει, τὴν πλακώνει
Καὶ γιὰ ν' ἀρπάξῃ τὸ φιλὶ τὰ χεῖλη του τεντόνει.
Βλέπει τὸ αἷμα πῶσταζε, νειώθει τὴ μυρωδιά του
Κ' ἐξύπνησε περισσότερο ἢ δίψα στὴν καρδιά του.
Φουσκόνουν, ἀναδεύονται ἢ φλέβαις στὸ λαιμὸ του
Κι' ἀστράφτει ἓνα χαμόγελο πικρὸ στὸ πρόσωπό του,
'Ακόμη δὲν τὴν ἔγγισε . . . σιμὰ τῆς ἀνασαίνει
Κι' ἀπὸ μακρὰ χορταίνει.

Τὰ χεῖλη του ἐπλησίασαν . . . «Παρθένε, βόηθησέ με»
'Εφώναξεν ἡ δύστυχη, «Κυρά μου, λύτρωσέ με.»
Κ' εὐθὺς στὰ δυὸ τὰ χέρια τῆς, ἀδύνατα καὶ κρύα,
'Ανέλπιστη κατέβηκεν ἡ δύναμις ἡ θεία.
Καὶ λυέται καὶ τινάζεται καὶ φεύγει τοῦ φονεῖᾶ τῆς.
Τὴν ἔχασε ὁ 'Αλήπασας. Κυττάζει . . . τὰ μαλλιά τῆς,
'Ελάμπανε στὸν ὤμὸ τῆς. 'Ετρόμαξε, τοῦ ἐφάνη
Πῶς εἶδε στὸ κεφάλι τῆς τὸ μυστικὸ στεφάνι.
Τὸ φοβερὸ τὰμάρτημα, ὅπου εἶχε μελετήσῃ,
Τὰνάφτει πάλαι τὴν καρδιά καὶ θέλει νὰ νικήσῃ.
'Εδάγκασε τὰ δάχτυλα, τὴ σάρκα του ξεσχίζει
Καὶ βλασφημᾷ, μουγκρίζει.

Καὶ τρέχει, τρέχει ἐπάνω της, ὄρμᾳ νὰ τήνε φθάση,
Καὶ δὲ μπορεῖ τὸ φάντασμα στὰ δάχτυλα νὰ πιάση.
Σημαίνουν τὰ μεσάνυχτα, ἐλάλησε τῶρνίθι
Κ' ἐκεῖν' ἡ ὥρα τῶδωκε νέαν ψυχὴ στὰ στήθη.
Σὰ νυχτερίδα ἐπέταξε, τὴν ἔχει, τὴν ἀρπάζει
Κ' ἐκεῖ, ποῦ στέκει ἡ Δέσποινα, μ' ὄρμῃ τήνε τινάζει.
Τρίχνει τὸ χέρι στὸ λαιμὸ καὶ τᾶλλο τὸ σηκώνει
Καὶ τὴ μητέρα τοῦ Θεοῦ χτυπᾷ καὶ φασκελόνει.
Κρημνίζεται τὸ κόνισμα, ἐσβύσθη τὸ κανδῆλι
Τὰ νυχτοπούλια ρυάζονται σὰ λυσσασμένοι σκύλοι,
Πέφτουν τὰ βᾶγια ἐπάνω του, τοῦ δέρνουν τὸ κεφάλι,
Τόνε ταραίζει ζάλη.

Ἐθόλωσαν τὰ μάτια του, τηράζει ὀλόγυρά του,
Τρομάρ' ἀκατανόητη σφίγγει τὸ λάρυγγά του.
Θέλει ν' ἀπλώσῃ σᾶρματα, θυμᾶται τὸ μαχαῖρι,
Κι' εἶναι βαρὺ σὰ σίδηρο, παράλυτο τὸ χέρι.
Μένει βουβὸς ὁ ἄθεος, σὰ μάρμαρο, σὰν ξύλο·
Τρίζει ἡ καρδιά στὰ στήθητου σὰ μαραμμένο φύλλο,
Καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κινηθῇ καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρῖνη,
Μήπως ἀκούσῃ τὴ φωνή, τὸ χτύπο του ἡ Φροσύνη.
Θαμμένος ὀλοζώντανος βαθειὰ μέσα στὸν ἄδη,

Φορεῖ γιὰ μαῦρο σάβανο τῆς νύχτας τὸ σκοτάδι
Καὶ κρύβεται, μαζόνεται ἄφωτος σὰν τὸ πῶμα,
Ποῦ τὸ σκεπάζει χῶμα.

Τρισκότιδο καὶ σιωπή! Ἄπέθαναν, ἡ ζοῦνε;...
Μὲς τὸ κανδηλι τῆς Κυρᾶς ἡ σπείλαις ξεψυχοῦνε·
Λάμπουν ἀκόμη μιὰ φορὰ, τρέμουνε, ψιθυρίζουν
Ἔνα κρυφὸ χαιρέτισμα καὶ σβυῶνται καὶ καπνίζουν.
Ἄβυσσος, πίσσα ἐσφράγιζε τὰ μάτια τοῦ Βιζήρη·
Μόν' ἡ ἀχτίδα, πῶμβαινε ἀπὸ τὸ παραθύρι,
Σὰν ἄλλο δάχτυλο Θεοῦ, τάχον τὸ φῶς τῆς χύνει,
Σπιθοβολεῖ χαρούμενη καὶ δείχνει στὴ Φροσύνη
Ἔνα μαχαῖρι δλόχρυσο στὴ μέση τοῦ φονεῖᾶ τῆς.
Σὰν ἀστραπή τοῦ τάρπαξε, τῶχει στὰ δάχτυλά τῆς
Καὶ τὸ κρατεῖ μὲ δύναμη κ' ἐμπρός του τὸ τινάζει
Καὶ τρομερὰ φωνάζει,

«Μὴ ταραχθῆς, Ἀλήπασα, δὲ βλέπεις στὸ πλευρό μου
» Ποιὸν ἔχω βοηθό μου;
» Τὸ χνωτό σου κατάπιε το, τὸ θέλω, τὸ προστάζω,
» Νὰ μὴν ἐγγίση ἐπάνω μου, Ἀλῆ, γιατί σὲ σφάζω.

Κ' ἐν ᾧ τὸν ἐφοβέριζε κ' ἐν ᾧ νικᾷ τὸ φίδι,
Χωρὶς νὰ θέλῃ τὸν κεντᾶ μὲ τὸ χρυσὸ λεπίδι.
Γνωρίζει τὸ μαχαῖρί του στὸ κρῦο κέντημά του,
Ἡ σάρκα του ἀνατρίχιασεν, ἐπάγωσε ἡ καρδιά του.
Ῥέει τὸ αἷμάτου ζεστό, τὴν τραχηλιάτου βρέχει
Κ' ἐπάνω του σὰν ἐρπετὸ γλιστρᾷ κρυφᾷ καὶ τρέχει.
Ἐκαμε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ φωτὸς τὸ βλέμμα
Δὲν εἶδε, δὲν ἐγνώρισε, τ' Ἀλήπασα τὸ αἷμα.
Ἡ νύχτα, ποῦ τὸ κύτταξε, σὰν ἄδης μελανιάζει
Καὶ μὲ μαυρούλα τρομερὴ τὸ πρόσωπο σκεπάζει.
Ἐγνώρισε τὸ θάνατο. Σὰν ἄσπονδος ἐχθρὸς του
Ὁ Χάρος στέκει ἐμπρὸς του.

Πέφτει στὴ γῆ καὶ σέρνεται μακρὰ ἀπὸ τὴ Φροσύνη,
Θέλει νὰ κράξῃ τὸν Ταχὴρ, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ κρίνη.
Σέρνεται πάντα σὰ σκορπιός, τὸ σκότος ψηλαφίζει,
Βρίσκει τὴ θύρα ἀνέλπιστα, ἀπλόνει, τὴν ἐγγίζει.
Ἀγάλια, ἀγάλια σκόνεται ὀλόρθος καὶ κυττάζει,
Κάνεις δὲν τὸν ἀκλούθησε, κάνεις δὲν τόνε κράζει.
Σιγὴ, σιγὴ βαθύτατη, καὶ μόνον σὲ μιὰν ἄκρη
Ἀκούει κάτι ποῦ ἔσταζε στὸ πάτωμα σὰ δάκρυ,
Καὶ λίγα λόγια ἀπόκρυφα σὰν κ' ἐπαρακαλοῦσε

Ἡ Φρόσω τὴν Παρθένο τῆς καὶ τὴν εὐχαριστοῦσε.

Ὅσο μακρὸν κι' ἂν ἦτανε τὸ φοβερὸ τὸ χέρι,

Δὲν φθάνει τὸ μαχαῖρι.

«Ταχὴρ, Ταχὴρ, ἐφώναξε, τρέχα σ' ἐμέ, Ταχὴρη!
«Τρεχᾶτε, πῶς δὲ φαίνεσθε; Θὰ σφάζουν τὸ Βιζήρη!»

Πλακόνει ἡ ἄλλη κόλασις, Ταχὴρης καὶ φονειάδες
Μὲ τὰ σπαθιά ξεγύμνωτα, μὲ φῶτα, μὲ λαμπάδαις.

Καὶ βλέπουν τὸν Ἀλήπασα χλωμὸν σὰ θειαφοκέρι

Καὶ τὴ Φροσύνη ἀκίνητη, ποῦ ἐβάστα τὸ μαχαῖρι.

Ὅρμουν νὰ τὴν ἀρπάξουνε, νὰ τήνε καταπιῶνε·

Ἡ Φρόσω δὲν ἐσάλεψε κ' ἐκεῖνοι δὲν τολμοῦνε.

Μὲ μιὰ ματιὰ τοῦ Ἀλήπασα, ποῦ πάλαι ζωντανεύει,

Ἐμειναν ὅλοι ἀκίνητοι, κάνεις τους δὲ σαλεύει.

Χτυποῦν, σφυρίζουν τὰ σπαθιά, φωλεύουνε στὴ θήκη,

Καὶ καρτεροῦν οἱ λύχοι.

.

ΛΛΗΣ.

Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε στὴν ὥρα τὴ στερνὴ μου.

Ἀπόψε μὲ ξεθάψετε. Νάχετε τὴν εὐχὴ μου!

Ἐμεινα ἔρμος κι' ἄχαρος τώρα στὰ γερατειά μου·

Μακρά, μακρά στὸν πόλεμο ἐπῆγαν τὰ παιδιά μου.

Ἐφές μές τὰ μεσάνυχτα ἦλθ' ὁ Μουχτάρ σ' ἐμένα
Μ' ἐντροπαλὸ τὸ πρόσωπο, μὲ βλέφαρα κλαμμένα,
Μ' ἀγκάλιασε, μ' ἐφίλησε, μ' ἀνοίξε τὴν ψυχὴ του
Καὶ μοῦ γυρεύει γιαντρικὸ γιὰ μιὰ σκληρὴ πληγὴ του.
Μοῦ λέγει πῶς ἀγάπησεν, ἀνάθεμα τὴν ὥρα
Ὅποῦ δὲν εἶναι τος ἐδῶ, νὰ τὴ γνωρίση τώρα,
Μιὰν ἄπιστη, μιὰ χριστιανή . . . κυττάξετε εἶν' ἐκεῖνη.
Μὲ παρακάλεσε θερμὰ νὰ πάρω τὴ Φροσύνη
Καὶ νὰ τὴν ἔχω σὰν παιδί. Ἄδύνατος πατέρας
Ἐταξα μές τὸν κόρφο μου νὰ κρύψω αὐτὸ τὸ τέρας.
Ἦλθα μαζί σας νὰ τὴν ἴδῶ, κ' ἐκεῖ ποῦ μ' ἀγκαλιάζει
Καὶ μὲ καλεῖ πατέρα της, κρυφᾶ, κρυφᾶ μὲ σφάζει.
Ἄρπαξε τὸ μαχαῖρι μου· βλέπετε τὴν πληγὴ μου;
Παιδιά μου, μὲ προφθάσατε. Νάχετε τὴν εὐχή μου!

.

Σιωπηλὴ στὴν ἄκρη της ἕστεκεν ἡ Φροσύνη,
Ἄκουσεν, ἐγονάτισε καὶ τὸ μαχαῖρι ἀφίνει.
« Παρθένο μου, σπλαχνίσου με, Κυρά μου, μὴ μ' ἀφίσης.
» Κ' ἔλα μ' ἓνα χαμόγελο τὰ μάτια μου νὰ κλείσης. »

ΑΛΗΣ.

Ταχὴρ, πιστέ μου, τήραξε! Ποιὸς ἤθελε πιστέψη
Παιδιά σ' ἐκεῖα τὰ στήθη της πῶς ἤθελ' ἀναθρέψη!

Τὰ δύστυχα τὰρνήθηκε μικρὰ παραιτημένα,
Ἐπάνω κάτω σέρνονται γυμνὰ καὶ πεινασμένα.
Τὰπάντησα στὸ δρόμο μου κ' ἐπόνεσε ἡ ψυχὴ μου,
Τοὺς ἔδωκα νὰ πάρουνε ψωμί καὶ τὴν εὐχὴ μου.
Κι' ἀπόψε μὲ τὸ αἷμά μου ἠθέλησε ἡ Φροσύνη
Νὰ μοῦ πλερώσῃ τρίδιπλα τὴν ἐλεημοσύνη!
Πέτε μου σεῖς, παιδάκια μου, τ' Ἀλήπασα τί μένει;

ἽΟλοι ἐφώναξαν μὲ μιᾶς. «Νὰ σώσῃ κρεμασμένη.»

ΑΛΗΣ.

ἽΟχι πιστοῖμου, τί θὰ 'πεῖ τὸ μαῦρο τὸ παιδί μου;
«Πατέρα μου, ἐλησμόνησες πῶς ἦτανε ἰδική μου
»Κ' ἐπήγες καὶ τὴν ἔδειξες στὸ φῶς ξεγυμνωμένη
»Μ' ἕνα σχοινὶ στὴν τραχηλιά, σὲ ξύλο κρεμασμένη;
»Πατέρα, δὲν ἐντράπηκες γιὰ μέ, τὰ κρέατά της
»Νὰ ἰδῆ ποῦ ἐλαχταρίζανε ὁ κόσμος ὁ διαβάτης;
»Πατέρα μου, ἄλλος θάνατος ἐχάθηκε, δὲν μένει;»

Κ' ἐκεῖνοι πάλ' ἐφώναξαν. «Στὴ λίμνη πινημμένη.»

ΑΛΗΣ.

Παιδιά μου, θεῖα φώτισις! Τὸ δροσερὸ τὸ κῦμα

Ἄς λάβῃ, ἄς λάβῃ ἡ δύστυχη κρεββάτι της καὶ μνήμα.
Εἶναι διπλὸ τὸ κρίμα της. Τὸ αἶμα τὸ πιστὸ μας
Ἐμώλυνε σὰ χριστιανή, ὕβρισε τὸ θεὸ μας,
Ἐπρόδωκε τὸν ἄνδρα της, ἔκλεψε τὸ παιδί μου.
Ἐγὼ τήνε συχώρασα. Γιὰ μέ, γιὰ τὴ ζωὴ μου
Ἐκδίκηση δὲ σὰς ζητῶ, δὲ θέλω ἄλλη παιδεία.
Ποτὲ δὲν ἐμετάνοιωσα σὰν ἕκαμα ἐσπλαχνία.
Αὔριο βράδῳ πρὶν νὰ βγῆ στὸν οὐρανὸ ἡ σελήνη,
Ἵπνο βαθὺ κι' ἀτάραχὸ νὰ χαίρεται ἡ Φροσύνη.
Μαζύ σας τώρα πάρτε την, πιάστε την μὲ γλυκάδα
Μὴ τύχη καὶ χαλάσετε μιὰ τέτοιαν εὐμορφάδα.
Μὴ σφίξετε τὰ χέρια της, ποῦν' ἀπαλὰ σὰ χιόνι,
Βρέξετε λίγο τὸ σχοινί, νὰ μὴ τήνε πληγόνῃ.
Σηκῶστέ την στὴν ἀγκαλιά, γιὰ νὰ μὴν ἀποστάσῃ,
Κι' ἀγάλια, ἀγάλια ἀπλῶστέ την τὴ μαύρη νὰ ἡσυχάσῃ.
Ὁ γυιὸς μου τὴν ἀγάπησε, τὴν εἶχε μαθημένη
Ἀπὸ νυφάδαις εὐμορφαις νᾶναι τριγυρισμένη.
Δὲ θέλω ἐγ' ὁ πατέρας του ν' ἀφήσω τὴ Φροσύνη
Ἐρημῇ κι' ὀλομόναχῃ μὲς τὸ νερὸ νὰ μείνῃ,
Νὰ σκιάζεται στὸν ὕπνο της, στὸ βράχο νὰ χτυπιέται,
Χωρὶς νᾶχη ἓνα σύντροφο, καὶ νὰ μὲ καταριέται.
Δ ε κ ἄ ξ η νὰ διαλέξετε ἀπ' ὅσαις τὴ γνωρίζουν

Νὰ συντροφέψουν τὴν Κυρά, μ' ἀφροὺς νὰ τὴν στολίζουν.
Νᾶν' ὄλαις πρωτοστέφαναις. Ἀπόψε θὰ ταῖς δώσω
Τὴ λίμνη μου γιὰ χάρισμα καὶ δέσποινα τὴ Φρόσω.
Συρέτε νὰ ταῖς εὔρετε, συρέτε ἀπ' ὄνομά μου . . .
Ἀπόστασα, ἐδείλιασαν τάχαρα κόκκαλά μου.
Εἶμαι, παιδιά μου, γέροντας, θὰ πάγω νὰ ἤσυχάσω.
Συρέτε μόνοι, δὲ μπορῶ, παιδιά μου, νὰ σᾶς φθάσω.
Φρόντισε σύ, Ταχήρη μου, τὰ λόγια μου θυμήσου . . .
Φροσύνη, καλονύχτησε, γλυκὰ γλυκὰ κοιμήσου.

Ἐφυγ' ἐκεῖθε μοναχός. Τὰ μάτια του σηκόνει
Καὶ μιὰ βλαστήμια ἀνήκουστη στὸν οὐρανὸ καρφόνει.
«Σταυρέ, Σταυρέ, μ' ἐνίκησες! Χρώσταγε αὐτὴ τὴ χάρη
»Σὲ μιὰ . . . σὲ μιὰ Μαγδαληνή. Χαρά σὸ παλληκάρι,
»Ποῦ ἐπάλαιψε γιὰ σένανε. Τώρα μ' ἐσὲ πριτόνει . . .

Ἡ γλῶσσά του ἔσταζε χολή, τὸ χῶμα φαρμακόνει.
Ἀφρίζανε τὰ χεῖλη του, κρυφὴ, κρυφὴ τρομάρα
Ἐχώνεψε στὰ στήθη του. Σὰν ἄδικη κατάρρα
Περιπλανᾶται μόνος του, σκοτάδι σὸ σκοτάδι.
Τοῦ φαίνεται ἀτελειώτο πῶς εἶν' ἐκεῖ τὸ βράδυ.
Βουβό, βουβό τ' Ἀλήπασα διαβαίνει τὸ ποδᾶρι,

Ξυπνοῦν καὶ φεύγουν τὰ ἔρπετὰ, κρυμμένα στὸ χορτάρι.
Χωρὶς νὰ θέλῃ, ἐπέρασε καὶ βλέπει στὸ πλευρὸ του
Γιγαντιαῖο φάντασμα τὸ μαῦρο πλάτανό του (6).

Τοῦ ἐφάνηκε ποῦ ἐγλίστρησε . . . ἐσβύστηκε, τρομάζει
Κ' ἓνα κλαδάκι χαμηλὸ στὰ δάχτυλά του ἀρπάζει.

Ἐσείστηκεν ὁ πλάτανος, τὰ φύλλα τὰ ξερά του

Ἐτριξαν, ἀνεμίσανε, σκορποῦν ὀλόγυρά του.

Ὁ ἀνεμος ἀνάδευε τοῦ δένδρου τὰ κλωνάρια

Κ' οἱ ἴσχοι τους μυρμήγκιαζαν τ' Ἀλῆ μὲς τὰ ποδάρια.

Τὰ μάτια του, ποῦ ἐθάμβωσαν, τὰ βλέπουν καὶ πιστεύουν

Πῶς εἶναι φίδια φτερωτά, ποῦ γύρου του χορεύουν.

Χύνεται, φεύγει, ἐκάπνισε, καὶ λέγουν πῶς τὸ ξύλο,

Ποῦ ἐβάσταξε ὁ Ἀλήπασας, ποτὲ κανένα φύλλο,

Ποτὲ δὲν ἐξεφύτρωσε, γυμνὸ, φωτοχαμμένο,

Ἐμεινε στεῖρο πάντοτε ὡσὰν ἀφωρεσμένο.

Ἐφθασε στὸ κρεβάτι του, ἀπλόνεται καὶ γέρνει,

Ὅλονυχτίς τὸ μάτι του δὲν κλεῖ καὶ παραδέρνει.

.

Μόνοι ἐμείνανε οἱ φονειάδες, ἐκυττάξαν τὸν Ταχῆρη

Καὶ κρυφᾶ χαμογελοῦνε γιὰ τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη,

Λὲς καὶ σκιάζονται κ' ἐκεῖνοι μιὰ γυναῖκα μοναχὴ

Καὶ προσμένουνε νὰ ἰδοῦνε τὸν Ταχῆρ νὰ κινηθῇ.

.

Εἰς τὴν ἄκρη τῆς κ' ἡ Φρόσω πάντοτε γονατισμένη
Δὲ στενάζει, δὲ δακρύζει καὶ σχεδὸν δὲν ἀνασαίνει.
Μὲ τὰ χέρια στυρωμένα, μὲ τὰ μάτια τῆς ψηλά,
Λὲς καὶ τώρα δὲ φοβεῖται νὰ τηράξῃ τὴν Κυρά.

.

Ἄπ' τὴν ὥρα πῶχει ἀκούσῃ τὸ σκληρὸ τὸ θάνατό τῆς,
Μιά οὐράνια γαλήνη πλημμυρεῖ τὸ πρόσωπό τῆς.
Δὲν ἀνήκει πλεῖα τοῦ κόσμου, λὲς κ' ἐχάθη τὸ κορμὶ
Καὶ δὲ μένει σὴ Φροσύνη παρὰ κάλλος καὶ ψυχὴ.

Σταματᾷ σὸ μέτωπό τῆς ἡ φωτιὰ ἀπὸ ταῖς λαμπάδαις
Σὰν μαρτύριου σφεράνι, ποῦ τῆς δίδουν οἱ φονεῖαδες.
Ἄναδεύονται τὰ χεῖλη, ῥοδαρὰ σὰν τὴν αὐγὴ,
Μοσχολίβανο μυρίζει, μουσικὰ παρακαλεῖ.

.

« Ἄν τὰ τόσα κατηφρόνια, ἂν τὰ τόσα δάκρυά μου
» Δὲν ἐπλύναν τὴν ψυχὴ μου καὶ τὸ κρίμα, Δέσποινά μου,
» Δός μου κι' ἄλλα, δός μου κι' ἄλλα, ν' ἄλλω ἡ μαύρη καθαρὴ,
» Ὅπως ἤμουνα, Κυρά μου, σῆς μητρός μου τὸ βυζί. »

.

Ἐπαράδωκε τὰ χέρια μοναχὴ τῆς ἡ Φροσύνη
Δροσερὰ σὰν τὸ νεράκι, ἄσπρα, κάτασπρα σὰν κρίνοι
Ὁ Ταχὴρ ὄρμα, τὰρπάζει καὶ τῆς τὰδεσε σταυρό,
Τὸ σχοινὶ τραβᾷ μὲ λύσσα, βλασφημῶντας τὸ Χριστό.

.

Τῆς τὰ σφίγγει, τῆς τὰ σφίγγει κι' ὀλησῆς τῆς δὲ χορταίνει,
Αἷμα ἴδρωσε τὸ δέρμα κ' ὁ φονεῖας τῆς ἀνασαίνει.
«Τὰ παράσφιξες, Ταχὴρη . . . δὲ σοῦ φεύγω, μοῦ πονεῖ.
»Κύτταξε βαθειὰ στὴ σάρκα πῶς ἐμβῆκε τὸ σχοινί.

.

Οὐτ' ἀπόκριση δὲ δίνει, τήνε σπρώχνει, τήνε σύρει.
Ἐθυμήθηκε τὰ λόγια, βλέπει ἐμπρὸς του τὸ Βιζήρη.
Ἐπεράσανε τὴ θύρα, βγαίνουν ἔξω στὴν αὐλή.
Ἡ Φροσύνη τί γυρεύει; μὲ τὸ μάτι τί ζητεῖ;

.

Ἡ γλυκειὰ τῆς παραμάνα σὲ μιὰν ἄκρη καθισμένη
Κλαίει ἡ δύσυχη, σενάζει. Πόσαις ὥραις ποῦ προσμένει!
«Δὸς μου, μάνα τὴν εὐχή σου, μὲ φωνὴν ἀγγελικὴ
»Τῆς ἐφώνηξε ἡ Φροσύνη, θὰ ἰδωθοῦμε ἐπάνω ἐκεῖ.»

.

» Ζήσε, μάνα μου, για μένα, ποῦ στὸ μνήμα καταιβαίνω;

» Για τὴ μαύρη σου Φροσύνη παρακάλει τὴν Παρθένο.

» Τὰ παιδιά μου! Θεέ μου, Θεέ μου, ἐσπλαχνίσου τὰ ὠρφανά·

» Δὲν ἐφταίξανε, εἶν' ἀθῶα! Μὲς τοῦ κόσμου τὴν ἐρμιά

.

» Ἄν ἐγὼ ἡ σκληρὴ τάφηκα, Θεέ μου, μὴ τὰ λησμονήσης·

» Ὀλομόναχα εἶναι τώρα, μὴ τὰφήσης, μὴ τὰφήσης!

» Φύτεψε μὲς τὴν καρδιά τους, σὺ πατέρα μου γλυκέ,

» Ἐσπλαχνία, ἐλεημοσύνη για τὴ μάνα τους για μέ.

» Μὴ πικραίνεσαι, Χρυσή μου, μὴ δακρύζης, μὴ στενάζης,

» Παρηγόρα με τὴ μαύρη, μὲ τὰ δάκρυα μὲ δειλιάζεις...

» Μάνα μου, μὴ λησμονήσης τὸ μικρό μου τὸ πουλί,

» Ὅρφανὸ κι' αὐτὸ τὰφίνω, ἔρημο μὲς τὸ κλουβί.

.

» Κάθ' αὐγὴ νὰ μοῦ τὸ βρέχης, τὰ φτερά του νὰ δροσίζης,

» Μὲ τῆς λίμνης μου τὸ κῦμα κάθ' αὐγὴ νὰ τὸ ποτίζης.

» Ποιὸς ἤξεύρει μὴ τὸ μαῦρο μὲς τῆς λίμνης τὸν ἀφρὸ

» Καταλάβῃ πῶς τοῦ στέλνω τὸ φιλί μου τὸ στερνό.

.

»Καὶ τὴν ἀνοιξὴ τὸ βράδυ μὲ φεγγάρι μὲ γαλήνη
»Νᾶρχεστε στὸ περιγιάλι καὶ νὰ κλαῖτε τὴ Φροσύνη.
»Τὰ παιδιὰ μου . . . μὴ τὰ φέρης, εἶναι τάχαρα μικρά,
»Θάλλθῃ ἡώρα τους νὰ κλάψουν καὶ γιὰ μὲ κάμμιά φορά.»

.

Ἡ Χρυσὴ ἢ δυστυχισμένη ἀπ' τὴν πίκρα λὲς καὶ σβύεται·
Ὁ Ταχῆρης, ποῦχε ἀκούσῃ, ὡς κι' αὐτὸς ψυχοπονιέται
Καὶ κυττάζει τὴ Φροσύνη καὶ τὰ χέρια τῆς τὰ λει
Ν' ἀγκαλιάσῃ τὴ Χρυσὴ τῆς, νὰ τῆς δώσῃ ἓνα φιλί.

Τί φιλί ποῦταν ἐκεῖνο! Ἐχει μέσα του κρυμμένη
Τὴ στιγμὴ ποῦ τὸν ἐπάνω μὲ τὸν κάτω κόσμο δένει.
Ἐχει μέσα του τὸ σχώριο, τὸ τρισάγιο, τὸ λιβάνι,
Τὸ λουλοῦδι, ποῦ βλαστάνει,
Εἰς τὴ χέρσα γῆ τοῦ τάφου! Ἐχει μέσα τὴν ἐλπίδα,
Τὸ νειρο τοῦ πεθαμμένου, τὸ κιβοῦρι, τὴ σανίδα,
Ποῦ μᾶς κάνει κι' ἀναπλέμε μέσα στὸ ἄβαθο τὸ μνημα,
Μὲς τοῦ ἀπέραντου τοῦ χρόνου τὸ κατάμαυρο τὸ κῦμα.
Τὸ θυμοῦμαι κ' ἐγὼ ἀκόμα!
Ὅταν τῶρριξα στὰ μάτια, ὅταν τῶρριξα στὸ στόμα

Τοῦ παιδιοῦ μου, τῆς μητέρας... Τὸ θυμοῦμαι, δὲν μ' ἀφίνει
Κι' ἀπὸ τώρα τὸ γυρεύω, Χριστιανοί μου, ἐλεημοσύνη.
Ὅταν ἔλθῃ ἐκείνη ἡ ὥρα, σὲ παράμερη μιὰν ἄκρη
Νὰ μὲ χώσετε κ' ἐμένα, μ' ἓνα σχῶριο μ' ἓνα δάκρυ.

.

Τί φιλὶ ποῦταν ἐκεῖνο! Θεέ μου! Θεέ μου, πῶς μποροῦνε

Τώρα πλειὸ νὰ χωριστοῦνε!

Ἐθυμήθηκε ὁ Ταχῆρης τῆ σκληρῆ τὴν προσταγὴ του

Καὶ φοβεῖται τὴ ζωὴ του.

Ἄπεμάκρυνε τὴ Φρόσω καὶ στὸ χῶμα ξαπλωμένη

Μέν' ἢ Χρῶσω λιγωμένη.

Ἐκινήσανε οἱ φονειάδες, συνοδεύουν τὴ Φροσύνη,

Δὲν τολμᾷ κανεὶς νὰ κρίνῃ.

Τόσο δρόμο ποῦ διαβαίνουν, μιὰ ψυχὴ δὲν ἀπαντοῦνε,

Ἐνα λόγο δὲν ἀκοῦνε.

Δὲν ταραζέται τὰ γέρι, ἐβουβάθηκε τὸ κῦμα,

Λὲς ὁ κόσμος εἶναι μνήμα.

Περπατοῦν ἀκόμη ὀλίγο, σὲ μιὰ θύρα σταματοῦνε

Καὶ χτυποῦνε καὶ χτυποῦνε.

Σκούζουν, ρυάζονται τὰ κλεῖθρα καὶ τὰ μάνταλα μουγ-

Σκύλοι γρούζουνε, γαυγίζουν. [κρίζουν,

Ένας δαίμονας προβαίνει με κλειδιά και με φανάρι

Γιὰ νὰ ἰδῆ ποιὸν θὰ νὰ πάρῃ.

Δὲν ἐπρόσμεινε ἡ Φροσύνη, μπαίνει ἡ μαύρη μοναχίτης,

Τήνε κλοῦν στὴ φυλακὴ της.

« Ἐπουράνιε πατέρα, στείλ' ἐδῶ μὲ τὴν εὐχὴ σου

» Λίγον ὕπνο στὸ παιδί σου.

» Εἶμαι τόσο ἀποσταμένη! » — Ἐξαπλώθηκε στὸ χῶμα,

Ποῦ τῆς ἔχουνε γιὰ στρῶμα.

Κάνει πάλαι τὸ σταυρὸ της, μελετᾷ τὰ πατερμά της,

Πέφτουμε τὰ βλέφαρά της,

Καὶ γλυκὰ, γλυκὰ κοιμᾶται εἰς τῆς γῆς τὴν ἀγκαλιὰ

Σὰν πουλάκι στὴ φωλιά.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΑΣΜΑ.

(α) Ἰδιοτρόπου καὶ ἴσως μοναδικῆς φύσεως ὁ Ἄλῃς συνεβίαζεν εἰς ταῦτὸ τὴν φιλαργυρίαν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ὅθεν, ποτὲ μὲν ἐσθῆτα περιβεβλημένος πολυτελεῖ, ἐκάθητο βρενθυόμενος ἐπὶ τοῦ σατραπικοῦ θρόνου, ποτὲ δὲ ῥακενδύτης καὶ ζυπαρὸς παρίστατο ἐν σχήματι πένητος μεμψιμοιρῶν καὶ πολλαχῶς τὴν ἑαυτοῦ τύχην ἀποδυρόμενος. Οἱ εἰδότες αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον ἔσπευδον τότε ὡς ἐξ αὐθιγμῆτος ἐλευθεριότητος καὶ ἐπέδιδον αὐτῷ χρήματα· οὐαὶ δὲ εἰς τὸν παραφαίνοντα φειδωλίαν ἐν τῷ προσάγειν τὴν δωρεάν αὐτοῦ.

Μετὰ τὸν ἐμπρησμόν τοῦ ἐν Τεπελενίῳ γυναικωνίτου, ὅπου ἐφημίζετο ὅτι ἐφύλαττε κεκρυμμένους μεγάλους θησαυρούς, ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσεκάλεσε πάντας τοὺς πλουσίους αὐτοῦ ὑπηρέτας καὶ καθήμενος κατὰ γῆς καὶ τύπτων μετὰ δακρύων τὰ στήθη ἔτεινεν ἀναιδῶς τὴν χεῖρα ὡς ἐπαίτης. Λέγεται ὅτι Ἄλέξιος ὁ Νουτζος ἀνέδειξεν ἑαυτὸν γενναιότερον πάντων οὐδ' αὐτοῦ τοῦ Βρυάνου ἐξαιρουμένου.

Τὰ μὲν ἀρπάζων καὶ σφετεριζόμενος ὅπωςδῆποτε, τὰ δὲ νο-

μιμώτερον κτώμενος, εἶχεν ὁ Ἀλῆς συσσωρεύσῃ πλῆθος τιμαλφῶν λίθων, καὶ παρὰ τοῦ τότε περιπλανωμένου βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταίου Ἀδόλφου εἶχε λάθει ἀντὶ ὑπερόγκου τιμῆς σπανιώτατον διὰ τὸ μέγεθος ἀδάμαντα. Καθ' ἃς δὲ ἡμέρας ἔχαιρεν ἐπιδεικνύμενος τοὺς ἑαυτοῦ θησαυροὺς ἐκόσμει τὰς αἰμοφύρτους, ἀλλὰ φύσει λευκοτάτας χεῖρας, διὰ τοσοῦτων δακτυλίων, ὥστε μόλις ἔμενον ἀσκεπεῖς αἱ ἀρθρώσεις τῶν δακτύλων.

(6) Ὁ Πλάτακος ἦτο ἐπὶ Ἀλῆ τὸ δένδρον, ἔνθα συνήθως ἐτελοῦντο αἱ κεφαλικάι ποιναί. Διὸ καὶ θανατηφόρος ἐνομιζέτο ἡ σκιά αὐτοῦ καὶ ἔντρομος ὁ παροδίτης ἔστρεφε πρὸς τοὺς κλάδους τὰ βλέμματα. Παρὰ τῷ Πλατάνῳ τούτῳ ὑπῆρχεν, ὡς ἐπληροφορήθη, συνοικία γύφτων μετερχομένων τὸ ἔργον τοῦ δημίου. Ὁ πατὴρ παρέδιδε τὴν τέχνην εἰς τὰ τέκνα καὶ οὕτω ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταβαίνουσα ἐτελειοποιεῖτο δι' ὁμωτέρων ἐπινοήσεων. Ὅσακις οἱ ὀροφύλακες τοῦ τυράννου ἐζώγρουν τινὰ τῶν καταδιωκομένων κλεπτῶν, πρὶν ἢ εἰσέλθωσιν εἰς Ἰωάννινα συνήθως παρέμενον μετὰ τοῦ δεσμίου ὑπὸ τὴν σκίαν τοῦ αἰμοσταγοῦς πλατάνου καὶ διὰ ταχυδρόμου ἀγγέλλοντες τὴν λείαν πρὸς τὸν Ἀλῆν ἀνέμενον τὰς προσταγὰς αὐτοῦ. Ὁ δέ, πάντα ἀκριβῶσας τὰ περὶ τοῦ συλληφθέντος ἀνδρὸς καὶ τοὺς ἄθλους μαθὼν καὶ τὸ γένος, προσδιώριζε παραχρῆμα τὸ εἶδος τοῦ θανάτου. Καὶ τὴν μὲν ἀγχόνην καὶ τὴν καρτομίαν ἐδωρεῖτο τοῖς ὑπόπτοις καὶ μικροῦ λόγου ἀξίαις· τὴν δὲ τῶν ὀστών σφυροκοπίαν, τὴν ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν,

τὴν ἀνασκολόπισιν, τὴν εἰς τὰ ὄτα καὶ τὸ στόμα ἔγχυσιν τη-
κτοῦ καὶ ζέοντος μολύβδου καὶ ἐνὶ λόγῳ πάνθ' ἔσα ἐπὶ κακώσει τῆς
ἀνθρωπότητος προσέθηκεν εἰς τὰ ἤδη ἐξευρημένα ἢ ἐπίνοια
τοῦ Ἀλῆ καὶ ἡ περιτέχνησις τῶν δημίων, ἀπενέμοντο πρὸς τοὺς
μάλιστα γενναίους καὶ πολλαχῶς περιφανεῖς. Ὀσάκις δὲ τὸν αἰχ-
μάλωτον εὔρισκεν ὁ τύραννος εὐμοιροῦντα πλεονεκτημάτων τινῶν,
καὶ ἐντεῦθεν συμφερωτέραν τοῦ θανάτου ἔκρινε τὴν ζωὴν αὐτοῦ,
μετέβαινε δι' ὑπογείων ὁδῶν εἰς ἓνα τῶν γυναικωνιτῶν κτισθέν-
τα ἐπὶ τούτῳ κατὰ μέσον σταυροδρομίου τινὸς ἐν Ἰωαννίνοις καὶ
ἐνταῦθα, ὡς περ ἔλλοχῶν ὕψισθεν χιαστῶν κίγκλιδων, δισκόπει
ἀσκαρδαμυκτεῖ τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ὑποδίκου καὶ συνεβάλλετο ὡς
ἀπὸ βεβαίων τεκμηρίων παίει τινὰς ὠφελείας ἡδύνατο νὰ ἐλπί-
σῃ μὴ σφαγιάζων τὸ προκείμενον θῦμα. Ἡ ζωὴ τῶν ὑπηκόων ἦ-
το πρὸς τὸν τύραννον ἀπλοῦν κτῆμα καὶ οὐδὲν κατ' αὐτὸν διέ-
φερον τῆς χέρσου, ἥτις οὐδένα φέρει καρπὸν εἰμὴ διὰ τοῦ ἀρότρου
καὶ τῆς σκαπάνης βαθέως τεμνομένη καὶ ἀναστρεφομένη.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΗΜΕΡΑ ΚΡΙΣΕΩΣ.

Σηκώνετ' ὁ Ἀλήπασας βαρὺς ἀπὸ τὸν ὕπνο
Καὶ στρώνεται σ' ὀλόχρυσο μεταξωτὸ διβάνι·
Τὰ βλέφαρά του κόκκινα ἀπὸ τὴν κακονύχτια,
Μελανιασμένα καὶ θολά, σπαράζουνε καὶ τρέμουν.
Θεέ μου, πῶς ἐγέρασεν ἀπὸ τὰ ψῆς τὸ βράδου!
Ἐχύτταζε τὰ γένεια του, λευκότερα τὰ βλέπει
Κ' ἐπέρασε τὰ δάχτυλα στὸ κρύο μέτωπό του,
Σὰν νᾶθελε μὲ δύναμη νὰ σβύσῃ ταῖς ρυτίδαίς,
Ποῦ ἐχάραξεν ἐπάνω του τὸ φοβερό του κρίμα.

Ἄκίνητοι τριγύρω του, ὀρθοὶ καὶ τρομασμένοι,
Στέκουν ὁ Γκέγκας ὁ Βελῆς μὲ τὸ Γιουσοῦφ Ἄράπη.
Κρυφᾶ, κρυφᾶ κυττάζονται, ῥωτιῶνται ἀναμεσὸ τους,
Τί σύγνεφο νὰ πλάκωνε τὰ στήθη τοῦ Βιζήρη.
Σιωπηλὸς παράμερα, ἀχνός, συλλογισμένος,
Μὲ τὸ κεφάλι του γυρτό, ἔστεχε κι' ὁ Ἐταχέρης (α).

“Ολοι γνωρίζουν τὸν Ἄλῃ, κἀνεὶς δὲν ἀνασαίνει.
Βουβὰ τὰ παληκάρια του ἐπαίζανε τὰ μάτια
Στάρματα τὰ ξετίμωτα, ποῦ κρέμονται τριγύρω.
Ἐκεῖ σπαθιά τῆς Δαμασκοῦ, ἐκεῖ χρυσᾶ πιστόλια
Καὶ καρυοφύλια ξακουστὰ καὶ χίλια γιαταγάνια.
Τί κρίμα ποῦταν ἀνεργα καὶ τὰ φοροῦσε ὁ τοῖχος!
Ἄστράφτει ἀκόμη φλογερὸ ἀνάμεσ’ ἀπὸ τᾶλλα
Τοῦ Χρήστου τὸ περήφανο, τὸ φοβερὸ μιλιῶνι,
Τοῦ Μπουκουβάλα τὸ σπαθί, ποῦ ἀκόμη λαχταρίζει,
Τὸ καρυοφύλι τοῦ Σταθαῖ, τοῦ Ζίδρου τὸ χαντζάρι (β),
Τοῦ Ζίδρου τᾶγιο λείψανο, ποῦ δίπλα μὲς τῆ θήκη
Κοιμᾶται κι’ ὄνειρεύεται κρυφᾶ τὴν Ἐλασσῶνα!
Δεκάξη χρόνια θὰ σταθοῦν ἀκόμη κρεμασμένα
Καὶ θὰ ξυπνήσουν ὕστερα, θ’ ἀναστηθοῦνε πάλαι
Καὶ ποιὸ θὰ πάρῃ σύντροφο τὸ Μάρκο καὶ τὸ Διάκο,
Καὶ ποιὸ μὲ τὰ Γριβόπουλα καὶ μὲ τὸν Καρατάσο,
Θὰ στήσῃ τὸ λιμέρι του ψηλὰ στὸ Μοναστήρι.
Κι’ ὅταν ἀρχίσῃ ὁ σκοτωμὸς κι’ ὁ πόλεμος ἀνάψῃ
Καὶ πιάσῃ πάλαι τάρματα τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι
Καὶ ξαφνισθῇ στὸν ὕπνο τῆς ἡ ἔρμη Βαλαώρα,
Τότε καὶ τ’ Ἀσπροπόταμο τὸ κῦμά του θ’ ἀνοίξῃ
Καὶ θὰ φωνάξῃ στὰ βουνά, εὖ Περγαντί, εὖ Λάμια (γ),

Ν' ἀνθήσουν, νὰ γιορτάσουνε, τὴν ὥρα, τὴν ἡμέρα,
Ποῦ ἀνέλπιστα ἐζωντάνεψαν τὰ κόκκαλα τοῦ Βάλτου.

Φυτὰ, λουλούδια δλόχαρα κοσμοῦν τὰ παραθύρια,
Καὶ ρίχνουν χίλιαις μυρωδιαῖς καὶ χαίρονται στὸν ἥλιο.
Δυὸ μέραις δὲν τὰ πότισαν, κάνεις δὲν τὰ θυμᾶται.

Λίγη δροσοῦλα, πῶπεσε, τάνάστησε τὰ μαῦρα,
Κ' εὐχαριστοῦν τὸν οὐρανό, ποῦ δὲν τὰ λησμονοῦσε
Κ' ἐφρόντιζε γιὰ τᾶχαρα μέσα σ' ἐκειὸν τὸν ἄδη.

Λαλοῦν φλογέραις γύφτικαις, ἀκούονται τραγοῦδια
Καὶ βροντοφῶνα τύμπανα καὶ θόρυβος καὶ γέλοια
Καὶ σκλάβοι, ποῦ χωρεύουνε καὶ θέλουνε νὰ πνίξουν
Μὲς τὴν ψευδῆ τους τὴ χαρὰ τὸ φόβο, ποῦ τοὺς δέρνει.
Ἄλλοι στὸ χῶμα σέρνονται, στὴν πέτρα γονατίζουν,
Παρακαλοῦνε τὸ Θεὸ γιὰ τὸν καλὸν ἀφέντη
Καὶ σκούζουνε καὶ ρυάζονται καὶ δὲ γυρεύουν ἄλλο,
Παρὰ νὰ ρίξη ἐπάνω τους ὅλη του τὴν κατάρρα
Κ' οὔτε μιὰ τρίχα νὰ βλαφθῇ νὰ πέση τοῦ Βιζήρη.

Ἄλλοι φονειάδες σέρνουνε, στὴ γῆ ποδοκοιλοῦνε
Μὲ βλασφημίαις, μὲ χαραῖς λαχταριστὰ κεφάλια
Καὶ παίζουν, μετωρίζονται, γελοῦνε, κυνηγιῶνται,
Καὶ ποιὸς πετᾷ στὸν ἄλλονε ἓνα κομμάτι αἶμα,
Ποιὸς δέρνει τοὺς συντρόφους του μὲ σκοτωμένου χέρι,

Καὶ ποιὸς βαστοῦσε μιὰ καρδιά γιὰ νὰ πετροβολήσῃ.
Μικρὰ παιδιὰ, ποῦ ἐμάθαιναν τὴν τέχνη τοῦ πατέρα
Μὲ τὰ λεπίδια τους κεντοῦν τὰ ψυχα τὰ κουφάρια
Καὶ τρέχουν καὶ σκοτόνονται, χτυπιῶντ' ἀναμεσό τους,
Ποιὸ κεφαλαῖς περσότεραις σκληρὰ νὰ πρωταρπάξῃ,
Γιὰ νὰ ταῖς βάλῃ ἐπανωταῖς, νὰ χτίσῃ πυραμίδα.
Κ' ἐκεῖ ὁποῦ ταῖς ἔστενε, ἄλλο παιδί τὸ σπρώχνει,
Τὸ ρίχνει κατακέφαλα, καὶ τοῦ χαλᾶ τὸν πύργο.

Διαβαίνει κ' ἓνας γέροντας, τυφλὸς καὶ λιμασμένος,
Κ' ἐλεημοσύνη τοὺς ζητεῖ, τὸ χέρι τοὺς ἀπλόνει.
Κ' ἐκεῖνα μὲς τὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουν ἀπὸ κρύο,
Τοῦ ρίχνουν ἓνα κάρβουνο, κ' ἓνα κομμάτι πτώμα,
Καὶ τόνε δειώχνουν σκούζοντας «ψῆσέ το νὰ χορτάσῃς.»
Γιάννινα, μαῦρα Γιάννινα, πῶς σᾶς βαστάει ὁ κόσμος!

Τέτοιαις χαραῖς ἀκούονται, καὶ τέτοια πανηγύρια
Μὲς τὸ παλάτι τοῦ Ἄλλῃ, μὲς τὴ σπηλιὰ τοῦ λύκου (δ).
Τὸν ἐξυπνοῦσαν τὴν αὐγή, τὴ νύχτα τὸν κοιμίζουν.
Σήμερα δὲν ἐπρόσεγεν, εἶχεν ἄλλοῦ τὸ νοῦ του.

ΑΛΗΣ.

Γιουσούφ Ἀράπη καὶ Βελῆ, συρέτε, δὲ σᾶς θέλω.
Ἄς μείνη μόνος ὁ Ταχέρ, οἱ ἄλλοι τραβιχθῆτε....

Ὅχι, σταθῆτε μιὰ στιγμή, μὴ φύγετε σταθῆτε.

Μοῦπανε πῶς ἐπιάσετε μὲ προδοσιὰ στὸν ὕπνο,

Τὸ γέρο Δράκο στὰ βουνὰ μὲ δυό του παλικάρια.

Συρέετε νὰ τὸν φέρετε, θέλω νὰ ἰδῶ ποιὸς εἶναι.

Φεύγ' ὁ Γιουσοῦφ κ' ἐγύρισε σὲ λίγο μὲ τὸν κλέφτη.

.

Ἦταν ὁ Δράκος γέροντας, ὀρθὸς σὰν κυπαρίσι,

Τὰ χρόνια δὲν ἐλύγισαν τὸ φοβερό του αὐχένα.

Ὡς τὰ νεφρὰ τοῦ σέρνεται ἡ κάτασπρή του χήτη

Καὶ τὰ γυμνὰ τὰ στήθη του μαυρίζουν λογκωμένα.

Εἶναι τὰ μάτια του ἀειτοί, τὸ μέτωπό του βράχος,

Καὶ μὲς τὸ βράχο ἐρίζωσαν σὰν δυὸ κισσοὶ τὰ φρίδια.

Περήφανο τὸ μέτωπο, ψηλὸ καὶ χιονισμένο,

Γυρεύει ἀκόμη πόλεμο σὰν τὸ βουνὶ τῆς Κιάφας.

Τὸ πάτωμα τοῦ παλατιοῦ τὰ πόδια του κλονίζου

Καὶ τάρματα, ποῦ κρέμοντο τριγύρω καρφωμένα,

Ἐγνώρισαν τὸ πάτημα τοῦ φοβεροῦ τοῦ κλέφτη

Κ' ἐξύπνησαν κ' ἐβρόντησαν, γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν.

Ὁ τοῖχος ἀντιβούησε καὶ ὁ Δράκος στὴ φωνή τους

Γιὰ πρώτη κ' ὕστερη φορὰ ἐννοιωσε λίγο δάχρυ,

Ποῦ ἐθάμβωσε τὰ μάτια του. Εὐλογημένο δάχρυ!

.

ΑΛΗΣ.

Ποιὸς εἶσαι σύ, παληόγερε, καὶ μ' ἀγριοκυττάζεις;

ΔΡΑΚΟΣ.

Δράκο μὲ λένε, Ἀλήπασα, καὶ Δράκος θὰ πεθάνω.

ΑΛΗΣ.

Γονάτισε, προσκύνησε, χ' εἶμαι καλήτερός σου.

ΔΡΑΚΟΣ.

Δὲν ἐγονάτισα ποτέ, παρὰ στὸ μετερίζι.

Ἄλλοῦ δὲν ἐπροσκύνησα, παρὰ στὴν ἐκκλησιά μου.

ΑΛΗΣ.

Ἀκόμη μ' ἀνδρειεύεσαι! Ἔλα στὸ νοῦ σου Δράκο,
καὶ λάβε χάρι τῆ ζωῆ. Προσκύνα, παραδώσου.

ΔΡΑΚΟΣ.

Ἐχει ἡ καρδιά μου κόκκαλο, Ἀλῆ, καὶ δὲ λυγίζει.

Τοῦ κάκου νὰ παιδεύεσαι, κόψε με, κρέμασέ με.

ΑΛΗΣ.

Τί νὰ σὲ κόψω; ἐκούφωσες. Ἡ φλέβασου δὲν ἔχει

Γιὰ νὰ μοῦ βράψῃ τὸ σπαθὶ ἓνα ποτῆρι αἷμα.
Προσκύνα τὸ Βιζήρη σου, κ' ἔλα στὴ δούλεψή του.

ΔΡΑΚΟΣ.

Λῦσε τὰ χέρια μου νὰ ἰδῆς, Ἄλῃ, ἂν ἦμαι κούφιος·
Ποτάμι εἶναι τὸ αἷμά μου κι' ὅπου χυθῆ θὰ πνίξῃ.
Κόψε με, σοῦπα, κόψε με, δὲ θέλω τὸ ψωμί σου·
Ἄν ἔχῃς σκύλους ρίξε το, δός το τοῦ Βελῆ Γκέκα.

ΒΕΛΗ ΓΚΕΚΑΣ.

Ὁ Βελῆ Γκέκας τῶραγε καὶ τώρα τρώει κ' ἐσένα.

ΔΡΑΚΟΣ.

Μ' ἐξάφνισες στὸν ὕπνόν μου, δὲν εἶσαι παλληκάρι.
Μὲ τὸ ψωμί τ' Ἀλήπασα ἐγίνες χήρα μάνα.
Πῶς δὲ θυμᾶσαι τὴ βραδεῖά στά Πέντε τὰ Πηγάδια,
Ποῦ σ' ἐκραξα, σοῦ φώναξα μέσ' ἀπὸ τὸ καρτέρι,
Νὰ βγῆς νὰ πολεμήσωμεν οἱ δύο μας, Βελῆ Γκέκα,
Καὶ σὺ δὲν ἀποκρίθηκες κ' ἐκρύφτηκες στὸ λόγχο;
Ἄν ἤθελα σ' αἱμάτονα, σ' ἐπιανα ζωντανόνε,
Καὶ δὲν ἐκαταδέχτηκα, γιατί με λένε Δράκο.

Ὁ Βελῆ Γκέκας ἄχνισε κι' ἀπλώσε στοῦ μαχαῖρι.

.

ΛΛΗΣ.

Εἶσαι Σουλιώτης;... Πᾶρτέτον, πᾶρτέτον χάρισμά σας,
Μὴ τὸν χασομερήσετε. Μ' ἔψησε τόσα χρόνια·

Ἦλθε καιρὸς ταῖς χάρις του νὰ τοῦ πλερώσω τώρα.

Μηνύστε το τοῦ Σαμουήλ, τρισάγιο νὰ τοῦ ρίξη,

Γιατ' εἶναι ἀξεμολόγητος κ' ἡ γῆ δὲ θὰ τὸν λυώση.

Συρέτε στρῶστε τάλογα, τροχῆστε τὰ σπαθιά σας,

Κ' ἐβγάτε στοῦ Ξερόμερο, φάτε βουναὶ καὶ λόγκους,

Καὶ μὴ γυρίσετε σ' ἐμὲ καὶ μὴ φανερωθῆτε,

Ἄν πρώτα δὲ μοῦ πιάσετε τοὺς δυὸ Κατζαντωναίους.

.

Καὶ μὲ τὸ χέρι ἐπρόσταξε νὰ τραθηθοῦν νὰ φύγουν.

Ὁ Δράκος τὸν ἐκύτταζε καὶ βγαίνει τραγουδώντας

« Σαράντα χρόνια ἐνήστεψα μὲ τῆς Τουρκίας τὸ αἷμα,

» Καὶ σήμερα τὸ πάσχα μου τὸ Σουλι θὰ γιορτάση.

» Φάγε, Βελῆ, τὴ σάρκα μου, φάγε τὰ γηρατειά μου,

» Νὰ βάλῃς αἷμα στὴν καρδιά, ψυχὴ μὲς τὸ κουφάρι,

» Πρὶν ἐβγῆς στοῦ Ξερόμερο καὶ βρῆς τὸν Κατζαντώνη.»

.

Ἐσκυψαν, ἐπρσκύνησαν, ἔφυγαν τρομασμένοι.

ΑΛΗΣ.

Ταχέρ, Ταχέρ, ποιός τώλπιζε!... Εἶναι ἔτοιμα τὰ πάντα;

ΤΑΧΗΡ.

Βιζήρη μου, σ' ἐδούλεψα. Στὴ φυλακὴ δεμέναις
Προσμένουνε κ' Ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΑΛΗΣ.

Τὴν ὥρα ποῦ τὴν ἔδεσες δὲν ἔκλαιψε Ταχήρη;
Δὲν εἶπ' ἕνα παράπονο, δὲν ἄχνισ' ἀπὸ φόβο,
Δὲν ἐνθυμήθη τὸ Μουχτάρ καὶ δὲ μ' ἐκαταράσθη;

ΤΑΧΗΡ.

Ὅχι, Βιζήρη, μῶδῳκε μονάχη της τὰ χέρια
Καὶ τόσο, τόσο τ' ἀσφιζα, ποῦ αἱμάτωσαν τὰ νύχια.
Ἐκείνη δὲν ἀνάσανε, πεζὴ μᾶς ἀκλουθοῦσε,
Δὲν ἔπεσ' ἀπ' τὰ μάτια της στὴ γῆ οὔτ' ἕνα δάκρυ,
Δὲν ἀνοίξε τὸ στόμα της κ' ἐντροπαλὴ σὰ νύφη,
Ποῦ ἐμβαίνει μὲς τὴν ἐκκλησιά, στὴ φυλακὴν ἐμβῆκε.
Σὲ λίγο πάλαι ἐπίστρεψα μὲ ταῖς συντρόφισσαῖς της,
Τὴν ἡῦρα ποῦ ἐκοιμώτουνε στὸ χῶμα σὰν ἀρνάκι.
Ἡ κλάψαις, τὰ φιλήματα, τὰ τόσα μοιρολόγια,

Βιζήρη, τὴν ἐξύπνησαν, ἐπέταξ', ἐσηκώθη,
Κ' ἔτρεξε κι' ἀγκαλιάστηκε κ' ἐφίλησε στὰ μάτια
"Ὅλαις ταῖς φιλενάδαις της χωρὶς κἂν νὰ δακρῦση.
Στὴ δούλεψή σου ἐγέρασα, Βιζήρη, καὶ δὲν εἶδα
Ποτέμου τέτοιαν εὐμορφιά, τέτοια καρδιά ποτέ μου.

ΛΛΗΣ.

Λοιπόν, Ταχέρ, θὰ νὰ πνιγῆ, θὰ καταιβῆ στὸ μνήμα
Χωρὶς, χωρὶς νὰ λυπηθῆ, χωρὶς ν' ἀποζητήσῃ
Τὰ κάλλη της καὶ τὴ ζωὴ, ποῦναι γλυκὰ στὴ νειότη;
Θ' ἀφήσῃς, θὰ καταδεχθῆς ἐσὺ μ' ἐμὲ ἔνωμένος
Νὰ τήνε πάρῃ ὁ θάνατος μὲ γέλοια, μὲ παιγνίδια
Καὶ δίχως ψυχομάχημα, σὰν νάτανε ἕνας κρίνος,
Ποῦ τὸν δροσίζει τὸ νερὸ χωρὶς νὰ τὸν μαράνη,
Νὰ τὴν δεχθοῦν τὰ κύματα τῆς λίμνης μου, Ταχέρ;
Καὶ σὺ θ' ἀφήσῃς τὸν Ἄλῆ νὰ ζήσῃ μαύραις νύχταις,
Γιατὶ ἀπὸ τώρα θὰ μετρᾷ μὲ νύχταις τὴ ζωὴ του,
Θυμούμενος τὴν ὕβρη του τὴν καταφρόνησή του;
Νὰ μὴ δακρῦση μιὰ φορά! νὰ μὴν ἀναστενάξῃ! . . .
Αἰώνιο παράπονο μὲ σέ, Ταχέρ, θὰ νάχω.
Κρυφὸ σκουληκι τὴν καρδιά θὰ μοῦ κεντᾷ, θὰ τρώγῃ
Ἄχόρταγο τὸν ὕπνο μου, θὰ μὲ ξυπνᾷ δαγκῶντας,

Γιὰ νὰ μοῦ λέγη: « Ἀλήπασα σ' ἐνίκησ' ἡ γυναῖκα. »
Ταχὴρ, Ταχὴρ, σπλαχνίσου με, στοχάσου, συλλογίσου
Κ' εὗρέ μου τρόπο στὴν ψυχὴ νὰ τήνε μαρτυρέψης.
Ν' ἀκούσω πῶς ἐστέναξε, ν' ἀκούσω μιὰ κατάρρα
Πῶς ἔφυγε ἀπ' τὰ χεῖλη της, ἄλλο καλὸ δὲ θέλω.
Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα σὰν ἔβγη τὸ φεγγάρι . . .
Θυμήσου . . . τὰ μεσάνυχτα . . . μ' ἀρέσει ἐκεῖν' ἡ ὥρα,
Ἐκεῖ ποῦναι βαθύτερη ἡ λίμνη νὰ ταῖς φέρης.
Καὶ μὴ βιασθῆς ὀλότελα, ἀργὸ τὸ πάτημά σου,
Γιὰ νὰ ταῖς βλέπη ὁ οὐρανὸς καὶ νὰ ταῖς καμαρόνη.
Νὰ μὴ φορέσουν σίδερα, νάχουν λυτὰ τὰ χέρια,
Ἐλεύθεραις σὰν τὰ πουλιὰ ν' ἀπλώνουν τὰ φτερά των.
Ὅχι, Ταχὴρ, μαρτύρια. Δὲ θέλω νὰ ταῖς λείψη,
Δὲ θέλω ἀπὸ τὸ αἷμά των νὰ στάξῃ μιὰ βράνιδα.
Σὰν ἦναι πλήρης ἡ ζωὴ ὡς τὴ στερνὴ τὴν ὥρα,
Εἶναι πολὺ πικρότερο τοῦ χάρου τὸ φαρμάκι.
Κι' ὅταν στὴ λίμνη φθάσετε, Ταχὴρ, μὴ λησιμονήσης,
Νὰ καταιβάσης ὕστερη ἀπ' ὄλαις τὴ Φροσύνη.
Καὶ κάθε λίγο νὰ τῆς λές, νὰ τὴ ῥωτᾶς ἂν θέλῃ
Νὴ ζήσῃ σὰ Βιζήρισσα καὶ σκλάβο της νὰ μ' ἔχῃ.
Πήγαινε τώρα, μ' ἀκουσες. Ταχὴρ, θὰ νάχῃς χρεῖα,
Ὅλιγη ἀνάπαυση καὶ σὺ νὰ πάρῃς ὡς τὸ βράδυ.

Ἐφές εκακονύχτισες . . . Θὰ μείνης ὅλη νύχτα,
Κι' ἀπόψε πάλιν ἐξυπνος . . . Δὲν εἶναι μιὰ καὶ δύο . . .
Εἶναι δεκάξη . . . δεκαπτὰ . . . μοῦ φαίνεται, Ταχήρη.
Καὶ πάγει ἐκεῖνος ὁ καιρός, ποῦμεθα παλληκάρια ! . . .
Δὲ βλέπεις, ἐγεράσαμε καὶ μᾶς καταφρονοῦνε.
Σύρε, Ταχὴρ, νὰ κοιμηθῆς . . . Τὰ λόγια μου θυμήσου.

.

Συλλογισμένος ὁ Ἄλῆς, ἔμεινε μοναχός του
Καὶ ρίχνει ἀκόμη μιὰ ματιά στὸ δοῦλό του, ποῦ φεύγει.

.

Ἀκούεται ἓνας θόρυβος, γέλοια, φωναῖς, ἀντάρρα
Καὶ βλασφημίαις τρομεραῖς . . . Ἐτέντωσε τ' αὐτιά του . . .
Ἄνάμεσα στὴ χλαλοῇ ἐγνώρισε τὸν ἦχο,
Ποῦ τὰ πελέκια, τὰ σφυριά, ἐκάνανε χτυπῶντας
Τὰ σιδερένια κόκκαλα τοῦ φοβεροῦ τοῦ κλέφτη,
Κ' ἐχαμογέλασε πικρά. Στὴν ἀγρία τὴ χαρά του
Ἐν' ἄνθος, ποῦ τὸν ἔβλεπε, μαραίνεται ἀπ' τὸ φόβο
Καὶ τὴ στερνὴ του μυρωδιὰ χύνει, σκορπάει στ' ἀγέρι
Σὰν νὰ θυμιάτιζε κρυφᾶ τὸ Δράκο, ποῦ ἐξεψύχα.

.

ΛΔΗΣ.

Ποιὸς εἶν' ἐκεῖνος πῶρχεται;... Μοῦ φαίνεται ὁ Δεσπότης;...

Μοῦ φαίνεται ὁ Ἰγνάτιος!... Τί θέλει; τί γυρεύει;

.

Περίλυπος καὶ σκυθρωπὸς τῆς Ἄρτας ὁ Δεσπότης,

Ἐμπρὸς εἰς τὸν Ἀλήπασα, τὸ μέτωπο δὲ γέρνει.

Ἐνα σταυρὸν ὀλόχρυσο στὰ στήθη του ἐφοροῦσε,

Σταυρὸν, ποῦ τόσα στόματα εἶχαν γλυκὰ φιλήσῃ!

Τὸν ἔσφιξε στὰ χεῖλη του κι' ὁ Θύμιος ὁ Βλαχάβας,

Στὰ χέρια τοῦ Ἰγνάτιου σὰν ἔδωκε τὸν ὄρκο.

Καὶ τώρα ἐκεῖνος ὁ σταυρὸς, σὰν εἶδε τὸ Βιζήρη,

Ἐθάμβωσε τὴ λάμψη του, ἔκρυψε τὴ χαρὰ του,

Μήπως τὰ μάτια τοῦ ληστῆ τὸ μυστικὸ του μάθουν.

Ἐγνώριζε ὁ Ἀλήπασας ἀπ' τὰ μικρά του νειῶτα

Τί ἀξιζ' ὁ Ἰγνάτιος, τὸν ἐφοβήθη πάντα,

Κ' ὡς τότε δὲν ἐτόλμησε ποτὲ νὰ τὸν ἐγγίσῃ.

Καὶ μ' ὄλον τοῦτο ἐγνώριζε πῶς Ὀλυμπος καὶ Πίνδος

Καὶ Βάλτος καὶ Ξερόμερο καὶ Ρούμελη καὶ Σοῦλι,

Τὸν εἶχανε πατέρα τους. Ἐγνώριζ' ὁ Βιζήρης,

Πῶς κάθε του καλόγερος καὶ κάθε του οἰκονόμος

Ἐκρυβε μὲς τὸ ράσο του μαχαῖρι συνομῶτου.

Ἐμπρὸς του τώρα στέκεται ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς του

Καθὼς ἡμέρα κρίσεως, Δευτέρα Παρουσία.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Ἄλήπασα, τὸ θρόνο σου, τὴ δόξα σου, τὰ πλούτη

Ἐγὼ δὲν ἤλθα σήμερον ἐδῶ νὰ προσκυνήσω.

Εἶσαι μεγάλος, φοβερός, σὲ τρέμει ὁ κόσμος ὅλος,

Γιατὶ δὲν ἐμετρήσανε νὰ ἰδοῦνε πῶς σὲ λίγο

Μιὰ φοῦχτα χῶμα θὰ γενῆς καὶ σὺ καθὼς ἐμένα.

ΛΛΗΣ.

Δεσπότη! μὲς τὰ Γιάννινα πῶς εἶμεθα θυμῆσου . . .

Πές μου, τί θέλεις; τί ζητεῖς; εἴμ' ἀρρώστος... θὰ πέσω...

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Βιζήρη, χάρις δὲ ζητῶ, παρ' ἀπὸ τὸ Θεό μου.

Ἄκόμη δὲν ἐχόρτασες; ὡς πότε τόσον αἶμα;

Τόσαις καρδιαῖς, ποῦ ἐμαύρισε, ἀκόμη, δὲ σὲ φθάνουν;

ΛΛΗΣ.

Δεσπότη, ἂν δὲν ἐχόρτασα, ξεύρεις γιατί; τὸ ξεύρεις;

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Τὸ ξεύρω, τὸ κατάλαβα, τὸ αἷμά μου σοῦ λείπει.

ΛΛΗΣ.

Ἐμάντεψες Ἰγνάτιε... Τώρα μπορεῖς νὰ κρίνης.

. . . .

Κ' ἐχαμογέλασε ὁ Ἄλῆς κ' ἐχαίδεψε τὰ γένεια,
Καθὼς χαϊδεύει τὸ θεριὸ τὰ χεῖλη μὲ τὴ γλῶσσα,
Πρὶν τὸ κυνήγι καταπιῆ, ὁποῦ κρατεῖ στὰ νύχια.

. . . .

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Τὸ αἷμά μου, Ἀλήπασα, τὸ θέλεις; βόφηξέ το,
Ἄν νοιώθης πῶς ἡ δίψα σου μ' αὐτὸ θὰ ν' ἠσυχάσῃ.
Καὶ ποιὸς τὴ θέλει τὴ ζωὴ; μοῦ πέρνεις καθ' ἡμέραν
Τὰ πρόβατα, ποῦ μῶδωκεν ὁ πλάστης νὰ φυλάξω.
Τὸ Σοῦλι ἐμαυροφόρεσε, ἡ Ῥούμελη στενάζει,
Οἱ λόγχοι κλαῖνε, τὰ βουνά, ἐρήμωσαν ἡ χώραις,
Ἐστειλες τὸν Ἀράπη σου καὶ μὲς τὸν Αἰθασίλη
Κ' αἰμάτωσε τὴν ἐκκλησιὰ τὴν Κυριακὴ τοῦ Πάσχα
Κ' ἔκοψε μὲ τὴ σπάθη του, ἐχώρισε στὴ μέση,
Τὰ χεῖλη, ποῦ ἐξευγάρωναν μὲ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη.
Ἐχάλασες τὸ Χόρμοβο, Χριστιανούς καὶ Τούρκους,
Καὶ συγγενεῖς καὶ φίλους σου καὶ ξένους καὶ δικούς σου,
Ὅλους τοὺς ἐκυνήγησες, δὲν ἄφηκες κανένα.
Τῆς ἀδελφῆς σου ἐσχότωσες μὲ προδοσιὰ τὸν ἄνδρα,

Ἐφαγες τὸ Σεφέρμπη, τὸ αἷμα τοῦ Σελίμη
Τῶχυσες μὲ τὰ χέρια σου, ποῖος ἄλλος τώρα μένει;

ΑΛΗΣ.

Μένεις ἐσύ, Δεσπότη μου, μένουν ἀκόμη κι' ἄλλοι,
Ὁ Μῆτρος, ὁ Παληόπουλος, οἱ δυὸ Κοντογιανναῖοι,
Ὁ Μαυρομμάτης σου ὁ πιστός, ὁ φίλος σου ὁ Βλαχάβας.
Ὁ Νικοτζάρας ζωντανὸς στήν Κάριτζα δὲν εἶναι;
Δέ μοῦ πατεῖ τὰ Γρεβθενὰ ἀκόμη ὁ γέρο Ζάκας;
Τὸ Μακρυνόρος δὲν κρατεῖ, Δεσπότη, ὁ Γιωργοθῶμος;
Ὁ Σαμουήλ, ὁ Μπότζαρης, ὁ Λάμπρος ὁ Ζαβέλλας,
Ὁ Γιῶργος ἀπ' τὴ Λάμαρη, ὁ Δήμος, ὁ Στουρνάρης,
Παιδιὰ τῆς ἀγιοσύνης σου, δὲ ζοῦν καὶ βασιλεύουν (ε);

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Ἀκόμη δὲν τοὺς ἐπιάσες. Βιζήρη, μὴ φοβῆσαι.
Ἄν περπατήσουν τ' Ἀγραφα, ὁ Πίνδος ἂν πετάξῃ,
Τότε θ' ἀφήσουνε κι' αὐτοὶ τὰ ἔρμα τὰ βουνά τους.
Ἄλῃπασα, δὲ φεύγουνε, τὸ λόγο μου σοῦ δίδω.
Καθὼς ριζόν' ἡ ἀγριλῆ καὶ σφίγγεται στὸ βράχο,
Ἄγκαλιασμένη πάντοτε στήν πέτρα, ποῦ τὴν ἔχει,
Κ' ἡμεῖς, κ' ἡμεῖς, Ἄλῃπασα, τὸ μαῦρό μας τὸ χῶμα,

Τὴ μάνα μας τὴν Ἑπειρο, βαστοῦμε μὲ τὰ δόντια,
Δὲν τὴν ἀφίνομε ὀρφανή. Μὴ σκιάζεσαι, Βιζήρη,
Ἄν ἦν' γραμμένο ἐκεῖ ψηλά, ἡ ὥρα μας θὰ νάλλθῃ,
Καθὼς θὰ νάλλθῃ καὶ γιὰ σέ, τὰ λόγια μου θυμήσου.
Ἐπάρχει Κάποιος, ποῦ μπορεῖ κ' ἐσένα νὰ χαλάσῃ.
Τριάντα χρόνους ἄκοπα τὸν βρίζεις, τὸν σταυρόνεις.
Φθάνει, Βιζήρη. Μ' ἔστειλε κ' ἤλθα νὰ ἰδῶ τί κάνεις.
Ἐμβῆκα στὸ παλάτι σου κ' ἐσκόνταψα νὰ πέσω
Στὰ τόσα, τόσα πτώματα, ποῦ σέρνοντ' ἐκεῖ κάτω.
Ἐμπρὸς εἰς τὸ κατῶφλι σου δρασκέλισσα, Βιζήρη,
Τοῦ Γέρο Δράκου τὴν καρδιά, τὰ αἵματα, τὰ σπλάχνα.
Τρία παιδάκια ἀνήλικα, ποῦ τάπιασες στὸ Σοῦλι,
Καὶ ποῦν' ἐλπίδα καὶ χαρά, ποιὸς ξεύρει, ποιᾶς μητέρας,
Τὰ πάντησα ποῦ πήγαιναν στὸν Πλάτανο δεμένα.
Ἐτρέξανε τὰ δύστυχα νὰ πάρουν τὴν εὐχή μου
Κ' ἡ ἄλυσαις, ποῦ ἐσφίγγανε τὰ θῶα τους τὰ μέλη,
Δὲν τάφιναν νὰ κινηθοῦν. Μ' ἐρώτησαν νὰ μάθουν
Γιατί τὰ μαρτυρεῦανε, γιατί τᾶχαν δεμένα
Καὶ ποῦ, καὶ ποῦ τὰ πήγαιναν. Δὲν ἤξευραν τὰ μαῦρα.
Ἐφῆς μὲς τὰ μεσάνυχτα... ἡ μέρα δὲ σὲ φθάνει!
Ἄρπαξες μὲς τὸν ὕπνο τῆς τῆ δύστυχῆ Φροσύνη,
Τὴν ἔσυρες στὴ φυλακὴ κι' ἀπόψε θὰ τὴν πνίξῃς.

Σὲ τί, σὲ τί νὰ σώφταιξε ἓνας Θεὸς τὸ ξεύρει!
Καὶ δὲν ἐχόρτασες μ' αὐτήν, ἔστειλες τὸν Ταχῆρη
Ὅλόγυρα στὰ Γιάννινα καὶ δεκαφτὰ κρεββάτια
Ἐχῆρεψαν σὲ μιὰ βραδειά, κ' ἐφόρεσαν τὰ μαῦρα.
Ὡς πότε τέτοιος πόλεμος, Βιζήρη, θὰ βαστάξῃ; (ζ)

ΑΛΗΣ.

Ἄλλο δὲν ἔχεις νὰ μοῦ πῆς, τρισάγιε μου Δεσπότη;
Βλέπω γνωρίζεις ὅλα μου, ὅλα τὰ μυστικά μου,
Γνωρίζεις, ποῦθ' ἐπέρασα γιὰ ν' ἄλλω νὰ καθήσω
Ἐπάνω ἐδῶ στὸ ὄρονο μου. Μ' ἐντρόπιασες Δεσπότη!
Μὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας μου καὶ μὰ τὰ κόκκαλά της,
Ἄν ἦτον ἄλλος ἀπὸ σὲ κι' ἀνίσως δὲ φοβούμεν
Νὰ μὲ πινηῆξῃ τὸ ψωμί, ποῦ ἐφάγαμεν ἀντάμα,
Ἐνας Δεσπότης σήμερα θὰ ν' ἀλείπει ἀπ' τὸν κόσμο.
Τὰ πόκρυφά μου τάμαθες, ἓνα δὲ μοῦ πες μόνον,
Καὶ τοῦτο τώρα θὰ σοῦ εἰπῶ, γιὰ νὰ τὰ ξεύρης ὅλα.

Θυμᾶσαι ἐκεῖνη τὴ βραδειά μὲ τὸ πολὺ σκοτάδι,
Ποῦ βγήκες ἀπ' τὰ Γιάννινα κρυφᾶ, κρυφᾶ μονάχος
Κι' ἐπῆρες τὸν ἀνήφορο κ' ἐκρύφτης 'ς ἓνα δάσος
Πυκνὸ, πυκνὸ κατάμαυρο, σὰν τάγιο σου τὸ ῥάσο;
Θυμᾶσ' ἐκεῖνη τὴ φωτιά, ποῦ σοῦ χαν ἀναμμένη

Κ' ἐκείνους, ποῦ σ' ἐπρόσμεναν, σὰν ἄλλοι Μεσσία;

Θυμᾶσαι πῶς, σὰν σ' εἶδανε, ὀλόρθοι ἐσηκωθῆκαν

Κ' ἐβρόντησάνε τάρματα καὶ τᾶκουσεν ὁ λόγκος;

Καὶ σύ, Δεσπότη μου, ἔβαλες τὸ δάχτυλο στὸ στόμα,

Τοὺς εἶπες νὰ σιγήσουνε, κ' ἐκείνοι ἐβουβαθῆκαν.

Κ' ἐφίλησες κ' ἐφόρεσες τᾶγιο σου πετραχῆλι

Κ' ἓνα σταυρὸ τοὺς ἔδειξες κι' ἀπλώσανε τὰ χέρια,

Τὸν ἄρπαξαν στὰ δάχτυλα κ' ἐσὺ κρυφᾶ κ' ἀγάλια

Χίλιαις φοραῖς ψιθύρισες, Δεσπότη, τῶνομά μου,

Ὡσὰν νὰ μ' ἐμνημόνευες καὶ νᾶριχνες τρισάγιο

Στὸ μαῦρο τὸν Ἀλήπασα; Δεσπότη, τὸ θυμᾶσαι;

Ἐνα κλαδάκι ἐσείστηκε καὶ σ' ἐπίασε τρομᾶρα,

Ἦταν ζαρκάδι, πῶφευγε καὶ λύκος τὸ ἐκυνῆγα,

Σοῦπαν ἐκείνοι οἱ φίλοι σου, κ' ἐπίστεψες, Δεσπότη,

Καὶ πάλαι τοὺς εὐλόγησες κ' ἔφυγες ὅπως ἦλθες;

Εἶμαι καχός, Ἰγνάτιε, πές μου τὸ στήν ψυχὴ σου;

.

Ἐφριξεν ὁ καλόγερος στὰ λόγια τοῦ Βιζήρη

Κι' ἄκουσε μέσα μιὰ φωνὴ στὰ στήθη του νὰ κράζη,

Ἰγνάτιε! Ἰγνάτιε! δὲν ἦλθ' ἀκόμ' ἡ ὥρα!

Τὸν ἔβλεπε ὁ Ἀλήπασας κι' ἀπ' τὴν πολλὴν χαρὰ του

Πετιέται ἀπὸ τὸ θρόνο του καὶ τρέχει στὸ Δεσπότη.

.

ΑΔΗΣ.

Μὴν τρέμης, μὴν ξαφνίζεσαι! Ἄν ἤθελα νὰ πνίξω
Τὸ μυστικό σου, Ἰγνάτιε, σοῦ φαίνεται ὡς τὰ τῶρα
Πῶς δὲν θὰ ναῦρισκα κ' ἐγώ, Δεσπότη μου, ἓνα χέρι,
Ποῦ νάθελε μὲ μιὰ θηλειὰ νὰ σφίξῃ τὸ λαιμό σου;
Σοῦ φαίνετ' ὁ Ἀλήπασας, ποῦ ἐγέρασε μαζύ σας
Καὶ βλέπει μὲς τὰ μάτια σας τὴ φλόγα, ποῦ σὰς καίει,
Ἄν ἤθελε, δὲν ἔστελλε καὶ σὲ καὶ τόσους ἄλλους
Να εἰπῆτε ἀκόμη τοῦ Θεοῦ τὰ χαιρετισματά του;
Ἰγνάτιε, δὲν τῶκαμα, ὄχι γιατί φοβοῦμαι.
Κοιναῖς ἐλπίδαῖς ἔχομε, κοινὸ τὸ μεγαλεῖο
Κ' εἶναι κοινός μας ὁ ἐχθρός καὶ κάθεται στὴν Πόλη.
Ποιὸς ἄλλος ἔχει δύναμη, ποιὸς ἄλλος ἔχει πλοῦτη; . . .
Γιὰ σὰς δουλεύει ὁ Ἀλήπασας. Δεσπότη θάλλθῃ ἡ ὥρα
Νὰ πλύνῃς μὲ τὸ βάφτισμα ὅλα τὰ κρίματά μου.
Τώρα, τραβήξου, δὲν μπορῶ, μὰ τὴν ψυχὴ τῆς Χάμκως,
Μὰ τὸ σταυρό, ποῦ κρέμεται στὰ στήθη σου καὶ λάμπει,
Χάρη γιὰ κειαῖς ταῖς δύσυχαις, Δεσπότη, μὴ ζητήσης,
Λησιμόνησε ταῖς Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
Νάξευρες πόσα δάκρυα κ' ἐγὼ γι' αὐταῖς θὰ χύσω!
Πῶς μοῦ βραγίζετ' ἡ καρδιά! Μοῦταν κι' αὐτὸ γραμμένο!
Ἦλθαν ἐδῶ κ' ἐπέσανε στὰ πόδια μου ἡ γυναῖκες

Τοῦ υἱοῦ μου τοῦ Μουχτάρπασα κ' ἐκδίκηση ἐφωνάξαν.
Ἐνας δερβίσης ἔσκουξε καὶ μοῦπε μὲ φοβέρα
Πῶς τὰ παιδιὰ μου ἐχάλασαν τὴν πίστη τοῦ Προφήτη
Κι' ἀφίνουν τὰ χαρέμια τους καὶ πέρνουν ἐρωμέναις
Χριστιαναῖς στὰ Γιάννινα κ' ἐγὼ δὲν τὰ παιδεύω.
Ἄφινω ἐσένανε κριτὴν. Δεσπότη, τί νὰ κάμω;
Ἀπόψε σύρε νὰ ταῖς βρῆς καὶ παρηγόρησέ ταις.
Δεσπότη, ἄς μὲ σχωρέσουνε, μὴ μὲ καταρασθοῦνε.
Ἡ πίκρα τους γιὰ πίκρα μου. Ἰγνάτιε, γνωρίζεις
Πόσοι μὲ κατατρέχουνε καὶ μὲ συκοφαντοῦνε . . .
Ἡ μοῖρά μου μ' ὠργίσθηκε καὶ πνίγω τὰ παιδιὰ μου,
Γιατὶ παιδιὰ μου εἶναι κι' αὐταῖς, Δεσπότη, πίσεψέ το.
Τραβήξου τώρα κι' ἄφες με νὰ κλάψω μοναχός μου . . .

Κι' ὁ Σατανᾶς ἐδάκρυζε κ' ἐσφόγγιζε τὰ μάτια.
Λόγο δὲν εἶπ' ὁ Ἰγνάτιος καὶ φεύγει τρομασμένος.

ΛΛΗΣ.

Δεσπότη μου, ἂν μ' ἐπίσεψες, εἴην Πόλη θαυρεθοῦμε,
Καὶ πάλ' ἂν δὲ μ' ἐπίσεψες, δὲ θὰ χαθῆ γιὰ σένα
Λίγο σχοινὶ εἰς Γιάννινα κ' ἓνα κομμάτι ξύλο.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΑΣΜΑ.

(α) ΒΕΛΗΣ ΓΚΕΚΑΣ. — Άλβανός, ὅστις ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ἄλῃ ἀπέκτησε φήμην μεγάλην διώκων τοὺς κλέπτας. Ἦτο τολμηρότατος, αἰμοχαρής, ἄκαμπτος. Ὑπὲρ τῆς ἀνδρίας αὐτοῦ ἐμαρτύρησε καὶ ὁ ἥρωϊς Κατζαντώνης, ὅτε σιδηροδέσιμος ἐν Ἰωαννίνοις εἶδεν ἐπιστάντα αἰφνης Ἄλβανόν τινα πνέοντα ἐκδικήσιν καὶ λαβόντα παρὰ τοῦ Ἄλῃ τὴν ἄδειαν νὰ ἐκδικήσῃ τὸν θάνατον τοῦ Βελῆ. Ἀπάραχος ὁ Κατζαντώνης ἠτένισε τὸ βλέμμα πρὸς τὸν ἄγνωστον ταῦτον δῆμιον καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν δεσμοφύλακα· «ὁ ἄνθρωπος οὗτος, λέγει, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς τὸν Βελῆν Γκέκαν καί, ἂν δὲν ἀπατώμαι, πρέπει νὰ ἦναι ἀδελφὸς τοῦ παλ. Πηκαρᾶ ἐκείνου. Παλληκαρᾶς ὁ Βελῆς, ἀλλὰ παλληκαρᾶς καὶ ἐγὼ· ἔκαμε τὸ χρέος του, ἔκαμα καὶ ἐγὼ τὸ χρέος μου.» Ταῦτα λέγων ἠνίττετο τὴν ἐν Κρύα Βρύσει συμπλοκὴν, ἐν ἣ καὶ διὰ χειρὸς τοῦ Κατζαντώνη ἐφρονεῦθη ὁ Βελῆς Γκέκας.

Ἐρωτήσας ὁ Ἄλβανός, ὅστις καὶ πραγματικῶς ἦτο ἀδελφὸς τοῦ φονευθέντος, καὶ μαθὼν τὴν ἔννοιαν τῶν λόγων τοῦ φεβροῦ

κλέπτου, ἐξέρχεται τῆς εἰρκτῆς, πορεύεται πρὸς τὸν Ἄλῆν καὶ αἰτεῖ παρ' αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Κατζαντώνη, ἵνα δι' ἐντίμου μονομαχίας ἐκδικηθῇ φονεύων ἐχθρὸν ἐλεύθερον καὶ οὐχὶ δέσμιον. Ὁ Ἄλῆς, ὅστις ἐκ πολυχρονίου πείρας ἐγίνωσκε τὴν ἱκανότητα καὶ τὴν ἀκαταμάχητον τόλμην τοῦ ἥρωος, ἀπέρριψε τὴν γενναίαν αἴτησιν τοῦ Γκέκα καὶ διέταξεν αὐθωρεὶ νὰ σφυροκοπηθῶσιν οἱ δύο ἀδελφοὶ Κατζαντώνη ἀπὸ ἀρθρώσεως εἰς ἄρθρωσιν.

ΙΟΥΣΟΥΦ ΑΡΑΠΗΣ. — Ὁ σκληρότερος καὶ ἀπανθρωπότερος πάντων τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ τυράννου. Οὗτος εἶχεν ὑπηρετήσει καὶ εἰς τὸν πατέρα τοῦ Βιζήρου καὶ παρακολουθήσας τρόπον τινα κατὰ βῆμα εἰς τὴν τύχην τοῦ Ἄλῆ, εἶχεν ἀποκτήσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ μεγάλην ἐπιβροήν. Προκειμένης φονικῆς τινὸς ἐκστρατείας, οὐδεὶς ἄλλος ἀνελάμβανε τὴν ἐκτέλεσιν. Καὶ ὅμως ὅτε ἐν τινι περιπτώσει οἱ στρατιῶται τοῦ Ἰουσούφ, ἄγοντες καὶ φέροντες τὰς ἐν Ἀκκρνανίᾳ κώμας, ἐνέβαλον πῦρ εἰς τὸν ἐλαιῶνα τῆς Περατείας, ξιφῆρης ὁ Ἄραψ ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν καὶ πολλοὺς αὐτοχειρεὶ ἐθυσίασεν πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀσκόπου καὶ ἀνωφελοῦς ἐκείνου κακουργήματος. Ὁ Ἄλῆς πρессиγόρευεν αὐτὸν διὰ τοῦ χαριστικοῦ μπαμπᾶ καὶ ἐσέβετο ὡς πατέρα.

ΤΑΧΗΡ. — Ὁ μέγας ἀστυνόμος τοῦ Ἄλῆ, ὁ ἀναδεχόμενος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν κρυπτῶν φόνων, ὁ δεσμοφύλαξ, ὁ φίλος, ὁ σύμβουλος.

(6) ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΙΛΙΩΝΗΣ. — Εἷς τῶν περιφημοτέρων κλεπτῶν τῆς Ἡπείρου. Δυσκόλως δύναται τις νὰ προσδιορίσῃ ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐζήσῃ. Μόνον δυνάμεθα μετὰ πιθανότητος νὰ εἰπώμεν ὅτι περὶ τὰ τέλη τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος δὲν ὑπῆρχε πλέον. Τὸ πυροβόλον αὐτοῦ ἐφημίζετο ἀδιαμάρτητον, ὥστε καὶ μιλιῶνι αὐνομάσθησαν μετὰ ταῦτα πάντα τὰ ἔχοντα τὴν ἀξίαν καὶ τὸ σχῆμα ἐκείνου. Δὲν παραδέχομαι τὴν γνώμην τοῦ Φοριέλου πιστεύοντος ὅτι ὁ περιβόητος οὗτος κλέκτης ἐπωνομάσθη Μιλιῶνης, διότι τὸ πυροβόλον αὐτοῦ ἦτο ἐκ τῶν διακρινομένων διὰ τοῦ ἐπιθέτου μιλιῶνι. Νομίζω ἐξ ἐναντίας ὅτι τὸ οἰκογενειακὸν τοῦ Χρήστου ἐπώνυμον διαωνίσθη μετὰ θάνατον ὑπὸ τῶν ἐταίρων αὐτοῦ, ἐπιτιθέμενον εἰς ὅσα πυροβόλα ἐφαίνοντο ὁμοιόσχημα πρὸς τὸ ἐκείνου. Σῶζεται δημοτικὸν ᾄσμα ἐκ τῶν παλαιότερων, ἐν ᾧ ἐξυμνεῖται ὁ θάνατος τοῦ ἥρωος καὶ ὅπου διαλάμπει ὁ ἐξῆς στίχος,

Ὅσο εἶναι ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τούρκους δὲν προσκυνάει.

ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ. — Ὁ Ἀκαρνάν οὗτος, τέκνον ἀνδρείων προπατόρων καὶ βίβρα περικλεῶν ἀπογόνων, ἐταπείνωσε τὴν Ὀθωμανικὴν ἀγερωχίαν ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ πατρίδος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Νικήσας ἐν τινι συμπλοκῇ τὸν Βελῆν, πατέρα τοῦ Ἀλῆ, κατεδίωξεν αὐτὸν ἀπὸ Κερασόβου μέχρι Τεπελενίου. Ἀξιόλογον δημοτικὸν ᾄσμα, ἐξυμνοῦν τὸ

κατόρθωμα τοῦτο, ἀσμένως παρατίθημι ἐνθάδε, εἰς δόξαν καὶ αἰωνίαν αὐτοῦ μηνίμην.

Τ' εἶναι ὁ ἀχὸς ποῦ γίνεται κ' ἡ ταραχ' ἡ μεγάλη;
Μῆνα βουβάλια σφάζονται, μῆνα θεριά μαλόνουν;
Οὔτε βουβάλια σφάζονται οὔτε θεριά μαλόνουν,
Ὁ Μπουκουβάλας πολεμᾷ μὲ χίλιους πεντακόσους,
Στὴ μέση στὸ Κεράσσοβο καὶ στὴν Καινούρια χώρα
Κόρη ξανθὴ ἐχούγιαζεν ἀπὸ τὸ παραθύρι,
« Πᾶψε, Γιαννῆ, τὸν πόλεμο, πᾶψε καὶ τὰ τουφέκια
» Νὰ κατακάτζη ὁ κουρνιαχτός, νὰ σηκωθῆ ἡ ἀντάρα,
» Νὰ μετρηθῆ τ' ἀσκέρι σου, νὰ ἰδοῦμε πόσοι λείπουν. »
Μετροῦνται οἱ Τοῦρκοι τρεῖς φοραὶς καὶ λείπουν πεντακόσοι,
Μετροῦνται τὰ Κλεφτόπουλα, τοὺς λείπουν τρεῖς λεβέντες.
Ἐπῆγε ὁ ἓνας γιὰ νερό, κι' ἄλλος ψωμί νὰ φέρη
Ὁ τρίτος ὁ καλῆτερος στέκεται στὸ τουφέκι.

Ὁ Μπουκουβάλας οὗτος, τροπαιοῦχος καὶ νικητὴς τῶν Ὀθωμανῶν, μετέβη προβεβηκῶς ἤδη εἰς Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἀπεβίωσεν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅπου εἶχεν ἀπέλθει εἰς προσκύνησιν.

ΣΤΑΘΑΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Τρομερὸς καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν, ἦτο ἐπ' ἀδελφῆ γαμβρὸς τοῦ Μπουκουβάλα. Σώζεται καὶ εἰς αὐτὸν δημοτικὸν ᾄσμα ἐκθειάζον τὴν λεόντιον αὐτοῦ καρδίαν.

Μὴ μὲ θαρρῆτε νίνυφη, νύφη νὰ προσκυνήσω;
Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιάννης τοῦ Σταθα, γαμβρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.

ΖΙΔΡΟΣ. — Ὁ ἀείμνηστος οὗτος μαχητὴς τοῦ Ὀλύμπου, ὁ καταλιπὼν ἀθάνατον μνήμην ἐν Θεσσαλίᾳ διὰ τε τὴν σύνεσιν καὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ, ἠδυνήθη ἐπὶ εἰκοσαετίαν μαχόμενος νὰ διατηρήσῃ ἐλευθέρους ὑπὸ τὴν σκιάν τῆς σπάθης αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἐλασσῶνος. Κατὰ τινὰς ὁ γενναῖος οὗτος ἀπεβίωσεν ἐξ ἀσθενείας καταλιπὼν διάδοχον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἕνα μόνον υἱὸν ἀνήλικον τὸν Δημήτριον, φρονευθέντων ἢ ἐκ φυσικοῦ θανάτου ἀπογενομένων τῶν πρεβυτέρων.

Ὁ Ζίδρος κάνει τὴ χαρὰ, χαρὰ γιὰ τὸν υἱό του,

Ἐκάλεσε τὴν κλεφτουριά, τὰ δώδεκα πρωτάτα κτλ.

Ἄλλοι ἐξ ἐναντίας, ἐν οἷς καὶ ὁ Φοριέλως, νομίζουσιν ὅτι ὁ Ζίδρος αἰχμαλωτισθεὶς ἐκαρτομήθη. Ἄν δὲν ἀπατώμαι, ἡ ὑπόθεσις αὕτη στηρίζεται εἰς δημοτικόν τι ἄσμα, ἀτελεῖς φερόμενον μέχρι τινὸς καὶ ἔχον ὧδε.

Ἕνα πουλάκι κάθονταν στοῦ Ζίδρου τὸ κεφάλι,

Δὲν ἐλαλοῦσε σὰν πουλί, σὰν ὅλα τὰ πουλάκια,

Μον' ἐλαλοῦσε κ' ἔλεγε, ἀνθρώπινα μιλοῦσε

Ζίδρο μου σ' ἦσουν φρόνιμος ἀπ' ὅλα τὰ πρωτάτα....

Ἀλλὰ τὸ ἄσμα τοῦτο, συμπληρωθὲν μετὰ ταῦτα καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρ. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου ὑπ' ἀριθμῷ 68, οὐδὲν μαρτυρεῖ περὶ τοῦ βιαίου θανάτου τοῦ Ζίδρου. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ ὅτι ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Κυρ. Ζαμπελίου τὸ ὄνομα τοῦ διαβοῆτου τούτου πολεμιστοῦ ἡμαρτημένως κατ' ἐμὴν γνώμην ἀναγινώσκειται Σίντρος ἀντὶ Ζίδρος.

Ἐθήρευεν ὁ Ἄλῃς τὰ ὄπλα τῶν διασῆμων μαχητῶν, ἐξαιρέτως δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ καταστρεφομένων. Ἐπίστευεν ὅτι διὰ τῶν τροπαίων ἐκείνων κατεπτόει τὴν Ἑλληνικὴν ἀνδρίαν ἢ ὅτι φοβερώτερος ἐγίνετο διὰ τοιαύτης ἐπιδειξέως. Εἶχε λάβει δῶρον παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταίου Ἀδόλφου τὸ πυροβόλον Καρόλου τοῦ δωδεκάτου. Εἶχεν ἀποκτήσῃ διὰ διαθήκης τὸ τοῦ Δυζάρ καὶ γαυριῶν ἐδείκνυε πρὸς τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὸν ξένους ἄλλο δωρηθὲν αὐτῷ κατὰ τὸ 1800 ἐξ ὀνόματος Ναπολέοντος τοῦ Μεγάλου.

Ἄλλ' ὑπὲρ πάντα ταῦτα ἔφερε θρησκευτικὸν σέβας πρὸς τὴν σπάθην τοῦ Κρίμ Γεραῦ, ἣν ἔλαβε παρὰ τοῦ Ὁρχάνου ἀπογόνου τῆς Ταρταρικῆς δυναστείας τῆς αὐτοδικαίως κεκλημένης ἐπὶ τὸν σουλτανικὸν θρόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελεν ἐκλείψῃ ἢ νῦν τὸ σκῆπτρον κατέχουσα γενεά.

(γ) ΠΕΡΓΑΝΤΙ—ΛΑΜΙΑ. — Ὀρη ἐν Ἀκαρνανίᾳ. Ἐν τῇ ὑπὸ-
ρείᾳ τοῦ δευτέρου ὑπάρχει φρούριον ἀνεγερθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀλῃ καθ'
ἃς ἡμέρας ἐπολιόρκει τὴν Λευκάδα.

(δ) Περιττὴν κρίνω τὴν διήγησιν τῶν ἱστορικῶς παραδεδομένων ἢ ἄλλως διαθρυλουμένων περὶ Ἀλῃ καὶ τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ. Ἐάν τις διεξέλθῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πουκεθίλλου θέλει πεισθῆ περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν ὑπ' ἐμοῦ πεποιημένων καὶ θέλει μάθει ὅσα καὶ οἷα τὰ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἐκείνῳ πραττόμενα. — Αὐ-

τὸς ὁ Πουκεβίλλος διηγείται ὅτι, πορευθεὶς νύκτωρ πρὸς τὸν Ἄλῃν καὶ διερχόμενος τὰ ζοφώδη τοῦ γυναικωνίτου προπύλαια, ἔπεσεν εἰς σωρὸν κεφαλῶν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰ ἱμάτια ἐμόλυνεν ἐκ τοῦ αἵματος. Ἠγέρθη ἔντρομος καὶ ἀπὸ τῆς πτώσεως ταύτης μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου ἔπασχε νευρικόν τι πάθος, ἀπόλαυσμα τῆς νυκτερινῆς ἐκείνης ἐπισκέψεως.

(ε) Ὁ ΜΗΤΡΟΣ ἢ ΜΗΤΡΟΜΑΡΑΣ, σύγχρονος καὶ συναγωνιστῆς τοῦ Ἰωάννου καὶ Κώνστα Μπουκουβάλα, διέπρεψεν ὡς κλεπτάρχης ἐν παντοίαις συμπλοκαῖς καὶ ὀνομαστός καὶ ἐπίφοβος ἐγένετο.

Ὁ Μητρομάρας φώναζεν ἀπὸ τὸ μετερίζι.

ΠΑΛΛΙΟΠΟΥΛΟΣ ἢ ΠΑΛΗΟΠΟΥΛΟΣ ἀνήκεν εἰς τινὰ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἠπείρου οἰκογενειῶν. Φίλος τοῦ Καναβοῦ, ὑπερέτησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἄλῃ, ἀλλὰ μετὰ τὴν δολοφονίαν ἐκείνου ἀπεχώρησεν ἐπὶ τὰ ὄρη καὶ στρατολογήσας ἐκπρύχθη ἄσπονδος ἐχθρὸς τοῦ σατράπου. Μετὰ ταῦτα συντυχὼν τῷ ἐξορίστῳ Πασόμπη συνέδεσε πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ ἀμφοτέροι, δεδοκιμασμένης ἱκανότητος συνωμόται, ἐτεκταίνοντο τὸν ὄλεθρον τοῦ Ἄλῃ.

ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΙΟΙ. — Νικόλαος καὶ Κωνσταντῖνος ἐκ τῆς Φθιώτιδος.

Κοιμάται ἡ καπετάνισσα νύφη τοῦ Κοντογιάννη.

Νὰ τὴν ξυπνήσω, σκιάζομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ, φοβοῦμαι.

Τὸν Νικολάκη πιάσανε, τὸν Κωνσταντῆ βάρεσαν.

Ἦτο πατροπαράδοτον ἐν τῇ ἀειμνήστῳ ταύτῃ οἰκογενίᾳ τὸ μῖσος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μετεβιβάζετο ὡς ἱερὸν κημεῖλιον ἢ φοβερὰ σπάθη τοῦ γέροντος Κοντογιάννου, ἐφ' ἧς Ἕλλημιστὶ γεγραμμένοι ἀνεγινώσκοντο οἱ ἐξῆς στίχοι·

Ὅποιος τυράννους δὲν ψηφεῖ

Κ' ἐλεύθερος στὸν κόσμον ζῆ

Δόξα, τιμὴ, ζωὴ του

Εἶν' μόνον τὸ σπαθὶ του.

ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ. — Ἀκαρνάν, ἀνήκων εἰς τινὰ τῶν διασημοτέρων καὶ δυνατωτέρων οἰκογενειῶν. Ἐγένετο ὑποπτος τῷ Ἀλῆ καὶ κατεδιώχθη ὑπ' αὐτοῦ.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΒΛΑΧΑΒΑΣ. — Γνωστὸς ἐν πάσῃ τῇ Ἑλληνικῇ γῇ διὰ τε τοὺς ἄθλους καὶ τὸ μαρτύριον.

ΝΙΚΟΤΖΑΡΑΣ. — Θεσσαλὸς ἦτο καὶ οὗτος ἐν γενναίοις γενναῖος. Παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς ὅσα περὶ αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ Φοριέλως δημοσιεύων τὰ δημοτικὰ ἄσματα, ἐν οἷς ἐξυμνεῖται ὁ ἦρωας.

Ὁ Νικοτζάρας πολεμᾷ μὲ τρία βιλαέτια

Τὴ Ζίχνα καὶ τὸ Χάντακα, τὸ ἔρημο τὸ Πράβι.

Τρεῖς μέραις κάνει πόλεμο, τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχταις.

Χιόν' ἔτρωγαν, χιόν' ἔπιναν, καὶ τὴ φωτιά βαστοῦσαν.

ΖΑΚΑΣ. — Καίτοι γέρον ὁ ἀρματωλὸς οὗτος, διάγων ἐν Γρεβ-
βενοῖς, κατέπληξε πολλάκις τὸν Ἀλῆ.

ΓΙΩΡΓΟΘΩΜΟΣ. Ὁ διαβόητος οὗτος πολεμιστὴς ἤκμασε
κατὰ τὸ τέλος τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώ-
σης ἑκατονταετηρίδος. Πολλὰ δὲ καὶ πολλοῦ ἄξια ἀνεκάλυψα
περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Λευκάδος. Πλῆθος ἐπιστο-
λῶν διευθυνομένων παρὰ τῶν ὀπλαρχηγῶν τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ
πρὸς τὴν ἐγγώριον Κυβέρνησιν τῆς πατρίδος μου μαρτυροῦσι
τὴν ἀκαταδάμαστον ἀνδρίαν τοῦ ἥρωος. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν
τούτων δημοσιεύω μόνον δύο τὴν μὲν παρὰ τοῦ Ντεμιτζῆ Ἀσλά-
νη, τὴν δὲ παρὰ τοῦ γνωστοῦ Ἰουσοῦφ Ἀράπη. Ἀμφότεραι δει-
κνύουσι τὴν ἀνεξάντλητον καρτερίαν τῶν Ἑλλήνων ἀδιαλείπτως
ἀγωνιζομένων πρὸς τοὺς τυράννους αὐτῶν, μαρτυροῦσι δὲ καὶ
τὰς ἀνεκτιμήτους ὑπερσίας, ὡς ἡ ἀσήμαντος καὶ πτωχὴ πα-
τρίς μου παρέσχε τῷ Ἑλληνισμῷ καὶ τῇ Ὀρθοδοξίᾳ ὑποδεχομέ-
νη εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς τοὺς ἀκαταπύστως διωκομένους ἐκεί-
νους μαχητὰς καὶ ἐν οὐδενὶ λόγῳ τιθεμένη τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰ φό-
βητρα τοῦ αἰμοβόρου Βιζήρου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιστολῶν τούτων προκύπτει ὅτι

οί δράττοντες τὸ ξίφος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἐπέπιπτον ἐνίστε καὶ πρὸς ὁμοθρήσκους καὶ ὁμοφύλους, ὕπερ καὶ ἀκατανόητον ἄλλως καὶ ἀνόσιον ἤθελε φανῆ, ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν ὅτι σύμμαχοι καὶ συνένοχοι τοῦ Βιζήρου Ἀλῆ ὑπῆρξαν διάσημοι ὀπλαρχηγοὶ Ἕλληνες, οἵτινες κατηνάγκαζον πολλάκις τοὺς κατοίκους κώμης ἢ ἐπαρχίας τινὸς οὐ μόνον νὰ μὴ παρέχωσιν ἄσυλον πρὸς τοὺς κλέπτας, ἀλλὰ καὶ νὰ προσβοηθῶσι τοῖς περὶ τὸν τύραννον ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἐπιφύβων ἐκείνων συναδέλφων. Τινὲς τούτων ἀπέπλυναν τὸ σατανικὸν ἀνόμημα χύσαντες μετὰ ταῦτα τὸ ἴδιον αἷμα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ὡς ὁ Καραϊσκος, ἄλλοι δὲ ἐφάνησαν ἦττον ἄξιοι τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Κεῖνται ἤδη ἐνώπιόν μου ἐπιστολαὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς Πατρίδος μου χαρτοφυλακίου μαρτυροῦσαι τρανῶς τὰ τοιαῦτα. Ἀλλὰ περιττὴν κρίνων τὴν δημοσίευσιν πασῶν τούτων, περιορίζομαι εἰς τὴν ἐκδοσιν ἐπιστολῆς τινὸς αὐτογράφου τοῦ Χρήστου Κατσικογιάννη, φερούσης ἅμα καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ γενναίου τούτου, ὅστις ἀπολογεῖται πρὸς τὸν Πρύτανιν τῆς πατρίδος μου δι' ὅσα ἐβιάζετο ἐνίστε νὰ πράττῃ κατὰ τῶν ὁμογενῶν αὐτοῦ. Δύναται δὲ αὕτη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ὁμολογία τοῦ ἀληθοῦς Κλέπτου.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΝΤΕΜΙΤΖΗ ΑΣΑΛΗΗ.

Τοῖς εὐγενεστάτοις καὶ κατὰ τὴν χρεωστομένην γειτο-
νικήν ἀνταπόκρισιν περιποθήτοις μοι ἐξουσιασταῖς καὶ
προέδροις τῆς Ἀγίας Μαύρας.

Εὐγενέστατοι καὶ περιπόθητοί μοι ἐξουσιασταὶ καὶ πρόεδροι
τῆς Ἀγίας Μαύρας, ἀκριβῶς χαιρετῶ τὴν εὐγενίαν σας. Ταῖς ἀπε-
ρασμέναις ἔλαβα ἓνα ἀποκριτικὸν φιλικὸν σας καὶ ἐβεβαιώθην
εἰς ὅσα ἀποκριτικῶς μοι ἐφανερόνετε, καὶ διὰ πολλῶν πάσχετε
νὰ ἀποδείξετε ὅτι ὅλως διόλου ἐπιποθεῖτε ἀναμεταξύ μας εἰρή-
νην καὶ νὰ φυλάττωνται ἀκίβδηλα τὰ γειτονικά ὄρια. Καὶ ὡς
πρὸς τοῦτο τότε εἶναι βεβαιωμένον, ὅταν στερεωθῶσι μὲ καμώ-
ματα. Ἀλήθεια ἀπὸ μέρους σας ἐδείχθη κάποια προθυμία εἰς διωγ-
μὸν τῶν κακῶν καὶ ἀπὸ τοὺς ἀρματωλοὺς σας ἐπιτάσθησαν τέσ-
σαροι πέντε βρέμπελοι καὶ ἐλευθερώθη ὁ σκλάβος. Ὅμως ὁ ἀδελ-
φὸς τοῦ Γιωργοθώμου καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μακρυσταμούλη, ὅπου
ἐφύλαγαν τὸν σκλάβον καὶ ὅπου εἶναι ὅλη ἡ δύναμις τοῦ Γεωρ-
γοθώμου, ἀφέθησαν καὶ πάγουν εἰς τὴν κακίαν τους. Τέλος πάν-
των ὅταν ἀπὸ μέρους τῆς ἐξουσίας σας δείχνετε κατὰ τὸ πρέπον
προθυμίαν εἰς κυνηγητῶν τῶν κακῶν καὶ εἰς ἡσυχίαν τῶν γειτόνων,
ἡμεῖς μακρὰν δὲν εἴμεθα, ὥστε νὰ μὴν μανθάνωμεν τὴν ἀλήθειαν
καὶ ἀφοῦ βεβαιωθῶμεν οὕτω, δὲν θέλομεν δεῖξῃ κάμμίαν ἔλλει-
ψιν προθυμίας εἰς ἐκεῖνα, ὅπου ἀρμόζουν μιᾶς εἰλικρινῶς φιλιω-
μένης γειτονίας. Καὶ φοβερῖσμοι ἐδῶθεν δὲν ἐστάλθησαν εἰς τὰ
αὐτόσε, ἀλλὰ λόγοι βιασμένοι ἀπὸ τὸ δίκαιον, διότι οἱ κακοὶ φυ-
λαττόμενοι εἰς τὰ μέρη σας ἔρχονται καὶ κάμνουν τόσα κακὰ
εἰς τούτους τοὺς τόπους. Ἐκεῖνοι, ὅπου φυλάττουσι τοὺς κακοὺς,
εἶναι παρόμοιοι ὡσὰν νὰ κάμνουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸ κακόν· καὶ
ὅποιος δὲν ἐμποδίζει τὸ κακόν, εἶναι ὅμοιος μὲ ἐκεῖνον, ὅπου κά-
μνει τὸ κακόν. Ὅταν ἡμεῖς ἴδωμεν τὴν προθυμίαν σας διὰ νὰ
ᾖναι εἰς εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἡ γειτονία μας κατὰ τοὺς νόμους

τῆς εἰλικρινοῦς φιλίας, θέλει σᾶς κάμωμεν καὶ ἡμεῖς βεβαίους διὰ τὸν πολὺν μας ἔρωτα διὰ τὴν ἰδίαν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ κοντὰ εἰς τοῦτο θέλει ἔχετε καὶ τὴν δέησιν πρὸς τὸν Θεὸν τῶν βραγιάδων, ὡσὰν ὁποῦ γίνεσθε αἴτιοι νὰ γλυτώσουν οἱ πικροὶ ἀπὸ τὸν ἐξολοθρευμὸν τῶν κλεπτῶν, ὁποῦ μὲ ἄκραν ἀσπλαχνίαν τοὺς κάμνουν. Εἰς ἐμέ, ὁποῦ ἔτυχα ἀρματωλὸς ἐδῶ εἰς τὸ Κάρλελι, ὡσὰν ὁποῦ εἰς τοῦτο εἶναι ἡ σκάλαις, ἀποδίδουν τὸ πταίσιμον καὶ ὅλα τὰ ἄλλα βιλαέτια τάχα πῶς ἀπερνοῦν ἀπὸ ταῖς σκάλαις, ὁποῦ φυλάγω ἐγώ, καὶ πηγαίνουν καὶ τοὺς ἀφανίζουν τελείως, καθὼς ἀλήθεια τὸ παθαίνουν. Τέλος ἡ ἐδικὴ σας καθαρότης μὲ τὸν κυνηγημὸν τῶν κλεπτῶν θέλει διπλασιάσῃ τὴν εἰς τοῦτο ἐδικὴν μας προθυμίαν καὶ οἱ Ζαμπιτάδες Τοῦρκοι καὶ οἱ προεστοὶ Ρωμαῖοι θέλει σᾶς φανερώσουν εἰς τὸ ὑψηλὸν Δεβλέτι τὴν αὐτὴν εἰλικρίνειαν, ὁποῦ σώζετε κατὰ τοὺς νόμους τῆς γειτονικῆς φιλίας. Ταῦτα καὶ τὰ ἔτη σας θεόθεν πλείστα καὶ παντευτυχῆ.

1800 Μαΐου 14 Βραχῶρι.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΟΥΣΟΥΦΑΡΑ.

Εὐγενέστατοι καὶ περιπόθητοί μου φίλοι πρόεδροι τῆς Ἁγίας Μαύρας, φιλικῶς χαιρετῶ τὴν εὐγενίαν σας. Ἐλάβον τὴν γραφὴν σας, ἡ ὁποία τὰς δικαιολογίας σας ἔχει ζωγραφισμένας μὲ χρώματα ἀπρεπείας, καὶ χωρὶς νὰ ζυγιασθῇ ὁ πόνος μας θεωρούμενος ἐπάνω εἰς τὴν ζωὴν μας, τιμὴν μας καὶ βίος μας. Ἐλάβον εἰς ὅλα πληροφορίαν καὶ σᾶς ἀποκρίνομαι. Διὰ τὴν ἀνδραγαθίαν, ὁποῦ οἱ ἐδικοί σας ἐλευθέρωσαν τὸν Ἀμβρακιώτην ἐδικὸν μας καὶ τοὺς συντρόφους τοῦ Θώμου ἔκαμαν σκλάβους καὶ τὰ ἄλογα ἐλευθέρωσαν, εὐχαριστοῦμεν καὶ ἐπαινοῦμεν τὴν προθυμίαν σας.

Ἐπρεπεν ὅμως εἰς αὐτὴν τὴν προθυμίαν καὶ γειτονικὴν φιλίαν νὰ ἀκολουθῆτε πάντα, ὅτι ἐκεῖνο τὸ καλόν, ὅπου δὲν εἶναι πάντοτε καλόν, δὲν εἶναι τέλειον καλόν. Θαυμάζομεν εἰς τοὺς ὄρκους, ὅπου θυσιάζετε ἐπάνω εἰς τὴν πίστιν σας καὶ τιμῆν σας ὅτι εἰς τὸν τόπον σας οὔτε ὁ Γιωργοθῶμος φυλάττεται οὔτε ἄλλος οὔτε αἱ οἰκογένειαι των. Ἀποροῦμεν εἰς τοῦτο. Ἄρα γε δὲν σᾶς εἶναι γνωστὰ ὅσα ἐνεργοῦνται εἰς τὸν τόπον σας; ἢ πῶς ἄλλως εἶναι; Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι μας ἤλθον αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀγίαν Μαύραν καὶ μὲ τὰ ἰδιά τους ὄμματα εἶδον τὰς οἰκογενείας τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Θώμου καὶ ἄλλων συντρόφων του, αἱ ὁποῖαι φυλάττονται εἰς τὸ χωρίον, ὅπου ὀνομάζεται *Καρνά* καὶ ἔχει αὐτὰς ὑπὸ τὴν προστασίαν του αὐτὸς ὁ ἴδιος καπετάνος σας *Τρύφος*. Τοῦτο εἶναι βέβαιον καὶ ἐὰν ἀσπάζεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἔχετε ἐναγκαλισμένην τὴν πρέπουσαν γειτονικὴν φιλίαν, ἀπορρίψετε τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀνοικτὰ ὄρα μὴ ἀρίνετε νὰ σᾶς ἀπατοῦν οἱ ἴδιοι ἀρματωλοὶ σας, φύλακες τῶν κλεπτῶν ζημιωτῶν μας, καὶ βεβαιούσθε εἰς ὅλα καὶ προθυμοποιεῖσθε εἰς τὸ νὰ τελειωθοῦν τὰ πρέποντα ἢ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἴδιους κακοποιούς ἢ εἰς τὰς οἰκογενείας των. Ἡμεῖς σᾶς ὑποσχόμεθα ἐπάνω εἰς τὴν ἀλήθειαν ὅτι, ἀφοῦ πληροφορηθῶμεν τὴν προθυμίαν σας καθὼς ἀπαιτεῖ ἡ εἰλικρινὴς γειτονικὴ φιλία, εὐθὺς μὲ ζῆλον θερμὸν νὰ ἐναγκαλισθῶμεν τὴν φιλίαν καὶ εἰρήνην. Σᾶς ὑποσχόμεθα οἱ ἄνθρωποι σας ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως νὰ περιπατῶσι καὶ νὰ πραγματεύωνται εἰς ὅλο τὸ Σαντζάκι Καρλελιου καὶ εἰς πᾶσάν τους περίστασιν νὰ ἔχουν τὴν πρέπουσαν διαφέντευσιν. Ἀλλὰ εἶναι στερικτὸν εἰς τὸν Θεόν, εἶναι ἐπαινετὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἶναι δεκτὸν εἰς κανένα νόμον, τὰ μέρη σας ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος νὰ ὑποκρίνωνται φιλίαν μὲ τὰ ἐδικὰ μας καὶ ἔπειτα νὰ ἔχουν κρυφίαν ἔχθραν; Ἡ δὲν εἶναι τοῦτο ὅπου εἰς τὰ μέρη σας φυλάττονται οἱ κακοὶ καὶ ἔρχονται ἐδῶ καὶ κάμνουσι τόσην διαφθοράν καὶ ἀφανισμόν; Τοῦτο μάλιστα, ἀρχῆθεν βεβαιωμένον, εἶναι σωστὸν κακὸν καὶ ἄς φαίνεται καλόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλόν. Ὁ πόνος

μας, ἡ πίκρα μας, ἡ ἀνάγκη μας, ὅπου ἐχάθη ἡ ζωὴ μας, ἐσβύσθη ἡ τιμὴ μας καὶ ἀφανίσθη τὸ βίός μας, μᾶς ἀνάγκασε νὰ χάσωμεν τὴν ὑπομονήν, τὴν ὁποίαν εἰς τόσα ἄλλα κακὰ ἐφυλάξαμεν καὶ ὠρμήσαμεν ἢ νὰ ἐκδικηθῶμεν ἢ τὴν κρυφίαν ἐχθραν νὰ κάμωμεν νὰ φανερωθῇ. Εἰς τοῦτο ἐδικοί σας δὲν ἔντεσαν, ἀπὸ ἄλλα μέρη ἔτυχαν καὶ χωρὶς νὰ ἔλθῃ εἰς ἐμὲ κανένα γράμμα ἀπὸ κάμμίαν προεδρείαν, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃσι παραμικρὰν ζημίαν ἢ στενοχωρίαν, ἐλευθερώθησαν καὶ εἰς τὰς ὑποθέσεις των ἐπῆγαν. Ἀληθῶς τὰ βασιλικὰ φερμάνια προστάζουν οἱ νησιῶται νὰ περιπατοῦν ἀνεμποδίστως εἰς τὰ μέρη τοῦ κραταιοτάτου Δεβλετιοῦ μας, ἀλλὰ τὰ ἴδια φερμάνια καὶ χατισερίφια δὲν προστάζουν οἱ κακοποιοὶ νὰ κυνηγῶνται καὶ νὰ διώκωνται ἀπὸ τὰ νησιά; Τὸ Ἴψηλότατον Δεβλέτι δὲν θέλει ἀληθινὰ τὴν ζημίαν τῶν νησιωτῶν, ἀλλ' ἄρ' ἄρα γε στέργει οἱ νησιῶται νὰ φυλάττωσι τοὺς κακοποιούς, νὰ ἀφανίζουσι τοὺς τόπους του; Καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ Ἴψηλότατον Δεβλέτι ἔχομεν νὰ κλαυθῶμεν τὸ μέγιστον αὐτὸ κακόν, ὅπου ἀπὸ τὴν τοιαύτην φύλαξιν ἀδιακόπως μᾶς γίνεται. Εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι φροντίς νὰ μάθωμεν ὅτι ἔχετε ἀρκετὰ μούλκια καὶ ἐξοδεύετε ἀπὸ τζέκαν, αὐτὰ εἶναι διὰ ἀνάπαυσίν σας καὶ χαρῆτά. Ἡμεῖς προθυμίαν ἔχομεν νὰ ἔχετε ἐναγκαλισμένην τὴν πρέπουσαν γειτονικὴν φιλίαν, νὰ μὴ γίνεται τόσον ἄδικον μὲ τὸ νὰ φυλάττωνται οἱ κακοὶ εἰς τοὺς τόπους σας, νὰ ἔχετε προθυμίαν εἰς κυνηγητὸν τῶν κακῶν ἔτοιμοι καὶ ἡμεῖς ἐπομένως νὰ φερώμεθα καθὼς ἡ γειτονικὴ φιλία ἀπαιτεῖ καὶ εἰς τὸ νὰ φυλάττωνται ἀπαράτρωτα τὰ γειτονικὰ φιλικὰ ὄρια. Θεόθεν δὲ τὰ ἔτη σας πλεῖστα καὶ παντευδαίμονα.

Περιπόθητός σας

ΙΟΥΣΟΥΦΑΓΑΣ χάλια κάρλελι Μουτεσελήμης.

1800 Ὀκτ. 2 Ἐν Βραχωρίῳ.

Ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ τοῦ Ντεμιτζίη Κλεισουρά λέγεται ὅτι ὁ Γιωργοθῶμος μετὰ τοῦ Παραβόλα καὶ λοιπῶν τοῦ σώματος λοχίσαντες ἐφόνευσαν ταχυδρόμον τινὰ τοῦ Βιζήρου, καίτοι ἔχοντα μεθ' ἑαυτοῦ φρουρούς, καὶ σκυλεύσαντες τὸν νεκρὸν εὔρον ἰχίλια φλωρία ἐκτὸς τῶν ὄπλων καὶ τῶν πολυτελῶν ἱματίων. — Ἄλλοθι πάλιν ὁ Ἰουσοῦφ ἀγᾶς ταλανίζων ἑαυτὸν λέγει πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι, καίτοι ἐκ πενήκοντα ἐτῶν διάγων πολεμικὸν βίον, οὐδέποτε ἔπαθεν ὅσα ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ὑπὸ Γιωργοθῶμου καὶ διηγεῖται ἕτερον ἀνδραγάθημα τοῦ τολμηροτάτου τούτου, ὅτι εἰσέβαλε νύκτωρ εἰς τὴν κώμην Κεχρενιὰν φρουρουμένην ὑπὸ Ἀλβανῶν καὶ ἐν βροπῇ ὀφθαλμοῦ ἐκ μὲν τῶν ἀλλοφύλων πολλοὺς κατέκοψε, ἐκ δὲ τῶν τουρκοφίλων κατοίκων δύο ἤχμαλώτισε. Ἄλλοθεν δὲ γινώσκομεν ὅτι ὁ ἦρωας οὗτος ὀχυρωθεὶς ἐπὶ τῶν ἀκρορειῶν τοῦ Μακρυνόρους διετέλει ἀνεξάρτητος μέχρις οὗ ἐν τινὶ συμπλοκῇ πληγείς καιρίως ἤχμαλωτίσθη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Ἰουσοῦφ Ἀράπη.

Ποῦστε, βρὲ παλληκάρια μου, λίγα κι' ἀνδρειωμένα,

Πετᾶτε τὰ τουφέκια σας, σύρετε τὰ σπαθιά σας

Γιουρούσι μέσα κάμετε, πάρτε μου τὸ κεφάλι,

Νὰ μὴν τὸ πάρη ν ἡ Τουρκιά, Ἰουσοῦφαγας ὁ σκύλλος.

Ταῦτα ἐν συνόψει ἔκρινα εὐλογον νὰ σημειώσω ἐνταῦθα τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ μικρὰ περὶ Γιωργοθῶμου εὔρον ἐν τοῖς ἡμετέροις χρονικοῖς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΑΤΣΙΚΟΓΙΑΝΝΗ.

Πρὸς τὸν Ἐξοχώτατον καὶ Μεγαλοπρεπέστατον
Πρύτανιν εἰς Ἀγίαν Μαύραν.

Ἐξοχώτατε.

Μὲ τὸ δουλικόν μου γράμμα δὲν λείπω νὰ μὴ σᾶς προσφέρω τὰς δουλικὰς μου προσκυνήσεις καὶ νὰ σᾶς εἰδοποιήσω, ἀγκαλιὰ καὶ σᾶς εἶναι γνωστὸν, ὅτι διώκομαι ἀπὸ τοὺς ἀλλοφύλους διότι ὑπερασπίζομαι τὸ δίκαιόν μου. Τὸ νὰ ἀποκτῆ τινὰς ἀφεντάδες καὶ φίλους ἢ ἴδια φύσις καὶ αὐτὴ ἡ χρεία τὸν παρακινεῖ, τὸ νὰ φυλάττῃ ὅμως μετὰ ταῦτα τὴν φιλίαν καθαρὰν καὶ ἀπαρασάλευτον τοῦτο εἶναι ἴδιον στοχάζομαι τῶν φιλαλήθων φίλων. Ἐνας λοιπὸν ἀπὸ τοὺς φιλαλήθεις τούτους καυχῶμαι ὅτι εἶμαι καὶ ἐγὼ πρὸς τὴν ἐξοχώτητά σας, ἢ ὅποια στοχάζομαι νὰ μὴ μὲ ἀδικῇ, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν ἴδιαν καθαρὰν ἀγάπην, εἰς τὴν ὁποίαν βασιζόμενος μὲ θάρρος σᾶς εἰδοποιῶ, ὅτι χθὲς ἔμαθον μίαν ἔξαφνον εἰδήσιν, ὅτι ὁ Μοῦρτο Κάλης ἐτεχνάσθη γράφων εἰς τὴν ἐξοχώτητά σας ὅτι ὅσα κακὰ καὶ δυστυχίαι ἠκολούθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Βόνιτζας ὅτι ἐγὼ τὰ ἔκαμα.

Βέβαια ὅτι φροντίζω διὰ νὰ γλύσω τὴν πατρίδα μου καὶ κατατρέχω ἐκείνους, ὅπου εἶναι ἐνωμένοι μὲ τοὺς ἀλλοφύλους, οἱ ὅποιοι ἂν ἐμὲ κατατρέχουν, ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος. Οἱ ὁμογενεῖς ὅμως μοῦ κακοφαίνεται ἕνας τὸν ἄλλον νὰ κυνηγᾷ καὶ ὅλοι μαζὺ διὰ τὴν κακίαν τους χώνονται εἰς τὸν ἴδιον λάκκον, ὅπου σκάφτουν μὲ τὰ χέρια τους.

Ἀφεντάδες μου, ἀκούσατε, παρακαλῶ, μὲ ἐκείνην τὴν συνειθισμένην σας καὶ φιλοδικαίαν καλοκάγαθίαν καὶ τὰ ἐδικά μου δίκαια παράπονα ἐν συντόμῳ, καὶ πάλιν ἡ προσταγὴ σας δὲν μένει ἀνενέργητος.

Ἀφεντάδες, σᾶς εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ ἀλλόφυλοι ὄχι μόνον τὴν περιουσίαν μας ἄρπαξαν καὶ τὰ ὀσπήτιά μας κατεδάφισαν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ αἷμα ἡμῶν καὶ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν μας διψοῦν καθ' ἑκάστην. Ὅθεν διὰ νὰ φυλάξωμεν κἂν τὴν τιμὴν μας, προστρέχομεν εἰς τὴν ἐξουσίαν σας γνωρίζοντες τὴν φυσικὴν καὶ φιλόχριστον φιλοξενίαν σας. Ἄλλ' ἢ ἀχόρταγος καὶ ἀνήσυχος κακία τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἡ ὁμογνωμία μερικῶν ἐδικῶν μας ὁμοπίστων ἐπροχώρησε τόσον, ὥστε νὰ ταράξουν τὴν ἡσυχίαν μας καὶ ἐδῶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν ὁμοπίστων μας. Ἄν ἐνθυμηθοῦν τὴν θρηκίαν μας καὶ ὅλα τὰ ἐπακόλουθα, τότε μοῦ φαίνεται θέλει λάβομεν ἄλλα μέτρα, διότι ὅποιος προνοᾷ, στοχάζομαι ὅτι δὲν μετανοᾷ. — Ταῦτα μὲ ὅλον τὸ σέβας καὶ περιμένω τὴν εὐσπλαγγχον καὶ πατρικὴν σας προσταγὴν, ἐπειδὴ ἡ ὑμετέρα σοφωτάτη Ἐξοχότης δύναται ἐν συντομίᾳ νὰ γνωρίσῃ τὰς καταδρομὰς τοῦ γένους μας τόσον ἀπὸ ἀλλοφύλους ὅσον καὶ ἀπὸ μερικοὺς ὁμοπίστους μας.

13 Ἰουνίου 1802, Ζαβέρδα.

Τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος
Δούλος ταπεινὸς καὶ πρόθυμος

ΧΡΗΣΤΟΣ ΚΑΤΖΙΚΟΓΙΑΝΝΗΣ.

Τοὺς δὲ ὁμοπίστους τούτους προδόντας τόσον ἐβδελύττοντο οἱ ἐθνικώτατοι Λευκάδιοι, ὥστε ὁ ἀρματωλὸς Καραϊσκος, ὀφείλων κατὰ προσταγὴν τοῦ σατράπου Ἀλῆ Πασᾶ νὰ πορίζηται τὰ ζωάρκια ἐκ Λευκάδος, ἔγραψε τὸ ἐξῆς γραμμάτιον πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῆς νήσου.

«Τίμιοι καὶ εὐγενεῖς ἄρχοντες Ἀγίας Μαύρας, προσκυνῶ. Ἐ-

πειδὴ ὁ Βεζήρης ἀφέντης μου μὲ ἐπρόσταξε νὰ ψωνίζωμε στὸ
χασαπᾶ σας, στέλνω τὰ παλληκάρια μου. — Δογιάζω νὰ μὴ ξεύ-
ρετε ὅτι προσκυῶ καὶ ἐγὼ Πατέρα, Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα,
Τριάδα ἰμοούσιον καὶ ἀχώριστον.

2 Ἰλωναριου 1804.

Εἰς τοὺς ὀρισμούς σας

ΚΑΡΑΪΣΚΟΣ.

Ἡ ἀχώριστος ἐκείνη Τριάς, ἥν ὡς σύνθημα ἐξεφώνει τότε ὁ
τὴν ἑαυτοῦ ἀμαρτίαν συναισθανόμενος Ἕλλην μαχητῆς, ἔμελλε
μετ' ὀλίγον διὰ τῶν τριῶν ἱερωτέρων τῆς καρδίας αἰσθημάτων, τῆς
Θρησκείας, τῆς Πατρίδος καὶ τῆς Ἐλευθερίας, νὰ συνενώσῃ ἀχω-
ρίστως τοὺς Ἕλληνας εἰς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον τῆς ἐθνεγεροῦς
ἀγῶνα.

ΣΑΜΟΥΗΛ — ΒΟΤΖΑΡΗΣ — ΛΑΜΠΡΟΣ ΖΑΒΕΛΛΑΣ. — Πε-
ρὶ τῶν τριῶν τούτων ὡς λίαν γνωστῶν οὐδὲν λέγομεν. Περὶ τοῦ
δευτέρου ἀρκεῖ μόνον νὰ σημειώσωμεν ἐνθάδε ὅτι, προσκαλέ-
σας ὁ Ἄλῆς ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν τὸν ὑπὸ τὴν ὑπηρεσίαν αὐ-
τοῦ Καναβόν, ὀργίλος καὶ τεταραγμένος, «Εἶμεθα μόνον, λέγει.
Σὺ γνωρίζεις τὴν θέσιν μου, βλέπεις τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν μου.
Μάθε ὅτι τὸ κατ' ἐμὲ δὲν φοβοῦμαι εἰ μὴ τρία τινὰ ἐν τῷ κό-
σμῳ τούτῳ. Μάντευσον εἰ δυνατόν, τίνα; — Πρώτιστον πάντων
ἀναμφισβύτως, ἀπεκρίθη ὁ Καναβός, τὸν Θεόν. — Τὸν Θεόν; Ποτὲ
δὲν τὸν ἐφοβήθην, ἐκραύγασε μετὰ περιφροσύνης ὁ Ἄλῆς. — Τό-
τε δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω, εἶπεν ὁ Καναβός. — Πρῶτον φοβοῦ-

μαι ὑπὲρ πάντα ἄλλον τὸν Σουλιώτην Χρῆστον Βότζαρην, δεύ-
τερον τὸν Γιουσούφ Μπέην, Κικιγιᾶν τῆς σουλτάνας Βαλιδές, καὶ
τρίτον . . . Τίνα; ἠρώτησεν ὁ Καναβός. — Τρίτον; σὲ αὐτόν! »

ΓΙΩΡΓΟΣ ἀπ' τῆ Λάμαρη — ΔΗΜΟΣ — ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ. —

Ἦσαν καὶ οὗτοι ἐκ τῶν τολμηροτέρων τῆς ἐποχῆς καὶ ἐξ ἐκεί-
νων, οἵτινες, προαισθανόμενοι τὴν ὥραν τῆς ἀναστάσεως, ἔνοπλοι
φύλακες ἐγρηγόρουν πάντοτε ἐπὶ τῶν ὁρέων.

Ἐγίνωσκεν ὁ Ἄλῆς ὅτι ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ ὀργανίζετο
συνωμοσία τρομερὰ καὶ ἀγρυπνός διὰ τῶν κατασκόπων αὐτοῦ πα-
ρηκολούθει εἰς τὰ διαδῆματα τῶν ἰσχυροτέρων αὐτοῦ ἐχθρῶν,
ἐν οἷς ἐλογίζετο καὶ τὸν Ἰγνάτιον, ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν
τοῦ Βλαχάβα ὡς ἐκ θαύματος ἠδυνήθη νὰ διαφύγῃ τὴν ἀγχόνην
ἀπελθὼν εἰς Κέρκυραν.

Πάντα τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην γενόμενα γινώσκουσιν οἱ
ἐπιζήσαντες. Θαυμάζω μόνον πῶς οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἠθέλησε
ν' ἀσχοληθῆ διαφωτίζων τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἐν πάσῃ τῇ Ἠπει-
ρῷ ὥσπερ τις ὑπόγειος δύναμις ἐφαίνετο ὑποσειούσα τὸ κράτος
τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀγγέλλουσα τὴν ὥραν τῆς ἀνεγέρσεως. Μετ'
οὐ πολὺ, τοῦτέστιν ὅταν ὁ λίθος τοῦ τάφου καλύψῃ καὶ τοὺς ὀ-
λίγους ἐκείνους, οἵτινες αὐτόπται τῶν γεγονότων δύνανται εἰσεί-
τι νὰ μαρτυρήσωσιν ἀντὶ ἐπισήμων ἐγγράφων, μετ' οὐ πολὺ, λέ-
γω, πυκνὴ δμίχλη θέλει καλύψῃ καὶ ὀνόματα καὶ πράγματα.
Κενὸν μέγα θέλει ὑπάρχει ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἡμῶν ἱστορίᾳ· θέλει ἐλ-

λείπει ὁ πρόλογος ὁ διασαφῶν τὸν κατὰ τὸ 1821 ἐθνικὸν ἀγῶνα. Θέλουσι στερηθῆ μνημοσύνων οἱ καὶ πρότερον παθόντες ὑπὲρ τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καθ' ἧς ἐμάχοντο τότε πᾶσαι καὶ ἐπιχθόνιοι καὶ ὑποχθόνιοι δυνάμεις.

(Ζ) Ἴνα μὴ τις παρατηρήσῃ, καὶ δικαίως ἴσως, ὅτι ὁ πρὸς τὸν Ἄλῃν ἀπότομος καὶ λίαν προσβλητικὸς τοῦ Ἰγνατίου τρόπος δὲν ἔχεται πιθανότητος, διότι τοιοῦτος τύραννος δὲν ἤθελεν ὑπομείνει ἀταράχως τὸν ἐλεγχὸν τῶν κακουργημάτων αὐτοῦ, νομίζω ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσω ἐνθάδε διὰ βραχείων τὸ ἐξῆς ἱστορικὸν γεγονός.

Ἐξῆ ἐν Ἰωαννίνοις ὁ Σείκ Ἰουσοῦφ, ἀνὴρ σεβάσμιος διὰ τε τὴν ἀγνότητα τῶν ἠθῶν καὶ τὴν παρρησίαν, μεθ' ἧς πολλάκις ἐστιγμάτιζε τὴν ὠμότητα τοῦ τυράννου. Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Γαρδικιωτῶν καὶ τὴν σφαγὴν τοῦ Δεμηρ Δόστ καθ' ἧς ἡμέρας τὰ μαρτύρια καὶ αἱ ἀπαγχονίσεις κατέπληξαν τὴν Ἠπειρον, εἰσέρχεται οὗτος εἰς τὸ σατραπεῖον. Οἱ σωματοφύλακες ἔντρομοι κλίνουσι τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Βλέπουσι τὸν ἄνδρα διευθυνόμενον πρὸς τὴν αἴθουσαν, ὅπου ὁ Ἄλῃς εὐρίσκειται, καὶ ὅμως οὐδεὶς ἀποτολμᾷ ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὀρμὴν τοῦ προφήτου.

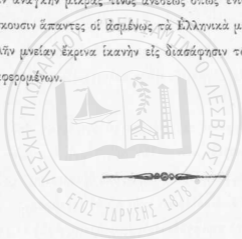
Ὁ Ἄλῃς μόλις ἰδὼν αὐτὸν ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ κλινητῆρος, ὅπου ἀνεπαύετο, καὶ προσκαλεῖ τὸν Ἰουσοῦφ νὰ καθίσῃ. Ὁ δὲ ἀποποιῆται καὶ μετὰ φωνῆς βροντώδους· « Δὲν ὑπάρχει, λέγει, οὐδὲ σπιθαμὴ τοῦ τά-

πητος, ὃν ἤδη πατώ, δὲν ὑπάρχει ἐν τῇδε τῇ αἰθούσῃ οὐδὲ ἐν ἐπι-
πλον, ἔνθα νὰ μὴ βλέπω τὴν ἀρπαγὴν καὶ τὸ αἷμα. Ὁ κλιντήρ, ἐφ' ὃν
με προσκαλεῖς νὰ καθίσω, ὑπῆρξεν ἴσως ὁ τόπος τῆς ἀγωνίας τῶν
ἀδελφῶν σου. Τὰ ξίφη, τὰ ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμάμενα, ἠμθλύν-
θησαν ἐπὶ τῶν κρανίων τῶν Σουλιωτῶν. Βλέπω ἐνώπιόν μου
τὸν τάφον τῆς Ἐμινές, τῆς ἐναρέτου συζύγου σου, ἣν σὺ ἐφόρευ-
σας. Ἀπὸ τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἴσταμαι, ὁ ὀφθαλμὸς καθορᾷ τὴν λί-
μνην, ἔνθα ἔπνιξας δέκα ἐπτὰ μητέρας, πολὺ καθαριωτέρας τῶν
χειλέων τῶν ἐκφωνησάντων τὴν καταδίκην αὐτῶν, καὶ ἔνθα τό-
σα καὶ τόσα θύματα τῆς μανίας σου καθ' ἐκάστην ἀπόλλυνται.
«Φθάνει, φθάνει, ἐκραύγασε δακρῶν καὶ στενάζων ὁ Ἄλῆς. Μὴ
με καταρασθῆς» . . .

Ὁ Ἰουσοῦφ ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης ἀποτινάσσων ἀπὸ τῶν
σανδάλων τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ διασχίζων τὰ
στίφη τῶν σωματοφυλάκων, οἵτινες, ὡς ὑπὸ θρησκευτικοῦ φόβου
κατεχόμενοι, οὐδὲ ν' ἀναβλέψωσι πρὸς αὐτὸν ἐτόλμησαν.

Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ τοῦ Ἰουσοῦφ ἱστορούμενα. Ἀλλὰ περὶ τοῦ
Ἰγνατίου σημειωτέον ὅτι ἦτο ἐπίσημον μέλος τῆς Ἑταιρίας, ἣτις
παρεσκεύαζεν ἤδη ἐν τῷ κρυπτῷ καὶ προωδοποιεῖ τὰ τῆς ἐπα-
ναστάσεως, ἣν ὁ Ἄλῆς διενοεῖτο νὰ τρέψῃ πρὸς τὸ ἴδιον συμ-
φέρον, δι' ἣν αἰτίαν καὶ παρίσταται ἐνθάδε ἀποκαλύπτων πρὸς
τὸν Ἰγνάτιον τὸ μέγα σχέδιον, ὅπερ ἐμελέτα, τὴν ἰδίαν ἀπὸ
τοῦ Σουλτάνου ἀνεξαρτησίαν καὶ ἴσως αὐτοῦ τοῦ θρόνου τὸν
σφετερισμὸν. Καὶ ἀληθῶς οὐδεὶς ἀγνοεῖ ὅτι ἐπέτυχε νὰ εἰσδύ-

ση εἰς τὸ μυστήριον τῆς Ἑταιρίας καὶ ὅτι πρὸς τὰ μέλη τῆς ἀδελφότητος παρεῖχεν ἐλπίδας συνεργείας ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ αὐτῆς· ὅτι θεία δύναμις ἐτύφλωσε τὴν Πύλην ὅτε ὁ Ἀλῆς, ἐπιπορκῶν ἔφραζε τὸ ἀπόρρητον καὶ ἐμήνυε τοὺς συνωμώτας αἰτῶν ἀντὶ τῆς προδοσίας τὴν χάριν τῆς ζωῆς· ὅτι πάλιν ἐνεργεία τῆς θείας δυνάμεως ἢ τε καταδίωξις τοῦ Ἀλῆ καὶ ὁ ἀποκλεισμός αὐτοῦ συνέβησαν καθ' ἃς ἡμέρας ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις εἶχεν ἀνάγκην μικρᾶς πινὸς ἀνέσεως ὅπως ἐνισχυθῆ, ταῦτα γινώσκουσιν ἅπαντες οἱ ἀσμένως τὰ Ἑλληνικά μελετῶντες. Διὸ καὶ ἀπλῆν μνεῖαν ἔκρινα ἱκανὴν εἰς διασάφησιν τῶν ἐν τῷ ἄσματι ἀναφερομένων.

Η ΚΥΡΑ ΦΡΟΣΥΝΗ.

ΑΣΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Η ΛΙΤΑΝΕΙΑ.

Ἦλθεν ἡ ὥρα ἡ στερνὴ, ἦλθεν ἡ ἀγωνία
Κ' ἐκίνησ' ὁ Ἰγνάτιος στὴ φυλακὴ νὰ πάγη.
Μὲ τί καρδιά θὰ ταῖς ἰδῆ, μὲ τί καρδιά θὰ κλείσῃ
Τόσα καὶ τόσα βλέφαρα καὶ πῶς θὰ ν' ὑπομείνῃ
Ν' ἀκούσῃ τόσους στεναγμούς καὶ τόσ' ἀπελπισία!
Χίλιαις φοραῖς ἐσήκωσε 'ς τὸν οὐρανὸ τὸ βλέμμα
Κ' ἐπαρακάλεσε θερμὰ τὸν Πλάστη νὰ τοῦ δώσῃ
Βοήθεια καὶ δύναμη νὰ ταῖς παρηγορήσῃ.
Σιωπηλὸς ἀκολουθεῖ ὀπίσω του κι' ὁ διάκος
Καὶ τοῦ βασιτῆ τὸ θυμιατὸ καὶ τὰ ἱερά τὰ σκεύη.
Μοσχοβολαεὶ ὁ λίβανος καὶ φαίνεται' ὁ καπνὸς του
Μὲς τὸ σκοτάδι τῆς νυκτὸς σὰν ἄλλος γαλαξίας.
'Ανέβαινε, ανέβαινε καὶ λὲς πῶς σημαδεύει
Τὸ δρόμο, ποῦ θὰ τρέξουνε τόσαις ψυχαῖς ἀπόψε.
'Ἡ μυρωδιά του ἐξύπνησε τὴ χήρα στὸ κρεβάτι,
Τὴ θυγατέρα, πῶρφανὴ τὴν ἄφηκεν ἡ μάνα

Καὶ τὸν πατέρα, πῶθαψε μονάκριβο παιδί του.
Καὶ στεναγμοὶ καὶ δάκρυα χίλιαις εὐχαῖς καὶ σχῶρια
Ἄκοῦς νὰ ψιθυρίζωνται, κρυφᾶ νὰ συνοδεύουν
Τὸ θυμιατό, ποῦ ἐσήμαινε τὴν ὥρα τοῦ θανάτου.

. . . .

« Διάκε μου, σύρε, χτύπησε, φώναξε νὰ σ' ἀνοίξουν
Κι' ἂν σ' ἐρωτήσουν τί ζητεῖς, πρόσφερε τῶνομά μου ».

. . . .

Ἄνοιξε ἡ θύρα διάπλατη κ' ἐχτύπησε μὲ βία,
Ζερβιά, δεξιά γιὰ νὰ δεχθῆ, ν' ἀφήσῃ νὰ περάσῃ
Τὸ Θεῖο Δισκοπότηρο, τὸ Λυτρωτὴ τοῦ κόσμου.
Ἄχνος, ἄχνος σὰ λείψανο ἐπρόβαλε ὁ Ταχῆρης
Καὶ σιωπηλὸς ἐκίνησε νὰ δείξῃ στὸ Δεσπότη
Ποῦ καρτεροῦν ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρά Φροσύνη.
Τὸ πάτημά του σταματᾶ, σπρώχνει μ' ὄρμη κι' ἀνοίγει.
Σκύφτ' ὁ Δεσπότης καὶ περνᾶ, τὸν ἀκλουθαίει ὁ διάκος.
Κ' ἐνῶ ὁ Ταχῆρ ἐξάπλωσε τὸ χέρι του νὰ κλείσῃ
Τὴ θύρα, ποῦ μισάνοιχτη χάσκει σὰ στόμα λύκου,
Βραχνὰ φωνάζει: « Ἰγνάτιε, λίγος καιρὸς σοῦ μένει ».
Ἡ μαύραις, ὅταν ἄκουσαν τῶνομα τοῦ Δεσπότη,
Ἐπέταξαν τριγύρω του, ἐμπρὸς του γονατίζουν,
Τὰ ῥάσα τοῦ Ἰγνάτιου, τὰ χέρια του φιλοῦνε,

Γλυκά τὸν ὀνομάζουνε, γυρεύουν τὴν εὐχή του.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Γιατί, Φροσύνη μου καὶ σὺ δὲν ἔρχεσαι σιμά μου;
Δὲν εἶμ' ἐγὼ πατέρας σου; Δὲ μὲ γνωρίζεις πλέον;
Ἔλα, παιδί μου, μὴ φοβοῦ, εἶν' ἔσπλαχνος ὁ Πλάστης.
Δὲ βλέπεις, μ' ἔστειλε σ' ἐσέ, ἀνοιξε τὴν ψυχὴ σου
Καὶ ρίξ' ἐδῶ στὰ στήθη μου τὰ πάθη σου Φροσύνη.

Ἄγγελικὸ μειδιάμα στὰ χεῖλη τοῦ Δεσπότη
Ἄνετειλε κ' ἐφώτισε τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐσταύρωσε τὰ χέρια της, τὸ μέτωπό της σκύφτει
Καὶ γονατίζει κατὰ γῆς. Πῶς τρέμει! πῶς σπαράζει!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Δεσπότη μου, πνευματικέ, ραγίζετ' ἡ καρδιά μου.
Πῶς θὰ σοῦ εἰπῶ τὸ κρίμα μου καὶ σὺ πῶς θὰ τ' ἀκούσης!
Ἐπίστευες ἡ Φρόσω σου ν' ἀφήσῃ τὰ παιδιά της,
Νὰ λησμονήσῃ τὸ Θεὸ, τοῦ γάμου τὸ στεφάνι
Καὶ νὰ δοθῇ στὴν ἀγκαλιά, Δεσπότη, τοῦ Μουχτάρη;
Ἄλλο δὲν ἔχω νὰ σοῦ εἰπῶ . . . Θεέμου, σχώρεσέ με!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Εἶναι μεγάλο, φοβερό τὸ κρίμα σου παιδί μου.
Φροσύνη, πῶς ἠμπόρεσες ὡς τώρα νὰ βαστάξης
Τέτοιο σκορποῖό σ' ἀ γήθη σου καὶ τέτοιο μαῦρον Ἄδη.
Ἐγὼ σ' ἀνάθρεψα μικρή, σ' ἐφύλαξα κρυμμένη
Σὰν νᾶμουνα πατέρας σου, καὶ τώρα ποῦ σὲ βρίσκω!
Ἄρνήθηκες τὸν ἄνδρα σου. Τὰ δυό σου τ' ἀγγελοῦδια
Σέρνονται μὲς τὰ Γιάννινα. Ὁ κόσμος τὰ κυττάζει,
Τὰ δείχνει μὲ τὸ δάχτυλο, σκληρὰ τὰ καταριέται.
Καὶ σύ, καὶ σὺ στὴ μέθη σου καὶ μὲς τὴν ἁμαρτία,
Μὲς τὴ χαρά, στὰ πλούτη σου, ποτὲ δὲν τὰ θυμήθης.
Μιὰ νύχτα, ποῦ τὰ τύφλωσεν ἡ πείνα κ' ἡ ὀρφάνια,
Τᾶδερνε τᾶνεμόβροχο, τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι,
Χωρὶς νὰ ξεύρουν τᾶχαρα σοῦ χτύπησαν τὴ θύρα.
Σοῦ φώναξαν, σοῦ γύρεψαν, παιδί μου, ἐλεημοσύνη
Ἐν ἀπλοχέρι ἄχερο νὰ εἰρώσουν γιὰ κρεββάτι,
Κ' ἓνας σου σκλάβος ὤρμησε καὶ τᾶδιώξε σὰ σκύλος,
Μήπως ἢ κλάψαις, ἢ φωναῖς τὸν ὕπνο σου ταραξουν.
Παιδί μου, πῶς δὲν τᾶκουσες! Καὶ ποιά καὶ ποιά μητέρα,
Φροσύνη, δὲν ἐξύπνησε στὸ θρῆνο τοῦ παιδιοῦ της;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Πλάστη μου! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Καὶ πῶς, καὶ πῶς λησμήνησες ὄτ' ἦσουν Ἑλληνίδα
Κι' ἀγάπησες τοῦ Ἀλήπασα, Φροσύνη μου, τὸ τέκνο.
Τὰ χέρια, ποῦ ἐμαρτύρεψαν καὶ σφάζουν τὴν Ἑλλάδα,
Τὴν Ἑπειρο, τὴ μάνα σου, Φροσύνη, πῶς τ' ἀφῆκες
Ἐπάνω σου νὰ ἐγγίσουνε καὶ νὰ σέ φαρμακώσουν;
Χίλιαις φοραῖς σὰ σ' ἔπερνα ἐδῶ στὰ γόνατά μου
Καὶ σ' ἔσφιγγα στὰ στήθη μου, Φροσύνη μου, δὲ σοῦπα
Πῶς θάλλθη ἡμέρα καὶ καιρὸς καὶ σὺ νὰ γίνης μάνα
Καὶ σῶρκιζα νὰ θυμηθῆς νὰ θρέψῃς τὰ παιδιὰ σου
Ποτίζοντάς τα κάθ' αὐγὴ εὐχαῖς γιὰ τὴν πατρίδα
Καὶ μῖσος, μῖσος ἄσπονδο, κατάραις καὶ φαρμάκι
Γιὰ ἰκείνους, ποῦ τὴ σάρκα τῆς ξεσχιζοῦν καὶ πατοῦνε;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Καὶ σὺ, καὶ σὺ τοὺς ἔδωκες παιδί μου τὴν καρδιά σου,
Τοὺς ἔδωκες τὸ αἷμά σου, τὰ μητρικά σου σπλάχνα.
Αἷμα καὶ σπλάχνα Ἑλληνικά νὰ τὰ μολύνῃ ὁ Τοῦρκος!...
Καὶ πῶς δὲν ἐφοβήθηκες μὴ μέσα σου φυτρώσῃ

Κάνένα τέρας φοβερό, κάμμιά μεγάλη φλόγα
Και βγή στὸν κόσμο σὰ σπαθὶ και κάψη και θερίση
Και ἰδῆς, και ἰδῆς τὴν Ἑπειρο, Φροσύνη, σκοτωμένη
Ἐπὸ τὰ χέρια τοῦ παιδιοῦ, πανάθρεψ' ἡ κοιλιὰ σου;
Μᾶς ἐλυπήθηκε ὁ Θεός! Τ' ἀλλόφυλο τὸ αἷμα
Φύτρο, καρπὸ δὲν ἔδωκε κ' ἔμεινε πάντα στεῖρο.
Ἐσώθηκε τὸ γένος μου, ἔμεινε τῆς φυλῆς μου
Ἀμίαντη και καθαρὴ ἡ σάρκα και τὸ πνεῦμα
Φροσύνη, τ' εἶναι πώκαμες; πῶς ἐτυφλώθης τόσο;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, ἐσπλαχνία!

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Εἶναι μεγάλο, φοβερό τὸ κρίμα σου, παιδί μου,
Και μόνο τὸ μαρτύριο δύναται νὰ τὸ πλύνη.
Φροσύνη μου, τὸ δέχεσαι; μ' ἀγάπη χωρίς πίκρα;
Θέλεις νὰ ἰδῆς τὸν οὐρανὸ; κύτταξε, σὲ προσμένει
Μὲ ταῖς ἀγκάλαις ἀνοιχταῖς ἡ μάνα τοῦ Θεοῦ μας.

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε! Πατέρα μου, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Θέλεις νά ἰδῆς, Φροσύνη μου, τὴ μαύρη σου μητέρα,
Ποῦ τόσο τὴν ἐπίκρανες, καὶ νά τὴν ἀγκαλιάσῃς;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Τὸ θέλω, ναί, πατέρα μου, σπλαχνίσου με, τὸ θέλω.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Θεέ μου πολυέλεε, ἐπίβλεψον καὶ ἴδε
Τὴν τόσην τῆς μετάνοιαν καὶ δέξου τήνε Πλάστη!
Δέξου κι' αὐταῖς ταῖς δύστυχαις καὶ παρηγόρησέ ταις!

Τὸ πετραχῆλι ἐσῆκωσε, ἐπάνω των τὸ ρίχνει
Καὶ ψιθυρίζει τὴν εὐχὴ γιὰ τοὺς ψυχορραγοῦντας,
Παίρνει τὸ δισκοπότηρο στὰ χέρια του ὁ Δεσπότης
Ὁ Διάκος ἐγονάτισε, τὸ μνήσθητί μου ψάλλει
Καὶ λάμπει, λάμπ' ἢ φυλακὴ κι' ἀναγαλλιᾶζει ὁ κόσμος.
Στοῦ δειπνίου τὸ μυστήριο προσέρχετ' ἡ Φροσύνη . . .
« Σχωρέσατέτην, Χριστιανοί! » — « Ὁ Θεὸς νά τὴν σχωρέσῃ. »
Ἐμοίρασε ὁ Ἰγνάτιος μὲ τὴ χρυσοῦ λαβίδα,
Ποῦ ἀστράφτει μὲς στὰ δάχτυλα, τὸ ἀφθαρτο τὸ σῶμα,
Τὸ αἷμα τὸ σωτήριο. Μυρίζει τὸ λιθάνι . . .

Ἁγιάσανε κ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Παιδιά μου, μὴ δειλιάσετε! Ἐλάτε νὰ σᾶς δώσω
Τὸ ὕστερό μου τὸ φιλί. Ἡ ὥρα πλησιάζει.
Εὐτυχισμέναις! Τοῦ Θεοῦ τὸ πρόσωπο θὰ ἰδῆτε!
Παρακαλέστε τον γιὰ μέ, εἰπέτε του, Φροσύνη,
Νὰ θυμηθῆ, νὰ σπλαχνισθῆ τὴ μαύρη τὴν Ἑλλάδα. . . .

Ἄνοιξε ἡ θύρα κι' ὁ Ταχῆρ πάλαι βραχνὰ φωνάζει
« Δεσπότη, ἡ ὥρα ἐπέρασε, εἶναι καιρὸς νὰ φύγης ».

ΙΓΝΑΤΙΟΣ.

Παιδιά μου... ἀκόμη ἓνα φιλί... φθάνει, παιδιά μου φθάνει...
Φροσύνη, τὸ μαρτύριο ἀπόψε θὰ σ' ἀγιάσῃ.
Μὴ λυπηθῆτε τὴ ζωὴ, μὴ χύσῃτ' ἓνα δάκρυ . . .
Ἄν ἀγαπᾶτε τὸ Χριστό . . . ἂν ἤσασθε Ἑλληνίδες . . .

. . . .

Ἐφυγεν ὁ Ἰγνάτιος· ἔμειναν μόναις . . . μόναις.

. . . .

Στὴ θύρα στέκεται ὁ Ταχῆρ σὰ Χάρος, ποῦ προσμένει
Καὶ κάθε μιὰ μὲ τῶνομα ταῖς προσκαλεῖ νὰ βγοῦνε.

Προβαίνουν δυό, πραβαίνουν τρεῖς, προβαίνουν πέντε δέκα,
Προβαίνουνε κ' Ἡ Δεκαφτὰ μὲ τὴν Κυρὰ Φροσύνη.
Καὶ ταῖς μετρᾶ σὰν πρόβατα, χτυπῶντας ἔς τὰ κεφάλια
Τ' ἀφωρεσμένο δάχτυλο, ποῦ ἀνεβοκατεβαίνει.

Ἦσαν σωσταῖς . . . δὲν ἔλειπε κάμμιὰ φυλακωμένη.

. . . .

Ἀφήκανε τὴ φυλακὴ. Τὰ χεῖλη των ἀνοίγουν
Νὰ καταπιοῦνε τὴ δροσιὰ, ποῦ ἐπάνω των ῥαντίζει
Σὰν ἀγιασμόν οὐράνιο τοῦ φίλου των τὸ χέρι.
Ἵλα τὰστέρια λάμπουνε, δείχνουνε τὴ χαρὰ τους,
Δὲν ἀνασαίνει ὁ ἄνεμος, φοβεῖται νὰ φυσήσῃ,
Μὴ σηκωθοῦνε σύγνεφα καὶ σβύσουνε τὰ φῶτα.

Τὰ ζωντανὰ τὰ λείψανα, ἡ μαύρη λιτανεῖα

Ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο της πάντα μ' ἄργὸ τὸ βῆμα.

Ἀκόμη δὲν ἐφάνηκε στὰ μάτια των ἡ λίμνη! . .

Καὶ περπατοῦν καὶ περπατοῦν...καὶ κάτι λίγο ρίχνουν

Κρυφᾶ κρυφᾶ τὰ βλέμματα, νὰ ἰδοῦν μὲς τὸ σκοτάδι

Κάνένα πρόσωπο γλυκό, ν' ἀκούσουν ἓνα σχῶριο.

Ἀνοίγ' ἓνα παράθυρο, δὲ φαίνεται ποιὸς εἶναι·

Ἀκουσαν λίγα δάκρυα, ποῦ ἐστάζανε στὸ χῶμα,

Καὶ μιὰ φωνούλα μυστική, ποῦ ταῖς σχωρᾶ καὶ σβυέται.

Ὁ οὐρανὸς ταῖς ἔβλεπε, ταῖς συνοδεύει πάντα

Και κάπου κάπου πέφτουνε στο δρόμο τους ταστέρια,
Λές και ταῖς ρίχνουνε φιλιὰ, λές και ταῖς χαιρετοῦνε.

Ἄκολουθοῦσεν ὕστερη ἀπ' ὄλαις ἡ Φροσύνη,

Ἄχνη ἀχνη κ' ἀδύνατη ἀπὸ τὴν κακοπάθεια.

Σιμά της ἔσεκε ὁ Ταχῆρ, ὁ μαῦρος ἄγγελός της,

Και τὴν ῥωτᾷ ἂν ἀπόστασε, ἂν θέλῃ νὰ καθίση.

. . . .

ΤΑΧΗΡ.

Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς και πῶς δὲ με κυττάζεις;

Τί κρίμα τέτοιο πρόσωπο, τί κρίμα τέτοια κάλλη

Νὰ τὰ χαροῦνε τὰ νερά, τὰ κύματα τῆς λίμνης!

Γιατί, Φροσύνη, δὲν ἀκοῦς τὰ λόγια τοῦ Βιζήρη;

Σ' ἀγάπησεν ὁ δύστυχος, σῶδωκε τὴν καρδιά του,

Τὰ πλούτη του, τὴ δόξα του, σοῦ ἐφίλησε τὰ πόδια

Και σὺ τὸν κατεφρόνεσες! Πές μου, Φροσύνη, πές μου;

Ὅλαις αὐταῖς, ποῦ θάλλουνε μαζὺ με σὲ στὸ μνήμα,

Κι' ἀφίνουν ἄνδρα και παιδιὰ, γιατί δὲν ταῖς λυπᾶσαι;

Μ' ἔνανε λόγο σου γλυκό, μ' ἓνα χαμόγελό σου

Θαύρῃ τὴ μάνα τὸ παιδί, ποῦ νηστικὸ προσμένει

Μὲς τὴν κουνιὰ τὸ γάλα του και σκούζει πεινασμένο.

Και σὺ, Φροσύνη μου εὐμορφη, ὅσο νὰ φέξῃ ἡ μέρα,

Στὸ θρόνο σου θὰ κάθῃσαι καὶ δοῦλό σου θὰ μ' ἔχῃς.
Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ μὲ κυττάζεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ἐλέησόν με, Κύριε, καὶ μὴ μὲ παραιτήσης!

ΤΑΧΗΡ.

Γιατί, γιατί νᾶσαι σκληρή, νὰ μὴ ψυχοπονιέσαι
Τόσα κρεβάτια νυφικά, π' ἀπόψε θὰ χηρέψουν!
Κύταξ' ἐκεῖνη τὴ μικρὴ μὲς τὰ λευκὰ ἐνδυμένη,
Εἶν' ἡ Ἐλένη σου ἡ πιστὴ, ποῦ τόσο σ' ἀγαποῦσε!
Λυπήσου τὴν Φροσύνη μου. Τί κρίμα τὰ μαλλιά της
Νὰ μὴ στολίση ὀλόχρυσο τοῦ γάμου τὸ στεφάνι!
Κ' ἐκεῖν' ἡ ἄλλη, πῶρχεται σιμ' ἀπὸ τὴν Ἐλένη,
Εἶν' ἡ γλυκεῖα ξαδέλφη σου, ἡ συνωνόματή σου.
Ὁ Μῆτρος τὴν ἀγάπησε, τὴν ἔκλειψ' ἓνα βράδου
Καὶ σὺ τὴν ἐστεφάνωσες, δὲν ἔκλειψ' ἓνας χρόνος.
Γιὰ ιδέες τῆνε, τὰ χέρια της πῶς τάχει σταυρωμένα,
Πῶς περπατεῖ περίλυπη καὶ πῶς κυττάζει πάντα
Τὰ στήθη της, Φροσύνη μου, λευκὰ λευκὰ σὰ χιόνι.
Μέσα στὰ σπλάγχνα της χτυπᾷ τὸ πρῶτο τὸ παιδί της.
ὦ! χάρισέ της τὴ ζωὴ, Φροσύνη, μ' ἓνα λόγο.

Ἡ μαύρ' εἶν' ἐτοιμόγεννη! Γιατί νὰ μὴν ἀκούσῃ
Κε' αὐτὴ τὰ χεῖλη τοῦ παιδιοῦ τῆ ρόγα της νὰ σφίξουν;...
Φροσύνη, πῶς δὲ μοῦ μιλεῖς καὶ πῶς δὲ με κυττάζεις;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με· ἔλα, Χριστέ, σιμά μου!

ΤΑΧΗΡ.

Γιὰ ιδέες, γιὰ ιδέες τὸν οὐρανὸ, γιὰ χύτταξε τὴ φύση,
Φροσύνη, πῶς εἶν' εὐμορφη, γιατί νὰ τὴν ἀφήσης;
Στὸ μνήμα, ποῦ σὲ καρτερεῖ, δὲ λάμπει τὸ φεγγάρι
Καὶ δὲ λαλοῦνε τὰ πουλιά, τὰ δένδρα δὲν ἀνθίζουν.
Ἐκεῖ δὲν εἶναι χιτριάς, δὲν εἶναι πικροδάφναις,
Δροσιὰ δὲν πέφτει τὴν αὐγὴ, ποτὲ δὲν ξημερόνει.
Ἵπνος χωρὶς ὄνειρατα καὶ κρύο καὶ σκοτάδι
Καὶ μαῦρο χῶμα κ' ἔρπετὰ θὰ νάχῃς συντροφιά σου.
Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωὴ, τὴν εὐμορφιά σου χάρου!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόηθα με· ἔλα, Χριστέ, σιμά μου.

ΤΑΧΗΡ.

Χάρου, Φροσύνη τὴ ζωὴ, χάρου καὶ τὰ παιδιά σου

Καὶ μὴ τὰ φήσης ὀρφανὰ στὴ γῆ νὰ παραδέρνουν.
Ἐσὺ δὲν τὰ λυπήθηκες κι' ὁ κόσμος θὰ τὰ κλάψῃ;
Θέλεις, Φροσύνη, ν' ἀρχωνται, γυμνὰ καὶ πεινασμένα,
Μὲ ταῖς φωναῖς νὰ σὲ ξυπνοῦν τὸ βράδου στ' ἀκρογιάλι;
Θέλεις ν' ἀκοῦς τὰ κύματα νὰ γρούζουν, νὰ μουγκρίζουν
Καὶ νὰ χτυποῦν τὰ πόδια τους μὲ λύσσα νὰ τὰ δέρνουν,
Ὅταν θὰ τρέχουνε κρυφᾶ στὸ βράχο λιμασμένα
Ἐλεημοσύνη νὰ ζητοῦν μιὰν ἔρμη πεταλίδα; •
Κ' ἐνῶ θὰ πέφτουν λαίμαργα μ' ὄρμη νὰ τὴν ἀρπάξουν
Στὰ δάχτυλά τους, ἀχαμνὰ ἀπ' τὴ μεγάλη νήστεια,
Θέλεις, Φροσύνη, ἀπὸ μακρὰ ν' ἀκοῦς ἐκεῖὰ τὰ μαῦρα
Νὰ δέρνωνται, νὰ βλασφημοῦν ποῖὸ νὰ τὴν πρωτοπάρῃ;
Καὶ νὰ δαγκοῦν τὰ χέρια τους καὶ νὰ σὲ καταριῶνται
Καὶ νὰ φωνάζουν δυνατὰ μ' ἀπελπισμένο στόμα·
« Ἀφορεσμένη μάγα μας, κατάδικη Φροσύνη,
Πῶς δὲ βαστᾶς τὰ κύματα νὰ μὴ μᾶς πολεμοῦνε,
Ναῦρωμε νὰ χορτάσωμε τὴν πείνα, ποῦ μᾶς τρώγει; »
Χάρου, Φροσύνη, τὴ ζωὴ, χάρου καὶ τὰ παιδιὰ σου!

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Κυρὰ Παρθένε, βόθηθα με, λυπήσου με τὴ μαύρη!

ΤΑΧΗΡ.

Τὰ βλέφαρά σου σήκωσε καὶ κύτταξε, Φροσύνη.
Γιὰ ἰδὲς ἡ λίμνη ἐφάνηκε. Μὴν ἦσαι ἀποσταμένη;
Ἐδῶ, ποῦ τρέχει τὸ νερό, μὴ θέλῃς νὰ καθίσῃς
Νὰ πάρῃς λίγη ἀνάπαυση, τὸ στόμα νὰ δροσίσης;

ΦΡΟΣΥΝΗ.

Ὅχι, Ταχὴρ, σ' εὐχαριστῶ· εἶναι νερό στὴ λίμνη
Κ' ἐτάχτηκα στὴ Δέσποινα μ' αὐτὸ νὰ ξεδιψάσω.

Δαγκᾶ τὰ χεῖλη τοῦ ὀ Ταχὴρ, τὰ αἱμάτωσε καὶ στάζουν.
Ἐκύτταξε τὸν οὐρανὸ καὶ τρίζοντας τὰ δόντια,
Τὸν ἄκουσε ποῦ ἐμούγκρισεν ἡ Φρόσω κ' ἐφοβήθη·

ΤΑΧΗΡ.

Γιατί, γιατί δὲ μ' ἔκαμες τῆς λίμνης ἓνα κῦμα
Νὰ ξεθυμάνω ἐπάνω τῆς τῆ λύσσα, ποῦ μὲ τρώγει!
Νὰ καταπιῶ τὴ σάρκα τῆς καὶ νὰ χαθῶ μαζύ τῆς
Βαθειὰ μέσα στὴν ἄβυσσο νὰ μὴ τὸ μάθῃ ὁ κόσμος,
Πῶς μιὰ γυναῖκα ἀδύνατη καὶ μισαπεθαμμένη
Ἐνίκησε τὰ δυὸ θεριὰ κ' ἐπάτησε τὸν Ἄδη;

.

Καὶ περπατοῦν καὶ περπατοῦν, πάντα μ' ἄργὸ τὸ βῆμα
Καὶ βγαίνουν ἀπ' τὰ Γιάννινα καὶ παίρνουν τὰ χορτάρια.

Κοιμᾶται ἡ φύσις ἤσυχη, τὰ δένδρα, τὰ λουλούδια
Ἐκλείσανε τὰ φύλλα τους, δὲ βλέπουν ποιοὶ περνοῦνε ·
Τοὺς φαίνεται σὰν ὄνειρο ἡ μαύρη λιτανεία,
Ποῦ ἐπέρασε στὸν ἴσκιό τους, χωρὶς νὰ τὰ ξυπνήσῃ.
Κάνεις δὲν ταῖς ἀπάντησε. Βουβάθηκεν ὁ κόσμος,
Οὔτε φλογέρα ποιστικοῦ ἀκούεται στὰ πλάγια,
Οὔτε προβάτου βέλασμα, οὔτε πουλιοῦ τραγοῦδι . . .
Τί συμφορὰ νὰ διάβηκεν ἐκεῖθε, τί κατάρρα,
Κ' ἐνέκρωσε, κ' ἐσχότωσε κ' ἐρήμαξε τὴ φύση; . . .

Παίζει τὸ μάτι τοῦ Ταχῆρ καὶ πίσω ἀπὸ μιὰ φράχτη
Βλέπει σὰν ἓνα φάντασμα μὲς τὰ κλαδιὰ κρυμμένο.
Καθὼς γνωρίζει τᾶλογο τὴ νύχτα μὲς τὸ λόγχο
Ἄπο μακρὰ τὸ πάτημα, τὴ μυρωδιὰ τοῦ λύκου,
Κι' ἀνατριχιάζει, σταματᾷ καὶ σκιάζεται καὶ τρέμει,
Ἐτζι γνωρίζει κι' ὁ Ταχῆρ τὸν ἴσκιό τοῦ Βιζήρη.

.

Ἄκίνητος σάν τὸ θεριό, ποῦ καρτερεῖ κυνήγι
Ἔστεκεν ὁ Ἀλήπασας νὰ ἰδῇ ποῦ θὰ περάσουν.
Ἐτέντωσε τὰ μάτια του κ' ἐφέξανε τὰγκάθια.
Ἐχει σιμά του δυὸ παιδιὰ φτωχὰ καὶ λαμπασμένα
Καὶ τὰ κρατεῖ σφιχτὰ σφιχτά, μὴ τύχη καὶ τοῦ φύγουν.
Σάν εἶδε ποῦ ἐπλησίασαν, σκύφτει κρυφᾶ καὶ λέγει.

Βλέπετ' ἐκείναις, ποῦ περνοῦν μὲς τ'άσπρα φορεμέναις,
Μὲ τὰ μαλλιά των ξέπλεγα καὶ μ' ἐλαφρὸ τὸ βῆμα;
Εἶναι νεράιδες, πώκλεψαν τὴ μάνα σας, παιδιὰ μου,
Καὶ τήνε σέρνουν, τὴν τραβοῦν, εἰς τὴν λίμνηνὰ τὴν κρύψουν.
Φωνάξετέ της δυνατά, μὴ φύγουν καὶ γλυτώσῃ.

Κ' ἐκεῖνα τὰ κακότυχα, ποῦ τάχε ξεγελάσῃ
Καὶ τ'άφερε τὴ μάνα τους σκληρὰ νὰ μαρτυρέψουν,
Ἐπίστεψαν τὰ λόγια του κ' ἐφώναξαν τὰ μαῦρα,
Ἀφήστε τὴ μανούλα μας, ποῦ πᾶτε τὴ Φροσύνη;
Σπαθί, μαχαῖρι φτερωτό, ἐπέταξ' ἡ φωνή τους
Κ' ἐπλήγωσε μὲς τὴν καρδιά τὴ δύστυχη τὴ Φρόσω.
Ἐγνώρισε τὰ σπλάχνα της, ἔμεινε παγωμένη.

Ίχνει μίαν ὕστερη ματιά στὸν οὐρανὸ καὶ πέφτει.
Κυρὰ Παρθένη, δέξου την, ἀπέθανε ἡ Φροσύνη.
Ἄκούει τὸ χτύπο ὁ Ἀλήπασας, πετιέται ἀπὸ τῆ φράχτη
Κι' ἀφίνει ἔρμα τὰ παιδιά καὶ μοναχὰ στὸ λόγχο.
Σκούζουν ἐκεῖνα, φεύγουνε, ποῦ νὰ κρυφτοῦν δὲν ξεύρουν
Τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, τρέχουν ἐπάνω κάτω,
Τρυπώνουνε τὰ δύστυχα σὲ μιὰ κουφάλα δένδρου,
Σφιχτὰ σφιχτὰ ἀγκαλιάζονται, παρακαλοῦν νὰ φέξῃ.

Ταχὴρ, Ταχὴρ, πῶς δὲ μιλεῖ, πῶς δὲ χτυπᾷ ἡ καρδιά της;

Οἱ πεθαμμένοι εἶναι βουβοί, δὲν ἔχουν καρδιοχτύπι.

Ταχὴρ, δὲν ἀναστέναξε; δὲν ἔχουσ' ἓνα δάκρυ;

Βιζήρη, δὲν τὴν ἄκουσα... ἔχει στεγνὰ τὰ μάτια.

Ταχὴρη, τὴν ἐκέντησες νὰ ἰδῆς ἂν βγάγῃ αἷμα;

TACHHP.

Βιζήρη, τὴν ἐκέντησα, δὲν ἔβγαλε ρανίδα.

.

Τὴν ἔβλεπε ὁ Ἀλήπασας καὶ μαῦρος ἀπὸ πείσμα,
Μὲ τὸ ποδᾶρι του χτυπᾷ τὰ παγωμένα στήθη.
Καὶ τόσο τόσο τὰ πατεῖ, τόσο βαρεῖα τὰ θλίβει,
Ἦ ἀκούστηκε σὰ βογκητὸ νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ πτώμα.
Κρυφὴ χαρὰ τοῦ ἐπλάτυνε τὰ λαίμαργα τὰ χεῖλη
Καὶ βλασφημᾷ ὁ ἄθεος καὶ λέγει τοῦ Ταχίρη·

ΑΛΗΣ.

Πάρτηνε τώρα, ρίξε την, νὰ τήνε φάγη ὁ Ἄδης.
Τὴν ἄκουσα ποῦ ἐστέναξεν, ἄς ἦν' καὶ πεθαμμένη.
Ἐκεῖ στὴν ἄκρη καρτερῶ ν' ἀκούσω νὰ χτυπήση
Μὲς τὸ νερὸ τὸ σῶμά της. Πάρτηνε . . . φύγε . . χάσου .

.

Ἄφωναίς ἢ κατάδικαίς μὲ τρόμο, μὲ λαχτᾶρα,
Τὸ φοβερὸ μαρτύριο τηρᾶνε τῆς Φροσύνης.
Εἶδανε τὸν Ἀλήπασα, ποῦ τήνε παραστέκει,
Καὶ δὲν τολμοῦν ἢ δύστυχαίς νὰ τρέξουν νὰ τῆς δώσουν

Ούτε τὸ ὕστερο φιλί, τὰ μάτια της νὰ κλείσουν.
Τὴ χαιρετοῦν ἀπὸ μακρὰ καὶ τὴν παρακαλοῦνε
Νὰ καρτερέση μιὰ στιγμὴ ὅλαις μαζὺ νὰ φύγουν.

Ἄκολουθεῖ τὸ δρόμο της ἡ νεκρικὴ κηδεῖα·
Ἄκόμη λίγο περπατεῖ καὶ βλέπει στ' ἀκρογιάλι,
Ποῦ ἐμαύριζεν ἀπὸ μακρὰ ἐν' ἀραμμένο ξύλο.
Σιμά των ἔρχεται ὁ Ταχὴρ, τὸ πτώμα φορτωμένος,
Καὶ μὲ κατάραις ἀσπλαχναῖς ταῖς σπρώχνει καὶ ταῖς βιάζει.
Φθάνουν στὴν ἄκρῃ τοῦ γιालοῦ· τρεῖς, τέσσαροι φονειάδες
Ποῦ ἐπρόσμεναν ἀπὸ βραδύς, ταῖς παίρνουν ταῖς φορτώνουν.
Ἐμβῆκε μέσα κι' ὁ Ταχὴρ καὶ μ' ἓνα μόνον νεῦμα
Χτυποῦν τὸ κῦμα τὰ κουπιὰ καὶ χάνεται τὸ ξύλο.

Ἐκύτταζαν ἡ δύστυχαις τὸν κόσμο, ποῦ ταῖς φεύγει,
Καὶ δὲ μποροῦν νὰ κρύψουνε τὰ δάκρυά των πλέον.
Θυμῶνται τὸν Ἰγνάτιο, θυμῶνται τὰ κρεββάτια,
Τὸ σαστικό, τὸν ἄνδρα των, τὴν εὐμορφιά, τὴ νειότη...
Κλάψετε, μαύραις, κλάψετε κι' ὁ Πλάστης σὰς χωράει!
Φαίνονται μὲς τὰ σύγνεφα ἡ κορυφαῖς τοῦ Πίνδου,
Κάτασπραις σὰν τὰ σῆθη των, ἀγναῖς σὰν τὴν καρδιά των.
Γέρνουν, θωροῦν τὰ κύματα, λὲς καὶ μετροῦν τὸ βάθος,
Ποῦ χάσκει, χάσκει ἀχόρταγο σὰν τοῦ Ἄλῃ τὸ στόμα.
Πόσαις φοραῖς, σὰν ἦτανε μικραῖς μικραῖς παιδούλαις

Στὴ λίμνη ἔταξειδεύσανε μὲ γέλοια μὲ παιγνίδια!
Πόσαις φοραῖς ἀπλώσανε τὰ θῶά των τὰ χέρια
Καὶ κυνηγοῦσαν τὰ νερά στὰ δάχτυλα νὰ πιάσουν!
Καὶ τώρα, ἀντὶ νὰ παίζουνε κι' ἀντὶ νὰ τραγουδοῦνε,
Τρέμουν νὰ ἰδοῦνε τὸν ἀφρό, ποῦ θὰ ταῖς σαβανώσει!

Πόσο μακρὰ ποῦ ἐφύγανε! Τί γρήγορα ποῦ τρέχουν!
Ἄλλο δὲ φαίνεται ὁ γιालός. Τὰ μάτια των γυρεύουν
Νὰ ἰδοῦν ἀκόμη μιὰ φορά τὸ μητρικό των χῶμα,
Κ' ἐκεῖνο λὲς κ' ἐσβύσηκε μὲς τὰ νερά τῆς λίμνης!

Ἐκύτταζε ὁ Ἀλήπασας ἀνήσυχος στὸ βράχο,
Τὸ μαῦρο ξυλοκρέββατο, ποῦ ἐδιάβαινε μονάχο.
Λὲς καὶ τῆς λίμνης οἱ ἀφροὶ στὸν ὄμιό τους τὸ παίρνουν
Καὶ σ' ἐκκλησιὰ μακρὰ μακρὰ, σιγὰ σιγὰ τὸ φέρνουν.
Τὸ βλέπει ποῦ ἐσταμάτησε . . . Σηκόνεται, προσμένει,
Βουβός δὲν ἀνασαίνει.

Καὶ στέκει κι' ἀκουρμένεται καὶ καρτερεῖ ν' ἀκούση . . .
Κοιμῶντ' ἀκόμη νὰ νερά, νεκρὰ δὲν ἀντηχοῦσι.
Ὁ πρῶτος χτύπος ἔφθασε . . . χαμογελαῖ, σπαράζει.
Δεύτερος . . . τρίτος . . . τέταρτος . . . μετρᾷ κι' ἀναγαλιάζει.

Τί βιάζεσαι, τί βιάζεσαι; δὲ βλέπεις τὸ Βιζήρη,
Ποῦ δὲν προφθάνει νὰ μετρᾷ, σκληρῆ καραβοκύρι;
Δυὸ τρεῖς ἀκόμη ἐμείνανε. Ἐλάφρωσε τὸ ξύλο

Καὶ κολυμβᾷ σὰ φύλλο.

Δεκάξη χτύποι ἀκούονται . . . δὲν ἔσωσαν ἀκόμα;
Κρυφᾷ λογάριαζε ὁ Ἄλῆς καὶ τῶλειπε ἓνα πτώμα . . .
Σκύφτουνε δυὸ, τὰρπάζουνε, τὸ σέρνουν, τὸ τραβοῦνε
Σφιχτὰ τοῦ δέγουν μιὰ θηλειά, μιὰ πέτρα τοῦ κρεμοῦνε.
Ἔνας κρατεῖ τὰ πόδια του, γυμνὰ καὶ ξυλιασμένα,
Κι' ἄλλος βαστοῦσε τὰ μαλλιά στὰ δάκτυλα δεμένα.
Ἐπάνω, κάτω τὸ κινοῦν, λές καὶ τὸ ναναρίζουν.
Φωνάζουν μιὰ, φωνάζουν δυὸ, καὶ τρεῖς... τὸ σφενδονίζουν.
Ἐχτύπησαν τὰ κύματα, μὲ θόρυβο μεγάλο
Μ' ἀφροὺς πολλοὺς καὶ σάλο.

Κάμνει στεφάνια τὸ νερό, ποῦ ἐκτείνονται, πλαταίνουν
Καὶ στὰ ποδάρια τοῦ Ἄλῆ νὰ ξεψυχήσουν πγαίνουν.
Λές καὶ τὸ κῦμα τῆ νεκρῆ γιὰ νύφη του ἀγκαλιάζει
Καὶ μὲ στεφάνια ἀπὸ νερό τὸ γάμο του γιορτάζει.
Γέρνει ὁ Ταχήρης γιὰ νὰ ἰδῆ... κι' ἀκούει τῆ γαργάρα
Καὶ τὸν ἀφρό, ποῦ ἀνέβαινε σὰ μυστικὴ κατάρρα,

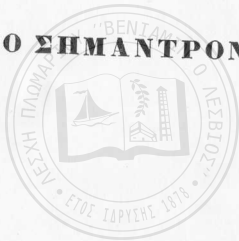
Ποῦ ὁ κάτω κόσμος τῶστειλλε ἀπ' τὰ ψυχρά του βάθη:
Ἐκρύωσε ἀπ' τὸ φόβο του, ἐσβύστηκεν, ἐχάθη.
Φύγε, ληστή, ὁ ἴσχιος σου τὸ μνήμα μὴ μολύνῃ,
"Ὅπου κοιμῶντ' ἡ δεκαφτὰ μὲ τὴν κυρὰ Φροσύνη.
Ἐσήκωσαν τὸ σίδηρο, ἀφρίζουν τὰ κουπιὰ τους,
Φεύγουν!... ἀνάθεμά τους!

Καὶ σύ, Ἄλῃ, ποῦ ἐχόρτασες τὴ λύσσα, τὴν ὀργή σου,
Σὰν ἔλθῃ ἡ ὥρα ἡ φοβερὴ κλεισμένος στὸ νησί σου,
Τὴ νύχτα ἐδῶ, ποῦ ἐπέρασες, δὲ θὰ τὴ λησμονήσῃς!
Κι' ὅταν θ' ἀπλόνης στὸ νερὸ τὰ χεῖλη νὰ ἀροσίσης,
Φωτιὰ θὰ πείνης ἄσβεστη καὶ θέρμη καὶ πικράδα.
Εἶν' ἄλμυρὰ τὰ δάκρυα κι' ἀφίνουν φαρμακάδα.
Εἶν' ἄλμυρά, θυμήσου το! Θὰ ἰδῆς πῶς θὰ ξυπνήσουν,
Πῶς θὰ λθουνε στὸ βράχο σου τὴ νύχτα νὰ χτυπήσουν
Σὰν κύματα ὀλοφούσκωτα ἀφροστεφανωμένα,
Μὲ βογκητό, μὲ μούγκρισμα, σκληρὰ καὶ διψασμένα.
Τριγύρω σου θὰ σηκωθοῦν, ψηλὰ βουνὰ θὰ γίνουν,
Τὸ δρόμο θὰ σοῦ κλείσουνε, νὰ φύγῃς δὲ θ' ἀφίνουν.
Θὰ νὰ ζητῆς βοήθεια, κάνεις δὲ θ' ἀγρηκᾶει...

Η ΛΙΜΝΗ ΘΑ ΣΕ ΦΑῆ.

ΤΕΛΟΣ.

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

**ΞΕΝΟΦΩΝΤΙ ΒΑΛΛΩΡΙΤΗ
Ο ΑΔΕΛΦΟΣ**

ΤΟ ΣΗΜΑΝΤΡΟΝ.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε
Νὰ πάρουν τὰ πανιά μου!
Φύσα, Βορειᾶ μου! αἰμάτωσαν
Τὰ χέρια στὰ κουπιά μου!
Τὰ δάχτυλά μου ανάψαγε
Ἐνάψαν οἱ σκαρμοί μου.
Φύσα, Βορειᾶ μου· ἀπόστασα,
Ἐσβύστηκε ἡ πνοή μου!
Ἐφρύγηκαν τὰ χεῖλη μου,
Ἄλλο νερό δὲν ἔχω·
Μὲ θάλασσα τὰ βρέχω
Κ' ἡ ἄρμη εἶναι πικρά.

Πέλαγο χωρὶς κύματα,
Ποῦ νὰ χτυκοῦν στὴν ἄκρη;
Εἶναι δυὸ μάτια γαλανά,
Ὅπου διψοῦν γιὰ δάκρυ:

Εἶναι καρδιά χωρὶς παλμούς,
Εἶν' ἄρρωστη ἐλπίδα,
Βραδεῖα χωρὶς ξημέρωμα,
Χωρὶς δροσιᾶς ῥανίδα,
Ἄγάπη χωρὶς ὄνειρα,
Ὁ Πίνδος χωρὶς χιόνι,
Χωρὶς λαλιὰ τ' ἀηδόνι,
Πουλί χωρὶς φτερά.

Φύσα, Βορειᾶ μου, φύσησε
Καὶ δὲ θὰ τὴν προσθάσω.
Μοῦπανε πῶς εἶν' ἄρρωστη,
Φοβοῦμαι μὴ τὴ χάσω!
Ἐχάθηκε ἓνα σύγνεφο,
Ἐχάθηκε ἓνα κύμα;
Γιὰ μιὰ καρδιά, ποῦ ἀγάπησε,
Ἐγὶν' ὁ κόσμος μνήμα;
Βουβὰ δὲν ἀνασαίνετε
Λαγκάδια μου, βουνά μου!
Σπλαχνίσου με, Βορειᾶ μου,
Πατέρα μου Βορειᾶ.

Ἐψές σάν μὲ συντρόφειψαν,
Βορειᾶ, στὸ περιγιάλι,
Ἦ μάνα μου μ' ἀγκάλιασε,
Μῶσφιξε τὸ κεφάλι.
Γλυκὰ γλυκὰ μ' ἐφίλησε,
Μῶδωκε τὴν εὐχὴ της,
Καὶ μοῦπε νά'λθω γρήγορα
Γιατ' εἶναι μοναχὴ της.
Βορειᾶ, Βορειᾶ, λυπήσου με,
Ἦ μάνα μου προσμένει
Κι' ἂν δὲ μὲ ἰδῆ πεθαίνει·
Ἦ μαύρη εἶναι γρηά.

Τὰ χέρια του ἀναδεύονται ἀκόμη δειλιασμένα
Καὶ τὰ κουπιὰ τῆ θάλασσα χτυποῦνε νεκρωμένα.
Λές ὅτι τὸ παράπονο τοῦ δύστυχου τοῦ ναύτη
Τὸ παίρνει πάντα τὸ κουπί καὶ σταῖβαθα τὸ θάφτει.
Οὔτε ὁ Βορειᾶς τὸν ἄκουσε οὔτε τὸ μαῦρο κῦμα·
Ἦλόστρωτο τὸ πέλαγο, σὰ μάρμαρο σὲ μνήμα,
Βλέπει τὸ ξύλο, ποῦ περνᾷ στὴ δροσερὴ του κλίνη
Σάν ὄνειρο χαρούμενο στοῦ ὕπνου τῆ γαλήνη,

Καὶ δὲ σαλεύει, δὲν ξυπνᾷ μὴ τύχη καὶ τὸ σκιάξῃ
Καὶ τὰ πανιὰ κάμη φτερὰ καὶ φύγη καὶ πετάξῃ.

.

Ἦτον ἡ νύχτα ὠμορφη νειοπανδρεμένη χῆρα,
Ὅπου δὲ θέλει σαστικό, ποῦ δὲ γυρεύει μοῖρα.
ὦ! πόσα μάτια τῆ θωροῦν νωπὰ κ' ἐρωτευμένα
Κ' ἐκείνη μένει ἀκίνητη, τὰ χέρια σταυρωμένα!
Ὁ οὐρανὸς τὰστέρια του ἐφόρεσε στολίδι
Καὶ τὸ φεγγάρι, πῶλαμπε, τῆς τάξει δαχτυλίδι,
Τῆς τάξει χίλια σύγνεφα, ἄνθη, δροσιαῖς τῆς τάξει,
Κ' ἐκείνη μένει σιωπηλὴ καὶ δὲν τόνε κυττάζει.
Χλωρὰ κλαριὰ περίφανα κ' ὁ πλάτανος ἀπλόνει,
Τὸ κυπαρίσσι ὀλόμαυρο τὰ χέρια του τεντόνει
Σὰν νᾶθειλαν τὴν ὠμορφη τῆ νύχτα ν' ἀγκαλιάσουν
Καὶ τὰ μαλλιά τὰ μαυρὰ τῆς εἰς δάχτυλα νὰ πιάσουν,
Κ' ἐκείνη μένει σιωπηλὴ. Τὸν ἥλιο τῆς ζητοῦσε,
Τὸν ἥλιο τὸν ὀλόξανθο, ποῦ δὲν τὴν ἀγαποῦσε.
Ῥίχνει τὸ μάτι εἰς βουνά, εἰς λόγχο εἰς ἀκρογιάλι,
Τὸ νειό τῆς τὸν περίφανο νὰ ἰδῆ μὴ θὰ προβάλῃ·
Καὶ βλέπει ἀντὶ στῆ θάλασσα ἡ μαυρομμάτα κόρη,
Τὸ ναύτη, ποῦ ἀναστέναζε μονάχος του στὴν πλώρη.

Δὲ λάμπει τώρα τὰ κουπιά, γυρμένος ξαποσταίνει·
Τὸ ξύλο του εἶναι ἀκίνητο, ἡ τύχη του δεμένη.

.

Συχνὰ συχνὰ τὰ δάκρυα του στὸ πρόσωπο κυλοῦνε
Καὶ τὴ νεκρὴ τὴ θάλασσα μονότονα χτυποῦνε.
Τὰ καταπίνει ἡ ἄβυσσος. Σὰν ἔλθῃ ἡ τρικυμία
Κι' ἀφρίσουν πάλιν οἱ γιαλοί, θεριέψουν τὰ σοιχεῖα,
Ποιὸς ξεύρει ποῦ θὰ πέσουνε! Ποιὸς ξεύρει ἂν ἡ μαύρη
Ἡ μάνα του γυρεύοντας στὸν ἄμμο θὰ νὰ ταῦρη!

.

Τὸν εἶδε ἡ γύχτα πῶκλαιγε, ἀπλόνει τὰ φτερά της
Καὶ τότε παίρνει σιγαλὰ στὴν ἤσυχῃ ἀγκαλιά της.
Γλυκὰ γλυκὰ τὸν ἔσφιξε, δροσιὰ τότε βαντίζει,
Μὲ τάλαιφρά της δάχτυλα τὸ δάκρυ του σφογγίζει.
Τῆς νειότης του τὰ ὄνειρατα προσκέφαλο τοῦ δίνει,
Κρυφαῖς ἐλπίδαις τῶστρωσε καὶ μυρωδιαῖς γιὰ κλίνη.
Κι' ἀφοῦ τὸν ἀπεκοίμισε, γέρνει κρυφᾶ τὸ στόμα
Καὶ τοῦ φιλεῖ τὰ βλέφαρα, ποῦ ἀνοιγοκλοῦν ἀκόμα,
Καθὼς κρυφαναδεύονται καὶ τρέμουν τὰ φτερά
Τοῦ τρυγονιοῦ, ποῦ ἀπλόνεται νὰ κλώσῃ στὴ φωλειά.
Ὁ ναύτης, πῶνειρεύεται ὅτ' ἦλθ' ἐκεῖ σιμά του
Μ' ἓνα φιλιὸ νὰ τὸν εὐρῇ ἡ μαύρη σαστικιά του,

Χαμογελά στον ύπνο του σά βρέφος, ποῦ βυζάνει,
Κι' ὁποῦ πιστεύει τὸ βυζι στὰ χεῖλη του ὅτι πιάνει.
Μ' ἐκεῖνο τὸ χαμόγελο ἡ νύχτα εὐχαριστήθη,
Τὸ πήρε γιὰ στολίδι της, τὸ φόρεσε στὰ στήθη.
Ἄνασηκώθηκε σιγά, χωρὶς νὰ τὸν ξυπνήση,
Κ' ἐκίνησε χαρούμενη γιὰ νὰ κρυφτῆ στὴ δύση.
Καὶ κάθε βῆμα, πῶπαιρνε, ἔριχνε καὶ τὸ μάτι
Νὰ ἰδῆ τὸ ναύτη, πᾶφινε στὸ ἔρμο του κρεβάτι.

Ὅστοςο ἐγλυκοχάραζε καὶ μὲς τὰ δάση ἀρχίζουν
Νὰ τραγουδοῦν οἱ ποιητικοί, πουλιά νὰ ψιθυρίζουν.
Ὁ ζευγολάτης σαλαγά τὰ δυὸ καματερά του
Μὲ τὴ βουκέντρα τὰ κεντᾶ καὶ πάει στὴ χωραφιά του.
Λεύκη! φωνάζει, Μελισσέ! τάλέτρι φορτωμένος,
Καὶ τὸ γενιὶ στὸν ὄμο του, λές κ' εἶν' εὐτυχησμένος.
Ἄλλος βοσκὸς χαρούμενος πετιέται σὰ ζαρκάδι,
Ρίχνει στὸ σκύλο του ψωμί, ἀρμέγει τὸ κοπάδι,
Γεμίζει καὶ τὸ κύπελο, γάλα γλυκὸ χορταίνει...
Ὅβς! ὄβς! σέρνει τὰ πρόβατα καὶ στὸ βουνὸ προβαίνει.
Ξυπνᾶ, πετᾶ στὸν οὐρανὸ ψηλὰ ψηλὰ ἡ σταρίδα
Νὰ χαιρετήσῃ τῆς Αὐγῆς τὴν πρώτη τὴν ἀχτίδα.
Ξυπνᾶ κ' ἡ μάνα ἡ δύστυχη, ποῦ τὸ παιδὶ προσμένει,

Παρακαλιέται στήν Κυρά καί στή γωνιά γυρμένη
Μέ τάχαμνά της δάχτυλα τὰ μάτια της σφογγίζει
Καί τή σβυμμένη της φωτιά ανάφτει, ζεσπιθίζει,
Τοῦ κόσμου, ποῦ ἐζωντάνεψε, ξυπνᾷ τὸ καρδιοχτύπι,
Ξυπνοῦν λαχτάραις, δυσυχαιῖς, φτώχεια χαρὰ καί λύπη·
Κι' ἀνάμεσα στήν ταραχή, ὁποῦ τή φύση δέρνει,
Ξυπνᾷ τὸ κῦμα τοῦ γιालοῦ καί τή βαρκοῦλα σέρνει.
Τήνε τραβοῦν τὰ ρέμματα, καί τὸ ψηλὸ τ' ἀγέρι,
Ὅποῦ φυσᾷ γιὰ μιὰ στιγμή, πρὸς τὴ στερειά τὴ φέρει.
Ὁ ναύτης πάντα ἐπλάγιαζε κ' ἐκείνη ἐκολυμβοῦσε
Σὰν ἓνα χέρι μυστικὸ κρυφᾷ νὰ τὴν κινοῦσε.

Ἀκούεται ἓνα σήμαντρο... Λυπητικὰ σημαίνει...
Γλάν..γλάν..γλάν..γλάν..Τί νά τυχε; Ποιὸς τάχα νὰ πεθαίνη;
Ἀντήχησεν ἡ λαγκαδιά. Γλάν...γλάν...ἀναστενάζει.
Ὁ θλιβερός ἀντίλαλος καί τ' ἀγεράκι σκιάζει.
Μένει ἡ βαρκοῦλα ἀκίνητη, δέρνουνε τὰ πανιά της
Καί τρίζουν τὰ κατάρτια της καί τρέμουν τὰ σχοινιά της.
Τὸ ρέμμα δὲν ταράττεται, μαρμαρωμένο μένει·
Γλάν..γλάν..πάντα τὸ σήμαντρο, γλάν..γλάν..ποιὸς νὰ πε-
..... [θαίνη;

Σπαράζει μέσα κ' ἡ καρδιά τοῦ ναύτη, ποῦ κοιμᾶται
Κι' ὅπου μ' ἐλπίδαις καὶ χαραῖς στὸν ὕπνο του πλανᾶται.
Τὰ βλέφαρά του ἐτέντωσε, τὰ μάτια τριγυρίζει...
Τοῦ φάνηκε πῶς ἄκουσε... Τρομάζει, λαχταρίζει...
Ἐσιώπησε τὸ σήμαντρο... Γαλήνη... δὲν ἀκούει,
Παρὰ τὴν ἔρμη του καρδιά, ποῦ τὰ πλευρά του κρούει.
Μὴν ἦτον ὄνειρο σκληρό, κ' ἔφυγε σὰν πουλάκι;
Μήπως τὸν ἀνατρίχιασε τὸ κρῦο τ' ἀγεράκι,
Ποῦ ἀπὸ τὸ στόμα τῆς αὐγῆς, πρὶν ἤθελε ξυπνήσει,
Μὲς τὰ ξανθὰ του τὰ μαλλιά εἶχε γλυκὰ φυσήσει;

Φαίνεται τώρα κι' ὁ γυαλός, φαίνονται τὰ κρωτήρια,
Ἄσπρίζουνε καὶ τοῦ χωριοῦ ἀπὸ μακρὰ τὰ χτίρια.
Λαίμαργο χέρι ἐκάρφωσεν ὁ ναύτης στὰ κουπιά του,
Τάρπάζει κ' ἐλυγίσανε στ' ἀνδρεία δάχτυλά του.
Φεύγουνε πίσω του οἱ ἀφροί, ἡ θάλασσα αὐλακώνει,
Κ' ἐκεῖνος πάντα στὸ χωριὸ τὰ μάτια του στηλόνει.
Στὰ κεραμίδια τὸν καπνὸ κυττάζει, ποῦ ἀνεβαίνει
Πυκνός, βαρὺς, κατάμαυρος... ἐλπίζει, ξανασαίνει.
Καὶ στὴν τυφλή του τὴ χαρὰ δὲ βλέπει ἓνα φεγγίτη,
Ὅπου δὲν εἶδε καπνὸ. Δὲν εἶδε κ' ἓνα σπῆτι,

Ὅπου βαστάει δλόκλειστα τὰ δυὸ παράθυρά του,
Ὡσὰν νὰ εἶχε ὁ θάνατος διαβῆ στὰ βλέφαρά του.

.

Ἐλαμνε ὁ ναύτης ἔλαμνε. Ἡ βάρκα του ἐπετοῦσε
Κ' ἐκεῖνος πάντα ἐπίστειε πῶς δὲν ἐπροχωροῦσε.
Βαθειὰ βυθίζει τὰ κουπιά, τὰ σπρώχνει ἀνδρειωμένα,
Τρίζουν ἐπάνω σὺς σκαρμούς καὶ βγαίνουν συντριμμένα.
Ὁ ναύτης δὲν ἐδειλίασεν· ὀρθὸς μὲ μιᾶς πετιέται,
Πηδᾷ γυμνὸς στὴ θάλασσα, μὲ τὸ νερὸ χτυπιέται.
Ὅργυιαῖς ὀργυιαῖς τὸ πέλαγο τὰ χέρια του μετροῦνε
Καὶ τὰ πλατεῖὰ τὰ στήθη του χίλιους ἀφροῦς σκορποῦνε.

Τοῦ ναύτη εἶναι τὰ κύματα ἐλπίδα κ' εὐφροσύνη!
Ἐκολυμβοῦσε, ἐδιάβαινε, σὰν νάτανε δελφίνι,
Καὶ χίλιοι, μύριοι λογισμοὶ στὴ μνήμη του περνοῦνε,
Σὰν νάθειλαν γιὰ ὑστέρη φορὰ νὰ τόνε ἰδοῦνε.
Θυμᾶται τὸ καλύθι του, θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
Ὅπου παιδάκι ἀνήλικο μαζὺ μὲ τὴ μητέρα
Ἦλθαν ἐκεῖ μὲ τρομερή, μὲ μαύρη ἀνεμοζάλη,
Γιὰ ναῦרון τὸν πατέρα του σ' ἐκεῖδ' τὸ περιγιάλι.
Θυμᾶται ὅτι τὸν ἔκραξαν ὀλονυχτίς οἱ δυὸ των,
Θυμᾶται πῶς ἐσχύψανε στὸν ἄμμο τὸ λαιμό των

Κι' ἀπὸ ἓνα κῦμα, πῶπεσε στὴν ἄκρη μανιωμένο,
Ἐσύρανε τὸ πτώμα του τὸ θαλασσοδαρμένο.
Θυμᾶται ὅτι τὸν ἔθαψαν ἐκεῖ στὸ κυπαρίσσι,
Ποῦ τώρα βλέπει ἀπὸ μακρὰ, σιμὰ στὸ ῥημοκλήσι.
Θυμᾶται, ὅταν ἐσκάφτανε κ' ἐσώριαζαν τὸ χῶμα
Ἐπάνω στοῦ πατέρα του τὰγαπημένο σῶμα,
Ἵτι σιμὰ του ἐδάκρυζε μιὰ τρυφερὴ παιδούλα,
Ποῦταν ἀθῶα κι' ὀρφανή, ὠμορφή καὶ φτωχούλα.
Παιδάκια ἀγαπηθήκανε, κ' ἐπάνω στοῦ πατέρα
Τὸν τάφο τὰρράβῳνιασε, τὰγκάλιασε ἡ μητέρα.
Θυμᾶται τὴν ἀγάπη του, θυμᾶται τὴ γρηῃά του...
Πίκραις, χαραῖς, ὀνειράτα γεννιῶνται στὴν καρδιά του.
Ἄσφοί, ποῦ στεφανόνουνε τῆς νειότης μας τὸ κῦμα,
Καὶ σβυῶνται κ' ἐξατμίζονται σὰ λίβανος σὲ μνήμα.

Γλάν...γλάν...πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει.
Γλάν...γλάν...ἓνας καλόγερος στὸν ἄμμο κατεβαίνει.
Βαστάει ἐμπρὸς του τὸ Σταυρό· ἓνα παιδὶ κλαμμένο...
ἽΩ συμφορά! ἐσταμάτησε στὸ σπῆτι τὸ κλεισμένο.
Βλογαῖ τὸ πετραχῆλί του... τὸ βάνει στὸ λαιμό του...
Γυρεύει νεκρολίβανο... φουσαῖ τὸ θυμιατό του...

Μ' ἀργὸ τὸ βῆμα προχωρεῖ... τὴ θύρα δρασκελίζει...
Ὶίχνει τρισάγιο στὴ νεκρὴ... σκύφτει, φιλεῖ, δακρύζει...

Ὶὸ δύστυχος ἐφώνηξε· κανεῖς δὲν ἀγρηκοῦσε.

Μόνῃ ἡ βαρκούλα ἐκίνησε κι' ὀπίσω του ἀκλουθοῦσε.

Τὸν ἀκλουθοῦσε ἀπὸ μακρὰ μὲ τὰ πανιὰ ἀπλωμένα,

Λές κ' ἔδιδε στὸ φίλο της τὰ χέρια τεντωμένα.

Κ' ἐκεῖ, ποῦ ὁ ναύτης μάχεται, χτυπιέται γιὰ νὰ φθάσῃ

Καὶ τὸ γιαλὸ στὰ δάχτυλα, ποῦ τρέμουνε νὰ πιάσῃ,

Ὶφάνηκε στὸ πέλαγο μακρὰ σὰ μιὰ μαυρούλα

Ποῦ ἐπλάκονε γοργά, γοργά.. Ὶ σκύλλα! ἡ σκύλλα! ἡ σκύλ-

Γλάν.. γλάν.. πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει [λα!

Καὶ τὸ κεφάλι τοῦ θεριοῦ μαυρολογᾷ, προβαίνει.

Ὶ ναύτης ἀνδρειεύεται, χέρια ποδάρια ἀπλόνει

Κ' ἡ σκύλλα ὀπίσω ἐσίμωνε... φυσομανάει... πλακόνει...

Γλάν... γλάν... πάλαι τὸ σήμαντρο λυπητικὰ σημαίνει,

Γλάν... γλάν... ἐκίνησε ὁ σταυρός, κινοῦν οἱ λυπημένοι:

Περνᾷ τὸ ξυλοκρέββατο .. «Σταμάτησε, παπᾷ μου,

» Τὴ νειά, ποῦ πᾶς εἶν ἐκκλησιὰ, τὴν ἔχω σασικιὰ μου.»

Εἰς τὸ πλευρὸ τοῦ ἤ θάλασσα ἐβόγγισε, ἀναβράζει·
Γλάν..γλάν..πάλαι τὸ σήμαντρο..Ἡ σκύλλα τὸν ἀρπάζει·
Τὰ κόκκαλά του ἐτρίξανε...αἰμάτωσε τὸ κῦμα...
ἐχάθηκε...Τί κρίμα!

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Ἐκ τῆς δημοσιεύσεως τῶν ἐπομένων ἐγγράφων, ἀνακαλυφθέντων ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ χαρτοφυλακείῳ τῆς πατρίδος μου, νομίζω ὅτι θέλει σαφῶς ἀποδειχθῆ ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ὑπομονὴ καὶ αἱ προσπάθειαι τοῦ Ἀλῆ, διώκοντος πάντοτε τὴν πραγματοποίησιν τοῦ φονικῆ αὐτοῦ σχεδίου κατ' ἐκείνων, οἵτινες, μὴ κλίνοντες τὸν αὐχένα εἰς τὰς βουλάς αὐτοῦ, δὲν ἐπέειθοντο νὰ καταθέσωσι τὰ ὕπλα' ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ ἑλληνικὴ καρδία τοῦ Κόμητος Ἰωάννου Καποδιστρίου ματαιώσαντος διὰ τῆς ἑαυτοῦ ἐνεργείας τοὺς σκοποὺς τοῦ τυράννου καὶ σώσαντος ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸν Ἑλληνισμόν, καταναγκασθέντα νὰ ὀπισθοχωρήσῃ ὅπως ὀχυρωθῆ ἐν τοῖς ἐσχάτοις αὐτοῦ χαρακώμασι.

Τὰ χαρακώματα ταῦτα, ἡ ἀκρόπολις, τὸ τελευταῖον ἄσυλον ἦτο ἡ Δευκὰς καὶ πρὸς ἐκείνην ἔσρεψε τὸ αἰμοχαρὲς ὄμμα ὁ Ἑλληνομάχος Ἀλβανός, καλῶς νοήσας ὅτι, ἐν ὕψῳ ἀπέμενεν εἰς τοὺς πολεμουμένους τὸ καταφύγιον ἐκεῖνο, οὐδέποτε ἤθελε δυναθῆ νὰ στήσῃ ἐπὶ τῆς Ἠπείρου τῆς κατακτῆσεως τὴν σημαίαν.

Ἀπὸ τοῦ 1798, τοῦτέστιν ἀφ' ὅτου κατέβαλε πᾶν ὀθωμανικὸν στοιχείον πολέμιον πρὸς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ κραταίωσιν αὐτοῦ, ἤρξατο συστηματικῶς ὅτε μὲν διὰ τῆς πονηρίας, ὅτε δὲ διὰ τῶν ὀπλων νὰ μάχῃται, ὅπως καταστρέψῃ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στοιχείον, τὸ διαμαρτυρούμενον καὶ ἀνταγωνιζόμε-

νον άκαταπαύστως κατά τών έθνοκτόνων αυτού βουλευμάτων.

Οί ανδρειότεροι και τολμηρότεροι υπηρέται αυτού, ο Ιουσουφ Αράπης, ο Βελή Γκέγκας, ο Βεκήρ, ο Άσλάνης, ο Όμερ έκτοτε παρουσιάζονται επί τής Έλληνικής σκηνής διατρέχοντες άκαταπαύστως, ώς εις άγραν λεόντων, τά όρη και τά δάση τής Ηπειρου, όπως ανακαλύψωσι τά άγνωστα κατοικητήρια τών μεγαθύμων ήρώων και όμως επανήρχοντο εις Ιωάννινα πολλάκις κατηφείς, κεκημηκότες, τραυματίαι, ίνα αναγγείλωσι τῷ Άλή ότι πέραν τής Ακαρνανίας υπήρχε νήσός τις, η Λευκάς, ανυπέροβλητον πρόσκομμα εις τās επιδρομάς αυτών, φρούριον σωτηρίας άπόρθητον, εν ᾧ προσέφευγον οί μη γινώσκοντες πλέον ποῦ τήν κεφαλήν κλίνει, ότι εκεί συνήρχοντο οί Μπουκουβάλοι, εκεί οί Κοντογιάνναι, εκεί ο Γιωργοθώμος, ο Παραβόλας, ο Σκυλοδήμος, εκεί οί Κατζικογιάνναι, οί Κατζαντώναι, ο Δράκος Γρίβας, ο Βλαχογιωργάκης, και ότι επρεπε παντοίῳ τρόπῳ τήν φωλεάν εκείνην να εκπορθήση, εάν ήθελε ν' ανασπάση τās ρίζας του αναφυομένου Έλληνισμού.

Ηκουσα παρά πολλών εισέτι ζώντων εκ τών κατά τούς χρόνους εκείνους και μετά ταῦτα δραζάντων τά όπλα υπέρ πατρίδος, ότι εάν μη υπήρχεν η Λευκάς, εάν η κυβέρνησις αυτης απεποιείτο να φυλάττη τās οικογενείας τών διασημοτέρων κλεπτών, η εάν κατωρθούτο υπό του Άλή η κατάκτησις τής νήσου, και αυτοί οί ενώπιον παντός μαρτυρίου αναδειχθέντες άτρόμητοι ήθελον ίσως αποδειλιάση βλέ-

ποντες ἐκτεθειμένας τὰς γυναίκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα.

Ἀπέβαινε λοιπὸν ἀπαραιτήτως ἀναγκαία πρὸς τὸν Ἄλῆν ἢ κατάληψις τῆς Λευκάδος. Ἀλλὰ τὸ τόλμημα ἦτο δεινὸν καὶ μέχρι οὗ εὐκαιρία τις παρουσιασθῆ, ἀπεφάσισε διὰ τῶν ἀπειλῶν, τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν κατασκόπων αὐτοῦ νὰ πείσῃ τὰς ἐπιχωρίους τῆς νήσου ἀρχάς ἢ δεσμίους νὰ ἐκδίδωσι τοὺς προσφεύγοντας, ἢ τοὐλάχιστον νὰ μὴ παρέχωσι πλέον ἄσυλον πρὸς τοὺς ἀσπόνδους καὶ αἰωνίους αὐτοῦ ἐχθρούς.

Συνέβαινε τότε καὶ ἡ τερατώδης Τουρκορωσικὴ συμμαχία, σατανικὸν ἀποκύημα τῆς ἐκπνεούσης ἐκείνης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὁ Ἄλῆς, ὁ ἐτοίμως πάντοτε πάσης ἐπιλαμβανόμενος εὐκαιρίας πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ, ἀγνοῶν διὰ τίνων μέσων, διαστρέφει τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ ἀντιναυάρχου Οὐσακὼφ καὶ ἀφαρπάζει τὴν ὑπὸ χρονίᾳ 14 Μαΐου 1799 βδελυρὰν προκήρυξιν αὐτοῦ, δι' ἧς ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Ἰόνιον πολιτείαν ἢ ἀποδίωξις τῶν γενναιοφρόνων ἡρώων, οἵτινες προσέφευγον εἰς τὰς ἡμετέρας νήσους.

Ἐξαντλήσας πάντα τὰ μέσα καὶ πεισθεὶς ὅτι καὶ ἀπειλὴ καὶ διαφθορὰ οὐδένα ἔφερον καρπὸν, πνέων ἐκδίκησιν ἀποφασίζει τέλος κατὰ τὸ 1807, νὰ κατορθώσῃ διὰ τῶν ὄπλων ὅ,τι διὰ τῶν σκευωριῶν μάτην ἠγωνίζετο ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη νὰ διαπράξῃ. — Δι' ἐκτάκτου στρατολογίας προσκαλεῖ εἰς τὰ ὄπλα τοὺς Ἄλβανούς, ὑπόσχεται γέρας πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους τὰς γυναίκας, τὰ τέκνα καὶ τὴν οὐσίαν τῶν Λευκαδίων καὶ ἐν τῇ μα-

νία αὐτοῦ ὀμνύει καὶ τὰς γαστέρας τῶν μητέρων νὰ σχίσῃ, ἵνα μέχρις αὐτῶν τῶν ἐμβρύων προέλθῃ ἡ ἐξολόθρευσις, καὶ τὴν πόλιν ἅπασαν νὰ κατασκάψῃ, ἵνα μηδὲ λίθος ἐπὶ λίθῳ διασωθῇ. Διὸ κατὰ τὸν Μάϊον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἄγων πεντακισχιλίου πεζοῦς καὶ ἑξακισχιλίου ἵππεις, συντόνως ὁδεύει εἰς Περαιτίαν ἐπ' ἐλπίδι, αἴφνης ἐπιτιθέμενος, νὰ καταλάβῃ τὴν νῆσον.

Πρὸς τοῦτον δὲ τὸν ἐξ ἀδοκῆτου ἐπιστάντα κίνδυνον πάντες σχεδὸν ὑπὸ φόβον καὶ ἀθυμίας συνείχοντο, ὡς οὔτε τὰ ἐκ πολλοῦ βουλευόμενα ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ οὔτε τὴν Θηριωδίαν αὐτοῦ ἀγνοοῦντες. Ἀλλὰ κατὰ θεῖαν πρόνοιαν ἡ Κεντρικὴ ἀρχὴ ἐκινήθη καὶ ὁ Κόμης Μοτσενίγος διέταξε τὸν Καποδίστριαν, ἕκτακτον ἀπεσταλμένον καὶ πληρεξούσιον, νὰ μεταβῇ εἰς Λευκάδα ὕψως προνοήσῃ ὑπὲρ τῆς ὀχυρώσεως τῆς νήσου καὶ πράξῃ τὰ δέοντα εἰς ἀπόκρουσιν τῶν πολεμίων. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἀμάρτημα τοῦ Οὐσακὸφ ἐτίγχανε συγχωρήσεως καὶ ἀφέσεως παρὰ τοῦ ἀδίκως καὶ ἀναιδῶς προσβληθέντος Ἑλληνισμοῦ.

Ἀφικομένου εἰς Λευκάδα τοῦ πληρεξουσίου, οἱ διασημότεροι ὀπλαρχηγοί, νοήσαντες ἅμα τῇ φωνῇ αὐτοῦ ὅτι προύκειτο περὶ σωτηρίας οὐχὶ μικρᾶς τινὸς γωνίας τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀλλὰ περὶ τοῦ ὅλου, συνέβρευσαν πάντοθεν εἰς τὴν νῆσον προσφέροντες τὸ τιμαλφὲς αὐτῶν αἷμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Οἱ πολῖται ὀπλίζονται, καὶ πένητες καὶ πλούσιοι νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐργάζονται κατασκευάζοντες χαρακώματα καὶ ἐπάλξεις. Ἐν τινι συμποσίῳ, εἰς ὃ ὁ Κόμης Καποδίστριας προσεκάλεσεν ἅπαντας

τοὺς ὀπλαρχηγοὺς τῆς Ἠπείρου, ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν δένδρων αἴφνης ἐγείρεται ἀπὸ τῆς ἐδρας αὐτοῦ καὶ ἐμπνεόμενος ἐκ τοῦ ὑπὲρ πατρίδος ἔρωτος ἐκφέρει πρόποσιν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Οἱ δὲ γενναῖοι ἐκεῖνοι, ἐξελεύσαντες τῶν κολεῶν τὰ ξίφη, ὤμοσαν ἅπαντες τὸν φοβερὸν ὄρκον, ὅστις ἔμελλε μετὰ δεκατέσσαρα ἔτη νὰ πληρωθῇ.

Ὁ ἐχθρὸς ἀπῆύδῃσεν, ἀπεσύρθη. Ἄλλὰ τίς δύναται νὰ μὴ θαυμάσῃ ἀναγινώσκων ἐν τῷ ἡμετέρῳ χαρτοφυλακείῳ τὰ διασωθέντα ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ μαρτυροῦντα ὑπὲρ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου; Ἄγρυπνος καὶ δραστηριώτατος ἠδυνήθη νὰ ἠλεκτρίσῃ τὰς ψυχὰς τῶν κατοίκων ὀξυδερκῆς καὶ προνοητικῆς ἠδυνήθη νὰ προῖδῃ τὴν μέλλουσαν μετ' ὀλίγον ἀνέγερσιν καὶ κατέβαλεν ἐπομένως πᾶσαν προσπάθειαν, ἵνα καὶ τοῦ μεγάλου ἐκείνου Ἑλληνομάχου ματαιώσῃ τὰ σχέδια καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλέθρου διασώσῃ τὰ τελευταῖα, ὡς λέγει, ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἡμῶν δόξης. Αὕτη εἶναι κατ' ἐμὲ ἡ ἐνδοξοτέρα πρὸς τὸν Καποδίστριαν ἐποχὴ, διότι ἐν αὐτῇ διαλάμπει φαινοτάτῃ ἡ Ἑλληνικὴ αὐτοῦ ψυχὴ καὶ ἔκτοτε διατυπῶνται ὁ χαρακτὴρ τοῦ μεγάλου ἀνδρός.

Δυστυχῶς ἡ ἱστορία τῶν χρόνων ἐκείνων διαμένει εἰσέτι σκοτεινὴ καὶ μόνον ἐν παρόδῳ διαμνημονεύονται τὰ τότε γενόμενα. Ἡμεῖς δὲ περιφρονοῦντες τὴν ἀνάγνωσιν τῶν πολλαχοῦ διεσπαρμένων ἀνεκδότων ἡμῶν χρονικῶν, ὑβρίζομεν τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν μνήμην ἀνδρῶν, οἵτινες, τοσαῦτα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μοχθήσαντες καὶ τοσαῦτα παθόντες, οὐδὲ τὴν ἡμέ-

ραν ητύχησαν να ιδώσει της προσδοκωμένης απολυτρώσεως.

Όταν η Έλληνική νεολαία συναισθανθή την ανάγκην να συμπληρώσῃ πάντα τὰ κενὰ τῆς ἡμετέρας ἐθνικῆς ἱστορίας, τότε θέλει ἀναντιρρήτως ἀποδειχθῆ ἐκ τῆς δημοσιεύσεως ἐπισήμων ἐγγράφων ὅτι πρόλογος τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 εἶναι τὰ περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος γενόμενα ἐν Ἠπείρῳ καὶ ὅτι πρὸς τὸν κοινὸν καὶ μέγαν σκοπὸν οὐ μικρὸν συνέτεινε καὶ ἡ εἰς Λευκάδα ἀποστολὴ τοῦ ἀειμνήστου Κυβερνήτου, ἐλθόντος εἰς ἐπαφὴν πρὸς τοὺς μάλιστα ἐμπειροπολέμους Ἕλληνας καὶ ἐνισχύσαντος τὴν καρδίαν αὐτῶν εἰς ἐπιδιώξιν τῆς μεγάλης καὶ ἱερᾶς ἰδέας.

Ταῦτα μὲ παρέκίνησαν νὰ δημοσιεύσω σήμερον πλῆρες τὸ ὑπόμνημα τοῦ Καποδιστρίου, ὅπερ κατέλιπεν εἰς χεῖρας τῆς ἐγγχωρίου κυβερνήσεως τῆς πατρίδος μου καὶ ἐγὼ ἄλλοτε μόνον ἐν μέρει ἠδυνήθην νὰ δημοσιεύσω ἐν τέλει τῶν *Μνημοσύων*.

Τὰ τοιαῦτα, καίτοι νομιζόμενα ὑπὸ τινων ἀλλότρια τῆς ποιήσεως, εἶναι κατ' ἐμὲ αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν αὕτη ἐρείδεται. Διακηρύττω δὲ ἐν καθαρᾷ τῇ καρδίᾳ ὅτι πολλάκις εὐηρεστήθην πολὺ περισσότερον προσηλόνων τὰ βλέμματά μου ἐπὶ τῶν ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων τοῦ Χρήσου Κατζικογιάννη παρὰ ἀναγινώσκων πολλὰ ἐκ τῶν μεταγλωττιζομένων ξένων ληρημάτων τῶν καθ' ἑκάστην νοθευόντων τὸν ἀληθῆ χαρακτῆρα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΛΗ ΠΑΣΑ ΤΕΜΠΕΛΕΝΛΗ

ΒΙΖΗΡΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ.

ΕΚ ΤΟΥ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΕΙΟΥ ΛΕΥΚΑΔΟΣ (α).

1799, Άρτα, Μαΐου 23.

Ἀπὸ τὸν Ἵψηλότατον Βιζήρ Ἀλήπασαν Ἰωαννίνων, μουτεσα-
ριφὴν, χαιρετισμὸς καὶ εἰδήσις πρὸς τοὺς ἄγιομαυρίταις. Ὅτι
μαντάμ ὁποῦ αὐτὰ τὰ δυὸ βασίλεια ἐγένηκαν ἓνα καὶ εἶναι ἀγα-
πημένα ὡς ἀδελφία καὶ σὺν γείτονοι ὁποῦ εἴμαστε καὶ ἡμεῖς διὰ
κάτι δραπέταις ὁποῦ ἦταν εἰς τούτα τὰ μέρη μὲ ἀφορμὴν κα-
πιτανέων ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐσκότωσα πολλοὺς καὶ τοὺς ἐκνή-
γησα καὶ ἤλθαν καὶ τρυπώνουν εἰς αὐτὰ τὰ μέρη καὶ φυλάγον-
ται καὶ πάλιν ξεβγαίνουν καὶ χαλνοῦν τὸν ἔραγιὰ καθὼς σᾶς γρά-
φει καὶ ὁ ἀμηνάλιος καβαλιέρης Ὅσακὼφ νὰ τοὺς διώξετε ἢ καὶ
σὸ τουφέκι νὰ τοὺς βάλετε καὶ κανέναν νὰ μὴ ζηγώσητε αὐ-
τοῦ τελείως καὶ μαντάμ ὁποῦ τὰ δυὸ βασίλεια ἔγιναν ἓνα μὴν
ἀρχινήσετε τὰ παλαιὰ καὶ νὰ εἰπῆτε πῶς δὲν εἶναι αὐτοῦ καὶ
ἄλλαις πρόφασαις μόνον νὰ τοὺς διώξετε χωρὶς νὰ ματαζηγώσε-
τε κανέναν αὐτοῦ διὰ νὰ γλητώση ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ κακὰ τους

(α) Ἐτηρήθη ἡ ὀρθογραφία τῶν πρωτοτύπων.

καμώματα. Σὰ γείτονοι ὁποῦ εἶμαστε ἀγαπῶ νὰ περνοῦμε ἤσυ-
χα καὶ γιὰ ὁποῦ στέλνω καὶ ἕνα δύο καίκια αὐτοῦθεν νὰ φέρ-
νουν γήραις καὶ νὰ ἔχουν ἔγνοια διὰ αὐτουνοὺς τοὺς κακότρο-
πους ἀνθρώπους καὶ μὴ βάλετε κανέναν συμπεχρὲν σὲ παραμι-
κρὸν καὶ ἂν κάμη καὶ τίποτες χρεῖα αὐτουνοῶν τῶν καίκιων εἰς
τοὺς αὐτοὺς κακοποιοὺς ἀνθρώπους νὰ τοὺς βοηθήσετε ὅσον ἡμ-
πορεῖτε διὰ νὰ εὔρουν τὸν μπελιά τους καθὼς σᾶς γράφει καὶ ὁ
ἀμνηράλιος Ὁσακῶφ καὶ ὄχι ἄλλο.

Παρὰ τοῦ Ναυαρχοῦντος τὸν Ῥωσσικὸν

Αὐτοκρατορικὸν Στόλον Ἀμνηράλιον καὶ Καβ.

ΟΥΣΑΚΟΦ.

Πρὸς τὰς διοικήσεις καὶ δεπουτατζόνες τῶν Νήσων
Κορυφῶν, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Ἀγίας Μαύρας, Παξῶν,
Τζερύγου καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἐλευθερωθέντων
παρ' ἡμῶν ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους.

ΠΡΟΤΑΣΗΣ.

Ὁ Κύριος Ἀλὴ Πασάς τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰ γράμματά του μὲ
φανερώνει ὅτι μερικοὶ αὐθάδεις ἐκ τῶν Ἀλβανιτῶν ἔφυγον ἀπὸ
τὸ μέρος τῆς Ἀλβανιτίας καὶ εὐρίσκονται εἰς τὰ νησιά ὁποῦ ἐλευ-
θερώσαμεν ἀπὸ τοὺς Φραντζέζους, δηλαδὴ οἱ Μπουκουβαλαῖοι,
οἱ Κοντογιανναῖοι, ὁ Βλαχογιωργάκης, ὁ Σκυλοδῆμος καὶ ἄλ-
λοι ὁποῦ ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἀλβανιτίαν οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται εἰς τὰ
Νησιά. Ὅθεν ζητεῖ αὐτὸς νὰ τοῦ σταλθῶσιν οἱ τοιοῦτοι ἢ νὰ ἀ-
ποδιωχθῶσιν ἀπὸ τὰ Νησιά. Παραγγέλω εἰς τὰς Διοικήσεις, Δε-

πουτατζιόνες και Κουκλάβα και εις ὅλους τοὺς κατοίκους τούτων τῶν Νήσων ὅπου παρομοίους ἀνθρώπους νὰ μὴν ἤθελαν βασιτοῦν κοντά τους εις τὰς Νήσους ἀλλὰ νὰ τοὺς ἀποδιώξωσιν ἐξ ἅπαντος. Καὶ ὅλο αὐτὸ νὰ ἐνεργηθῆ τὸ ἐγλυγορώτερον περὶ οὗ αὐστηρότητα ἐντέλλομαι. Ἐκ τῆς Ναυαρχίδος τοῦ Ἁγίου Παύλου εἰς τοὺς Κορυφούς τοῦ 17 Μαΐου 1799.

ΑΜΜΙΡΑΔΙΟΣ ΟΥΣΑΚΟΦ.

Μηχαλίτζι. — 28 Ἀπριλίου 1800.

Εὐγενέστατοι ἄρχοντες ἁγιομαύρας μετὰ τὸν μετὰ πόθου χαίρετισμὸν σᾶς φανερώνω ὅτι ἤλθα καὶ ἐγὼ ἐδῶ διὰ νὰ μπαρκαρίσω τὸ ἀσκέρι διὰ τὸ Μισῆρι καὶ εἶμαι ἐδῶ εἰς τὰ τζηπλήκια μου ἀκόμη σήμερον καὶ αὐριον φεύγω καὶ ἐδῶ ὅπου ἤλθα ἔκραξα καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου ὅπου μὲ γράφεταν καθημερινὰ σιναέτια ἀπὸ αὐτουνοὺς ὅπου σᾶς πειράζουν καὶ σᾶς γγίζουν καὶ τοὺς ἐπαρουσίασα ἐμπροστά μου, καὶ ἐγὼ τώρα ἐβεβαιώθηκα καληότερα διὰ τοὺς κλέφτες ὅπου εἶναι μαζωμένοι αὐτοῦ καὶ ἔχω καὶ τὸ δεφτέρι ἐδῶ πόσοι καὶ ποῖοι εἶναι, καὶ σὰν νὰ βγαίνουν ἀπὸ ἓνας ἓνας νὰ ζετρυπώνουν καὶ νὰ ρίχνωνται πέραν νὰ γγίζουν καὶ πάλιν νὰ φεύγουν καὶ νὰ ἔρχονται νὰ τρυπώνουν αὐτοῦ. Χέλμπετὲ καὶ οἱ ἀνθρωποὶ μου ἐκεῖ εἰς τὴν ἄκρην κάτι θελαφυλάξουν καὶ νὰ βαρέσουν τοὺς κακοὺς, καὶ μὲ αὐτὰ εὐρίσκετε αἰτίαν καὶ ἐρίξετε ὅλους τοὺς μπαχανέδες ἐπάνω εἰς τοὺς ἀνθρώπους μου χωρὶς νὰ ἔχουν κανένα φτέξιμο. Γιὰ τοῦτο ὅπου σᾶς στέλνω καὶ τὸ παρὸν φιλικὸν σὰν γείτονες ὅπου ἡμαστε νὰ ἀπερνοῦμε καλὰ καὶ ἡσυχὰ καθὼς τὸ ἐπιθυμῶ ἐξ ὅλης μου τῆς καρδίας.

Ἐλάτε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτῶν τῶν Κλεφτῶν ὅτι ἡμεῖς δὲν ἤμαστε σημερινοὶ καὶ διὰ πρὸς ὥρας ἡμεῖς ἤμαστε γιὰ πάντα. Ἐγὼ ἔχω σπήτια ἐδῶ, ἔχω ὅλην τὴν δουλειάν μου καὶ θέλω καὶ ἀγαπῶ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ ἡσυχὰ σὰν γείτονες ὅπου ἤμαστε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτὸ καθὼς πρέπει διὰ νὰ ἡσυχάσῃ ὁ τόπος, καὶ ὅποιος θελήσει ἀπὸ αὐτουνοὺς τοὺς κλέφτας ἄς ρίξῃ τὴν φαμιλίαν του ἐδῶθεν στὸν τόπον μου νὰ κάττῃ ὡς βραγιάς καὶ νὰ τὸν ξέρω κ' ἐγὼ ὡς βραγιὰν καὶ ὅσοι δὲν θελήσουν νὰ λάβουν ἐκεῖνο ὅπου τοὺς πρέπει καὶ ἂν θέλετε καὶ ἀγαπᾶτε σὰν γείτονες ὅπου εἶμαστε διὰ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ ἡσυχὰ ἐλάτε καὶ δώσετε τὸ νιζάμι αὐτὸ ἕως ὅπου εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐδῶ, ἔχι καὶ δὲν θέλετε πάλιν νοικοκυραῖοι εἶστε καὶ τίποτες μπεχαννίδες καὶ πρόφασαις μὴν μοῦ εὐρεῖτε. Ὅτι καὶ ἐγὼ προσταγμένος εἶμαι ἀπὸ τὸ βασιλέα μου διὰ νὰ σᾶς ἀπαντῶ καὶ ἐγνοίαν νὰ ἔχω νὰ μὴ γγῆχθῆτε σὲ παραμικρὸν καὶ νὰ ἀπερνοῦμεν καλὰ καὶ εἰρηνικὰ σὰν σημοτινοὶ γείτονες ὅπου εἶμαστε ὅμως καὶ οἱ ἄνθρωποι μας ὅπου στέκονται ἐκεῖ διὰ τὴν φύλαξιν τῶν κλεφτῶν στέκονται καὶ ὅταν νὰ βλέπουν τοὺς κλέφτας νὰ ζετρυπώνουν ἀπὸ αὐτοῦ καὶ νὰ βαροῦν καὶ νὰ κάνουν τόσα κακὰ στὸν κόσμον, καὶ πάλιν νὰ βλέπουν ὅπου νὰ ἔρχονται καὶ νὰ τρυπώνουν χελμπετὲ ἐκείνην τὴν τρύπαν ὅπου τρυπώνουν θελὰ τὴν φυλάξουν πῶς ἀλλέως ἤμπορουν νὰ κάμουν. Ἄν ἀγαπᾶτε στήλετέ το καὶ τὸ παρὸν γράμμα μου καὶ εἰς τοὺς μεγαλήτερούς σας νὰ βεβαιωθοῦν καὶ ἂν ἀγαπᾶτε δώσετε τὸ νιζάμι τώρα ὅπου εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐδῶ καὶ πάλιν νοικοκυραῖοι εἶστε καὶ θεόθεν ὑγειαίνετε.

1804 Οκτ. 30 Ιωάννινα.

Πρὸς τοὺς εὐγενεῖς καὶ περιποθήτους μας φίλους προέδρους καὶ Κυβερνήτας Ἁγίας Μαύρας χαιρετισμοὺς φιλικούς.

Πολλάκις σᾶς ἐγράψαμεν δίδοντες σας σημεῖα τῆς ἐπιθυμίας ὅπου ἔχομεν εἰς τὸ νὰ φυλάττεται μεταξὺ τῶν δύο μερῶν μας ἡ ἀπαιτούμενη ἀμοιβαία εἰρήνη, ὁμόνοια καὶ ἀγάπη ὅπου αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ κραταιοτάτου Βασιλέως μας. Ἄλλαις τόσαις καὶ περισσότεραις φοραῖς ἐζητήσαμεν ἐκδίκησιν ἐναντίον αὐτῶν τῶν ζωρμπάδων καὶ κακῶν ἀνθρώπων ὅπου πάντοτε ἔχουν προξενήσει πολλὰς καὶ διαφόρους ζημίας εἰς τοὺς τόπους μας καὶ εἰς τοὺς βασιλικούς βραγιάδες μὲ ἀρπαγὰς τῶν ὑπαρχόντων τους, μὲ φόνους καὶ οὐκ ὀλίγας ἄλλας καταδρομάς. Καὶ ὅταν κατατρέχωνται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μας εὐρίσκουν τὸ καταφύγιόν τους καὶ τὴν ἀπάντησίν τους εἰς τὰ νησιά σας καὶ φυλάγονται φανερά καὶ ποτὲ δὲν ἠθελήσατε νὰ τὸ βάλετε εἰς πρᾶξιν. Ζήτημα ὅπου κατὰ πάντα λόγον εἶναι δικαιώτατον καὶ τὸ πρῶτον ἀπὸ ἐκεῖνα ὅπου συσταίνουσι καὶ στεραίωνουσι τὴν ὁμόνοιαν τῶν δύο μερῶν μας. Ἀφοῦ τοιοῦτοι σκιάδες καὶ κακοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τὰς φωλεὰς των μέσα εἰς τοὺς τόπους σας, καὶ ὅταν θέλουν ἐβγαίνουν εἰς τοὺς ἰδικούς μας, κατατρέχουσι, ἀρπάζουσι, καίουσι, φονεύουσι καὶ κατασκορποῦσι τοὺς βασιλικούς βραγιάδες καὶ πάλιν αὐτοῦ γηρίζουσι καὶ φυλάγονται. Ἡμεῖς νὰ φωνάζωμεν κατὰ τῶν τοιούτων καὶ κανεὶς νὰ μὴ μᾶς ἀκούῃ τοῦτο εἶναι ἓνα πρᾶγμα ὅπου δὲν συνάξει ἄλλο συμπέρασμα παρά ὅτι οἱ ἴδιοι τοὺς δέχουσι καὶ τοὺς ἀπαντᾷτε. Εἰς τοὺς βραγιάδες μας τὸ κακὸν ἀπὸ αὐτοὺς πηγάζει ἀυξάνοντα. Λοιπὸν τί φίλιὰ καὶ εἰρήνη θὰ εἶναι

ἀνάμεσόν μας. Δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλο νὰ σὰς γράψωμεν καὶ πρέ-
πει νὰ πιασθοῦν ὅλοι αὐτοὶ οἱ κακοὶ ἄνθρωποι καὶ σκιαδὲς ὁποῦ
φανερὰ εἶναι αὐτοῦ φυλαγμένοι καὶ ἀπαντημένοι καὶ μάλιστα
ὁποῦ αὐτοὶ ἐξ ἀρχῆς εἰς τοὺς βασιλικοὺς τόπους γενημένοι καὶ
ἀναθρεμμένοι καὶ διὰ τὰς κακὰς τῶν πράξεις διωγμένοι καὶ φυ-
γάδες εἰς τὰ μέρη σας. Καὶ νὰ σταλθοῦν εἰς χεῖρας τῶν ἀνθρώ-
πων μας νὰ δώσουν ἀπολογία δι' ὅσας ζημίας ἔπραξαν εἰς τοὺς
τόπους μας καὶ νὰ παιδευθοῦν εἰς παράδειγμα καὶ ἄλλων τοιού-
των, ἢ ἀνάγκη εἶναι νὰ ἐμποδισθῇ ἢ εἰς τοὺς τόπους μας διάβα-
σις τῶν νησιωτῶν διὰ οὐδεμίαν δούλευσιν. Ἐπειδὴ αὐτοὶ εἶναι
ὁποῦ δουλεύουν τὰς προδοσίας τῶν βασιλιάδων μας εἰς τοὺς ζωρ-
μπάδες αὐτοῦ ὁποῦ θὰ εἴπει γίνονται αἴτιοι νὰ δοκιμάζῃ ὁ τό-
πος μας τόσα κακὰ. Ὁμολογοῦμεν καὶ ἠμποροῦμεν νὰ τὸ ἀπο-
δείξωμεν καὶ ἐμπράκτως ὅτι πάντοτε ἀγαπήσαμεν καὶ ἀγαποῦ-
μεν εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν ἀναμεταξὺ τῶν δύο μερῶν· τὸ κακὸν
ὅμως ὑπερπερίσευσεν ἀπὸ τὴν ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν σας, δὲν
ἠμποροῦμεν νὰ σιωπήσωμεν πλέον. Ἐπειδὴ ἔχομεν καὶ ἡμεῖς με-
γαλῆτερος ὁποῦ μὰς ζητοῦν λόγον δι' ὅλα ἐκεῖνα ὁποῦ συντεί-
νουν εἰς σύστασιν καὶ φθορὰν τῶν βασιλικῶν τόπων καὶ βασιλιά-
δων ὁποῦ ἐμπιστεύονται εἰς τὴν κυβέρνησίν μας· τῶν ὁποίων τὰ
δίκαια παράπονα ἄμποτε νὰ σύρουν τὴν διόρθωσιν εἰς τὸν τρό-
πον ὁποῦ νὰ ἦναι ἀρεστὸς εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς μεγαλήτε-
ροὺς μας.

22 Ἀπριλίου 1802 π. Ἰωάννινα.

Πρὸς τοὺς εἰλικρινεῖς καὶ ἀγαπητοὺς μας φίλους προέδρους
Ἁγίας Μαύρας χαιρετισμὸς φιλικὸς καὶ εἰδοποίησις ὅτι οἱ κλε-

πτοκάτζηκογιανναίοι και άλλοι παρόμοιοί των κακότροποι άνθρωποι οί οποιοι εύρίσκονται εις τούς τόπους σας μη εύχαριστούμενοι εις τά ὅσα κακά και ζημίας έπροξένησαν εις τούς τόπους τούς βασιλικούς και τούς τζηφτιλικιώτας μου με τά ληστρικάτων κινήματα, αυτοί μόνοι έκραξαν εις τήν συντροφιάν τους και άλλους δμόγνωμές των τούρκους καθως τόν Σεργιάν μουρτον παλαιόν κλέπτην και ζωρμπάν ο οποίος καθως έμάθαμεν έτοιμάζεται να άπεράσει από τὸ μέρος τής Τζαμουριας δια θάλασσης και ἴσως και να άπέρασει επί σκοπῶ δια να ένταμωθουν και να έφορμήσουν εις τὸ Ξερόμερον όπου είναι μουκατάς του Ἰσούφαγα βάλτη κεχαγιασή και όπου άλλου ήμπορέσουν εις τούς τόπους τούς βασιλικούς δια να άρπάσουν και ξεσχίσουν, να κάψουν να φονεύσουν και να κάμουν ὅσα ή κακία τους τούς διδάξη και ήμπορέσουν. Εις παρόμοιαις περιστασις δεν πρέπει να προσμείνετε παρακίνησι αλλά να προλαμβάνετε τὸ κακὸ δια να μη φθάση εις εκείνον τὸν βαθμὸν όπου να άποκαταστένεται άδιόρθωτον. Τούτη είναι ή αίτία όπου μάς αναγκάζει να φονάζωμεν πάντοτε δια τὸν έξοστρακισμὸν τοιούτων κακοποιῶν ανθρώπων και διατίποτε δεν τὸ μετράτε. Σας λέγω όμως ὅτι άνίσως, θ μη γένοιτο, ήθελε άπεράσει ο ειρημένος Τουρκος Σεργιάν μουρτος με τούς ὀπαδούς του και σμήξει με τούς Κατζηκογιανναίους και έπιλοίπους κλέπτας όπου τούς έκόλησαν αὐτοῦθες, έχουν να προξενήσουν πολλά κακά και ζημίας εις τούς τόπους μας και επειδὴ αὐτὸ προέρχεται από άμέλειαν ιδιικήν σας θα πέση τὸ βάρος επάνω σας. Λοιπὸν χωρὶς να αναβάλλετε τὸν καιρὸν να παραγγείλετε και να φοβηρίσετε τούς νησιώτας και κητιζίδες όπου ὄχι μόνον να μη έμβάσουν εις τά καίκια τους τοιού-

τους αλλά μάλιστα να τριγυρίζουν επάνω κάτω και φυλάττουν με προσοχήν όπου και εις άλλα κείκια αν τους απαντήσουν να τους βαρέσουν, να τους καταδιώξουν και να μη αφήσουν να απεράση κανένας από αυτούς. Σας είπα ότι το κατόρθωμα όπου έχουν σκοπόν να κάμουν είναι ολέθριον διὰ τους τόπους και βραγιάδες τους βασιλικούς διὰ τουτο πρέπει να πάρετε τὰ μέτρα σας και κάμετε την αναγκαίαν προφύλαξιν και απάντησιν εις τον τρόπον όπου σας γράφω και μίαν ὥραν προτύτερα, και να έχω απόκρισίν σας. Θεόθεν δὲ ἔσεσθε υγιαινόντες.

(Υ. Γ.) Αὐτοῦ όπου ἔστειλα και τον πρώτον μου καπετάνον Ἀχμέτ μπέγην διὰ να φυλάξῃ τὰ νερά διὰ αὐτήν την αἰτίαν και ὅπως κάμνει χρειαν διὰ αὐτήν την ὑπόθεσιν. Ἔτσι να ακολουθήσετε και να τοῦ βοηθήσετε εις ὅ,τι χρειαν λάβῃ.

COSTITUTO

DATO AL PRITANO DI ZANTE

MARINO VEJA

DAL CAPITANIO DEMETRIO ISCO

E trasmesso al Governo di Sta Maura

Ai 10 Maggio 1807.

Martedì scorso era il 7 corrente trovandomi sullo scoglio di Dragonara, giunse colà il Capitan Costa Cormova fuggito con trenta persone di seguito dal servizio del Visire e che mi ha riferito quanto segue.

«Trovandomi a Condilos con trenta persone, spedii un mio primo Cugino a *Tepelen*, da dove feci porre in sicuro le nostre famiglie facendole passare a Corfù, quindi mi rifuggiai nello Stato della Repubblica. Il primo corrente il suindicato mio cugino trovandosi a Giannina vide un gran numero di truppe colà raccolte per ordine del Visire, cioè cinque mila di fanteria e sei mila di cavalleria, dirette per attaccare l'isola di Santa Maura: anzi il Visire pattul con essi di lasciar loro, al caso che l'isola stessa fosse presa, tutte le schiave, denari ed altri effetti, ed anzi ha riferito che nel giorno 2 corrente partì l'esercito da Gian-

nina riducendosi alla località detta Πέντε Πηγιάδια, situazione della quale tanto si può dirigere per Prevesa quanto per le pertinenze de' Zammi e che di tutto ciò fù egli testimonio oculare. Che il loro stipendio è di piastre trenta al mese, oltre abbondanti provigioni. — Che a Giannina eravi raccolta una quantità di mistri, che unirsi doveano all' esercito per trasferirsi anch' essi a Peratià, ove ve ne sono degli altri componenti tutti il numero di tre mila. Il suindicato Capitan Cormova assicurò esistervi a Peratià cinquanta Francesi, che colà fecero delle zattere e certe barche diverse da quelle, che si usano in queste parti, per fare lo sbarco sopra la suindicata isola di Santa Maura, e che dicono con certezza che fra il 15 e il 20 del corrente dovessero dare l'assalto all' isola. Che riuscendo loro a ciò, aveano pronti trecento camini di calcina onde far fabbricare nella detta isola una fortezza, onde ridurla a terra ferma.

Riferisce di più il Cap.ⁿ Isco che martedì scorso, essendosi abboccato con varie persone provenienti da Catochi e Dragamesto, seppe da loro che al 1.º corrente furono condotti a Stamnà vicino a Anaticò verso Catomeri 18 cannoni grandi levati da Lepanto, ma che poscia furono colà lasciati, essendosi vociferato essere giunto un firmano, che vietasse di poter levare dalla fortezza di Lepanto li preindicati cannoni.

Demetrio Draculi.

IL COMMISSARIO EXTRAORDINARIO
DELL' ECCELLENTISSIMO SENATO

ALLA

PRESTANTISSIMA REGGENZA
DI SANTA MAURA.

Obbedisco agli ordini che l'Eccellentissimo Senato mi manda per mezzo de' suoi dipartimenti. Prima di cessare dalle mie funzioni e di partire da quest'Isola lascio al suo Governo alcuni ricordi. Lo prego di accoglierli non come necessari al miglior successo dell'amministrazione affidata alle sue cure ed al suo zelo, ma come un testimonia della mia rassegnazione agli ordini superiori.

GESTIONE POLITICA.

L'Ecc.^{mo} Senato su di ciò non lascerà senza istruzioni questo governo a misura che le circostanze lo esigeranno. Intanto fino a tanto che esse arrivino io debbo segnare alcune tracce, che in qualche maniera determinano i limiti della odierna ingerenza di questo governo sul Politico Dipartimento.

Tre ne sono le principali diramazioni. La prima concerne le relazioni esteriori col limitrofo continente. La seconda la condotta del Governo verso la greca Repubblica dei bravi greci Armatolò al Servizio Imperiale Rus-

so, parte volontarj o qui ricovrati o dispersi fuori dell' Isole. La terza è la marcia del Governo in mezzo alle circostanze presenti, nelle quali la Republica va ad essere sotto altra protezione e custodia avendo intanto nel suo seno i suoi primi protettori e custodi.

RELAZIONI ESTERIORI COL CONTINENTE.

La Republica nostra non fu mai in guerra colla Sublime Porta. Ma il Visire di Giannina ha voluto farle la guerra, minacciando la sicurezza di quest' isola ed angustiandola in ogni modo, troncando le comunicazioni commerciali e le fonti tutte della sussistenza di questo popolo e di quelli delle altre isole. Malgrado a ciò il governo della Republica non si è stimato mai in corrispondenza collo Stato limitrofo nè durante la guerra nè durante l' armistizio. Tutta questa parte è stata sostenuta come la difesa di Sta Maura dal Comando militare Russo. A questo Comando dunque devesi lasciare, fino a che giungano al governo altre istruzioni, la spezial cura di trattare, di risolvere per ciò che riguarda le relazioni e la corrispondenza coi limitrofi comandanti e collo stesso Visire. Quindi se gli uni o l' altro direttamente si rivolgessero a questo governo, al governo non resta che darne parte immediatamente al Comando Russo, affinchè se l' affare di cui si tratta è urgente, sia presa tosto una misura da esso o dal governo cuoperto dai suoi ordini, o (se l' affare non è urgente) affinchè si possano cercare istru-

zioni dall' Ecc.^{mo} Senato. In questo caso, poichè devesi sempre osservare le leggi di uso, il governo potrà rispondere: ma se la sua risposta non dirà altro se non che diede parte ai superiori e, lorchè giungano loro ordini, si darà quale conviensi categorica questa risposta.

Posto questo principio, quanto alle esterne relazioni ne vengono le seguenti conseguenze:

1.º Nessuna licenza sarà accordata a barca o cittadino pel Continente, senza che il governo preventivamente si concerti con Comando Militare.

2.º Nessuna negoziazione sarà intrapresa dai nazionali coi Turchi limitrofi, senza un pari concerto e la preventiva adesione del Militare Comando.

3.º Nessuno dal Continente, sia esso Turco o Greco, sarà accolto nell' isola, senza che le guardie marittime e le terrestri lo scortino al Comando Militare; nè questi potrà aver libertà di permanere o passare nell' isola, senza il permesso dello stesso Generale.

Saranno quindi osservate in prosecuzione le discipline finora stabilite quanto alla polizia, ai biglietti di passaggio, agli appostamenti terrestri sostenuti dalla guardia Civica.

CONDOTTA DEL GOVERNO VERSO

GLI ARMATOLO'

(Τοῦτο ἐδημοσιεύθη ὑπ' ἡμῶν ἐν τοῖς Μηχανοσύντοις.)

I volontari Armatołò, intitolati *Clefti*, furono mai sempre il soggetto delle inquietudini di Santa Maura ed il

pretesto delle persecuzioni del Visire di Giannina in verso di noi.

Questi bravi uomini, vittime della loro educazione e delle circostanze, hanno reso alla Republica segnalati ed essenziali servigi durante la guerra. Essi ci hanno provveduto gli oggetti i più importanti per la sussistenza, ed essi colle loro valorose scorrerie hanno allontanato dai contorni di quest'Isola le grandi forze del Visire. Dobbiamo quindi a questi bravi la nostra riconoscenza e non la dobbiamo ai medesimi con parole, ma con fatti.

Gli altri, che sono al servizio Imperiale Russo, interessano parimenti tutta la nostra gratitudine, perchè ci hanno difeso e possono difenderci, senza esigere da noi che ospitalità. Gli ultimi parimenti meritano degnamente riguardi proporzionati ai servigi resi ed a quelli che prestar possono.

Sopra questa classe di stranieri, che a Santa Maura si trova armata per la sua difesa, la condotta del governo deve avere due guide. Una prima quella cioè che gli servì finora a condurlo nel far conoscere a questi bravi, ch'essi godono di tutta la sua benevolenza e ch'egli è per tal mezzo ch'essi possono far comune la loro sorte alla nostra e posseder quindi patria cristiana e libera.

Una seconda si è quella di far conoscere ad essi che la mutata protezione dello Stato nostro non cangia i nostri sentimenti e le nostre sollecitudini verso di essi.

Fissate queste due costanti guide alle direzioni nostre,

ne vengono di conseguenza le seguenti massime di Governo.

1.° Se ospitalità ed accoglienza amica hanno avuto questi uomini finora da noi, più generosa ospitalità e più grata accoglienza debbono avere ora ed in seguito fino a che della loro sorte deciso venga da quella autorità, a cui sarà per spettare.

Non basta che il governo sia ospitale, ma devono esserlo tutti gli abitanti ed è quindi della sua responsabilità, se i particolari ed i singoli non imitano in questo il suo esempio.

Pel Governo verso questi stranieri l'ospitalità e l'accoglienza e la predilezione riducesi a tre oggetti essenziali: pronta amministrazione di giustizia, ricovero e nutrizione a misure eque di pagamento.

Il primo si adempie soverchiando tutti i metodi ordinarj e tutte le tardanze nojose del forense artificio. Al secondo ed al terzo, con la diretta intervento del pubblico sguardo onde l'avidità, od i soli oggetti del peculiare comodo ed interesse non facciano mancare in fatto l'asilo e la nutrizione, o non ne rendano l'ottenimento prezioso troppo.

Dai particolari non si possono esigere queste politiche mire verso i Greci suddetti. Basta ch'essi secondino il governo e rispettino il voler suo. E l'uno e l'altro scopo si raggiunge facilmente quando il governo voglia, ma voglia con fermezza e risoluzione.

2.º Un altro non meno grande dovere ha il governo verso quei Greci, che sono al servizio imperiale, quello cioè di approntare i fondi, che sono richiesti dal Comando Russo ad imprestito per la retribuzione delle loro paghe.

Il governo generale è solito provvedere a questo. Ma a quelle provvidenze non debbesi abbandonare assolutamente un oggetto, il quale direttamente interessa il decoro pubblico, la tranquillità di quest' Isola e la sua sicurezza, fino a tanto che il nemico, sempre lo stesso nelle sue forze, è in grado di attaccarci e fino a tantochè noi dobbiamo serbarci atti a respingerlo.

Perciò con ogni studio, e colla più grande fermezza allontanando tutte le spese, le quali oggi non sono della più grande urgenza (ciò che spiegherò inoltre), nell' Erario pubblico uopo è conservare sempre un fondo, il quale in ogni evento possa dare un soccorso a queste legioni, sia per riparare ne' loro bisogni sia per far ch'esse accordino un' opinione al pubblico nome ed alla finanza nostra.

3.º I volontarj armatoì, che tuttavia trovansi nel territorio Ottomano, forse che rientrano nel nostro. Poste le cose fin quì dette, egli è inutile il ripetere intorno ad essi ciò, che degli altri si è detto e che deve a questi esser comune.

Noi conosciamo i principj coi quali l' augusta Corte di Russia *ha guardato e coltivato* questi uomini. Noi dob-

biamo sentire sempre tutti i nostri doveri in verso di essa e dobbiamo metterci nella identica loro situazione per ciò, che a noi piacerebbe di ottenere da altri, se tutte le loro circostanze a noi fossero comuni. Noi ignoriamo sotto quali auspizj questa Republica di Armatolò viver debba, e se la protezione accordata ai sette popoli Ionii stender voglia, come sperar deesi, le sue alte beneficenze sopra questi soli e veri superstiti del *greco valore*.

Per tutte queste ragioni il governo di quest' isola, il quale più che di ogni altro è nel contatto con questi bravi, sarebbe responsabile alle due auguste Corti Imperiali di Russia e di Francia ed alla nazione Ionica, se in verso di essi non studiasse in ogni maniera di condursi in relazione ai principj fin qui annunziati e colle norme che io ho tracciato leggermente scorrendo su questo importante soggetto.

DEL GOVERNO NELLE ATTUALI CIRCOSTANZE.

Hanno goduto i sette Popoli e più di tutti quello di Santa Maura della protezione benefica di S. M. l'Augusto Imperatore di tutte le Russie. Le sue forze di terra e di mare hanno custodito e custodiscono tuttavia quest'isola. Noi dobbiamo essere eternamente grati, eternamente a questo benefattore e lo dobbiamo oggi doppiamente sentendo che, quando delle superiori e più vaste combinazioni politiche hanno chiesto il ritiro delle sue forze e della sua protezione dallo stato no-

stro, viene per volontà sua a cuoprirci e di protezione, e di difesa il nome di S. M. l'augusto Imperatore de Francesi e le invitte sue truppe.

Il popolo di Santa Maura grato alla prima protezione, riconoscente della difesa, che ottiene per essa, per mezzo del suo Governo e della nobiltà tutta, deve far conoscere in questi ultimi istanti, nei quali qui trovansi le truppe Imperiali Russe, in tutta la loro verità ed estesa i sentimenti dai quali è animato. Per tal maniera le truppe Imperiali Francesi, che vengono a rimpiazzarle, misureranno, prime anco di conoscere in questa nuova circostanza il grado di confidenza che riponer debbono in noi, e saranno convinti che le beneficenze, delle quali vorranno farci partecipi, non si spargeranno sopra popoli ingrati.

Il popolo anco in questa delicata manifestazione dei suoi sentimenti deve essere condotto dalla saggezza del Governo.

La moltitudine non consta sempre da uomini tutti saggi, moderati, prudenti; d'uopo è che il governo li faccia essere tutti, senza imponer leggi, senza punire colpe, ma facendo che non vi sia bisogno di leggi e che manchi persino l'intenzione della colpa.

Ad un governo illuminato ed il quale gode tutta la confidenza del suo popolo il riuscire in questo intento ella è cosa assai agevole. La Reggenza Prest.^{ma} di quest'Isola è in questa fortunata situazione.

Le truppe qui esistenti vogliono essere quindi in con-

tinuazione assistite in tutte le loro occorrenze tanto per l'acquartieramento come per le sussistenze.

Quelle, che arrivano, devono del pari trovare ciò, che ad esse abbisogna; e su di ciò l'Ecc.^{mo} Senato fornirà di istruzioni e di mezzi questo Governo.

Partano le prime conservando una grata memoria di Leucade. Arrivino le seconde ed amino Leucade prima di prenderne la difesa e la custodia.

Che la Reggenza voglia e questo sarà il fortunato successo del voler suo e delle sue cure.

DIFESA ED ARMO DELL'ISOLA.

Minacciata la sicurezza e l'inviolabilità di quest'isola dal potente limitrofo Visire, gli abitanti presero le armi e travagliarono col concorso spontaneo di quelli delle altre isole per erigere lungo la linea, ch'è guardata dal campo nemico, un trincieramento.

Essi non hanno deposto le armi ed il trincieramento non è per anco finito. Non fecero, nè faranno la prima cosa, perchè l'inimico non si è per anco ritirato dalle vantaggiose sue posizioni e sono per ora astretti a vedere incompleto il trincieramento, poichè l'Ecc.^{mo} Senato ne ordinò la sospensione, avuto principale riguardo all'esaurimento del pubblico erario.

Dirò brevemente sopra ambedue questi articoli la mia opinione, e la Prest.^{ma} Reggenza o la seguirà o ne adotterà una migliore secondochè i suoi lumi,

le sue conoscenze, e le circostanze lo eseguiranno.

Quantunque la pace sia segnata tra i due Imperi Russo e Francese, quantunque i politici rapporti dello Stato nostro siano per cangiarsi, quantunque il Visire conosca e l'uno e l'altro avvenimento, esso però continua a restarsene colle sue forze nella stessa sua posizione e noi non abbiamo nessun motivo per abbandonarci al riposo od alla sicurezza. Ci è abbastanza certo ch'esso ha più d'una volta dichiarato di non avere per anco dalla sua Corte avvisi uffiziali dell'armistizio fra le armi Russe e le Ottomane; e noi conosciamo quali sono le sue intenzioni e le misure ostili replicatamente prese rispetto a noi dopo il publicato armistizio fino a questo giorno. Finalmente noi non dobbiamo ignorare che l'ammassamento delle sue forze, anzichè diminuire, s'accresce senza che ci sia palese quale ne sia lo scopo.

Se dall'una questa è la situazione dell'inimico e questi sono i saggi, che abbiamo delle sue intenzioni, perchè sorpassare dall'altra tutti questi giusti motivi di apprensione? e perchè riposare? Forse ch'egli non aspetta di coglierci in questo riposo ed in questa confidenza per giungerci improvvisamente alle spalle e per tentare un colpo di mano sopra di noi? Non v'è epoca più critica, nè costituzione morale più debole e più pericolosa per un popolo quanto quella, in cui esso deve cangiare di rapporti politici. Il tempo trascorso e l'esperienza non è più freno al volgo. Le leggi credonsi senza vigore e sog-

gette a cangiamento. Finalmente i legami sociali si allentano e nasce una specie di dissociazione fra classi, fra ordini e fra individui, per la quale, se il popolo non si abbandona agli impulsi di una cieca e sfrenata natura egli è perchè la sua indole docile e l'amore del riposo glielo divieta. Ma egli è poi certo che in questo stato l'opinione, la speranza di premio e il timore delle pene non regola più con uniformità ad una sola meta i suoi movimenti e che la forza morale è ridotta al suo più grande deperimento o non impone quanto deve al miglior essere suo.

Il Visire di Giannina o per se stesso o per consiglio altrui conosce assai bene queste verità e non gli è difficile farne l'applicazione, e forse giusta, sopra tutte quelle altre classi dei difensori di questo Paese nostri connazionali ai quali affidasi in gran parte la sicurezza di Sta Maura.

Le truppe straniere ausiliarie sole non bastano per cuoprire in tutta la sua estesa la linea di difesa di quest'isola; ed in una circostanza di attacco esse devono per legge sacra bilanciare sempre coi loro mezzi e coi soli loro mezzi il soggetto onorevole delle sue cure militari.

Ora quando mai ebbe il Visire di Giannina tempo più favorevole di questo per intraprendere il feroce progetto di fare una scorreria nella città di Sta Maura di assoggettarla al sacco, al ferro, al fuoco?

Perchè questo non nasca, basta solo il volere del governo e la forza delle industrie sue direzioni.

Il timore frena il popolo attizzando ogni giorno l'odio suo giusto verso il limitrofo potente. Malgrado quest'epoca, puossi sempre tenerlo agguerrito, armato, vigile sulla custodia del suo trincieramento. Questo basta perchè l'esempio conduca allo stesso uffizio generoso i stranieri nostri connazionali; e da questi due movimenti s'ingenera il terzo, per cui in seno alla popolazione, alla città, al campo di Catuna siavi sempre quella forza ausiliaria, che fa poi il conforto il più giusto e la speranza più sicura di Leucade, come il timore il più grande dei barbari, che inutilmente la minacciano da tanto tempo.

Il governo dunque deve volere costantemente che la guardia nazionale sia in grande attività di servizio e perchè questo avvenga, d'uopo è che l'esempio la conduca all'adempimento del patriottico suo dovere.

Questo esempio deve darglielo la nobiltà tutta; essa per turno deve armarsi e condursi colle legioni che saranno destinate al Forte Alessandro, al Forte Costantino e lungo il trincieramento, così il servizio sarà sostenuto ed i paesani montanari, i quali costituiscono realmente la forza viva della guardia nazionale, troveranno in questa associazione alla nobiltà, quanto vale a compensarla del sacrificio, a cui vanno incontro, scendendo dalle montagne ed abbandonando le loro campagne ed i loro prodotti per la custodia del littorale e della città.

I nobili dovrebbero lasciarsi condurre a questo servizio dalla sola voce del governo. Ma una qualche espe-

rienza mi ha dimostrato che la voce sola non basta, e se essa basta, qualche volta ciò è per un assai breve volger di giorni.

Per questo io opino che i nobili sieno obbligati a questo servizio. Lo potranno essere coll'esecuzione del breve regolamento, che occludo sotto N.º 1.

Il trincieramento non è del tutto terminato. Esso però è tutto disegnato e l'ultima sua parte è già portata quasi al suo compimento.

L'inserto sotto N.º 2 è lo stato dei materiali esistenti a disposizione del governo. Questo stato è fatto per approssimazione. Resta che la Reggenza ne ordini la verifica e ch'essa provvegga od all'uso od alla alienazione di questi materiali.

Suggerisco i mezzi, coi quali essa può eseguire e l'una e l'altra operazione.

1.º Devesi incombenzare lo Strenuo Sig.^r Tenente Coll.º Soprintendente delle Cernide affinchè esso col suo Segretario e con quelli de' suoi uffiziali, ch'esso stima capaci, si rechi sopra luogo, faccia raccogliere tutti questi materiali ed istrumenti, e li registri.

2.º Ne farà tosto la consegna al funzionario, che io destino per la custodia del trincieramento, intorno a cui inserisco per la sua esecuzione il regolamento (N.º 3).

3.º Volendo proseguire il lavoro, sarà adoperata una parte di questi materiali. La residua che può servire alla riparazione delle opere già fatte, devesi custodire.

Quelli, che non possono essere necessari, si possono vendere con metodi per altro tali, che compromessa non sia la delicatezza e la severità del governo in questo geloso ramo di amministrazione. Gli strumenti avuti ad impretito si possono restituire.

4.º Le spese tutte, che si faranno per l'ammasso di questi materiali e per la custodia del trinceramento, sono fatte direttamente dietro gli ordini della Reggenza dal Mag.^{to} alle Finanze.

5.º Quelle, che per questo titolo fossero fatte dietro alle ricerche del comando militare Russo, saranno parimenti eseguite, avuto sempre sommo riguardo alle circostanze dell'erario ed ai metodi severi finora tenuti in osservanza.

6.º Ne ricorreranno alcune eziandio per il compimento dei travagli, che debbonsi fare nella fortezza. Queste saranno puntualmente incontrate.

7.º Cessato avendo dalle loro funzioni le commissioni finora instituite ed in attività per questi oggetti dipendenti dalle ricerche Russe, ne restano attribuite tutte le cure alla Reggenza ed al Mag.^{to} alle Finanze, come è detto nell'Articolo 4.º

Chiuderò le mie osservazioni quanto al trinceramento ed all'armo dell'isola rimarcando alla Prest.^{ma} Reggenza che dopo l'analisi fin qui fatta su questo soggetto importantissimo, tutta la responsabilità della difesa dell'isola quanto al movimento iniziale ed alla cooperazio-

ne, di cui esser, incaricati i Leucadiensi ne debbono è necessariamente confinata nella Reggenza stessa, a cui restano esclusivamente affidate tutte le providenze relative a queste istruzioni e diseguate agli occlusi regolamenti.

AMMINISTRAZIONE.

Tre ne sono i più essenziali dipartimenti:

ANNOXA, FINANZA, GIUSTIZIA.

I magistrati e tribunali sono creati. Uopo è che sieno attivi; gli uni senza pausa e riposo; gli altri per quanto le circostanze lo possono permettere.

In quello dell'ANNOXA rispondendo ad un ufficio, di cui mi ha onorato questa Reggenza, parmi che non sia necessario nessun altro provvedimento; resta soltanto che i nuovi aggiunti spieghino attività e che la Reggenza non indulga giammai nè per riguardi nè per docilità nessuna omissione, nè dal canto del Magistrato nè da quello de' suoi subordinati pistori, macellai, mugnai, venditori di viveri etc. etc. etc. La commissione granaria deve restare in attività; e deve sempre fino a nuove disposizioni dell'Ecc.^{mo} Senato esserle affidato il già raccolto per l'approvvigionamento di grani e di pane.

Sulla finanza io non posso raccomandare se non sieno tenuti in osservanza le leggi; e che si abbiano in orrore gli abusi, che furono scuoperti e pei quali io ho dovuto prendere rigorose misure onorate dell'approvazione dell'Ecc.^{mo} Senato.

La legge di contabilità vuol essere strettamente osservata ed io a nome dell'Ecc.^{mo} Senato ne chiamo responsabile il tesoriere ed il magistrato.

Oltre a questa legge un'altra devesi con pari vigore osservare. Questa è quella che viene imposta dalla necessità e dal deficit dell'erario publico. Non devonsi incontrare che le spese strettamente necessarie. Le classifico colle seguenti.

1.º Spesa occorrente alle paghe dei militari ed a quelle dei Greci al Servizio Imperiale, che si passano a titolo d'imprestito.

2.º Spese per l'armo marittimo.

3.º Spese per le fortificazioni, che si volessero continuare e che avessero per base le Russe ricerche.

4.º Spese per le forniture di viveri e di legna da fuoco ai Russi.

5.º Spese urgenti, che classificare non si possono e le quali occorrere potessero per il miglior servizio publico. Queste però sono giudicate per tali dall'unanime voto della Reggenza.

6.º La lista civile sarà accreditata e non pagata per ora, ad esclusione dei publici maestri, del segretario della Reggenza, considerata la loro qualità di stranieri, degli uscieri, del carceriere perche poveri, e di quei altri subalterni funzionarii, i quali avessero un titolo legittimo ed uguale a questa condiscendenza.

7.º È escluso con responsabilità della Reggenza qua-

lunque pagamento di crediti o per pigioni di case finora arretratti o per materiali dati alle commissioni per i trinceramenti e per i forti.

Queste disposizioni sono eque se vuolsi considerare che tuttavia resta senza liquidazione il credito estesissimo di tutti quei proprietari i quali hanno sofferto la violenta uccisione e l'uso dei loro cipressi.

Su questo articolo dico che la Pres.^{ma} Reggenza incarichi il magistrato alle finanze affinchè con metodi legali sia fatta la ricognizione e l'estimo di questi alberi recisi e che ne sieno in apposito libro accreditati i proprietari.

Quando l'Ec.^{mo} Senato prenda una misura pel risarcimento dei creditori dei quali è detto (al N.º 7) allora deve accomunarsi alla loro sorte, con proposizioni convenienti, quella dei proprietari de' cipressi.

Rassegnerò col mio finale rapporto all'Ec.^{mo} Senato le mie idee su questo proposito.

L'amministrazione dei luoghi pii doveveva essere da me riveduta. Ho sollecitato la trasmissione dei documenti necessarii. Non li ho per anco veduti! Se la mia partenza preceda l'eseguimento di questo atto io cerco che i documenti ed il rapporto che si doveva fare a me sia presentato alla Reggenza, e che essa ne renda conto colla più grande sollecitudine al Senato.

L'inserta deliberazione sotto N.º 4 riguarda intanto le providenze ch'io stimo necessarie e prego la Reggenza di volerle tosto eseguire.

Dell' amministrazione della giustizia dico brevemente che senza troppo curare le forme ed i metodi inconciliabili con le singolari combinazioni nelle quali si trova ora questo paese, la giustizia non deve mancare.

La Reggenza darà a questo principio quella latitudine che la sua saggezza stimerà necessaria. Nè potrà certamente applicarlo che ai soli casi della giustizia correzionale o degli eminenti di alta giustizia Criminale nella quale si porterà la diretta sua gestione fino alla conoscenza del delitto ed alla assicurazione dei rei. Dipenderà poi dalle deliberazioni dell' Ecc.^{mo} Senato l' ulteriore procedimento della procedura.

Quanto alla Giustizia nelle materie Civili si applicherà il sudetto principio agli affari che sono della competenza del giudice urbano discernendo anco fra questi, quei che possono senza grande pregiudizio soffrire un aggiornamento.

Accompagno alla Reggenza un processo incaminato nella mia cancelleria per l'interfezione di un Saliotto; consegno l'arrestato Stati Cavada detto *Toncica*, che ne è l'imputato, ed alcuni effetti attinenti al medesimo deposti in questa cancelleria, consistenti in un fucile, due pistole disuguali, una di queste senza accialino, un crosato vecchio, due patrone, tre piccole fibbie d'argento, ed una cinta: e prevengo che io ne ho reso conto all' Ecc.^{mo} Senato, e che dipende l'esaurimento di questo affare dai superiori suoi ordini.

Sugli omicidii ultimamente avvenuti ho spiegato alla Prest.^{ma} Reggenza le mie idee con replicati uffizii nè mi resta sui medesimi, che raccomandare alle sue provvide cure la più grande attenzione affinchè negletti non sieno i rei, dei quali la presenza nell' isola esser potrebbe troppo pericolosa.

CONCLUSIONE.

Per quanto io possa aver conosciuto, pel breve tempo che ho avuto l'onore di servire l'Ecc.^{mo} Senato in quest'isola, per quanto io abbia riflettuto alle precorse, alle presenti, alle venture circostanze di questo paese, per quanto le deboli mie forze mi abbiano permesso di analizzare ogni uno dei rapporti del governo di quest' isola col soggetto delle sue mansioni e della responsabilità sua, parmi di avere rapidamente rimarcato in questo scritto ciò che può dare una qualche guida alla Prest.^{ma} Reggenza.

La guida poi la più sicura, e la più certa quella si è che lo zelo, l'attività e la fermezza nell' agire pel pubblico bene offrono ogni giorno ai funzionarii che risolvono di consacrare all' adempimento del loro uffizio sè stessi, e quanto ad essi può appartenere di più vivo e di più sacro.

La Reggenza di Sta Maura può raggiungere senza pena e senza fatica questo scopo; poichè essa, e cadauno degli individui Prestantissimi che la compongono, sono condotti al sentiere dell' onore e della gloria dalle più eminenti virtù civiche e repubblicane.

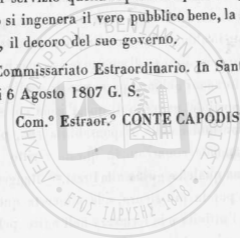
L'Ecc.^{mo} Senato, a cui renderò conto col prossimo mio arrivo a Corfù dell'esecuzione che io ho potuto dare ai suoi ordini, riposerà in questa sicurezza; ed io prego la Reggenza di volerlo regolarmente informare con dettagliati rapporti della sua gestione intorno alle tre grandi divisioni di questa istruzione, cioè a dire: *Questione Politica, Armo e difesa del Isola, Amministrazione.*

Questi riscontri determinarono le sue providenze e daranno al servizio quella rapidità e quella regolarità da cui solo si ingenera il vero pubblico bene, la gloria della nazione, il decoro del suo governo.

Dal Commissariato Straordinario. In Santa Maura

li 6 Agosto 1807 G. S.

Com.^o Estraoor.^o CONTE CAPODISTRIA.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ.	2.	στίχ.	6.	ἀντὶ τὸ θωρεῖ	γράφει τὸν θωρεῖ
»	23.	»	42.	» κάμε τὰ	» κάμε τα
»	24.	»	9.	» σύμμαχό σου	» σύμμαχόν σου
»	37.	»	9.	» Βενταντζίδων	» Βεγταντζίδων
»	37.	»	47.	» προσεγγίζον	» προσεγγίζον
»	44.	»	7.	» ἐκύτταζα	» ἐκύτταξα
»	92.	»	43.	» Δεκάξη	» Εἴκοσι
»	107.	»	10.	» δρασκέλισσα	» δρασκέλισα
»	145.	»	15.	» καὶ κάτι	» καὶ κάθε
»	172.	»	47.	» τὸ Σταυρὸ ἕνα	» τὸ Σταυρὸ ἕνα

Ἐν δὲ Σελίδι 134 Στίχ. 44 « Ὅστις καὶ μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ Βλαχάβα. » — Εἰσέφρουσε χρονολογικὸν λάθος, ἐπειδὴ ὁ μὲν Ἰγνάτιος ἐσώθη εἰς Λευκάδα κατὰ τὸν Μάϊον 1807, ὁ δὲ Βλαχάβας κατὰ τὸ 1809 ἐμαρτύρησεν ἐν Ἰωαννίνοις. Τὸ πλοῖον τὸ μετακομίσαν τὸν Ἰγνάτιον εἰς Λευκάδα ἐπωνομάζετο Ἅγιος Σπυρίδων. Μαρτυρεῖ δὲ περὶ τούτου ἐπίσημος ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ τῆς Λευκάδος ἐπιστολὴ τοῦ στρατηγοῦ Ρώσσου Στέτερ ἀγγέλλοντος τὴν ἀφίξιν τοῦ μητροπολίτου πρὸς τὸν Κόμητα Ἰωάννην Καποδίστριαν.

Ματ. Υπο

Τελ.

Παν. 1900

Βιβλ. 1900

Καν. Ναντ

Κιβ. Δολφ

